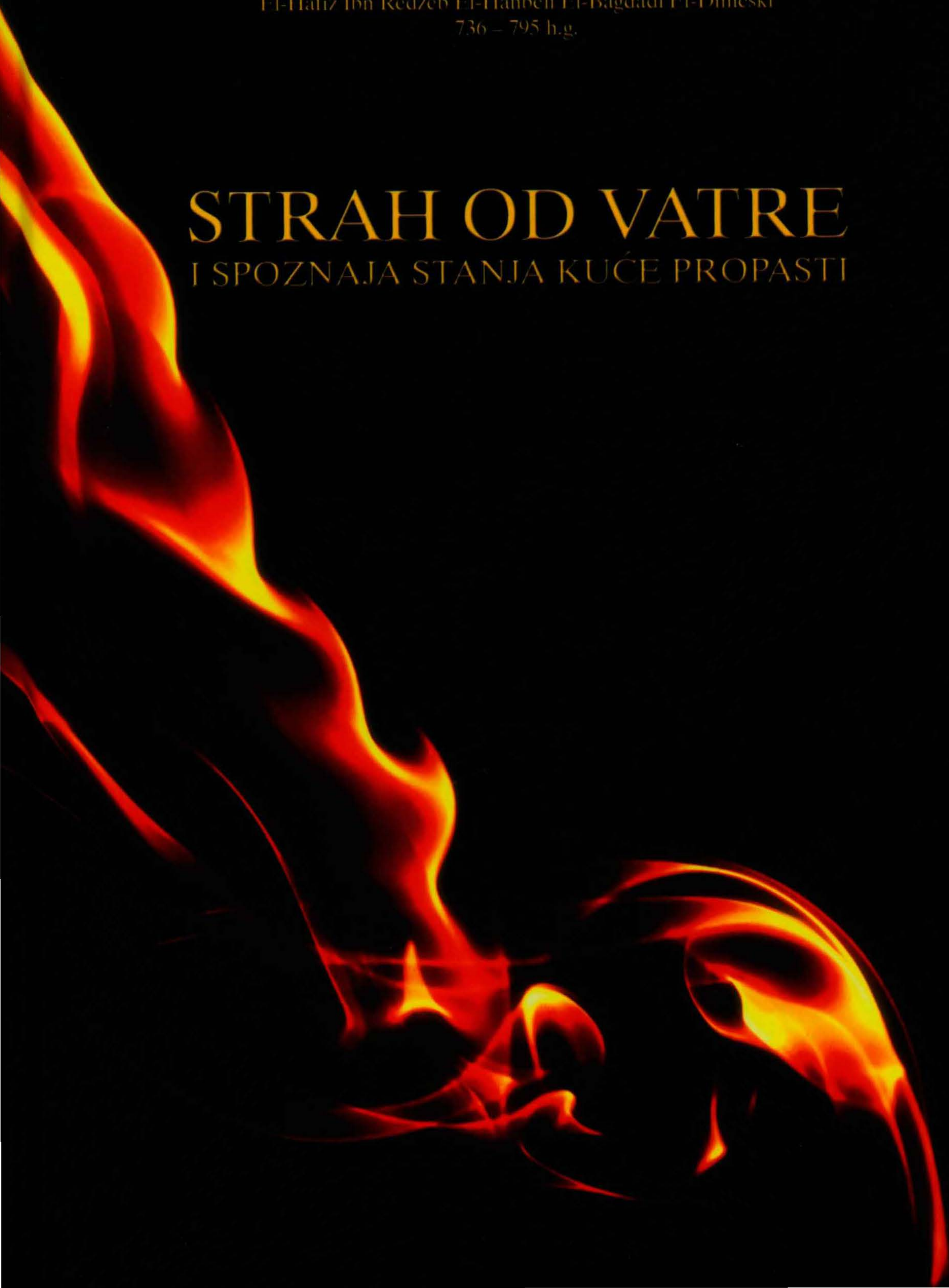
El-Hafiz Ibn Redžeb El-Hanbeli El-Bagdadi El-Dimeški
736 – 795 h.g.

STRAH OD VATRE

I SPOZNAJA STANJA KUĆE PROPASTI

STRAH OD VATRE

I SPOZNAJA STANJA KUĆE PROPASTI

El-Hafiz Ibn Redžeb El-Hanbeli El-Bagdadi El-Dimeški
736 – 795 h.g.

Izvore priredio:
Bešir Muhammed Ujun

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Hvala Allahu kojem pripadaju ponos, snaga i odmazda žestoka, koji stvara i čini ono što želi, koji prijeti nepokornima vatrom nakon što ih upozori na nju, koji plemenito nagrađuje bogobojazne i Njemu pokorne robove, kućom u kojoj će imati svakog dobra u izobilju.

Slavljen neka je Onaj koji podijeli Svoja stvorenja u dvije skupine, **"među njima biće nesrećnih i srećnih"** *(Hud, 105).*

"Ko čini dobro, u svoju korist čini, a ko radi zlo, na svoju štetu radi. – A Gospodar tvoj nije nepravedan prema robovima svojim." *(Fussilet, 46).*

Slavimo Ga, On je jedini dostojan slave, hvale i uzvišenosti, i zahvaljujemo mu a zahvalom se Njegove blagodati povećavaju i produžuju.

Svjedočim da nema drugog istinskog Boga osim Allaha Jedinog, koji sudruga nema. Svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik, koji je poslan da ljude pozove u ispravno vjerovanje (tevhid). Pozivao je lijepim savjetom i bližnjeg i daljnjeg i upozoravao griješnike Vatrom rasplamsanom i vječnom. Vjernike je obradovao kućom ispunjenom blagodatima koje će vječno trajati. Neka je Allahov selam i salavat na njega, njegovu porodicu i njegove ashabe.

Uzvišeni Allah je stvorio stvorenja da Ga spoznaju, obožavaju i od Njega strahuju, stoga im je ukazao na mnoge dokaze Njegove veličine i uzvišenosti kako bi prema Njemu strahopoštovanje iskazivali.

Opisao je mjesto i žestinu kazne koja slijedi svakom koji Mu bude nepokoran, kako bi se od nje spasili činjenjem dobrih djela. Stoga Uzvišeni u svojoj knjizi na mnogo mjesta spominje vatru i patnje koje je pripremio za svoje neprijatelje. Od tih patnji su: drvo zekum, trnje, ključala voda, lanci, okovi i druge patnje i tegobe. Time Allah upozorava Svoje robove i poziva ih na bogobojaznost i strohopoštovanje, te da požure sa izvršavanjem onoga što im On naređuje, voli i sa čime je zadovoljan. Također ih poziva da se klone onoga što je zabranjeno, što On ne voli i sa čime nije zadovaljan.

Ko pažljivo razmisli o plemenitom Kur'anu, u njemu će naći mnoge pouke. I praksa Allahovog Poslanika alejhi selam, koja tumači Kur'an, je takoder puna

pouka, kao i životopis prvih generacija, okićenih znanjem i imanom, ashaba, tabi'ina i onih koji ih slijede u dobru. Ko upozna njihov životopis, saznaće šta je to što ih je podiglo na visok stepen bogobojaznosti, skrušenosti i apsolutne pokornosti. To je čvrsto pridržavanje naredbi i suzdržavanja i od najmanjih pokuđenih djela, a o činjenju zabranjenih stvari nisu ni pomišljali. Zbog toga su mnogi iz tih generacija govorili: 'Strah od Allaha je zaštito srca bogobojaznih od ovosvjetskih ljepota i sumnjivih stvari'

Uzvišeni je zagarantovao Džennet bogobojaznim vjernicima i kaže: **"A za onoga koji se stajanja pred Gospodarom svojim bojao biće dva perivoja."** *(Ar-Rahman, 46.)*

U komentaru ovog ajeta imam Mudžahid je rekao: 'Treba znati da je Uzvišeni Allah apsolutni poznavalac stanja ljudi i njihovih djela, pa ko poželi da uradi nešto te se sjeti Allahova nadzora nad njim, takav zaslužuje nagradu spomenutu u ajetu.'

U drugoj predaji od imama Mudžahida se kaže: 'Ajet se odnosi na čovjeka koji čini neki grijeh, pa se sjeti Allahovog nadzora te ostavi taj grijeh.' Od njega se također prenosi da je za prethodni ajet rekao: ' Ajet se odnosi na čovjek koji naumi da uradi neki grijeh, a zatim se sjeti Allaha pa ga ne počini.'

Prenosi Alija b. Ebi Talha od Ibn Abasa, r.a., da je rekao: 'Uzvišeni je obećao Džennet onim vjernicima koji se boje Njega i izvršavaju Njegove naredbe.'

Prenosi se od Hasana El-Basrija da je rekao: 'Džennet se obratio Allahu: 'Gospodaru moj, radi koga si me stvorio? Stvorio sam te radi onih koji Me obožavaju i od Mene strahuju, reče Allah.

Kaže Jezid b. Abdullah b. Šehir: 'Smatrali smo stanovnikom Vatre osobu koju strah od Allaha ne sprečava od grijeha u tajnosti.'

Od Vehba b. Munebiha se prenosi da je rekao: 'Strah od Allaha je najbolja vrsta ibadeta.'

Ebu Sulejman Ed-Darani je rekao: 'Osnova svakog dobra na dunjaluku i na ahiretu je bojaznost od Uzvišenog Allaha, a srce koje ne strahuje od Allaha je zaista pusto srce.'

Kaže Vuhejb b. El-Verd: 'Do nas je došlo da je primjer straha od Allaha kao primjer tijela. Primjer bojaznosti od Allaha je kao primjer čovjeka koji stanuje u svojoj kući, koju ukrašava i uljepšava dok u njoj stanuje, a kada kuću nastani neko drugi, tada počinje njeno propadanje. Tako je stanje i tijela koje je ispunjeno bojaznošću od Uzvišenog Allaha, od njega će dolaziti samo lijepe stvari sve dok je u njemu bogobojaznost, ali kada ga ona napusti tijelo se tada pokvari. Tako da se dešava da prolaznik naide pored skupine ljudi koja kaže: 'Kako je nevaljao ovaj čovjek!' Tada će neki od njih upitati: 'Šta ste to vidjeli kod njega? Ništa posebno, osim što ga preziremo, a to je zbog toga što na njegovom tijelu nije bilo tragova bogobojaznosti. A kada bi pored njih naišao čovjek ispunjen strahom prema Allahu, oni bi rekli: 'Divna li čovjeka! Neki bi upitali: 'Šta ste lijepo vidjeli kod njega? Ništa, jednostavno ga volimo!'

Kaže Fudajl b. Ijad: 'Dok je čovjek zdrav i u jeku snage, kod njega treba da

preovlada strah od Allaha, a kada se primakne smrtni čas tada je nada u Allahovu milost bolja.‘

Ibn El-Mubarak je upitan o dvojici, bogobojaznom i šehidu na Allahom putu, pa je rekao: ‘Draži mi je onaj koji se više bojao Allaha.‘

Molio sam Allaha da mi pomogne u pisanju knjige u kojoj ću sakupiti predaje koje govore o opisu i osobinama Džehennema, kao i predaje koje govore o onome što je On u njemu pripremio od kazni, poniženja i propasti za Njegove neprijatelje, kako bi bila opomena iskvarenim i nemarnim dušama, i podsticaj da požure ka sreći i čestitosti. To je zato što je u ovom vremenu mnogim dušama ovladao nemar i nada u dug život, te se zbog toga prepuštaju strastima i uživanjima, a pored toga očekuju kod Allaha uspjeh! A srca se neće očistiti od strasti osim sa jednom od dvije stvari: strahom, kojeg prati nemir i zabrinutost ili iskrenom nadom i žudnjom.‘

Knjigu sam naslovio; ***‘Strah od vatre i spoznaja stanja kuće propasti’*** i podijelio sam je u trideset dijelova.

Molimo Allaha Milostivog da nas sačuva i udalji od džehennemske Vatre.

PRVI DIO
Vatra je dovoljna kao opomena

Kaže Uzvišeni Allah: **"O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti, i o kojoj će se meleki strogi i snažni brinuti, koji će onome što im Allah zapovijedi neće opirati, i koji će ono što im se naredi izvršiti."** *(At-Tahrim, 6.)*

Kaže Uzvišeni: **"Onda se čuvajte vatre za nevjernike pripremljene, čije će gorivo biti ljudi i kamenje."** *(Al-Baqara, 24.)*

I Kaže: **"I čuvajte se vatre za nevjernike pripremljene."** *(Ali' Imran, 131.)*

I Kaže: **"Zato vas opominjem razbuktalom vatrom."** *(Al-Layl, 14.)*

I Kaže: **"Nad njima će biti naslage vatre, a i ispod njih naslage; time Allah straši robove svoje. O robovi moji bojte se Mene!"** *(Az-Zumar, 16.)*

I Kaže: **"I Sekar je ljudima samo opomena. I tako mi mjeseca, i noći kada mine, i zore kada svane,-on je, zaista, najveća nevolja, ljudima je opomena, onome između vas koji želi da učini dobro ili onome koji ne želi."** *(Al-Muddattir, 31 – 37.)*

Za kur'anski ajet **"Ljudima je opomena"** Hasan El-Basri je rekao: 'Tako mi Allaha, ljudi nisu opomenuti, ničim težim od nje (Vatre).' (Ibn Ebi Hatim).

Dok je Katade za ajet **'on je, zaista, najveća nevolja'** rekao: 'Tj. Džehennem.'

Prenosi Semak b. Harb i kaže: 'Čuo sam En-Nu'mana b. Beširа r.a., da je na hutbi rekao: 'Čuo sam Allahovog Poslanika alejhi selam kako govori: "Opominjem vas vatrom, opominjem vas vatrom!!" to je rekao tako glasno da su ga čuli ljudi koji su prolazili ulicom, dok je to govorio, ogrtač koji je bio oko njegovog vrata spade pred njegove noge' (Ahmed).

Dok u drugoj predaji stoji da je En-Nu'man b. Bešir rekao: 'Poslanik alejhi selam je rekao: "Opominjem vas Vatrom, opominjem vas Vatrom!", tako da je njegov glas mogao čuti čovjek sa kraja ulice, a njegov govor su čuli oni koji su u tom trenutku bili na ulici, dok je držao govor sa mimbera'

U još jednoj predaji od Semaka stoji: 'Čuo sam En-Nu'mana dok je držao hutbu – na sebi je imao ogrtač – kako kaže: 'Čuo sam Poslanika alejhi selam da kaže: "Opominjem vas Vatrom, opominjem vas Vatrom", tako da se njegov govor mogao čuti sa velike udaljenosti.[1]

Od Adija b. Hatim se prenosi da je rekao: 'Rrekao je Allahov Poslanik alejhi selam: "Bojte se Vatre!" zatim je ponovio upozorenje: "Bojte se Vatre!" Zatim je na trenutak zastao i tri puta ponovio iste riječi, tako da smo stekli dojam kao da gleda u nju , a zatim je rekao: "Bojte se Vatre pa makar sa pola hurme [2], a ako niste u mogućnosti, onda lijepom riječju." (Muttefekun alejhi) [3]

1 Bilježi imam Ahmed u Musnedu, 4/268, 272 dobrim lancem prenosilaca.

2 Ne želeći potcijeneti ni najmanji vid sadake.

3 El-Buhari, br. 1413 knjiga o zekatu, br. 1417 poglavlje: Udjeljujte milostinju, pa makar i pola hurme, br. 3595, 6023, 6539, 6540, 6563, 7443, 7512, Muslim br. 1016 knjiga o zekatu, Et-Tirmizi br. 2427 knjiga o opisima Sudnjeg dana, Ahmed u Musnedu, 4/256, 2377i Ibn Madže, br. 185 u Mukadimi, br. 1843 knjiga o zekatu.

Zabilježio je imam El-Bejheki predaju sa lancem u kojem ima nepoznanica, od Enesa r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "O muslimani! Žudite za onim što je kod Allaha, a čuvajte se onoga čime vas Allah opominje, i bojte se onoga čime vas Allah straši, i bojte se kazne Džehennema, zaista kada bi kap iz Dženneta dospjela na dunjaluk na kojem živite, uljepšala bi ga, a kada bi kap iz Džehennema dospjela na dunjaluk, upropastila bi ga."

U dva Sahiha [4] od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Primjer mene i moga umeta je kao primjer čovjeka koji je zapalio vatru, pa leptiri i skakavci hrle prema njoj. Ja vas odvraćam od Vatre držeći vas za vaše ogrtače, a vi mi se otimate i padate u nju."

U verziji imama Muslima stoji: "Moj primjer je kao primjer čovjeka koji je zapalio vatru, pa kada ona osvijetli prostor oko sebe, leptiri i insekti počeše letjeti ka njoj, on ih stade odbijati, ali i pored toga oni su padali u vatru. Takav je primjer mene i vas, ja vas odbijam od Vatre i govorim udaljite se od Vatre, bježite od Vatre, a vi mi se izmičete i padate u nju."

U predaji imama Ahmeda stoji: "Primjer mene i vas, moj ummete, je kao primjer čovjeka koji je u noći zapalio vatru , pa na nju nasrnuše leptiri i mušice koje se okupljaju oko vatre, pa ih on stade odbijati, ali i pored toga one su uporno nasrtale i padale u nju. Ja sam taj koji vas drži za ogrtače i poziva ka Džennetu, ali se vi uporno otimate i time padate u Vatru." [5]

Također, imam Ahmed bilježi hadis od Abdullaha b. Mes'uda, r.a., da je Allahov Poslanik, alejhi selam, rekao: "Zaista Allah nije zabranio niti jednu stvar, bez prethodnog znanja da će biti među vama onih koji će je činiti, zbog toga vas ja hvatam za vaše ogrtače kako bih vas spriječio da ne dospijete u Vatru, i da ne završite u njoj kao leptiri i mušice." [6]

Bilježe El-Bezar i Et-Taberani od Ibn Abasa, r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: "Ja vas držim za vaše ogrtače, zato se bojte Vatre, i opet bojte se Vatre, i čuvajte Allahove granice. A kada umrem bićete ostavljeni, ali ću vas čekati na ***Havdu*** – vrelo Allahovog Poslanika alejhi selam – pa ko dođe do njega uspio je. Neki ljudi će doći do njega, a zatim će biti odvojeni na lijevu stranu. Ja ću tada reći: "Gospodaru moj, moj ummet!" Allah će tada reći: "Oni su se nakon tvoje smrti vratili starim stopama (džahilijetu)."

A u verziji El-Bezara stoji: "Ja vas držim za vaše ogrtače i govorim: "Bojte se Džehennema i čuvajte Allahove granice, bojte se Džehennema i čuvajte Allahove granice, bojte se Džehennema i čuvajte Allahove granice." [7]

Imam Muslim bilježi od Ebu Hurejre r.a., da je rekao: 'Kada je objavljen ajet

---

4 El-Buhari br. 3426 Knjiga o vjerovjesnicima, Muslim br. 2284 Poglavlje: Poslanikova milost prema umetu, Et-Tirmizi, br. 2877 i Ahmed u Musnedu, 2/244, 312, 540.

5 Hadis je vjerodostojan, a bilježi ga Ahmed u Musnedu, 2/539-540.

6 Hadis je vjerodostojan i bilježi ga Ahmed u Musnedu 1/390.

7 Kaže El-Hejsemi u El-Medžme'i 6/254, 10/364: 'Hadis bilježi Ahmed, Et-Taberani u El-Kebiru i El-Bezar. U njihovom lancu prenosilaca je Lejs b. Ebi Sulejm koji je Mudelis (onaj koji iz određenih razloga izostavlja neke prenosioce u lancu hadisa), dok su ostali prenosioci u lancu hadisa povjerljivi.

"I opominji rodbinu svoju bližnju" *(Aš-Šu'ara', 214.)*, Allahov Poslanik alejhi selam, je pozvao Kurejšije, pa kada se okupiše, on im se obrati i reče: " O sinovi K'aba b. Luejja, spašavajte se od Vatre! O sinovi Murreta b. K'aba, spašavjte se od Vatre! O sinovi Abdušemsa, spašavajte se od Vatre! O sinovi Abdu Menafa, spašavajte se Vatre! O sinaovi Hašimovi, spašavajte se od Vatre! O sinovi Abdu-l-Muttaliba, spašavajte se od Vatre! O Fatima, kćeri Muhammedova, spašavaj se od Vatre! Uistinu, ja vam kod Allaha ne mogu ništa pomoći, osim što smo povezani rodbinskim vezama koje ću ja čuvati i održavati."

Bilježe Taberani i drugi preko J'ale b. El-Ešdeka od Kulejba b. Hazena da je rekao: 'Čuo sam Allahovog Poslanika alejhi selam, da je rekao: "Trudite se da zadobijete Džennet i trudite se da budete udaljeni od Vatre. Zaista, oni koji traže Džennet ne spavaju, i zaista oni koji bježe od Vatre ne spavaju. Džennet je okružen poteškoćama, a dunjaluk je ispunjen slastima i prohtjevima, zato ne dopustite da vam dunjaluk upropasti Džennet."

Ova predaja se još prenosi od J'ala b. El-Ešdeka od Abdullaha b. Džerada od Allahovog Poslanika alejhi selam, medutim sve predaje J'ale b. Ešdeka su pogrešne i slabe.

Imam Et-Tirmizi[8] bilježi predaju Jahje b. Abdullaha koju on prenosi od svoga oca, a on od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov poslanik alejhi selam, rekao: "Čudim se ljudima koji spavanjem žele pobjeći od vatre i čudim se ljudima koji spavanjem misle postići Džennet!" Jahja koji se spominje u lancu prenosilaca je ocijenjen slabim od strane nekih učenjaka. Predaju bilježi i Ibn Merdevejh od Ebu Hurejre r.a., sa jačim lancem prenosilaca.

Sličnu predaju bilježi Et-Taberani lancem prenosilaca koji je upitan od Enesa r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam. Predaju također bilježi Ibn Adij slabim lancem prenosilaca od Omera r.a., od Allahovog Poslanik alejhi selam.

Prenosi Jusuf b. Atijje od El-Me'ala b. Zijada da je rekao: 'Herem b. Hajjan je izlazio noću i glasno govorio: "Čudim se onima koji tragaju za Džennetom kako mogu spavati, i čudim se onima koji bježe od Vatre kako mogu spavati." Zatim bi proučio ajet **"A zar su stanovnici sela i gradova sigurni da ih Naša kazna neće snaći noću dok budu spavali?"** *(Al- A'raf, 97).*

Rekao je Ebu El-Dževza': 'Kada bi mi povjerili vlast nad ljudima, izgradio bih pored puteva tornjeve i na njih bih postavio ljude da ljudima govore: "Vatra, vatra!" (Ahmed, Kitabu-z-Zuhd)

U istom djelu Abdullah, sin imama Ahmeda, bilježi predaju od Malika b. Dinara da je rakao: 'Kada bi me ljudi podržali, noći bi provodio dozivajući sa džamijskih munara Basre: "Vatra, vatra!" A zatim je rekao: 'Kada bih imao podršku, na sve

8 Et-Tirmizi br. 2604 knjiga o opisu Džehennema, poglavlje br. 10, lanac hadisa je slab, kao što kaže pisac knjige. Ovu predaju spominje Es-Sujuti u Džemiu-s- Sagir, verzijom koju je zabilježio Et-Taberani u El-Evsatu od Enesa, r.a. Kaže El-Hejsemi u El-Medžme'i 10/230: 'Lanac hadisa kojeg spominje Et-taberani je dobar.' Kaže El-Albani u Sahihu-l-Džami' br. 5498: 'Hadis je dobar.'

munare po dunjaluku bih postavio ljude da dozivaju: ''O ljudi opominjem vas vatrom, o ljudi bojte se vatre.''

* * *

DRUGI DIO
Strah od Vatre i stanja uplašenih

Kaže Uzvišeni Allah: **"U stvaranju nebesa i zemlje i u izmjeni noći i dana su, zaista, znamenja za razumom obdarene. Za one koji i stojeći i sjedeći i ležeći Allaha spominju i o stvaranju nebesa i zemlje razmišljaju. Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio; hvaljen Ti budi i sačuvaj nas patnje u vatri."** *(Ali' Imran, 190-191.)*

Kaže Uzvišeni: **"Reci: Hoćete li da vam kažem šta je bolje od toga? Oni koji se budu Allaha bojali i grijeha klonili imaće u Gospodara svoga džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u njima će vječno boraviti, i čiste žene, i Allahovu naklonost- a Allah dobro poznaje robove svoje. Oni koji budu govorili: Gospodaru naš, mi, zaista, vjerujemo; zato nam oprosti grijehe naše i sačuvaj nas patnje u ognju."** *(Ali' Imran, 15-16.)*

Kaže Uzvišeni: **"A robovi Milostivoga su oni koji po zemlji mirno hodaju, a kada ih bestidnici oslove, odgovaraju: Mir vama! I oni koji provode noći pred Gospodarem svojim na tle padajući i stojeći; i oni koji govore: Gospodaru naš, poštedi nas patnje u džehennemu, jer je patnja u njemu, doista propast neminovna, on je ružno prebivalište i boravište."** *(Al-Furqan, 63-66.)*

Kaže Uzvišeni: **"I nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove."** *(Al-Isra', 57.)*

Kaže Uzvišeni: **"I oni koji od kazne Gospodara svoga budu strahovali."** *(Al-Ma'arig, 27.)*

Kaže Uzvišeni: **"Biće to za one koji će se polaganja računa preda mnom bojati i koji će od prijetnje moje strahovati."** *(Ibrahim, 14.)*

Kaže Uzvišeni: **"I obraćaće se jedni drugima i jedni druge će pitati: Prije smo među svojima strahovali, - govoriće – pa nam je Allah milost darovao i od patnje u ognju nas sačuvao."** *(At-Tur, 25-27.)*

Rekao je Ibrahim Et-Tejmi: 'Oni koji ne tuguju treba da strahuju da ne budu od stanovnika vatre, jer će stanovnici Dženneta govoriti: **"Hvaljen neka je Allah! Koji je od nas tugu odstranio."** *(Fatir, 34.)*

Neka se pripaze oni koji ne strahuju od vatre, da neće biti od stanovnika Dženneta koji će govoriti: **"Prije smo među svojima strahovali."** *(At-Tur, 26.)*

Allahov Poslanik alejhi selam se često utjecao Allahu od džehennemske vatre, i drugima je naređivao da se u namazu i van njega utječu Allahu od Vatre, a o tome su zabilježene mnoge predaje.

Kaže Enes r.a.,: 'Allahov Poslanik alejhi selam je najčešće učio sljedeću dovu: **"Gospodaru naš, podaj nam dobro i na ovom i na onom svijetu, i sačuvaj na s patnje u vatri."** *(Al-Baqara, 201.)* (El-Buhari)

Bilježi imam En-Nesai'[9] od Ebu Hurejre r.a., da je čuo Allahovog Poslanika

9 En-Nesa' 8/278-279 poglavlje o traženju zaštite od vreline Džehennema i hadis je vjerodostojan. Pogledaj Džami'-l-Usuli br. 2381

alejhi selam da uči sljedeću dovu: ''Gospodaru moj, utječem Ti se od džehennemske vreline.''

Bilježe Ebu Davud i Ibn Madže od Džabira r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam upitao jednog čovjeka : ''Koje dove učiš u namazu?'' 'Proučim Ettehijjatu i salavate, a zatim kažam: ''Allahu moj, molim Te za Džennet, i utječem Ti se od Vatre.'' Zaista ja ne znam dove koje znate ti i Muaz.' ''To je suština svih dova.'' odgovori mu Allahov Poslanik alejhi selam.

Hadis bilježi i El-Bezar sljedećom verzijom: ''A da li Muaz i ja u dovama molimo nešto drugo do ulazak u Džennet i zaštitu od Vatre?''[10]

Bilježi imam Ahmed u Musnedu[11] prekinutim lancem prenosilaca od Sulejma El-Ensarija r.a., da mu je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''O Sulejme, koliko znaš Kur'ana napamet?'' 'Ja molim Allaha za Džennet, i utječem Mu se od Vatre, i ne znam dove koje znate ti i Muaz.' , ''A da li Muaz i ja u dovama molimo nešto drugo do ulazak u Džennet i zažtitu od Vatre?''

Prenosi se od Suvejda b. Se'ida da je rekao: 'Pričao nam je Hafs b. Mejsereh od Zejda b. Eslema od Ibn Omera r.a., od Allahovog Poslanika, alejhi selam da je rekao: ''Doista u Džennet će ući oni koji ga žele, a Vatre će se spasiti oni koji je se boji i Allah će se smilovati onima koji su milostivi.''

Predaju takođe bilježi i Ebu Ne'im[12] u sljedećoj verziji: 'Doista će se Allah smilovati robovima koji su milostivi.' i kaže: ''Ova predaja od Zejda r.a., koju on pripisuje Allahovom Poslaniku alejhi selam je čudna (garib) i prenosi je jedino Hafs, dok predaju od Zejda r.a., prenosi Ibn Adžlan prekinutim lancem prenosilaca, što je ispravnije.''

Rekao je Omer r.a.,: 'Kada bi glasnik sa Nebesa povikao: ''O ljudi, svi ćete ući u Džennet osim jednog čovjeka, pobojao bih se da sam ja taj čovjek.'' (Ebu Ne'im)[13]

Bilježi imam Ahmed preko Abdullaha b. Er-Rumija da je rekao: 'Preneseno mi je da je Osman r.a., rekao: 'Kada bih se našao između Dženneta i vatre, u iščekivanju gdje ću završiti, radije bih odabrao da postanem prašina prije nego što saznam gdje ću završiti.'

Na Sudnjem danu će sva stvorenja strepiti od džehennemske patnje

Strah od džehennemske patnje će osjetiti sva stvorenja, njom Uzvišeni Allah **prijeti onima koji su Mu neposlušni i kaže: "To je mudrost koju ti Gospodar tvoj objavljuje. I ne dodaji Allahu drugog boga da ne bi u džehennem bio bačen, prekoren i od milosti Njegove udaljen."** *(Al-Isra, 39.)*

---

10 Ebu Davud, br. 792, 796 knjiga o namazu, Ibn Madže br. 910 poglavlje o tome šta se uči na tešehudu i Ahmed u Musnedu, 3/474. Kaže El-Busajri u Ez-Zevaidu: 'Lanac hadisa je dobar i njegovi prenosioci su povjerljivi.

11 El-Musned, 5/74. U lancu prenosilaca se nalazi čovjek iz plemena Seleme po imenu Sulejm koji je nepoznat kao prenosilac.

12 El-Hiljeh, 3/225.

13 El-Hiljeh, 1/53.

On je za plemenite meleke rekao: **"A onoga od njih koji bi rekao: Ja sam, doista, pored Njega, bog! – kaznili bismo džehennemom, jer mi tako kažnjavamo mnogobošce."** *(Al-Anbiya', 29.)*

U pritvrdenom hadisu Amareta b. El-K'aka' kojeg prenosi od Ebu Zur'e od Ebu Hurejre r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam u kazivanju o *šefa'atu* stoji: "Pa će ljudi doći do Adema, koji će tada reći: "Danas je moj Gospodar srdit kao nikada ranije i nikada neće biti ovako ljut, ja sam se prema Njegovoj naredbi ogriješio, pa se bojim da me ne baci u Vatru! Idite nekome drugom. Ja danas imam svoje brige, ja danas imam svoje brige!', zatim je spomenuo Nuha, Ibrahima, Musaa i Isaa i svi su ponovili isto: "Ja se bojim da ne budem bačen u Vatru." Predaju bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja od Ebu Hajseme od Džerira od Amareta. Predaju također bilježi imam Muslim od Ebu Hajseme sa nešto kraćom verzijom. Dok predaju bilježi imam Buharija drugim lancem prenosilaca i izmijenjenom verzijom koja glasi: "Vjerovjesnici, iskreni, šehidi i bogobojazni neće prestati strahovati od vatre i njome druge strašiti"

Ono što se prenosi za neke mudrace da nisu strahovali od vatre ima utemeljenje i ima svoje objašnjenje, o čemu ćemo govoriti inšallah.

Rekao je Ibnu-l-Mubarek: 'Obavijestio me je Omer b. Abdurrahman b. Mehdi da je čuo Vehba b. Munebiha kako govori: 'Jedan mudrac je rekao: "Zaista se stidim Uzvišenog Allaha da Ga obožavam samo radi Dženneta, pa da budem kao loš najamnik, kojem ako platiš on i radi, a ako mu ne platiš neće ni raditi. I stidim se Allaha, da Ga obožavam samo iz straha od vatre, i tako budem kao loš sluga, kojem ako pripjetiš bude poslušan, a ako ga ostaviš bude nemaran, zaista ljubav prema Njemu ispunjava moje srce." (Ebu Ne'im) [14]

Neki prenosioci ovu predaju tumače i kažu: "Spomenuti mudrac je kudio ibadet koji se temelji samo na nadi ili strahu, što je dobro tumačenje."

Neki od ispravnih prethodnika su govorili: 'Ko obožava Allaha samo sa nadom, takav je *murdžija*, a ko Ga obožava samo sa strahom, takav je *haridžija*, a ko Ga obožava samo sa ljubavlju, taj je otpadnik, a onaj ko Ga bude obožavao sa strahom, nadom i ljubavlju, taj je ispravni vjernik. To je zato što vjernik mora da obožava Allaha sa sve tri navedene stvari. Vjernik mora izgraditi svoj iman na ljubavi, strahu i nadi prema Allahu i ne smije zapostaviti niti jednu od njih, a ko zapostavi neku od spomenutih stvari, taj je narušio temeljnu stvar vjerovanja. U govoru mudraca se može primijetiti da ljubav treba biti veća u odnosu na na strah i nadu.

Fudajl b. Ijad je rekao: "Obožavanje Allaha iz ljubavi je bolje od obožavanja iz straha", a zatim je kao dokaz naveo riječi mudraca koje se prenose od Vehba.

Slično je rekao i Jahja b. Muaz: "Dovoljno ti je straha onoliko koliko će te odvratiti od grijeha, a ljubavi prema Allahu nikada ne može biti previše."

Većina ispravnih prthodnika smatra da strah i nada trebaju da budu na istom stepenu tako da ne prevladava jedno nad drugim, što je mišljenje: Mutrifa, Hasana

14 El-Hiljeh, 4/53-54.

El-Basrija, Ahmeda i drugih. Ima i onih koji daju prednost strahu nad nadom, kao što su: Fudajl b. Ijad i Ebu Sulejman Ed-Darani.

Na ovo se odnosi i govor Huzejfe El-Mer'ašija koji kaže: "Zaista rob koji radi djela samo zbog straha je loš rob, također je loš i onaj rob koji radi djela samo zbog očekivanja nagrade, obojica su kod mene jadnaki." Kada kaže loš rob, misli na čovjeka kojim je ovladala samo jedna od ove dvije stvari.

Kaže Vuhejb b. El-Verd: 'Ne budite kao najamnik kojem ako kažete: "Uradi to i to", odgovori: "Hoću, ako me dobro nagradite."

Ovim riječima on upućuje prijekor ljudima koji svoja djela rade isključivo radi koristi i nagrade.

Mudri pobožnjaci su imali nadahnjujuće zaključke, od kojih su:

- Uzvišeni Allah jedini zaslužuje pokornost i strahopoštovanje sa ljubavlju, i neophodno je da se rob vezuje za Allaha i traži Allahovu bliskost, a ne da Ga obožava samo radi toga što On nagrađuje ili kažnjava.

Na ovo je ukazao Allahov Poslanik alejhi selam, kada su mu od silnog stajanja na namazu otekle noge i kada mu je rečeno: "Zašto to činiš kada ti je Allah već oprostio i prošle i buduće grijehe?" Odgovorio je: "Zar da ne budem zahvalni Allahov rob?" [15]

- Najveći stepen straha i nade je strah od Allaha i nada u Njegovu milost, što je ispravnije od vezivanja stvorenja za strah od same Vatre, ili nade za Džennetom. Vrhunac straha je da čovjek strahuje od Allahove srdžbe i od toga da bude udaljen i ostavljen od Njega. Ovom vrstom kazne Allah prijeti svojim neprijateljima i kaže: **"Uistinu, oni će toga dana od milosti Gospodara svoga zaklonjeni biti, zatim će sigurno u oganj ući."** *(Al-Mutaffifin, 15-16.)*

Kaže Zu-n-Nun: "Strah od vatre prilikom straha na samrti u odnosu na strah od Allaha je kao kap u uzburkanom moru."

Isto tako najveća nada je ona kojom čovjek isključivo želi Allahovo zadovoljstvo, Njegovu bliskost i gledanje u Njegovo plemenito lice. Mnogi ljudi griješe kada misle da sve ovo nije dio džennetskih blagodati kada se općenito spominje Džennet, ili da nije dio džehennemskih patnji kada se općenito spominje Džehennem.

U vezi navedenog ostaje još jedno mišljenje: 'Ono što je Uzvišeni Allah pripremio u Džehennemu od kazni, od njih ne strahuju mudri, isto tako oni ne žude i ne traže blagodati koje je Uzvišeni pripremio u Džennetu, što je pogrešno mišljenje. Mnogo je jasnih dokaza koji pobijaju ovo mišljenje. Ovo uvjerenje se takoder kosi

---

15 El-Buhari br. 4837 u tefsiru sure Al-Feth, Muslim br. 2820 knjiga o opisu munafika i Ahmed u Musnedu 6/115 od Aiše radijallahu anha.

sa onim što je urođeno u čovjeku, a to je da voli sve što je lijepo i privlačno i da prezire ono što je loše i odbojno. Spomenuto mišljenje može imati samo nesvjestan i nerazborit čovjek, koji misli da rob ne može imati žudnju za lijepim, a da je bolje razmislio, shvatio bi pravu istinu, i shvatio bi da je ukrivu.'

Stoga ćemo ovdje navesti primjer s kojim će ova stvar uz Allahovu pomoć biti još jasnija. Kada stanovnici Dženneta uđu u Džennet i kada ih Uzvišeni Gospodar pozove na Dan najveće blagodati da Ga zijarete, gledaju Njegovo plemenito lice i uživaju u Njegovoj blizini, tada će oni zaboraviti sve prijašnje blagodati koje su doživjeli do tada u Džennetu, i na njih neće pomišljati jer će ih smatrati malim u odnosu na ono što doživljavaju sve dok se ne spusti zastor između njih i Uzvišenog Allaha[16] kao što dolazi u predajama o Danu najveće nagrade. Pa kada bi bili pozvani u neku drugu blagodat Dženneta ne bi se obazirali i rekli bi da je ne žele u tom momentu, a ako bi bili plašeni nekom kaznom opet se ne bi obazirali na nju i možda ne bi osjećali njenu bol u tom trenutku. Jedino što bi ih uplašilo jeste spuštanje zastora i prestanak te najveće blagodati. Kada se vrate u svoja prebivališta, vratiće se uživanjima koja su u njima prije imali, čak će im se i uvećati, uz žudnju za ponovnim gledanjem u Allahovo lice.

Ovako je stanje i razmišljanje istinskih mudraca kojima je nur prosvijetlio njihova srca i doprinio njihovoj razboritosti na dunjaluku, pa su uvidjeli ono što ih očekuje u Džennetu na Dan povećanja nagrade. Toga Dana će njihova jedina želja će biti gledanje u Allahovo plemenito lice, uživanje u Njegovoj blizini, spomenu i ljubavi, zbog čega će zaboraviti i potcijeniti ostale blagodati Dženneta. Neće se plašiti ničega osim spuštanja zastora između njih i Allaha, i prestanka te blagodati. Kada se prenu iz tog razmišljanja i kada nestane zanesenosti tim stanjem, ponovo će osjetiti žudnju za Džennetom, i strah od Vatre, i radiće ono čime će zaraditi Džennet, a udljiti se od Vatre.

Ovi pobožni mudraci su bili svjesni da je vatra produkt Allahove srdžbe i kažnjavanja kojom kažnjava nepokorne robove, a trag ukazuje na onoga koji ga ostavlja. Zato je Džehennem dokaz Allahove veličine, i žestine Njegove kazne kojom kažnjava svoje neprijatelje. Strah od vatre je ustvari strah od Allaha i Njegovih zastrašujućih svojstava. Zato što Uzvišeni Allah zastrašuje njima svoje robove i voli da Ga se zbog Njegovih svojstava boje i da se pripaze da ih ne snađe nešto od toga. Onaj koji se boji vatre, boji se i Allaha, takav slijedi ono čime će zaraditi ljubav i zadovoljstvo Uzvišenog Allaha. A Allah je Sveznajući!

16 Muslim, br. 181 knjiga o Imana i Tirmizi, br. 2555 knjiga o osobinama Dženneta, od Suhejba Er-Rumija r.a., riječima: "Kada stanovnici Dženneta uđu u Džennet Uzvišeni Allah će im reći: 'Želite li da vam povećam blago dati?' Pa će odgovoriti: 'Zar nam nisi učinio bijelim lica naša, i zar nas nisi uveo u Džennet, a izbavio iz Vatre? Zatim je Poslanik alejhi-selam rekao: "Tada će se otkriti zastor i oni će gledati u Njegovo plemenito lice, i nije im dato ništa draže od gledanja u plemenito lice Njihovog Gospodara. U drugoj predaji ima dodatak: Zatim je proučio sledeći ajet: '**One koji čine dobra djela čeka lijepa nagrada, i više od toga!**' *(Junus, 26.)*

Najmanji stepen straha

Kada je riječ o količini obaveznog straha, ona treba biti tolika da čovjeka natjera na izvršavanje naredbi i ostavljanje zabrana. Ako bi stepen straha i prevazišao ovaj nivo tako da čovjeku daje elan u činjenju dobrih i dobrovoljnih djela, i da ga podstiče da se kloni i najmanjih pokuđenih stvari, bilo bi još korisnije. Ukoliko bi strah kod čovjeka narastao do te mjere da izaziva bolest ili smrt, ili veliku zabrinutost koja će prouzrokovati gubitak volje i želje za činjenjem dobrih i Allahu dragih djela, takav stepen straha je štetan i nije pohvalan. Zato su se mnogi prethodnici bojali za Ata'a Es-Sulemija od njegovog pretjeranog straha koji je prouzrokovao zaboravljanje Kur'ana i koji ga je na kraju vezao za postelju. Strah od kazne nije cilj sam po sebi, on treba da bude kao bič kojim se nepokorne duše vraćaju u pokornost. Stoga se vatra ubraja u Allahove blagodati koje je On podario robovima koji ga se boje i plaše. Zbog toga je Uzvišeni Allah u suri Er-Rahman tretira kao blagodat.[17]

Rekao je Sufjan b. Ujejne: "Uzvišeni je stvorio vatru kao milost da bi njome zastrašio svoje robove da bi Mu bili pokorni." (Ebu Ne'im)[18]

Osnova svega je biti pokoran Uzvišenom Allahu i raditi samo ono s čime je On zadovoljan i ono što voli, i da se izbjegava ono što je zabranio i ono što On ne voli.

Nikako ne smijemo negirati da su bogobojaznost i strahopoštovanje prema Allahu neophodni, ali u onoj mjeri koja će čovjeka navesti na približavanje Allahu izvršavanjem onoga što On voli i ostavljanjem onoga što On ne voli. A kada strah prouzrokuje nešto drugo mimo navedenog, tada on gubi svoj smisao. Ukoliko bi strah u određenim trenucima prevazišao ovu granicu, čovjek bi i imao opravdanje. U prvim generacijama je bilo onih koji su doživljavali različita stanja zbog straha od Vatre u trenucima spomena i razmišljanja o njoj, tako da je među njima bilo onih koji su mnogo tugovali i plakali, a neki su čak gubili svijest kada bi im se spomenula Vatra.

Neka od tih stanja se pripisuju Allahovom Poslaniku alejhi selam, ali sa slabim lancem prenosilaca.

Prenosi Hamza Ez-Zejat od Hamrana b. Ea'jena da je rekao: 'Allahov Poslanik alejhi selam je čuo učača kako uči: **"Bit će u nas, doista, okova i ognja, i jela koje u grlu zastaje, i patnje nesnosne."** *(Al-Muzammil, 12-13.)*, nakon čega je izgubio svijest.'

U drugoj predaji stoji da je zaplakao tako silno da je na kraju izgubio svijest.

Ova predaja je slaba jer je njen prenosilac Hamran slab.

Neki ovu predaju prenose od Hamrana od Ebu Harba b. El-Esveda koja je također slaba (mursel). Također se kaže da ju Hamran prenosi od Ibn Omera r.a., što nije ispravno.

Prenosi se od Abdul-Aziza b. Ebi Revada da je rekao: 'Kada je Uzvišeni Allah objavio svome Poslaniku alejhi-selam **"O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje**

17 (Ar-Rahman, 44-45.)

18 El-Hiljeh 7/275.

čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti." *(At-Tahrim, 6.)*, Poslanik alejhi selam ga jednog dana prouči među svojim ashabima, pri čemu jedan mladić pade u nesvijest. Allahov Poslanik alejhi-selam stavi svoju ruku na njegovo srce i on dođe sebi. Poslanik mu tada reče: "Mladiću, reci la ilahe illellah! Mladić izgovori šehadet, a Poslanik alejhi-selam ga obradova Džennetom. Ashabi upitaše: "Allahov Poslaniče, da li se to odnosi na sve nas?" On odgovori: 'Zar niste čuli riječi Uzvišenog: **"Biće to za one koji će se polaganja računa preda Mnom bojati i koji će od prijetnje Moje strahovati."** *(Ibrahim, 14.)*

Ovu predaju Ibn Ebi Revad također prenosi od Ikrime od Ibn Abbasa r.a. Predaju je zabilježio El-Hakim i kaže da je vjerodostojna[19]. Međutim, prije će biti da je ova predaja mursel.

Kaže El-Dževzedžani u djelu Kitabu En-Nevahin: 'Pričao nam je jedan prijatelj od Dž'afera b. Sulejmana od Lukman El-Hanefija da je rekao: 'Allahov Poslanik alejhi-selam je došao do mladića koji je u noći dozivao: 'Teško meni kako da se spasim od Vatre! Kada osvanuše, Poslanik alejhi selma mu reče: "O mladiću, sinoć si svojim plačem rasplakao mnoge meleke."

Sulejman b. Suhajm je rekao: 'Obaviješten sam od onih koji su vidjeli Ibn Omera r.a., kako se u namazu ljulja, naginje i jeca, a da ga je vidio neko drugi ko ga ne poznaje rekao bi: 'Ovaj čovjek je opsihren.' Tako je izgledao kada bi proučio ajete u kojima se spominje vatra, a jedan od njih je **"A kad budu bačeni u nju, u tjesnac, vezanih ruku, propast će tamo prizivati."** *(Al-Furqan, 13.)*. (Ebu Ubejd)

Imam Ahmed u djelu Kitabu-z-Zuhd bilježi predaju od Abdurahmana b. Jezida b. Džabira da je rekao: 'Rekao sam Jezidu b. Mersedu: 'Šta je stobom pa ne vidim tvoje oči nikada suhim?' 'A zbog čega me to pitaš?' Rekoh: 'Nadam se da ću uz Allahovu pomoć iz odgovora uzeti pouku.' On tada reče: 'Brate moj! Allah mi je zaprijetio da će me, ako Mu budem nepokoran, zatvoriti u Vatru. Tako mi Allaha, da mi je zaprijetio da će me zatvoriti u kupatilo i tada bih se trudio da moje oči budu plačne. Rekoh mu: 'A da li plačeš i kada obavljaš namaz?' 'A zbog čega me to pitaš?' Rekoh: 'Nadam se da ću uz Allahovu pomoć iz odgovora uzeti pouku.' Onda on reče: 'Tako mi Allaha, to mi se dešava i u krugu moje porodice, tako da me plač spriječi od željenog. Desi se da se hrana postavi ispred mene te me plač spriječi od jela sve dok moja žena i djeca ne počnu plakati i ne znajući šta nas je rasplakalo.' To uznemiri moju suprugu pa mi kaže: 'Teško nama kako smo samo osuđeni na tugu zbog tebe na ovom dunjaluku, doista mi ovo teško pada!'

Rekao je Jezid b. Havšeb: "Nisam vidio da se iko više plaši Vatre od Hasana El-Basrija i Omera b. Abdul-Aziza, kao da je ona stvorena jedino zbog njih dvojice."

Prenosi Damre od Hafsa b. Omera da je rekao: 'Zaplakao je Hasan El-Basri pa je upitan: "Šta te je rasplakalo?" On odgovori: "Bojim se da me sutra Allah ne baci u Vatru i ne mareći za mnom."

Od El-Ferata b. Sulejmana se prenosi da je rekao: 'Hasan El-Basri je govorio: "Zaista su pravi vjernici tako mi Allaha oni čiji su sluh, vid i tijela istrošeni,

19 El-Mustedrek 2/351.

neznalice ih smatraju bolesnicima, a oni su, tako mi Allaha, ti kod kojih su srca zdrava. Niste li čuli riječi Allaha Uzvišenog: **"Hvaljen neka je Allah! – Govoriće – koji je od nas tugu odstranio."** *(Fatir, 34.)* 'Tako mi Allaha, trpili su na dunjaluku tugu žestoku i doživljavali su sve ono što su doživljavali njihovi prethodnici. Tako mi Allaha, njih nije žalostilo ono što je žalostilo obične ljude, ali su plakali i žalostili se zbog strha od Vatre.' Sličnu predaju prenosi Ibnu-l-Mubarek od M'amera od Jahje b. El-Muhtara od Hasana el-Basrija.

Bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja od Abdurrahmana b. El-Harisa b. Hišam da je rekao: 'Čuo sam Abdullaha b. Hanzala jednog dana dok je ležao na postelji oporavljajući se od bolesti, kada je kod njega proučen sljedeći ajet: **"U džehennemu će im ležaji i pokrivači od vatre biti. Eto tako ćemo Mi nevjernike kazniti."** *(El-A'raf, 41.)*, pri čemu je toliko zaplakao da sam pomislio da će izdahnuti, pa je kazao: "Skončali su u vatri!" Zatim je skočio na svoje noge, pa mu bi rečeno: "Ebu Abdurahmane, sjedi i smiri se." On je rekao: "Spomen na Vatru mi je zabranio sjedenje, jer ne znam da neću biti jedan od njenih stanovnika."

Prenosi se u predaji od Abdurrahmana b. Mus'aba da je neki čovjek jednom prilikom stajao na obali Eufrata pa je čuo učača kako uči: **"A nevjernici će u patnji džehennemskoj vječno ostati."** *(Ez-Zuhruf, 74.)*. On se nage, pa kada učač prouči: **"Ona im se neće ublažiti i nikakve nade u spas neće imati"**, *(Ez-Zuhruf, 75.)* čovjek mrtav pade u vodu.

Prenosi se od Ebu Bekra b. Ajaša da je rekao: 'Jedne prilike sam klanjao akšam namaz iza Fudajla b. Ijada a pored mene je stajao njegov sin Alija. Kada Fudajl prouči: **"Zaokuplja vas nastojanje da što imućniji budete"**, do riječi: **"Džehennem će te vidjeti jasno"** *(At-Takasur, 6.)*, Alija pade onesviješćen, pa je zastao Fudajl ne mogavši nastaviti učenje ajeta. Zatim je nastavio namaz ispunjen strahom. Poslije namaza ostao sam kod Alije koji dođe sebi tek oko ponoći.

Bilježi Ebu Nei'm svojim lancem prenosilaca od Fudajla da je rekao: 'Jedne noći Alija je boravio u dvorištu kuće izgovarajući: "Vatra! Kada će spas od vatre!?" [20]

Jednog dana Alija je prisustvovao kod Ibn Ujejne pa je ovaj spomenuo predaju o vatri. Tada Alija jauknu i onesvijesti se, pa mu iz ruke ispade zamotana hartija koja je bila u njegovoj ruci. Ibn Ujejne se okrenu prema njemu i reče: "Da sam znao da si prisutan ovdje ne bih spominjao ovu predaju."[21]

Rekao je Alija b. Hašrem: 'Slušao sam Mensura b. Amara kada je pričao: "Govorio sam jednog dana u Mesdžidi-l-haramu pa sam spomenuo neka svojstva džehennemske vatre, tada sam vidio Fudajla b. Ijada kada jauknu i pade onesviješćen."

U djelu El-Hiljeh od Ebu Ne'ima[22] se navodi predaja o Aliji b. Fudajlu da je jedne prilike klanjao za imamom koji je učio suru Ar-Rahman. Nakon predaje selama, rečeno je Aliji: 'Zar nisi čuo učenje imama: **"Hurija u šatorima skrivenim."** *(Ar-Rahman, 72.)* Odgovorio je: 'Od razmišljanja o tim riječima me je zaokupilo

20 El-Hiljeh, 8/297.
21 El-Hiljeh, 8/298.
22 El-Hiljeh, 8/297-298.

razmišljanje o onome što je spomenuto prije njih: **"Na vas će se ognjeni plamen i rastopljen mjed prolivati, i vi se nećete moći odbraniti."** *(Ar-Rahman, 35.)*

Rekao je Ibn Ebi Zi'b: 'Pričali su mi oni koji su vidjeli Omera b. Abdul-Aziza u vremenu dok je bio namjesnik Medine kada je kod njega neki čovjek proučio: **"A kad budu bačeni u nju, u tjesnac, vezanih ruku, propast će tamo prizivati."** *(Al-Furqan, 13.)*, pri čemu Omera nadvlada i obuze plač pa je ustao i napustio skup uputivši se svojoj kući.'

Rekao je Ebu Nuh El-Ensari: 'Dok je Alija b. El-Husejn boravio na sedždi, njegovu kuću zadesi požar, pa su ukućani povikali: "O sine Allahovog Poslanika! Vatra! Vatra! Međutim, on je ostao nepomičan dok vatra nije ugašena. Neko upita: "Šta te je učinilo nepomičnim?" Reče: "Strah od džehennemske vatre.'

Rekao je Ahmed b. Ebi El-Hivari: 'Čuo sam Ebu Sulejmana da je rekao: "U snu sam vidio sebe između dva užarena brda, zatim sam se vidio kako propadam kroz vatru do njenih najvećih dubona, pa kako može biti siguran na dunjaluku onaj koga čeka ovakav kraj?"

Od Ahmeda se pripovijeda da je rekao: 'Pričao mi je Ebu Abdurrahman El-Esedi, rekao sam Seidu b. Addulazizu: "Od čega toliki plač u toku namaza?" Reče: "O sine brata moga, a zbog čega me to pitaš?" Odgovorih: "Možda u odgovoru uzmem sebi pouku." Seid uzvrati: "Nikada nisam stupio u namaz a da nisam zamislio džehenemsku vatru."

Pripovijeda se od Serara Ebu Abdullaha: 'Ukorio sam Ata'a Es-Sulemija zbog silnog plača, na što mi je odgovorio: "O Serare, zašto me koriš zbog mojih osjećaja? Zaista, kada se sjetim stanovnika vatre i onoga šta ih čeka od Allahovih patnji i nedaća zamislim sebe od njih. Kako da ne plače duša čije će ruke biti vezane oko vrata i tako bačena u vatru? Kako da ne plače duša koja će biti izložena patnji?"

Rekao je El-Ala' b. Zijad: 'Kod Mutrifa su sjedila njegova braća, koja započeše priču o džennetskim uživanjima i džehennemskim strahotama. Tada Mutrif reče: "Spominjete džennetska uživanja a zaboravljate da je Džehennem prepreka do Dženneta!"

Rekao je Abdullah b. Ebi El-Huzejl: "Džehennem je potpaljen za one koji zaborave spominjanje Dženneta!"

Neko je prigovorio Jezidu Er-Rekašiju na mnoštvu plača rekavši: 'Toliko plačeš kao da je vatra stvorena radi tebe!?' Jezid uzvrati: 'A zar vatra nije stvorena radi mene, mojih prijatelja i moje braće ljudi i džina? Zar zaboravljaš riječi Uzvišenog Allaha: **"Polagaćete Mi račun, o ljudi i džinovi."** *(Ar- Rahman, 31.)* i riječi: **"Na vas će se ognjeni plamen i rastopljen mjed prolivati, i vi se nećete moći odbraniti."** *(Ar-Rahaman, 35.)* Zatim je Jezid nastavio učiti suru Ar-Rahman dok nije stigao do ajeta **"I između vatre i ključale vode oni će kružiti."** *(Ar-Rahman, 44.)* Zatim je silno zaplakao i izgubio svijest.

U prisustvu Rabije El-Adevije, proučen je ajet u kojem se spominje džehennemska vatra, nakon kojeg je silno zaplakala, a zatim izgubila svijest i tako ostala neko vrijeme.

Ibn Vehb El-Hamam je čuo učača kako uči kur'anski ajet **"I kada se u vatri budu prepirali."** *(Al- Mu'min, 47.)* nakon kojeg je izgubio svijest.

Kada se Muaza El-Adevija udala za Sileta b. Ešjema, njegov bratić El-Hamam ih je uveo u lijepo spremljenu sobu. Kada ostaše sami uzeše da klanjaju i tako provedoše noć. Nakon što svanu dođe im El-Hamam i ukori Sileta zbog tog postupka, našto mu on reče: 'Jučer si me uveo u odaju koja me je posjetila na džehennemsku vatru, a sinoć si me uveo u tako lijepu odaju koja me je podsjetila na Džennet, zaokupljen tim mislima ostao sam do svitanja.

El-Abas b. El-Velid prenosi od svoga oca da je rekao: "Kada bi neko u prisustvu El- Evzaija spomenuo džehennemsku vatru, on bi nastavio govoriti o njoj i niko ga ne bi moga upitati nešto drugo dok ne bi prestao govoriti." Pomislio sam reče El-Velid: "Ima li iko od prisutnih da nije pogođen govorom El-Evzaija."

Amina kćerka Ebu El-Vere'a isticala se svojim ibadetom i pobožnošću. Kada bi neko u njenom prisustvu spomenuo vatru, govorila bi: "Uvedeni su u vatru, hranjeni su i pojeni njome i u njoj borave", zatim bi plakala i grcala kao da joj u prsima ključa lonac. Svojim plačem i druge bi oko sebe rasplakala.

Rekao je Abdulvahid b. Zejd: "Nisam vidio ljude slične skupini pobožnjaka koje smo napali na obali mora. Kada su nas ugledali, napustili su svoj logor. Kada je pala noć, jasno sam čuo plač i riječi kojima su se utjecali od džehennemske vatre. Nakon što je osvanuo dan, slijedili smo njihove tragove, ali uzalud, nismo ih pronašli!"

Gledanje vatre mijenjalo je stanje naših prethodnika

Kada bi neki od ispravnih prethodnika ugledao vatru, osjetio bi uznemirenost i njegovo duhovno stanje bi se poboljšalo. Kako i ne bi, kada Uzvišeni Allah kaže: **"Mi činimo da ona podsjeća i da bude korisna onima koji konače."** *(Al-Vaki'a, 73.)* Kaže imam Mudžahid i drugi: "To znači da dunjalučka vatra podsjeća na ahiretsku."

Kaže Ebu Hajan Et-Tejmi: "Čuo sam prije više od trideset godina da je Abdullah b. Mes'ud prolazio pored kovača koji su mješinom raspuhivali vatru, te je od tog prizora pao u nesvijest." (Ahmed)

Od Sa'da b. El-Ahrema se prenosi da je rekao: "Prolazili smo Abdullah b. Mesud i ja pored kovača koji su vadili usijano gvožđe iz vatre, pogled Ibn Mes'uda zastade na gvožđu i on zaplaka." (Ibn Ebi Ed-Dunja)

Od Ata'a El-Hurasanija se prenosi da je rekao: "Uvejs El-Kareni je običavao odlaziti do kovačnice kako bi gledao kovače dok pušu mješinu, slušao bi pucketanje vatre i plakao do besvijesti.'

Od Ibn Ebi Ez-Zubabe se prenosi da su Talha i Zejd prolazili pored kovačnice, zastali i plakali gledajući usijano gvožđe.

Kaže El-E'ameš: "Pričali su mi oni koji su vidjeli Er-Rebi'u b. Hajsema da je prolazio pored kovača gledajući u mješinu i vatru te se od tog prizora srušio."

Kaže Metar El-Verak: "Kada bi osvanuli Hamamete i Herem b. Hajan, otišli bi do kovačnica da gledaju kako se raspiruje vatra i usijava gvožde, dok bi to gledali plakali bi i utjecali se Allahu od džehennemske vatre."

Prenosi Hamad b. Seleme od Sabita da su Bešir b. K'ab i učači Basre dolazili do kovačnica, dok su slušali huktanje vatre utjecali su se Allahu od džehennemske vatre.

Od Ala'a b. Muhameda se pripovjeda: 'Ušao sam kod Ata'a Es-Sulemija i zatekao ga u besvjesnom stanju. Upitao sam njegovu ženu šta je s njim? Ona odgovori: "Naša služavka je upalila lampu pa kada ju je vidio Ata'a izgubio je svijest."

Muavija El-Kindi pripovjeda da je Ata'a Es-Sulemi prolazio pored dječaka koji je nosio baklju koju je raspirivao vjetar. Kada je čuo njeno huktanje izgubio je svijest.

Kaže El-Hasan El-Basri: 'Omer r.a., je imao običaj da prinese svoju ruku do vatre, a zatim bi govorio: "Sine Hatabov da li si u stanju ovo podnijeti?"

Ahnef b. Kajs bi dolazio do svijeće i stavljao svoje prste na plamen govoreći: "Uh! Uh! Ahnefe šta ti je trebalo da učiniš grijeh toga dana ... šta ti je trebalo da učiniš grijeh toga dana!?"

Rekao je El-Behteri b. Harise: "Ušao sam kod Abida i zatekao ga pored ognjišta kako raspiruje vatru i kori samoga sebe, nije prestao koriti svoju dušu sve dok nije napustila tijelo."

Veliki broj naših prethodnika prisjećao se džehennemske vatre i njenih patnji onog momenta kada bi ugledali ono što na nju podsjeća na dunjaluku, od uzburkanih mora, ispržene hrane, plača djece, žestoke vrućine, velike hladnoće, prilikom jela i pića i ostalog. O ovome će biti više govora u posebnom poglavlju inšallah!

Prenosi Lejs od Talhe da je rekao: 'Neki čovjek je izašao u pustinju za vrijeme velike vrućine. Skinuo je svoju odjeću i legao u vreo pjesak govoreći sebi: "Okusi vrelinu Džehennema, okusi je!" **"Džehenemska vatra je još vruća!"** *(At-Tewba, 81.)* "Spavaš noću, a dangubiš danju!" Zaokupljen stanjem u kojem se nalazi iznenada ugleda Allahovog Poslanika alejhi selam u hladu drveta, uputi se prema njemu i reče: "Nadvladale su me emocije." Allahov Poslanik alejhi selam tada reče: "Da li si svjestan veličine svoga čina, tebi su se otvorila nebeska vrata, a Allah se ponosi tobom među melecima." (Ibn Ebi Hatim)

Ispravni prethodnici nisu spavali iz straha od džehennemske vatre

Kaže Esed b. Veda'a: 'Kada bi Šedad b. Evs legao u postelju ne bi mogao zaspati, govorio bi: "Gospodaru kada god se sjetim Džehennema razbije mi se san", a zatim bi ustao i otpočeo sa molitvom.'

Rekao je Ebu Sulejman Ed-Darani: 'Kada bi Tavus otišao u postelju po njoj bi se dugo prevrtao, zatim bi je skupio i okrenuo se prema kibli ostajući na namazu sve do svitanja.' Uz to bi govorio: "Zaista pomisao na džehennem sprečava pobožnjake od spavanja."

Pripovijeda Malik b. Dinar da je kćerka Er-Rebije b. Hajseme upitala: "Oče,

zbog čega ti ne spavaš dok drugi ljudi spavaju?" On joj odgovori: "Zaista džennemska vatra sprječava tvoga oca od sna."

Kada bi Safvana b. Mahreza prekrila noć on bi plakao i prevrtao se u postelji govoreći: "Strah od vatre odagnao je moj san."

Amir b. Abdullah je imao običaj reći: "Čudim se čovjeku koji traži Džennet spavanjem, a još više se čudim čovjeku koji spava, ne strahujući od Vatre. Kada bi pala noć, rekao bi sebi: "Džehennemske vreline tjeraju san", i ibadetio bi do zore.' A kada bi svanulo, rekao bi sebi: "Džehenemske vreline tjeraju san", i ne bi spavao sve do noći.'

Za Amira b. Abdullaha se još pripovijeda da je dugo ostajao u postelji prevrćući se po njoj da bi na kraju ustao i učio dovu: "Allahu moj, pomisao na Vatru ne da mi sna pa Te molim za oprost!"

Pripovijeda El-Hur b. Husajn El-Fezari i kaže: 'Vidio sam starca iz plemena Fezara kojem je Halid b. Abdullah poslao hiljadu zlatnika. On odbi da ih primi, a zatim reče: "Sjećanje na Džehennem u mom srcu je ugasilo želju za dunjalukom." El-Fezari dalje kaže: 'Kada bi ljudi pospali, on bi ustajao i kroz plač govorio: "Vatra... Vatra... Vatra...!"

Jedan od sluga po imenu Suhejb noći je provodio u ibadetu i plaču, zbog čega je doživio ukor. Jedne noći gazdarica mu reče: "Bojim se za tebe..." Suhejb tada reče: "Kada pomislim na Džennet poveća mi se želja za njim, dok pomisao na Vatru, otjera moj san."

Od Ibn Mehdija se prenosi da je rekao: 'Sufjan je običavao spavati na početku noći, nakon što bi zaspao, brzo bi se probudio i u strahu govorio: "Vatra... Vatra..., ona razbija moj san i gasi moje prohtjeve." Uzeo bi abdest, a zatim proučio sljedeću dovu: "Allahu moj, Ti znaš moje potrebe, a jedina moja potreba je da me oslobodiš džehennemske vatre."

Ispravni prethodnici se nisu smijali iz straha od džehennemske vatre

Kaže Ismail Es-Sudi: 'Jedne prilike Jusuf El-Hadžadž obrati se Se'idu b. Džubejru i reče: "Čuo sam da se nikada nisi nasmijao." Se'id mu odgovori: "Kako da se smijem, a Džehennem je već potpaljen, okovi pripremljeni, a zebanije[23] spremni čekaju."

Pripovijeda Osman b. Abdulhamid i kaže: 'U blizini kuće Gazvana izbio je požar, te on pohiti da ga gasi. Dok je gasio požar, žeravica proprži njegov prst, a on povika: "Zaista je dunjalučka vatra bolna, Allaha mi, nakon ovoga više se neću zasmijati sve dok ne budem siguran da sam spašen ahiretske vatre."

Veliki broj naših ispravnih prethodnika dao je zavjet Uzvišenom Allahu da se neće smijati sve dok ne saznaju svoje konačno odredište, da li je to Džennet ili Džehennem! Od njih su: Hamamete Ed-Devsi, Er-Rebi'a b. Haraš, njegov brat Rib'i, Eslem El-Adželi, Vuhejb b. El-Verd i drugi.'

Jezid Er-Rekaši prenosi od Enesa r.a., da je rekao: 'Kada je Allahov Poslanik,

23 Meleci zaduženi za čuvanje džehennema.

alejhi selam bio na mi'radžu čuo je zvuk udara, pa je upitao Džibrila alejhi selam: "Kakav je ovo zvuk kojeg čusmo?" Džibril reče: "To je udar kamena koji je bačen sa ivice Džehennema prije sedamdeset godina i sada je pao na njegovo dno." Nakon ovoga Poslanik, alejhi selam se nikada nije glasno smijao.' Predaju bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja i drugi, spomenuti Jezid Er-Rekaši je stariji pobožnjak koji nije pamtio hadise.

Imam Et-Taberani bilježi predaju sa slabim lancem prenosilaca od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., u kojoj stoji da se Allahov Poslanik, alejhi selam sve do svoje smrti nije glasno nasmijao.'

U dugoj predaji koju prenosi Ebu Zer r.a., od Poslanika, alejhi selam stoji da je on upitao: "Allahov Poslaniče kakvi su bili listovi Musa'a alejhi selam?" Poslanik mu odgovori: "Bili su to listovi ispunjeni poukama, zaista se čudim onome koji se raduje, a smrt ga čeka i čudim se onome ko se smije a ubijeđen je da Džehennem postoji." (Ibn Hiban i drugi) [24]

Na spomen vatre ispravni prethodnici su padali u bolesničku postelju

Neki od ispravnih prethodnika su padali u bolesničku postelju onog momenta kada se spomene džehennemska vatra, dok su neki od njih zbog toga i umirali. Opisujući takve Hasan El-Basri kaže: "Kada ih obuzme strah, oni su poput slomljene biljke. Onaj ko ih vidi, pomislio bi da su bolesni, ali oni su zdravi i druže se sa ljudima, a i ljudi se druže sa njima. Oni su samo ispunjeni strahom od sjećanja na ahiret, a kako i ne bili kad je život na ahiretu ozbiljna stvar."

Jedne noći Omer b. El-Hatab r.a., čuo je glas čovjeka koji je na noćnom namazu učio suru At-Tur. Kada je došao do ajeta 'Kazna Gospodara tvoga sigurno će se dogoditi, niko je neće moći otkloniti' (At-Tur, 7-8.), Omer reče: "Uistinu je prijetnja Gospodara istinita, tako mi Gospodara Kabe!" Nakon što je čuo ove ajete Omer r.a., ostade bolestan u postelji mjesec dana; kojeg su ljudi obilazili ne znajući uzrok njegove bolesti.

Slično se prenosi za skupinu pobožnjaka iz Basre da ih je strah od Vatre vezivao za kuću i bolesničku postelju, od kojih su El-Ala'u b. Zijad i Ata'a Es-Sulemi koji ostade na bolesničkoj postelji nekoliko godina. Neki smatraju da je razlog bolesti od koje je umro Omer b. Abdulaziz bio strah od džehennemske vatre.

Prenosi imam Ahmed od Husejina b. Muhameda od Fudajla od Muhameda b. Mutrifa da je rekao: "Pričala mi je povjerljiva osoba da je jednog mladića od Ensarija obuzeo strah od džehennemske vatre koji ga veza za bolesničku postelju."Allahov Poslanik alejhi selam posjeti maldića koji ga dočeka zagrljajem prilikom kojeg mladić zacvili, a njegova duša napusti njegovo tijelo. Poslanik alejhi

24 Ovo je dio hadisa kojeg bilježi Ibn Hiban u svome Sahihu br. 94 u čijem se lancu prenosilaca nalazi Ibrahim b. Hišam El-Gasani za koga Ebu Hatim i drugi kažu da je lažac.

selam reče: "Ogasulite svoga brata, zaista je strah od džehennemske vatre pojeo njegovu unutrinu." Predaju sličnog značenja prenosi Ibnu-l-Mubarek od Muhameda b. Mutrifa. Predaja se prenosi još jednim lancem koji doseže do Poslanika alejhi-selam. (Ibn Ebi Ed-Dunja).

Pričao nam je El-Hasen b. Jahja da mu je pričao Hazim b. Džebele b. Ebi Nadrete El-Abdi da mu je pričao Ebu Sinan da mu je pričao Hasan El-Basri da mu je pričao Huzejfe r.a.: 'Jednog mladića u vrijeme Allahovog Poslanika, alejhi selam obuzeo je strah od džehennemske vatre koji ga veza za bolesničku postelju. Nakon što saznade za mladića Allahov Poslanik alejhi selam ga posjeti. Kada ga ugleda, mladić ustade i zagrli Allahovog poslanika alejhi selam. Nakon što zagrli Allahovog Poslanika, alejhi selam mladić se sruši i duša napusti njegovo tijelo. Poslanik, alejhi selam reče: "Ogasulite svoga brata, zaista je strah od džehenemske vatre pojeo njegovu unutrinu. Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, Allah ga je zaštitio od vatre; onaj ko nešto želi trudise da to postigne, dok onaj ko od nečega strahuje od toga i bježi." Ispravnije je da je ova predaja mursel (slaba), Ibn Muhlid Ed-Devri je za Hazima b. Džebeleta rekao: "Nije bilježio hadise."

Kaže Hafs b. Omer El-Dža'fi: "Nekoliko dana Davud Et-Tai' provede u bolesti koja je nastupila nakon što je proučio ajet u kojem se spominje džehennemska vatra. Ajet je ponavljao cijelu noć, a kada osvanu, osvanu bolestan. Kada sunce odskoči nađoše ga mrtvog u njegovoj kući, naslonjene glave na zid." (Ebu Ne'im).

Slična predaja prenosi se u vezi Mensura b. Amara da je jedne noći prolazio Kufom i čuo glas koji doziva Allaha. Mensur prouči ajet **"O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti"** *(At-Tahrim, 6.)* "Nakon što sam proučio ajet," reče Mensur, "glas je nestao i ja sam otišao." Sutradan sam se vraćao istim putem i zatekao dženazu. O dženazi sam upitao staricu koju nisam poznavao, našto mi ona reče: "Ovo je sin moj, umrije sinoć na namazu nakon što ču nekog prolaznika da uči kur'anski ajet u kojem se spominje džehennemska vatra." (Ebu Ne'im, Ibn Ebi Ed-Dunja i drugi).

Prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja od Muhameda b. El-Husejna da su mu neki od njegovih prijatelja prenijeli od Abdulvehaba da im je ispričao: "Dok sam sjedio u jednoj kovačnici u području Belha, pored nas naiđe neki čovjek. Nakon što ugleda užarenu vatru sruši se na zemlju. Pohitismo da mu pružimo pomoć, međutim njegova duša napusti tijelo."

Istim lancem prenosilaca Ibn Ebi Ed-Dunja prenosi od El-Behterija b. Jezida od Harisa El-Ensarija da je neki pobožnjak stao pored kovača i plakao dok je on kovao užareno gvožđe. Haris nastavlja i kaže: "Na kraju pobožnjak vrisnu i ispusti svoju dušu."

Kaže Ibn Ebi Ed-Dunja: 'Spominjao mi je Abdurahim b. Mutrif b. Kudame Er-Reasi da im je pričao njegov otac od svoga sluge da je rekao: 'Kada je na ahiret preselio Mensur b. El-Mu'temir njegova majka zaplaka i reče: "Moga sina ubi strah od džehennemske vatre."

Prenosi se u nekoliko verzija da je Alija b. Fudajl preselio na ahiret slušajući kur'anski ajet u kojem Uzvišeni Allah kaže: **'A da ti je vidjeti kako će, kad pred vatrom budu zadržani, reći: "Da nam je da povraćeni budemo, pa da dokaze**

Gospodara našeg ne poričemo i da vjernici postanemo!"*(Al-An'am, 27.)*

Rekao je Junus b. Abdule'ala: 'Abdullah b. Vehb je čitao knjigu koja govori o stanjima na ahiretu. Kada je naišao na poglavlje u kojem se opisuje džehennemska vatra, zaplakao je i pao u komu. Odnešen je kući u kojoj je nakon nekoliko dana preselio na ahiret Allah mu se smilovao!'

Stanja onih koji su strahovali od džehennemske vatre

Bilježi imam Muslim[25] od Enes r.a., prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, da ste vidjeli ono što sam ja vidio, malo bi ste se smijali, a puno bi ste plakali." A ashabi rekoše: "A šta si to vidio Allahov Poslaniče?" Reče: "Vidio sam Džehennem i Džennet."

Ibn Abas r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, alejhi selam rekao: "Kada se desilo pomračenje sunca, vidio sam džehennemsku vatru, bio je to najstrašniji prizor koji sam ikada vidio." [26]

Prenosi El-E'ameš od Mudžahida od Ibn Abasa r.a., predaju koju pripisuje Allahovom Poslaniku alejhi selam: "Kada bi ljudi na dunjaluku vidjeli džehennemsku varu od njene strahote bi pomrli." Neki ovu predaju pripisuju Ibn Abasu r.a.

Abdullah b. Omer r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, alejhi selam na hutbi rekao: "Ne zaboravite na dvije velike stvari: Džennet i Džehennem", zatim je zaplakao. Dok su suze topile njegovu bradu on reče: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša, da znate o ahiretu ono što ja znam odlazili bi u pustinju i iz straha i poniznosti stavljali prašinu na svoje glave." [27]

Prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja svojim lancem prenosilaca od Mus'ira od Abdule'ale: 'Kada god neka skupina ne spomene Džennet i Džehennem na svom sjelu, meleci kažu: "Ovi zanemaruju dvije velike stvari."

Amir b. Jesaf prenosi od Jahje b. Kesira da kaže: "Srca bogobojaznih se cijepaju kada se sjete vječnosti Dženneta i Džehennema."

Bekr El-Muzeni pripovijeda da je Ebu Musa El-Eš'ari, r.a., držao hutbu u Basri u kojoj je govorio o džehennmskoj vatri, plakao je dok su njegove suze padale po mimberu, i svi prisutni na džumi su plakali.

Ibrahim b. Muhamed El-Basri kaže: 'Kod Omera b. Abdulaziza dođe čovjek potpuno blijedog lica, Omer ga upita: "Zašto si blijed i izmoren čovječe?" On od-

25 Muslim br. 426 Knjiga o namazu i En-Nesa' 3/83 Knjiga o sedždama.

26 Hadis bilježe Buharija, Muslim, Malik, Ebu Davud, Et-Tirmizi i En-Nesai', pogledaj sve verzije hadisa u djelu 'Džami'u-l-Usuli br. 4272.

27 Predaju sličnog značenja bilježi imam Hafiz El-Munziri u djelu 'Et-Tergibu ve-Terhibu' 4/457 koju pripisuje imamu Ebu Ja'li El-Musiliju bez dodataka na nju. Predaju bilježi Et-Taberani, El-Hakim i El-Bejheki od Ebu Ed-Derda'a koja glasi: 'Da znate ono što ja znam malo bi ste se smijali a puno bi plakali i odlazili bi u pustinju tražeći Allahovu milost' ovaj hadis je Hasen (dobar). Pogledaj kod El-Hakima 4/579 sličan hadis od Ebu Zera r.a., koji potvrđuje navedeni hadis.

govori: "Bolest i slabost vođo pravovjernih." Omer ponovi isto pitanje nekoliko puta i dobi isti odgovor. Čovjek tada reče: 'Ako već insistiraš na odgovoru, onda i poslušaj: "Ja sam osjetio slast dunjaluka, pa su njegovi ukrasi i zabava pali u mojim očima, zlato i kamenje kod mene su isti, zamišljam ljude kako odlaze ka Džennetu, dok mene odvode ka vatri, zbog toga ja ibadetim noću, a postim danju i opet svoj ibadet smatram malim u odnosu na veličinu Allahovog oprosta i žestinu Njegove kazne."

Ova predaja slična je Mursel[28] predaji Harisa, r.a., čiji lanac prenosilaca nije spojen. Hadis se prenosi i spojenim lancem prenosilaca čiju verziju prenosi Jusuf b. Atije Es-Safar koja u sebi sadrži slabost, od Sabita a on od Enesa r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao jedom mladiću, ensariji: "Kako si dočekao jutro Harise?" Mladić odgovori: "Osvanuo sam sa istinskom vjerom u Allaha." "Pazi šta govoriš, svaki govor treba biti realan." "Allahov Poslaniče, moja duša osjeća odbojnost prema dunjaluku, zbog toga ja postim danju, a ibadetim noću, zamišljam da sam u hladu Arša[29] i gledam stanovnike Dženneta kako posjećuju jedni druge, i stanovnike Vatre kako galame i viču jedni na druge", Poslanik alejhi selam mu tada reče: "Spozano si suštinu pa ustraj u tome, ti si rob čije je srce Allah prosvijetlio imanom." Najispravnije je da je ova predaja mursel.

Kaže Ahmed b. Ebi El-Hivari: 'Pričao nam je Alija b. Ebi El-Hur: 'Allah je objavio Jahja'u b. Zekerijahu alejhi-selam: 'O Jahja! Tako mi moje veličine, da si vidio El-Firdeus od želje bi se istopilo tvoje tijelo i duša bi pohrlila njemu, a da si vidio Džehennem od plača bi iskapao svoje oči i svoju bi odjeću zamijenio okovima.'

Ibn Ebi Ed-Dunja spominje predaju od Sufjana koji kaže: 'Omer b. Abdulaziz je sjedio u društvu prijatelja, dok su oni razgovarali, Omer je ćutao, neko upita: 'Zašto ne pričaš vođo pravovjernih? Odgovori Omer: 'Razmišljao sam o stanovnicima Dženneta i njihovim druženjima i o stanovnicima Vatre i njihovoj vrisci i patnji', a zatim je zaplakao.

Prenosi se da je Mugis El-Esved govorio: "Razmišljajte o kaburima svaki dan, zamišljajte džennetske ljepote svaki dan, prisjećajte se stajanja na Sudnjem danu svaki dan, zamišljajte kako gledate dvije skupine kako idu ka Džennetu i Džehennemu i neka vam srca i tijela vaša strepe od Džehennema i njegovih dubina."

Pripovijeda se da je Salih El-Muri rekao: 'Plač tjera na pokajanje od grijeha, ako mu se srce odazove bivaju oprošteni, a ako ne grijesi ostaju do Sudnjega dana koji je pun patnji i užasa, a ako ih se ni tada ne riješi biva bačen u džehennemsku vatru', zatim je Salih zaplakao i izgubio svijest i sa svih strana je odzvanjao plač.

Kaže Ebu Sulejman Ed-Darani: 'Jedne noći Malik b. Dinar napusti svoje drugove i izađe u dvorište kuće gdje ostade do svitanja, zatim se vrati svojim prijateljima i reče: "Dok sam boravio u dvorištu sjetih se stanovnika Vatre,

28 Hadis u čijem lancu je izostavljen ashab.

29 Allahov prijesto.

okovani u lance i okove prolazili su mi mislima sve do zore."

Opisujući bogobojazne Se'id El-Džeremi kaže: "Kada bi naišli na ajet u kojem se spominje džehennemska vatra, prestrašili bi se kao da čuju njeno huktanje i gledaju ahiretske tegobe i nedaće."

Rekao je Hasan El-Basri: "Od Allahovih robova ima i onih koji kao da su vidjeli stanovnike Dženneta u vječnom uživanju i stanovnike Vatre u vječnoj patnji."

Od njega se prenosi da je rekao: "Tako mi Allaha, ako čovjek iskreno vjeruje u postojanje vatre, takav ne može na dunjaluku mirno spavati, dok licemjeru vatra može biti za leđima on u nju neće vjerovati, dok u nju ne bude bačen."

Vehb b. Munebih pripovjeda da je neki israelćanin klanjao na jakom suncu tako da mu je koža potamnila, kada ga ugleda jedan od prolaznika reče: "Ovaj kao da je bio na vatri." Pobožnjak mu uzvrati: "Ovo podsjeća na vatru, šta bi bilo da je vidimo?"

Kaže Ibn Ujejne, kaže Ibrahim Et-Tejmi: 'Zamišljao sam sebe u Džennetu, kako jedem njgove plodove i grlim džennetske ljepotice. Zatim sam sebe zamišljao u Vatri, kako jedem plodove Zekuma i na to pijem ključalu vodu i pokušavam da se oslobodim džehennemskih okova i lanaca. Onda rekoh sebi: "Šta želiš od ovga dvoga?" Duša odgovori: "Želim da se vratim na dunjaluk kako bih činila dobro." Tada joj rekoh: "Radi dobra djela prije nego li budeš vraćena svome Gospodaru."

* * *

TREĆI DIO
Vatra je strah i prijetnja svim stvorenjima

Allah je stvorio vatru za nevjernike i griješnike od džinova i ljudi i njima će je napuniti.

Kaže Allah: "**Mi smo za Džehennem mnoge džinove i ljude strvorili; oni pameti imaju – a njima ne shvaćaju, oni oči imaju – a njima ne vide, oni uši imaju – a njima ne čuju; oni su kao stoka, čak i gori – oni su zaista nemarni.**" *(Al-A'raf, 179.)*

I Kaže: "**I ispunit će se riječ Gospodara tvoga: 'napuniću, zaista, Džehennem džinovima i ljudima – zajedno!'** *(Hud, 119.)*

I Kaže: "**Ja sam već istinu rekao: 'Napunit ću, zaista, Džehennem džinovima i ljudima zajedno!'** *(As-Sagda, 13.)*

Uzvišeni Allah je rekao: "**A na Dan kada On sve sakupi: 'O skupe šejtanski, vi ste mnoge ljude zaveli! – Gospodaru naš – reći će ljudi, štićenici njihovi – mi smo jedni drugima bili od koristi i stigli smo do roka našeg koji si nam odredio Ti! – Vatra će biti prebivalište vaše – reći će On – u njoj će te vječno ostati...**" *(Al-An'am, 128.)*

Prenoseći nam riječi džina koji su slušali učenje Kur'ana Allah kaže: "**I ima nas muslimana, a ima nas zalutalih; oni koji islam prihvate pravi put su izabrali, a nevjernici će u džehennemu gorivo biti**" *(Al-Ginn, 14-15.)*

Kaže Allah: "**Polagat ćete Mi račun o ljudi i džinovi, - pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?!'** *(Ar-Rahman, 31-32.)* '... **Na vas će se ognjeni plamen i restopljen mjed prolivati, i vi se nećete moći odbraniti, - pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! A kad se nebo razdvoji i kao ucvrkan zajtin rumeno postane, pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! Tog Dana ljudi i džinovi za grijehe svoje neće biti pitani, pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! A griješnici će se po biljezima svojim poznati, pa će za kike i noge ščepani biti, pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! Evo, to je Džehennem koji su grešnici poricali! I između vatre i ključale vode oni će kružiti**" *(Ar-Rahman, 35-44.)*

Pronosi se da je Allahov Poslanik alejhi selam proučio džinima suru Ar-Rahman zbog toga što se u njoj govori o njihovom stvaranju, umiranju, proživljenju i obračunu.[30]

Što se tiče ostalih stvorenja, meleci su među njima najodabraniji i pored toga im se za neposlušnost prijeti vatrom. Iako su odabrana Allahova stvorenja, oni osjećaju strah od vatre. Kaže Uzvišeni Allah: "**Oni govore: 'Milostivi ima djete! Hvaljen neka je On! A meleci su samo robovi poštovani. Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi. On zna šta su radili i šta će uraditi, i oni**

30 Hadis bilježi imam Et-Tirmizi u svome tefsiru od Džabira b. Abdullaha r.a., br. 3287 sa slabim lancem prenosi laca: 'Izašao je Allahov Poslanik alejhi-selam medu ashabe i tom prilikom proučio kompletnu suru Ar-Rahman, pa su zašutjeli, Poslanik tada reče: ' Proučio sam ovu suru džinima i bolje su postupili nego vi, kada god bih prou čio ajet: '**pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?!** Rekli bi: 'Gospodaru naš mi ne poričemo ni jednu od Tvojih blagodati, Ti si Onaj kome pripada sva hvala i zahvala.'

će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati, a oni su i sami, iz strahopoštovanja prema Njemu, brižni. A onoga od njih koji bi rekao: 'Ja sam, doista, pored Njega, bog! – kaznili bismo džehennemom, jer mi tako kažnjavamo mnogobošce.' *(Al-Anbija', 26-29.)*

Jedna skupina ashaba, tabi'ina i onih koji su došli poslije njih zastupa mišljenje da su Harut i Marut dva meleka kojima je nakon što su počinili grijeh dato da izaberu izmedu dunjaluške i ahiretske kazne, pa su izabrali kaznu na dunjaluku znajući da je ona prolazna.

O ova dva meleka je prenesen hadis sa spojenim senedom do Allahovog Poslanika alejhi selam, od Abdulaha b.Omera, kojeg bilježi imam Ahmed i Ibn Hiban u svome Sahihu. Neki smatraju da je ispravnije da ova predaja potiče od Ka'ba b. Malika.[31]

Bilježi imam Ahmed[32] od Enesa r.a., da je Allahov Poslanik, alejhi selam upitao Džibrila alejhi selam: "Nikada nisam vidio Mikaila nasmijanog?!" Džibril mu odgovori: "Mikail se nije nasmijao od kako je stvoren Džehennem."

Bilježi imam Ahmed takoder u djelu Kitabu-z-Zuhd od Ebu Imrana El-Džuvenija da je rekao: 'Do nas je došlo da je jedne prilike kod Allahovog Poslanika, alejhi selam došao Džibril alejhi-selam plačući' Poslanik ga upita: "Šta te je rasplakalo?" Džibril Reče: 'Zar ti ne plačeš o Muhamede? Moje su oči natopljene suzama od kada je Allah stvorio Džehennem, bojim se da ne pogriješim pa da zbog toga budem u njega bačen.' Hadis je mursel i prenesen je u više verzija koje su takoder mursel.

Bilježi Et-Taberani od Muhameda b. Ahmeda b. Ebi Hajseme prenosi da im je pričao Muhamed b. Alija, da mu je pričao njegov otac od Zejda b. Eslama, koji opet prenosi od svoga oca a on od Imrana r.a., da je Džibril alejhi selam došao tužan i pognute glave kod Poslanika alejhi selam. "Zašto si tužan?" upita Poslanik alejhi selam? Džibril odgovori: "Vidio sam džehemennsku vatru i od tada ne dolazim sebi." Kaže Et-Taberani: 'Alija b. Halef jedini pripisuje hadis Zejda b. Eslema Allahovom Poslaniku alejhi selam, dok ga drugi prenosioci pripisuju Imranu r.a.'

Bilježi imam Et-Taberani preko Selama Et-Tavila od El-Edžleha El-Kindija od Adija b. Adija El-Kindija da je Omer b. El-Hatab r.a., rekao: 'Došao je Džibril alejhi-selam kod Allahovog Poslanika alejhi selam u vrijeme u kojem nije uobičavao doći' "Zašto si preblijedio?" upita ga Poslanik alejhi selam? Džibril uzvrati: "Došao sam ti nakon što vidjeh raspirivanje džehennemske vatre." "Opiši mi njeno stanje i stanje Džehennema" reče Poslanik alejhi selam. Zatim je Omer spomenuo ostatak hadisa kojeg ćemo navesti u drugom poglavlju. Omer dalje nastavlja: 'Nakon što otpoče njeno opisivanje, Poslanik alejhi selam reče: "Dovoljno je to što

31 El-Musned 2/134. Mevarid imama Ibn Hibana br. 1717. Ovu predaju prenosi jedino Nafi'a i zbog toga je ona manjkava. U lancu njenih prenosilaca svi ljudi su povjerljivi, osim Musa'a b. Džubejra koji je nepoznat, kao što kaža Ibn Kesir u tefsiru ajeta br. 102 iz sure Bekare.

32 El-Musned 3/224. Kaže imam El-Hejsemi u svome djelu El-Medžeme'a 10/385: 'Ovu predaju bilježi imam Ahmed preko Ismaila b. Ajaša a on od učenjaka Medine i ona je slaba zbog slabosti Ismaila b. Ajaša dok su ostali prenosioci u lancu povjerljivi.

si rekao, bojim se da mi srce ne prepukne i od toga umrem." Poslanik alejhi selam zatim pogleda u Džibrila alejhi selam i vidje ga kako plače i reče: "Zar i ti da plačeš Džibrile, a kod Allaha si na visokom položaju?!" Džibril alejhi selam odgovori: "Zar da ne plačem, preče je da ja plačem nego ti, zaista, ne znam ono što je Allah odredio u mojoj budućnosti, ne znam, možda budem iskušan kušnjom Iblisa koji je bio od Meleka, ili padnem na iskušenju kao meleci Harut i Marut", pa su zajedno plakali dok nisu čuli glasnika kako doziva: "O Muhamede i Džibrile ne bojte se, Allah vas je sačuvao neposlušnosti prema Njemu", tada Džibril alejhi selam odleti prema nebesima, a Poslanik alejhi selam izađe iz kuće te naiđe pored skupine ensarija koji su se smijali i reče im: "Smijete se a pred vama je Džehennem. Da znate što ja znam, malo bi ste se smijali a puno bi plakali, zaboravili bi na hranu i piće i odlazili bi u pustinju moleći Allaha za oprost i spas." Allah zovnu: 'O Muhamede, ne obeshrabruj Moje robove, poslao sam te da olakšavaš a ne da otežavaš.' Poslanik alejhi selam tada reče: "Radite umjereno i težite da zadobijete Allahovu naklonost." Selam Et-Tavil je veoma slab kao prenosilac.

Prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja u hadisu od Ebu Fadale koji prenosi od svojih šejhova da je rekao: "Među Allahovim melecima ima i onih koji se nisu zasmijali od kako je stvoren Džehennem bojeći se da time ne rasrde Uzvišenog Allaha i da ih zbog toga kazni."

Istim lance prenosilaca se prenosi da je Bekr El-Abid rekao: 'Upitao sam jednog od drugova Ibn Ebi Lejle – poznatog kao Ebu El-Hasan - : "Da li se meleci smiju?" On mi odgovori: "Ni jedan melek se nije zasmijao od kako je stvoren Džehennem."

Od Muhameda El-Munkedira se pripovijeda da je rekao: "Srca meleka su zadrhtala kada je stvoren Džehennem, ali kada Allah stvori ljude oni se smiriše."

Prenosi Ebu Ne'im sa svojim lancem prenosilaca od Tavusa da je rekao: "Srca meleka su zadrhtala kada je stvoren Džehennem, ali kada Allah stvori ljude oni se smiriše." [33]

Što se tiče insekata, ptica i životinja, također postoje predaje koje upućuju da i one strahuju od Vatre. Prenosi Amir b. Jesaf od Jahje b. Ebi Kesira da je rekao: 'Preneseno nam je da su određenim danom kod Davuda alejhi selam dolazile, zvijeri, lavovi, ptice i ostale životinje, skupu su prisustvovali i ljudi, Davud alejhi selam bi se uspeo na minber i uputio zahvalu Allahu, prisutni bi plakali i zavijali. Nakon zahvale Allahu podsjetio bi ih na Džennet i Džehennem od čega bi umrla jedna skupina pobožnjaka, pobožnih djevojaka i ostalih ljudi, također bi umrla i jedna skupina prisutnih životinja. Kada bi spomenuo smrt i Sudnji dan Davud bi zaplakao nakon čega bi umirale nove skupine prisutnih' (Ibn Ebi Ed-Dunja)

Pored živih bića od džehennemske vatre strahuju i drveće i kamenje. Kaže Uzvišeni Allah: **"Ima kamenja iz kojeg rijeke izbijaju, a ima, zaista, i kamenja koje puca i iz kojeg voda izlazi, a ima ga, doista, i koje se od straha pred Allahom ruši."** *(Al-Baqara, 74.)*

33 El-Hiljeh, 4/5.

Prenosi Ebu Nudžejh da je Mudžehid rekao: ''Svaki kamen koji puca i iz kojeg izlazi voda ili se sruši sa vrha brda, to radi iz strahopoštovanja prema Allahu o čemu govori kur'anski ajet.''

Bilježi El-Dževzedžani i drugi od Mudžahida da je Ibn Abas r.a., rekao: ''Brdo koje velika skupina ljudi nije u stanju srušiti, ono se samo obruši na zamlju strahujući od Allaha.''

Rekao je Ibn Ebi Ed-Dunja: 'Pričao mi je Ahmed b. Asim da je njemu pričao Anbesete El-Ibadani, pričao nam je El-Fudajl b. El-Abas – bio je pobožnjak, na njegovom licu bile su linije od suza, postio je čitavu godinu i iftario sa kriškom hljeba - : 'Jednog dana Isa alejhi selam je prolazio planinom koja se nalazila između dvije rijeke. Isa'u alejhi selam bi nepoznato odakle rijeke izviru i gdje se ulijevaju. Tada planina progovori: ''Rijeka sa moje lijeve strane je od suza mog lijevog oka.'' ''Zbog čega plačeš?'', upita Isa alejhi selam? ''Bojim se svoga Gospodara i strahujem da me ne učini džehennmskim gorivom!'' Isa alejhi selam tada reče: ''Moliću Allaha da te pokloni meni'', uputio je dovu Allahu i On mu udovolji. Isa alejhi-selam reče: ''Poklonjena si mi.'' Tada voda iz planine poče nadolaziti i ponese Isa'a alejhi selam zajedno sa sobom, Isa alejhi selam joj reče: ''Smiri se Allahovom voljom, tražio sam da postaneš moja pa mi je udovoljeno te zbog čega opet plačeš?'' ''Prvo sam plakala iz straha da ne postanem džehennemsko gorivo a sada plačem iz zahvalnosti Allahu.''

Abdullah b. Amr b. El-As r.a., je rekao: ''Zaista i mjesec plače strahujući od Allaha.''

Tavus je također rekao: ''Mjesec plače strahujući od Allaha iako nema grijeha niti će Allahhu polagati račun.''

Dunjalučka vatra strahuje od džehennemske vatre

Prenosi Nufej' Ebu Davud od Enesa r.a., da je Poslanik alejhi selam rekao: ''Vatra koju koristite na dunjaluku je sedamdeseti dio džehennemske vatre. Da nije dvostruko ublažena vodom vi je ne biste mogli koristiti i ona se utječe Allahu da bude vraćena ponovo u Džehennem.''[34] Spomenuti Nufej' pri sebi ima slabosti, dok neki ovu predaju pripisuju Enesu r.a.

Bilježi El-Hakim od Džisra b. Ferkada od Hasana El-Basrija od Enesa r.a., da je Allahov Poslanik, alejhi selam rekao: ''Vatra koju koristite na dunjaluku je sedamdeseti dio džehennemske vatre. Da nije dva puta potopljena u more vi je ne biste mogli koristiti, tako mi Allaha ona je dovoljna, i kao takva ona se utječe Allahu da bude vraćena u Džehennem.'' Lanac hadisa imam El-Hakim ocjenjuje ispravnim. Međutim, njegova ocjena je upitna zbog Džisra b. Ferkada koji je slab kao prenosilac.

---

34 Hadis bilježi Ibn Madže u djelu Ez-Zuhd br. 4318 Poglavlje o osobinama džehenema, i imam El-Hakim 4/593. Hadis je veoma slab, kao što navodi šejh El-Albani u djelu Da'ifu-l-Džami'a br. 2016.

Od Ebu Redža'a se pripovijeda da je rekao: 'Kada Ibrahim alejhi selam bi bačen u vatru, Allah vatri objavi: ''Ako naudiš Ibrahimu Ja ću te ponovo vratiti u Džehennem.'' Čuvši Allahovu prijetnju ona izgubi moć i nije koristila ljudima tri dana. (Ibn Ebi Ed-Dunja)

Prenosi se da je Ebu Imran El-Džuveni rekao: 'Do nas je došlo da je Abdullah b. Amr čuo huktanje vatre pa je rekao: ''Utječem se Allahu od Džehennema kao što se i ti utječeš.'' Neko reče: ''Šta to govoriš?!'' ''Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša i vatra moli Allaha da je ne vreti u Džehennem reče Abdullah.''

El-E'ameš prenosi da je Mudžahid rekao: ''Vatra kojom se koristite na dunjaluku traži utočište kod Allaha od dežennemske vatre.''

* * *

ČETVRTI DIO
Plač štiti od Vatre i onaj ko se bude utjecao Allahu od Vatre, biće spašen njene patnje

Mnoštvo predaja govori da plač iz straha od džehennemske vatre štiti čovjeka od nje. Onaj ko strahuje od džehennemske vatre, taj strahuje od Uzvišenog Allaha bojeći se Njegove kazne i toga da bude udaljen od Allahove milosti.

Ebu Hurejre r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, alejhi selam rekao: "U Vatru neće ući onaj ko bude plakao iz strahopoštovanja prema Allahu, kao što se mlijeko neće vratiti vime." (Nesai i Tirmizi)[35]

Rekao je Ibn Abas r.a., čuo sam Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Dva oka neće pržiti džehennemska vatra: Oko koje je plakalo strahujući od Allaha i oko koje je stražarilo na Allahovom putu." (Tirmizi)[36]

Ebu Rejhane kazuje da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Allah će zabraniti vatri oči koje su plakale u tminama noći bojeći se Uzvišenog Allaha i oči koje su bdjele na Allahovom putu." Spomenuo je i treću vrstu očiju. (Ahmed, Nesai i El-Hakim)[37]

Ovaj hadis bilježi El-Dževzedžani riječima: "Allah će zabraniti vatri oči koje su provodile noći učeći Allahovu knjigu, i oči koje su plakale u tminama noći bojeći se Uzvišenog Allaha, i oči koje nisu gledale haram" ili je spomenuo oči koje su se prolile na Allahovom putu.

Od Abdullaha b. Mes'uda r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Nema tog roba koji pusti i najmanju suzu zbog straha od Uzvišenog Allaha a da ga Allah neće sačuvati od džehennemske vatre." (Ibn Madže)[38] Neki ovu predaju pripisuju tabi'inu koji je pripisuje Ibn Mes'udu.

O ovome poglavlju postoje i drugi hadisi, neki su sa spojenim lancem prenosilaca a neki sa prekinutim. Takoder postoje predaje koje se pripisuju Muazu b. Džebelu i Abdullahu b. Abasu r.a.

Bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja preko Nufej'a Ebu Davuda od Zejda b. Erkama da je neki čovjek rekao: "Allahov Poslaniče, čime da se zaštitim od Vatre?" Poslanik alejhi selam reče: "Suzama svojih očiju, zaista, Vatra neće pržiti oči koje plaču iz straha od Allaha." Već smo kazali za Nufej' da je slab kao prenosilac.

Preko En-Nadra b. Se'ida se prenose riječi koje on pripisuje Poslaniku alejhi selam: "Kada god se oči Allahovog roba napune suzama iz straha od Njega, Allah

35 Hadis bilježi imam En-Nesai u Poglavlju o džihadu 6/12, Et-Tirmizi u Poglavlju o koristima džihada br. 1633 i imam Ahmed u svome Musnedu 2/505. Za ovaj hadis Et-Tirmizi kaže da je dobar i ispravan.

36 Bilježi ga imam Et-Tirmizi u Poglavlju o koristima džihada br. 1639 i kaže za njega da je dobar.

37 Bilježi ga imam Ahmed u Musnedu 4/134. Hadis još bilježe imam En-Nesai u Poglavlju o džihadu 6/15 i El-Hakim 2/83 i ocjenio ga je ispravnim sa čime slaže imam Ez-Zehebi. Kaže El-Hejsemi u djelu Mudžeme'u-l-Zevaid 5/278: 'Hadis bilježi imam Ahmed dobrim lancem prenosilaca i imam Et-Taberani u djelu El-Kebir i El-Evsat sa povjerljivim lancem prenosilaca u djelu.

38 Hadis bilježi imam Ibn Madže u djelu Ez-Zuhd br. 4197 Poglavlje o plaču. Kaže El-Busajri u djelu Ez-Zvaid: 'Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab, Hamad b. Ebi Humejd je slab, njegovo pravo ime je Muhamed b. Ebi Humejd.

njegovo tijelo sačuva džehennemske vatre, a ako suze poteku niz lice, to lice neće zadesiti tuga i očaj. Allah je spašavao od vatre jedan narod zbog plača jednog od njih. Svako djelo će biti vagano i nagrađivano, osim suza, one će gasiti mora džehennemske vatre." Sličan govor prenesen je od Hasana El-Basrija, Ebu Imrana El-Džuvenija, Halida b. M'adana i drugih.

Od Zazana Ebu Omera se prenosi da je rekao: "Do nas je preneseno da će onoga ko bude plakao iz straha od džehennemske vatre Allah sačuvati njene patnje i da će onoga ko bude plakao iz želje za Džennetom Allah u njemu nastaniti."

Abdulvahid b. Zejd je govorio: 'Braćo moja, zar ne plačete željni Allahove blizine, onaj ko bude plakao iz želje za Allahom, taj neće biti uskraćen gledanja u Njegovo lice, braćo moja, zar ne plačete strahujući od džehennemske vatre, onaj ko bude plakao iz straha od vatre Allah će ga sačuvat od nje.'

Ferkad Es-Sebhi kaže: 'Čitao sam u knjigama da se Džennet zauzima za onoga ko plače za njim i govori: "Gospodaru moj uvedi ga u mene zbog njegovog plača" dok onaj koji plače iz straha od Vatre, Vatra za njega moli: "Gospodaru sačuvaj ga vatre kao što se on utječe od mene i plače bojeći se moje žestine."

Od Abdurahmana b. Semure r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Sinoć sam usnio san' zatim je Poslanik spomenuo čitav hadis u kome je rekao: "Vidio sam čovjeka iz moga umeta na ivici Džehennema kojem dođe njegov strah od Allaha i spasi ga od pada u Džehennem, vidio sam drugog čovjeka iz moga umeta kako propada kroz džehennemsku vatru, pa mu dođoše njegove suze koje je prolio iz straha od Uzvišenog Allaha i izbaviše ga iz nje."[39]

Prenosi Ejmen i kaže: 'Pričao nam je Sehl b. Hamad, pričao nam je El-Mubarek b. Fedale, pričao nam je Sabit od Enesa r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam proučio ajet **"Sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti."** *(At-Tahrim, 6.),* a u njegovom društvu se nalazio tamnoputi čovjek koji nakon što ču ajet vrisnu u plač. U tom času Poslaniku alejhi selam dođe melek Džibril i upita: "Ko je ovaj čovjek što plače?" "Ovo je čovjek iz Abesinije" reče Poslanik alejhi selam i spomenu čovjeka po dobru. Džibril potom reče: 'Allah je rekao: "Tako mi moje veličine, ponosa i uzvišenosti nad mojim Aršom, neće zaplakati oko moga roba na dunjaluku iz straha od Mene a da mu to neću zamijeniti mnoštvom smijeha u Džennetu." [40]

---

39 Ovaj hadis spominje Es-Sujuti u djelu El-Džami'u El-Kebir i pripisuje ga El-Hakimu Et-Tirmiziju, i Et-Taberani u djelu El-Kebir. Kaže El-Hejsemi u djelu El-Medžme'a 7/179-180: 'Prenosi ga Et-Taberani u dvije verzije, u jednoj od njih nalazi se Sulejman b. Ahmed El-Vasiti a u drugoj Halid b. Abdurahman El-Mahzumi, a obojica su slabi.' Hafiz El-Iraki u djelu El-Ahlak ovj hadis pripisuje El-Haraitiju i kaže da je njegov lanac prenosilaca slab. Pogledaj djelo El-Kavlu El-Bedi'u, str. 184-185 kojeg je štampala štamparija Daru-l-Bejan u Damasku.

40 U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se El-Mubarek b. Fadale El-Basri za kojeg je El-Hafiz u djelu Takribu-t-Tehzib 2/227 rekao: 'Istinoljubiv, mudelis.'

Utjecanje Allahu od džehennemske vatre

Kaže Uzvišeni Allah: **"Za one koji i stojeći i sjedeći i ležeći Allaha spominju**[41] **i o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju. Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio; hvaljen Ti budi i sačuvaj nas patnje u vatri! Gospodaru naš, onoga koga Ti budeš u vatru bacio Ti si već osramotio, a nevjernicima neće niko u pomoć priteći. Gospodaru naš, mi smo čuli glasnika koji poziva u vjeru: Vjerujte u Gospodara vašeg! – I mi smo mu se odazvali. Gospodaru naš, oprosti nam grijehe naše i pređi preko rđavih postupaka naših, i učini da poslije smrti budemo s onima dobrima. Gospodaru naš, podaj nam ono što si nam obećao po poslanicima Svojim i na Sudnjem danu nas ne osramoti! Ti ćeš, doista, Svoje obećanje ispuniti! I Gospodar njihov im se odazva: Ni jednom trudbeniku između vas trud njegov neću poništiti, ni muškarcu ni ženi – vi ste jedni od drugih"** *(Ali 'Imran, 191-195.)*

Od Ebu Hurejre r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik, alejhi selam u vezi meleka koji posjećuju sijela na kojima se spominje Allah rekao: 'Allah ih upita a On najbolje zna i kaže: "Od čega se utječu Moji robovi?" "Od vatre!" Allah ih ponovo upita: "Da li su je vidjeli?" "Tako nam Gospodara našega nisu!" "Šta bi bilo tek da su je vidjeli" reče Allah. "Da su je vidjeli još bi više od nje strahovali i bježali" rekoše meleci. Tada Allah kaže: "Ja vas uzimam za svjedoke da im praštam njihove grijehe." (Buharija i Muslim)[42]

Od Enesa r.a., se prenosi da je Allahov poslanik, alejhi selam rekao: "Nema tog muslimana koji tri puta od Allaha zatraži Džennet, a da Džennet ne kaže: 'Allahu moj uvedi ga u mene', a ko tri puta od Allahu zatraži utičište od Vatre, Džehennem kaže: 'Allah moj sačuvaj ga od mene' (Tirmizi, Nesai' i Ibn Madže)[43]

Bilježi El-Bezar i Ebu Ja'la El-Musili od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: 'Nema roba koji sedam puta zatraži od Allaha utočište od džehennemske vatre a da ona ne kaže: "Gospodaru, tvoj rob je tražio utočište od mene pa ga Ti sačuvaj patnje u meni", niti će rob tražiti od Allaha Džennet sedam puta, a da Džennet ne kaže: "Gospodaru, tvoj rob moli za Džennet pa ga uvedi u mene." [44]

---

41 Kaže imam Ibnu-l-Dževzi u tefsiru Zadu-l-Mesir 1/527: ' Za spomenuti zikr u ajetu postoje tri tumačenja:
Prvo: To je zikr u namazu, jer čovjek klanja stojeći, ako ne može stojeći onda sjedeći a ako ne može ni sjedeći onda ležeći. Ovo mišljenje zastupaju: Alija, Abdullah b. Mes'ud, Ibn Abas i Katade.
Drugo: To je zikr u namazu i mimo njega. Ovo mišljenje zastupa jedna skupina mufesira.
Treće: Pod zikrom se misli na strah, tj. boje se Allaha stojeći u njihovim postupcima, sjedeći u njihovim druženjima i ležeći dok provode noći. Iz ovg vidimo da u ajetu ne postoji dokaz za one koji dozvoljavaju ples prilikom spominjanja Allaha.

42 El-Buhari br. 6408 u poglavlju o vrijednosti zikra, imam Muslim br. 2689 u poglavlju o vrijednosti sijela na kojima se spominje Allah i imam Et-Tirmizi br. 3595.

43 Et-Tirmizi br. 2575 u poglavlju o opisu dženetskih rijeka, imam En-Nesai 8/279 u poglavlju o utjecanju od vreline Džehenema, imam Ibn Madže br. 4340 u djelu Ez-Zuhd, imam Ibn Hiban br. 2433 u djelu Mevarid i imam El-Hakim 1/535. Šejh El-Albani je za hadis rekao da je ispravan u svome djelu Sahihu-l-Džami'a br. 6151.

44 Kaže imam El-Hejsemi u djelu Medžme'u-l-Zevaid 10/171: 'Ovaj hadis prenosi El-Bezar u čijem lancu prenosilaca se nalazi Junus b. Habab koji je slab.' Kaže hafiz El-Munziri u djelu Et-Tergibu ve-Terhibu 4/450: 'Prenosi ga Ebu Ja'la sa lancem prenosilaca koji ispunjavaju uslove Buharije i Muslima.'

Prenosi Salih El-Muri od Ebana od Enesa r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je Uzvišeni Allah rekao: ''Pogledajte u knjigu moga roba, pa ako nađete da je tražio od mene Džennet Ja ću mu ga dati, a onoga ko se Meni bude utjecao od džehennemske vatre Ja ću zaštiti njene patnje." Lanac ovog hadisa je da'if (slab).

Prenosi Ebu Salih Abdullah b. Salih, pričao nam je Jahja b. Ejub od Abdullaha b. Sulejmana od Deradža od Ebu El-Hejseme od Ebu Se'ida – ili od Ibn Ebi Hudžejre El-Ekbera – da je jednom od njih dvojice Ebu Hurejre r.a., pričao da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''Kada bude velika žega i čovjek kaže: 'La ilahe illallah, zaista je vrućina tegobna, Allahu moj sačuvaj me džehennemske vreline, Allah se obrati Džehennemu: 'Jedan rob Mi se utječe od tebe, pa budi svjedok da sam ga Ja zaštitio od tvoje vreline'. Kada bude žestoka zima i čovjek kaže: 'La ilahe illallah, zaista je hladnoća nepodnošljiva, Allahu moj sačuvaj me smrzavanja u Džehennemu, Allah se obrati Džehennemu: 'Jedan rob Mi se utječe od tvoje hladnoće, pa budi svjedok da sam ga Ja zaštitio od te patnje', neko upita: 'Šta je to džehennemska hladnoća? To je mjesto u Džehennemu u koje će biti bacani nevjernici, ko u njega dospije biva zaleđen od jačine njegove hladnoće![45]

Ebu Jahja El-Katat prenosi riječi Mudžahida: 'Na Sudnjem danu će čovjek biti poveden u vatru pa će ga ona odbiti, upitat će: ''Zbog čega si ga odbila?" ''On je od onih koji su se Allahu utjecali od mene" reći će vatra. Tada će se reći: ''Oslobodite ga!"

Prenosi Sufjan od Mus'ira od Abdul'eale: 'Džennet i Džehennem mogu čuti riječi sinova Ademovih. Kada Allahov rob kaže: ''Allahu moj, ja ti se utječem od Vatre", Vatra kaže: ''Allahu sačuvaj ga mene", a kada kaže: ''Allahu moj, molim te za Džennet", Džennet kaže: ''Allahu uvedi ga u mene."

Kaže Osman b. Ebi Atike: 'Ebu Muslim El-Havlani je rekao: ''Kada god sam dovio sjetio bih se Džehennema i tada bih sve dove zamijenio dovom kojom sam se utjecao Allahu od džehennemske vatre.''

Ebu Sinan Isa b. Sinan prenosi riječi od Ata'a El-Hurasanija u kojima stoji: 'Ko u toku dana sedam puta od Allha zatraži utočište od džehennemske vatre, Džehennem kaže: ''Za takve ja nisam prebivalište."

* * *

45 Lanac hadisa je da'if (slab).

PETI DIO
Gdje se nalazi Džehennem?

Prenosi Atije rahimehullah da je Ibn Abas r.a., rekao: "Džennet se nalazi na sedmom nebu, a na Sudnjem danu Allah će ga postaviti gdje On hoće, dok se Džehennem nalazi ispod sedmog sloja zemlje." (Ebu Ne'im).

Bilježi Ibn Mende od Ebu Jahje El-Katat od Mudžahida da je rekao: 'Pitao sam Ibn Abasa gdje je Džennet? Pa mi je odgovorio: "Dženet je iznad sedam nebesa", a gdje se nalazi Džehennem upitao sam, pa mi je rekao: "Ispod sedam mora."

Prenosi imam El-Bejheki sa lancem prenosilaca koji u sebi ima slabost od Ebu Ez-Ze'ara' da je Ibn Mes'ud r.a., rekao: "Džennet je iznad sedmog neba, a Džehennem je ispod sedmog kata zemlje" zatim je proučio kur'anski ajet 'Uistinu! Knjiga čestitih je u Illijunu' (Al-Mutaffifun, 18.), **'Uistinu! Knjiga griješnika je u Sidždžinu'** *(Al-Mutaffifun, 7.)* Hadis također bilježi Ibn Mende sa dodatkom 'Na Sudnjem danu Allah će ga postaviti gdje On hoće'

Pripovijeda Muhamed b. Abdullah b. Ebi Jakub od Bišra b. Šegafa da je Abdullah b. Selam rekao: "Džennet je na nebesima, a Džehennem je pod zemljom." (Ibn Huzejme i Ibn Ebi Ed-Dunja)

Prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja lancem prenosilaca od Katade da je rekao: 'Ispravni prethodnici bi govorili: "Džennet je na nebesima, a Džehennem je ispod sedam zemalja."

Prenosi Verka' od Ibn Ebi Nudžejha da je Mudžahid r.h., o ajetu **'A na nebu je opskrba vaša i ono što vam se obećava'** *(Ad-Dariyat, 22.)* rekao: "Džennet je na nebesima." Kao dokaz za ovu tvrdnju, neki učenjaci uzimaju Allahove riječi u kojima nas On obavještava da se nevjernici izlažu patnji jutrom i večeri – u zagrobnom životu (berzehu) – i obavještava nas da se nevjernicima ne otvaraju nebeske kapije, što ukazuje da je Džehennem ispod zemlje', kaže Uzvišeni: "Uistinu! Knjiga griješnika je u Sidždžinu" (Al-Mutaffifun, 7.)

U hadisu kojeg prenosi El-Bera' b. Azib r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam, opisuje se kako duša napušta ljudsko tijelo. Za dušu nevjernika Allahov Poslanik alejhi selam kaže: "Kada je uzmu, meleci dušu odnose prema nebeskim kapijama i traže dozvolu za njen ulazak , pa joj se ne dozvoli...', zatim je Allahov poslanik alejhi selam proučio kur'anski ajet **'Onima koji dokaze Naše budu poricali i prema njima se budu oholo odnosili – kapije nebeske neće se otvoriti, i prije će debelo uže kroz iglene uši proći nego što će oni u džennet ući. Eto takoćemo Mi grešnike kazniti'** *(Al-A'raf, 40.),* kaže Poslanik alejhi selam: 'Allah će tada reći: "Upišite ga u knjigu Sidždžin koja se nalazi ispod zadnjeg sloja zemlje', zatim će njegova duša biti bačena prema zemlji" reče Poslanik alejhi selam.' (Ahmed i drugi).[46]

---

46 Bilježi ga imam Ahmed u Musnedu 4/287, 295-296, Ebu Davud br. 4753 u djelu Es-Suneh, poglavlje o kaburu i njegovim patnjama, En-Nesai 4/101 u poglavlju o kaburskim patnjama i El-Hakim 1/37-40. Hadis je ocijenio ispravnim Ibn Hiban i hadis je vjerodostojan.

Također Ebu Hurejre r.a., prenosi hadis od Allahovog Poslanika alejhi selam u kojem se opisuje kako duša napušta ljudsko tijelo. Za dušu nevjernika Allahov Poslanik alejhi selam kaže: "Meleci je čupaju, a njen miris je ogavniji od mirisa lešine, pa se sa njome upute ka zemaljskim kapijama. Kada god prođu jednu kapiju oni koji su na njoj poviču: "Kako zaudara ova duša! Sve dok je ne donesu na mjesto gdje borave nevjerničke duše." (Ibn Hiban, El-Hakim i drugi)[47]

Rekao je Abdullah b. Amr b. El-As r.a: "Duše nevjernika se nalaze ispod sedmog sloja zemlje."

Mora će se na Sudnjem danu pretvoriti u vatru

Imam Ahmed prenosi predaju sa lancem prenosilaca koji je upitan od Ja'le b. Umeje da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Mora će postati vatra." Tada prisutni uputiše komentar Ja'li, te im on reče: 'Zar ne znate da je Uzvišeni Allah rekao: **"Mi smo nevjernicima pripremili vatru čiji će ih dim sa svih strana obuhvatiti; ako zamole pomoć, pomoći će im se tekućinom poput rastopljene kovine koja će lica ispeći. Užasna li pića i grozna li boravišta!"** *(Al-Kahf, 29.)* Tako mi Onoga u čijoj je ruci Ja'lina duša, Ja'la nikada neće zagaziti u more do kraja života, niti će dozvaliti da na njega padne i kap iz mora sve dok se ne susretne sa Uzvišenim Allahom.' [48]

Ako uzmemo da je ova predaja ispravna, njome se podrazumijeva da će sva mora postati jedno more, koje će biti potpaljeno i pretvoreno u vatru, a zatim dodano Džehenemu. Veliki broj mufesira na ovakav način tomači kur'anski ajet **"I kada se mora vatrom napune."** *(At-Takwir, 6.)*

Prenosi El-Mubarek b. Fedale od Kesira Ebu Muhameda da je Ibn Abas r.a., rekao: "Mora će se potpaliti i pretvoriti u vatru."

Prenosi Mudžahid od jednog učenjaka iz Bedžile da je Ibn Abas r.a., protumačio kur'anski ajet **'I kada se mora vatrom napune'** riječima: "Kada Sunce, Mjesec i zvijezde budu bačeni u more i izgube sjaj, Allah će tada poslati vjetar koji će svojom jačinom more pretvoriti u vatru." (Ibn Ebi Ed-Dunja i Ibn Ebi Hatim).

Bilježe Ibn Ebi Ed-Dunja i Ibn Ebi Hatim preko Mudžahida od Ša'bija da je Ibn Abas r.a., za kur'anski ajet **'A nevjernici sigurno neće umaći Džehennemu'** *(At-Tawba, 49.)* rekao: "Mora će se uliti u jedno, a zatim će u njega popadati zvijezde, Sunce i Mjesec i ono će postati Džehennem."

Prenosi Ibn Džerir svojim lancem prenosilaca od Se'ida b. El-Musejiba od Alije r.a., da je upitao jednog židova: "Gdje se nalazi Džehennem?" "More će se pretvoriti u džehennem", odgovori mu židov. Alija r.a., tada reče: 'Istinu si rekao

47 Ibn Hiban u djelu Mevarid br. 733 i ocjenio ga je ispravnim i El-Hakim 1/352-353 i ocjenio ga je ispravnim, sa čime se slaže Ez-Zehebi.

48 Bilježi ga imam Ahmed u Musnedu 4/223. Rekao je imam El-Hejsemi u Medžme'u-l-Zevaid 10/386: 'Prenosi ga imam Ahmed sa povjerljivim lavcem prenosilaca.

čovječe. Zaista je Uzvišeni Allah u Svojoj Knjizi rekao: **"Tako mi mora napunjenog (vatrom)"** *(At-Tur, 6.)*, i rekao je Uzvišeni: **"I kada se mora vatrom napune."** *(At-Takwir, 6.)*

Predaju također prenosi Adem b. Ebi Ijas u svome tefsiru od Hamada b. Seleme od Davuda b. Ebi Hinda od Se'ida b. El-Musejiba i kaže: 'Alija r.a., upita židova gdje se nalazi Džehennem? Džehennem je ispod mora, odgovori židov. Istinu je rekao odgovori Alija, a zatim citira kur'anski ajet **'I kada se mora vatrom napune'** *(At-Takwir, 6.)*. Adem b. Ebi Ijas ovu predaju spominje i na drugim mjestima sa dodatkom da je Alija citirao sljedeći kur'anski ajet **'Tako mi mora napunjenog (vatrom)."** *(At-Tur, 6.)*

Bilježi Ibn Ebi Hatim svojim lancem prenosilaca od Ebu El-Alije da je Ubej b. Ka'b tumačeći kur'anski ajet **'I kada se mora vatrom napune'** *(At-Takwir, 6.)* rekao: 'Džinovi su kazali ljudima: 'Mi ćemo vam donijeti neke vijest', pa kada odoše do mora vidješe kako ono bukti u vatri'

Prenosi Ebu Ne'im[49] svojim lancem prenosilaca da je Ka'b r.a., za kur'anski ajet **'Na Dan kad Zemlja bude zamijenjena drugom zemljom, a i nebesa, i kad svi izađu pred Allaha Jedinoga i Svemoćnoga'** *(Ibrahim, 48.)* Rekao: 'Nebesa će se zamijneti Džennetom, a i Zemlja će biti zamijenjena, pa će mora biti pretvorena u vatru.' Prethodno je spomenut govor Ibn Abasa r.a., da je rekao: "Džehennem se nalazi ispod sedam mora."

Prenosi se da je Abdullah b. Amr r.a., rekao: "Ne abdestite morskom vodom, jer je ono jedan od džehennemskih katova." Sličan govor prenosi se i od Se'ida b. Ebi El-Hasana – brata Hasana El-Basrija.

Prenosi Abdullah b. Amr r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Neka ne plovi morem osim onaj koji ide na hadždž, umru ili u borbu na Allahovom putu, zaista je ispod mora užarena vatra ispod koje se opet nalazi more." (Ebu Davud)[50]

Bilježi Ibn Ebi Hatim svojim lancem prenosilaca od Muavije b. Se'ida da je rekao: "Zaista ovo more – Perzijsko more – predstavlja središte zamlje, u njega se ulijevaju sve rijeke, u njega će se saliti i sva mora, a ispod njega su bazeni lavine koji će na Sudnjem danu proključati."

Ibn Ebi Ed-Dunja spominje da je El-Abas b. Jezid El-Bahrani rekao: 'Čuo sam El-Velida b. Hišama kako kaže: "Kada je kit progutao Junusa alejhi selam, sa njime je obišao sedam mora. Kada su bili kod zadnjeg mora kit ga odnese na njegovo dno – mjesto najbliže Džehennemu – tada Junus alejhi selam stade slaviti svoga Gospodara, tako da njegove riječi ču Karun[51] u Džehennemu." Tada upitah El-Velida: "Od koga si čuo ovu predaju?" "Od jednog sljedbenika knjige koji je prešao na islam i bio dobar musliman", odgovori on.

---

49 El-Hiljeh 5/370.

50 Sunen Ebu Davuda br. 2489 poglavlje o džihadu, preko Bišra Ebu Abdullaha od Bešira od Abdullaha b. Amra r.a., koji hadis pripisuje Allahovom Poslaniku alejhi-selam. Lanac hadisa je slab (da'if), Bišr i Bešir su nepoznati prenosioci. Pogledaj: 'Silsiletu-l-Ehadisi Ed-Da'ife od šejha Muhameda Nasirudina El-Albanija, br. 478.'

51 Zloglasni vezir iz Faraonova naroda.

Prenosi Kajs b. Er-rebi'a od Ubejda El-Mekteba od Mudžahida od Abdullaha b. Omer r.a., da je Allahov Poslanik, alejhi selam rekao: "Dunjaluk je okružen Džehennemom iza kojeg se nalazi Džennet, zbog toga je Sirat-ćuprija iznad Džehennema most koji vodi do Dženneta." Hadis je čudan (garib) i odbačen (munker).

Prenesen je govor nekih prethodnika koji upućuje da se Džehennem nalazi na nebesima. Mudžahid je protumačio kur'anski ajet **'A na nebu je opskrba vaša i ono što vam se obećava'** *(Ad-Dariyat, 22.)* riječima: "Ono što vam se obećava jesu Džennet i Džehennem". Ajet je na isti način protumačio i Ed-Dahak.

Prenosi Asim od Zera od Huzejfe r.a., da je Allahov Poslanik alejhi-selam rekao: 'Doveden mi je Burak[52] pa smo ja i Džibril za tren oka stigli do Kudsa, tada su mi otvorena nebeska vrata i vidio sam Džennet i Džehennem' (Ahmed i drugi).[53]

U predaji koju prenosi Mirvezi od Huzejfe r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: 'One noći kada sam uzdignut na nebo, na njemu sam vidio Džennet i Džehennem, pa sam proučio kur'anski ajet **'A na nebu je opskrba vaša i ono što vam se obećava'** pa mi je izgledao kao da ga prvi puta učim'. Ova predaja potvrđuje prethodni hadis Huzejfe r,a. Mirvezi je ovu predaju preuzeo od El-Halala koji ju je naveo u djelu Kitabu-Suneh. Imam Ahmed je ovu predaju koristio kao dokaz da su Džennet i Džehennem na nebesima, što ne nalazimo u njegovim hadisima. On prenosi hadise koji govore da je Džennet na nebesima a Džehennem ispod sedam mora.

Prenosi se od Huzejfe r.a., da je rekao: "Tako mi Allaha Burak ih nije napustio sve dok im se nisu otvorile nebeske kapije, vidjeli su Džennet i Džehennem i sve ono čime Allah prijeti ljudima na ahiretu." Ovu predaju Huzejfe ne diže do Poslanika alejhi selam. U predaji nema jasnog dokaza da je Poslanik alejhi selam vidio Džehennem na nebesima, što se da zaključiti. Uzmemo li u obzir ispravnost navedene predaje, ona ne upućuje da je Džehennem na nebesima, naprotiv, ona upućuje da je Allahov Poslanik, alejhi selam samo vidio Džehennem dok je bio na nebesima, kao što mrtvac u kaburu vidi Džennet i Džehennem iako Džennet nije u Zemlji. Poslanik, alejhi selam je na Zemlji vidio Džennet i Džehennem dok je obavljao namaz zbog pomračenja mjeseca. U nekim verzijama hadisa o Isra'u, tačnije u hadisu od Ebu Hurejre r.a., stoji da je Allahov Poslanik, alejhi selam na putovanju iz Meke do Kudsa vidio Džennet i Džehennem, ali to ne upućuje da je Džennet na Zemlji. Ako se hadis Huzejfe r.a., o viđenju Dženneta i Džehennema na nebesima, uzme kao ispravan, to znači da ga je Poslanik, alejhi selam vidio dok je bio na nebesima, što ne zanči da je Džehennem na nebesima, a Allah najbolje zna!

U jako slabom hadisu o Isra'u od Ebu Haruna El-Abdija kojeg prenosi od Ebu Se'ida El-Hudrija, r.a., stoji da je Allahov Poslanik, alejhi-selam vidio Džennet i Džehennem iznad sedam nebesa. Ako ovaj hadis ocijenimo ispravnim, njegovo tumačenje je kao i tumačenje prethodnih hadisa.

---

52 Burak je životinja kojom je Poslanik alejhi-selam putovao na Isra' i Mi'radž.

53 El-Musned 5/387, 392, 394.

Prenosi El-Kadi Ebu Ja'la dobrim lancem prenosilaca od Ebu Bekra El-Mirvezija da mu je imam Ahmed protimačio veliki broj kur'anskih ajeta. Za kur'anski ajet **'I kada se mora vatrom napune'** *(At-Takwir, 6.)*, je rekao: 'tj. pretvorit će se u naslage vatre', dok je za ajet **'Tako mi mora napunjenog (vatrom)'** *(At-Tur, 6.)* rekao: 'tj. ono će postati Džehennem'. Govor imama Ahmeda povodom ovih ajeta aludira da je Džehennem ispod Zemlje za razliku od predaje koju prenosi El-Halal od El-Mirvezija, a Allah najbolje zna!

Što se tiče predaje od Mudžahida koju smo prethodno spomenuli, neki učenjaci tumače na sljedeći način i kažu: "Djela koja vode ka Džennetu i Džehennemu unaprijed su određena na nebesima." Od Mudžahida se prenosi i drugo mišljenje koje potvđuje navedeno tumačenje.

Prenosi se da je Ubade b. Es-Samit r.a., posjetio Kuds. Kada je stao na istočnu stranu zida, zaplakao je i rekao: "Na ovom mjestu nas je Allahov Poslanik alejhi selam obavijestio da je vidio Džehennem." [54]

* * *

54 Rekao je El-Hejsemi u djelu Medžme'u-l-Zevaid, 10/386: 'Prenosi ga Et-Taberani, a prenosilac Jezid mi je ne poznat. U lancu ima još slabih ljudi koje neki ocjenjuju povjerljivim, dok u verziji od Jezida b. Ebi Sureta stoji: 'Vidio sam Ubadeta b. Es-Samita naslonjenog prsima na istočni zid džamije El-Aksa iznad 'Doline Džehennema' kako plače, pa sam rekao: 'Ebu Velide, zbog čega plačeš? Odgovori mi: 'Poslanik nas je obavijestio da je na ovom mjestu vidio Džehennem'. Također, hadis prenosi Ibn Hiban br. 2606 u čijem lancu se nalazi Zijad b. Ebi Sevde umjesto Jezida b. Ebi Sureta. Zijad je povjerljiva osoba kao što spominje El-Hafiz u djelu Et-Takrib.

ŠESTI DIO

Opis Džehennemskih katova

Kaže Uzvišeni Allah: "Licemjeri će na samom dnu Džehennema biti i ti im nećeš zaštitnika naći" *(An-Nisa, 145.)* U Džennetu postoje stepeni a najveći stepen Dženneta je El-Firdeus, dok je Džehennem velika provalija, na čijem dnu će biti licemjeri. Uzvišeni Allah je rekao: **"Svima će pripasti stepeni shodno tome kako su postupali"** *(Al-An'am, 132.)* U drugom ajetu Uzvišeni Allah kaže: **"Zar se onaj koji je Allahovu naklonost zaslužio može porediti s onim koji je Allahovu srdžbu navukao i čije će prebivalište biti Džehennem? – A užasno je to boravište! Oni su u Allaha – po stepenima. A Allah dobro vidi ono što oni rade"** *(Ali 'Imran, 162-163.)* Tumačeći ove ajete Abdurrahman b. Zejd b. Eslem kaže: "Stepeni u Džennetu vode ka gore a stepeni u Džehennemu vode ka dnu."

Prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja svojim lancem prenosilaca da je Ikrime tumačeći kur'anski ajet **'On će (Džehennem) sedam kapija imati'** *(Al-Higr, 44.)* rekao: "Džehennem ima sedam nivoa (katova)."

Katade je za kur'anski ajet 'On će (Džehennem) sedam kapija imati i kroz svaku će određen broj njih proći' *(Al-Higr, 44.)* rekao: "Tako mi Allaha, svaka skupina će ući na kapiju i nastaniti svoje prebivalište shodno grijesima."

Od Jezida b. Ebi Malika El-Hemedanija se pripovijeda da je rekao: "Džehennem ima sedam slojeva vatre, svaki sloj gleda u onaj ispod sebe i strahuje da ga ne proguta."

Ibn Džurejdž je za kur'anski ajet **'On će (Džehenem) sedam kapija imati'** *(Al-Higr, 44.)* rekao: 'Prvi sloj je *Džehennem* (vatra), drugi je *Leza* (Buktinje), treći je *Hutameh* (razbuktana vatra), četvrti je *Es-Seir* (bijesna vatra), peti je *Sekar* (paklena vatra), šesti je *Džehim* (duboka vatra) i sedmi je *El-Havijeh* (vatreni ponor) u kojem se kažnjava Ebu Džehl.'

Prenosi Selam El-Medaini – slab prenosilac – od Hasana El-basrija od Ebu Sinana od Ed-Dahaka i kaže: 'Džehennem ima sedam katova naslaganih jedan ispod drugog, na prvom katu će se kažnjavati veliki griješnici koji će iz njega izaći kada se oćiste od grijeha, drugi kat je za židove, treći za kršćane, četvrti za Sabijce, peti za vatropoklonike, šesti za arapske mušrike i sedmi za licemjere o kojima Allah kaže: **"Licemjeri će na samom dnu Džehennema biti i ti im nećeš zaštitnika naći"** *(An-Nisa, 145.)*

Prenosi Hajseme b. Abdurrahman i El-Ala'u b. El-Musejib od njegovog oca i kažu: 'Abdullah b. Mes'ud je upitao prisutne: "Ko će od stanovnika vatre imati najžešću kaznu?" Prisutni odgovoriše: "Židovi, zatim kršćani, a zatim vatropoklonici." "Nije tako" reče Ibn Mes'ud, najžešća patnja čeka munafike koji će biti na samom dnu Džehennema, na njima će biti naslage vatre iz koje neće moći izaći'

Prenosi Asim od Ebu Saliha da je Ebu Hurejre r.a., komentarišući kur'anski ajet **'Licemjeri će na samom dnu Džehennema biti'** rekao: 'Džehennemsko dno je

prebivalište okruženo vatrom sa svih strana i iz njega nema izlaza.' Kaže Allah: **"Nad njima će biti naslage vatre, a i ispod njih naslage"** *(Az-Zumar, 16.)*

Pripovijeda Ibnu-l-Mubarek od Jahje b. Ejuba od Ubejdullaha b. Zahra od Ebu Jesara da je rekao: "Svaki kat Džehennema sadrži sedamdeset ćoškova, i svaki ćošak ima svoju posebnu patnju."

Prenosi Ibn Ebi Hatim od K'aba r.a., da je rekao: "El-Akabe koje Allah spominje u Kur'anu (Al-Balad, 11.) je provalija od sedamdeset katova vatre."

Rekao je Damrete: 'Čuo sam Ebu Redža'a da kaže: "Do nas je došlo da je El-Akabe koje Allah spominje u Kur'anu provalija u Džehennemu kroz koju se propada sedam hiljada godina."

Prenosi Atije da je Abdullah b. Omer r.a., rekao: "El-Akabe koje Allah spominje u Kur'anu je brdo u Džehennemu, pa zar da ga ne izbjegnem time što ću osloboditi roba."

Mukatil b. Hajan je rekao: "El-Akabe koje Allah spominje u Kur'anu je brdo u Džehennemu", neko upita: "Kako ga izbjeći?" "Oslobađanjem roba" odgovori Mukatil.

Rekao je Abdullah ibn Omer r.a,: 'Vidio sam u snu dva meleka koji su u rukama držali željezne kuke, zatim je došao i treći melek sa željeznom kukom u ruci pa su mi rekli: "Ne strahuj, zaista si ti dobar čovjek, samo da povećaš noćni namaz." "Zatim su me poveli sve dok nismo stigli na ivicu Džehennema, kad ono Džehennem udubina poput bunara sagrađenog u obliku prstenova. Između svakog prstena nalazi se melek sa željeznom kukom u ruci, u njegovim dubinama još vidjeh i ljude obješene za lance glavama okrenuti prema dole, među kojima jasno prepoznah neke kurejšije, zatim su me usmejrili u desno. San sam ispričao Hafsi r.a., koja ga ispriča Allahovom Poslaniku, alejhi selam koji tada reče: "Zaista je Abdullah dobar čovjek." (Muttefekun alejhi)[55]

* * *

55 El-Buhari br. 440 knjiga o manazu, br. 1121 poglavlje o vrijednosti noćnog namaza i u drugim poglavljima. Pogledaj sve verzije hadisa u djelu Džami'u-l-Usul br. 1016. Muslim br. 2478 i 2479 knjiga o vrlinama ashaba, odlike Abdullaha b. Omera radijallahu anhuma.

SEDMI DIO
Dubina Džehennema

Kaže Halid b. Umejr: 'Utbe b. Gazevan je na hutbi rekao: ''Rečeno nam je da će kamen biti bačen sa ivice Džehennema i da će kroz njega propadati sedamdeset godina i neće stići na njegovo dno, a tako mi Allaha biće napunjen, pa zar se čudite?'' Hadis bilježi imam Muslim i pripisuje ga Utbetu. Bilježi ga i imam Ahmed lancem koji doseže do Poslanika, i drugim lancem koji doseže do Utbeta što je ispravnije.[56]

Hasan El-Basri je rekao: 'Na ovom minberu – minber u Basri – Utbe b. Gazevan je citirao riječi Allahovog Poslanika alejhi selam u kojima je rekao: ''Otisnut će se stijena sa ivice Džehennema i kroz njega će propadati sedamdeset godina i neće stići na njegovo dno.'' (Tirmizi).[57]

Pripovijeda Hasan El-Basri da je Omer r.a., govorio: ''Mnogo se prisjećajte Džehennema, zaista je njegova toplina bolna, njegovo dno je daleko, a maljevi u njemu su od željeza.'' Nije poznato da je Hasan El-Basri slušao hadise od Utbete b. Gazevana.

Prenosi se od Ebu Hurejre r.a., da je rekao: ''Jednog dana smo sjedili kod Allahovog Poslanika alejhi-selam pa smo čuli udar.'' ''Da li znate šta je ovo upita Poslanik?'' ''Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju'' odgovorili smo. ''Ovo je kamen koji je bačen u Džehennem prije sedamdeset godina i ovog momenta je pao na njegovo dno'' reče Allahov Poslanik' (Muslim)[58]

Rekao je Ebu Hurejre r.a.: ''Tako mi Onoga u čijoj je ruci Ebu Hurejrina duša zaista je Džehennem dubok sedamdeset godina.'' (Muslim)[59]

Prenosi Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''Kada bi se sedam steonih kamila bacilo sa ivice Džehennema, one bi padale do njegovog dna sedamdeset godina.'' (El-Hakim)[60]

Prenosi Burejde r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''U Džehennem će se baciti stijena težine sedam steonih deva i kroz njega će propadati sedamdeset godina a da neće stići do njegovog dna.'' (El-Bezar i Et-Taberani)[61]

---

56 Muslim, br. 2967 knjiga o zuhdu. El-Musned 4/174.

57 Et-Tirmizi br. 2578 knjiga o opisu Džehennema, poglavlje o opisu džehenemskog dna. Lanac hadisa je prekinut kao što navodi autor knjige Allah mu se smilovao. Kaže El-Hafiz u Et-Takribu: 'Verzija Hišama od Hasana El-Basrija je sporna.'

58 Muslim, br. 2844 poglavlje o žestini džehennemske vatre i imam Ahmed u Musnedu, br. 2/371.

59 Muslim, br. 195 knjiga o imanu.

60 El-Hakim, 4/606 od Ebu Hurejre r.a. Kaže imam Ez-Zehebi: 'Lanac hadisa je dobar.' Kaže recenzent ove knjige Bešir Muhamed Ujun: 'U lancu hadisa se nalazi Ukbe b. Ebi El-Hasna i on je nepoznat kao što kaže imam Ez-Zehebi u djelu El-Mizan.' Ovaj hadis pojačava hadis kojeg spominje El-Hejsemi u Medžme'u-l-Zevaid, 10/389 od Enesa r.a. čiji lanac je slab i hadis od Muaza – koji slijedi – u čijem lancu postoji nepoznat čovjek. Hadis pojačava i predaja kod imama El-Hakima, 4/597 od Ebu Hurejre r.a., koju ocjenjuje ispravnom i sa njim se slaže imam Ez-Zehebi.

61 Kaže El-Hejsemi u Medžme'u-l-Zevaid, 10/389: 'Hadis prenose El-Bezar i Et-Taberani od Ebu Mase El-Eš'arija, r.a., u čijem lancu se nalazi Muhamed b. Ebane EL-Dž'afi koji je slab.

Bilježi Ibn Hiban u svome Sahihu[62] od Ebu Muse El-Eš'arija da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Da se kamen baci u Džehennem, propadao bi kroz njega sedamdeset godina i opet ne bi pao na njegovo dno."

Kaže Ibnu-l-Mubarek: 'Pričao nam je Junus od Ez-Zuhrija da je rekao: 'Do nas je došlo da je Muaz b. Džebel pričao da je Allahov Poslanik alejhi-selam rekao: "Tako mi onoga u čijoj je ruci moja duša, izmedu vrha Džehennema i njegovog dna je razdaljina kroz koju velika stijena propada sedamdeset godina prije nego padne na dno."[63]

Ibnu-l-Mubarek je još rekao: 'Rekao je Hušejm: 'Pričao nam je Zekerija b. Ebi Merjem El-Huza'i i kaže: 'Čuo sam Ebu Umamu r.a., kako kaže: "Od vrha Džehennema ogromna stijena pada sedamdeset godina." Čovjek upita: "Gdje završi stijena o Ebu Umame?" "Nakon toga ona padne na dno džehenema (*gajjun* i *asam*) gdje je kazna najbolnija" odgovori on.

Ova predaja se također prenosi lancem prenosilaca koji je slab preko Lukmana b. Amira sa dodatkom da je Ebu Umame upitao Allahovog Poslanika, alejhi selam: "Šta je to *gajjun* i *asam*?" Poslanik, alejhi selam odgovori: "To su dva bunara u koje se slijevaju krv i gnoj stanovnika Džehennema, njih je Allah spomenuo u Svojoj Knjizi: **'Oni će sigurno u gaj dospjeti'** *(Maryam, 59.)* i *'iskusit će kaznu (asam)' (Al-Furkan, 68.)* Ispravnije je mišljenje da je ovo govor Ebu Umame a ne Allahovog Poslanika alejhi selam. Predaja je prenesena i drugom verzijom, a bilježi je El-Dževzedžani.

Prenosi Mudžalid od Eš-Ša'bija od Mesruka od Abdullaha da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: 'Svaki vladar koji je vladao ljudima biće doveden na Sudnjem danu, melek će ga držati za potiljak sve dok ga ne dovede na ivicu Džehennema, zatim će melek podići glavu prema Allahu čekajući Njegovu naredbu, pa ako mu kaže: 'Baci ga, bacit će ga u provaliju Džehennema kroz koju će propadati četrdeset godina' (Ahmed)[64]

Prenosi Abdullah b. El-Velid El-Vesafi i kaže: 'Pričao nam je Abdullah b. Ubejd b. Umejr od svog oca da je rekao: 'Rekao je Allahov Poslanik alejhi selam: "Na Sudnjem danu će biti doveden namjesnik i bačen na Sirat-ćupriju koja će ga žestoko uzdrmati, tako da će mu se svaka kost pomjeriti. Ako je bio u svom poslu pokoran Allahu biće preveden preko Sirat-ćuprije, a ako bude u svom poslu nepokoran Allahu, Sirat-ćuprija će ga zbaciti sa sebe pa će propadati kroz Džehennem pedeset godina." Omer tada reče: "Ko će nakon ovoga tražiti posao?" Ebu Zer reče: "Onaj ko bude ponizan prema Allahu i svoje lice spušta u prašinu."

62 Sahih Ibn Hibana, br. 2609 u čijem lancu se nalazi Ata' b. Es-Saib koji je mješao hadise, međutim nema smetnje da se njegovi hadisi koriste kao pojačanje drugim hadisima. Pogledaj: El-Ehadisu Es-Sahiha br. 1612.

63 Kaže imam El-Munziri u djelu Et-Tergibu ve-Terhibu, 4/472: 'Predaju bilježi Et-Taberani čiji su prenosioci po vjerljivi, osim što se ime prenosioca koji prenosi od Muaza ne spominje.' Isto je rekao i El-Hejsemi u Medžme'u-l-Zevaidu 10/390

64 El-Musned, 1/430. Kaže El-Hejsemi u Medžme'u-l-Zevaid 4/193: 'Bilježi ga El-Bezar u čijem lancu prenosilaca se nalazi Mudžalid b. Se'id kojeg imam En-Nesai' ocjenjuje povjerljivim dok ga drugi ocjenjuju slabim.

Nakon ovog razgovora pojavi se Ebu Derda' pa mu Omer reče: "Da li si čuo hadis koji mi ispriča Ebu Zer od Allahovog Poslanika?" Nakon što Ebu Zer ponovi hadis, Ebu Derda reče: "Svakako da sam čuo ove riječi od Poslanika alejhi selam i pored pedeset godina propadat će još pedeset godina kroz vatru." El-Vesafi je pobožnjak koji nije pamtio hadise.

Prenosi Suvejd b. Abdulaziz veoma slabu predaju od Sejara od Ebu Vaila da je Ebu Zer rekao Omeru r.a.: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, alejhi-selam, pa je spomenuo predaju sličnu prethodnoj u kojoj stoji: "A ako bude u svom poslu nepokoran Allahu, Sirat-ćuprija će ga zbaciti sa sebe pa će propadati kroz Džehennem sedamdeset godina."

U Mev'izatu-l-Evza'i koje je sakupio Mensura stoji: 'Obavjestio me je Jezid b. Džabir od Abdurahmana b. Ebi Umreta El-Ensarija da su Ebu Zer i Selamn El-Farisi rekli Omeru r.a.: "Čuli smo Allahovog Poslanika alejhi selam, zatim su spomenuli sličan hadis u kojem stoji da će namjesnik nepokoran Allahu kroz Džehennem propadati sedamdeset godina."

Od Ebu Hurejre r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Zaista čovjek izgovori riječ kojoj ne pridaje pažnju a ona će biti uzrokom njegovog propadanja kroz Džehennem duže nego što je razdaljina između Istoka i Zapada." (Muttefekun alejhi)[65]

Od Ebu Hurejre r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Zaista čovjek izgovori riječ kojoj ne pridaje pažnju a ona će biti uzrokom njegovog propadanja kroz Džehennem sedamdeset godina." (Ahmed, Tirmizi i Ibn Madže).[66] Sličan hadis bilježi i imam El-Bezar od Abdullaha b. Mes'uda r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam.

Bilježi Ibn Džerir u svome tefsiru predaju od El-Avfija od Ibn Abasa r.a., da je za kur'anski ajet **'Oni govore: Vatra će nas doticati samo neko vrijeme'** *(Al-Baqara, 80.)* rekao: 'Pripovijeda se da je kod židova u Tevratu stajalo da je od vrha Džehennema do drveta Zekkum koje se nalazi na dnu Džehennema razdaljina od četrdeset godina.

Ibn Abas r.a., je govorio: 'Džehennem je paklena vatra u kojoj se nalazi drvo Zekkum, tako Allahovi neprijatelji misle da će kada prođe određeno vrijeme koje je zapisano u njihovim knjigama – razdaljina od vrha Džehennema do njegovog dna – pa kažu: 'Kada prođe ovaj period – četrdseset godina – mi ćemo umrijeti, patnja će prestati, a Džehennem će nestati, zbog toga i govore: **'Vatra će nas doticati samo neko vrijeme'**.

Ibn Abas r.a., također kaže: 'Kada se nevjernici ubace kroz džehennemska vrata, patit će se i propadati kroz vatru dok ne stignu do drveta Zekkum posljednji dan određenog vremena – četrdeset godina kako nevjernici misle -, kada na-

65 El-Buhari, br. 6477 Poglavlje o čuvanju jezika i Muslim, br. 2988 Knjiga o zuhdu, Poglavlje o govoru zbog kojeg će čovjek biti bačen u Džehennem.

66 El-Musned, 2/379, Et-Tirmizi, br. 2315 Knjiga o zuhdu, poglavlje o onome koji priča da bi nasmijao ljude i Ibn Madže, br. 3970 knjiga o fitni, poglavlje o čuvanju jezika od fitne. Hadis je sahih kao što kaže šejh El-Albani u djelu El-Ehadisu Es-Sahiha, br. 540.

hrane i napune svoje trbuhe plodovima Zekkuma posljednji dan određenog vremena, čuvari Vare će im reći: "Mislili ste da će vas vatra doticati samo neko vrijeme, to vrijeme je prošlo, i vi u Vatri ostajete vječno", pa će u očaju nastojati izaći iz Džehennema.'

Po ovoj predaji od Ibn Abasa r.a., razdaljina od vrha Džehennema do njegovog dna je četrdeset godina, što se podudara sa onim što se nalazi u Tevratu, međutim, židovi su izmjenili Tevrat i sveli su patnju u Džehennemu na četrdeset godina, lažno pretpostavljajući da će nakon tog perioda nestati Džehennem i patnje u njemu, što je očigledna laž na Allaha, i dokaz njihovom iskrivljivanju Tevrata.[67]

Dužina i širina Džehennema

Prenosi Mudžahid od Ibn Abasa r.a., da je rekao: "Da li znate kolika je širina Džehennema?" Odgovorili smo: "Ne!" Reče: "Tako mi Allaha, zar ne znate da je između uha i nosa jednog džehenemlije razdaljina sedamdeset godina, po kojoj teku potoci krvi i gnoja." Tada u čudu rekosmo: "Zar potoci da teku od gnoja i krvi?" Ibn Abas reče: "Ne, nego rijeke krvi i gnoja." Zatim, Ibn Abas ponovo upita: "Da li znate kolika je širina Džehennema?" Odgovorili smo: "Ne!" Tada Ibn Abas reče: "Pričala mi je Aiša r.a., da je pitala Allahovog Poslanika alejhi selam o kur'anskom ajetu **'A čitava zemlja će na Sudnjem danu u vlasti Njegovoj biti, a nebesa će u desnici Njegovoj smotana ostati.'** *(Az-Zumar, 67.)*, gdje će ljudi toga Dana biti? Pa mi je odgovorio: "Biće sakupljeni na mostu iznad Džehennema." Hadis bilježe: Ahmed, En-Nesai' i Tirmizi od Ibn Abasa r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam, kojeg Tirmizi ocjenjuje vjerodostojnim. Hadis još bilježi i El-Hakim i kaže: "Lanac hadisa je ispravan."[68]

* * *

67 Rekao je Ibn Kesir tumačeći spomenuti ajet: 'Židovi su tvrdili da ih džehennemska vatra neće doticati više od ono liko dana koliko su oni tele obožavali, a to je samo četrdeset dana. Na to im Allah odgovara pitanjem: 'Da li ste za to od Allaha dobili obećanje? Jer, ako im je Allah dao obećanje, On ga neće prekršiti. Međutim, pošto se to zasi gurno nije dogodilo, 'ili' tj. nego 'vi na Allaha iznosite ono što ne znate' tj. iznosite laži i izmišljotine. Zatim je spomenuo hadise koji govore o tome. Tefsir Ibn Kesira 1/206-207.

68 El-Musned 6/171, Et-Tirmizi br. 3241 u tefsiru sure Az-Zumer i kaže: 'Ovaj hadis je dobar i vjerodostojan i u ovom obliku ga prenosi samo jedan prenosilac, El-Hakim 2/436 koji ga ocjenjuje vjerodostojnim i sa njim se slaže imam Ez-Zehebi.

OSMI DIO
Džehennemske kapije

Kaže Uzvišeni Allah: **"Za sve njih mjesto sastanka Džehennem će biti, on će sedam kapija imati i kroz svaku će određen broj njih proći"** *(Al-Higr, 43-44.)* [69]

Od Abdullaha b. Omera r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Džehennem ima sedam kapija, na jednu od njih će ući onaj ko podigne sablju na moj umet." (Ahmed i Tirmizi).[70]

Prenosi Utbe b. Abd Es-Sulemi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Džennet ima osam kapija, a Džehennem sedam, nijedna kapija ne nalikuje drugoj." (Ahmed).[71]

Ebu Rezin El-Ukajli prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Tako mi Gospodara tvoga, zaista, Džehennem ima sedam kapija, razdaljina izmedu dvije kapije iznosi sedamdeset godina jahanja." Hadis bilježe: Abdullah b. Ahmed, Ibn Ebi Asim, Et-Taberani, El-Hakim i drugi.[72]

Prenosi Ebu Ishak od Hubejre b. Merjem da je Alija r.a., rekao: "Džehennem ima sedam kapija koje se nalaze jedna ispod druge..." Predaju bilježi Ibn Ebi Hatim i drugi. Dok neki predaju sličnog zančenja prenose od Ebu Ishaka od Asima b. Damreta od Alije r.a.

Bilježi Ibn Ebi Hatim preko Hatana Er-Rekašija da je rekao: 'Pitao nas je Alija r.a.: "Da li znate kako izgledaju džehennemske kapije?" Odgovorili smo: "One su poput naših kapija." Tada Alija reče: "Ne, one su jedne iznad drugih", a u drugoj predaji stoji: "jedne ispod drugih", dok imam El-Bejheki bilježi da je Alija r.a., rekao: "Džehennemske kapije su jedne iznad drugih, zatim je stavio dlan desne ruke iznad lijeve ruke."

Ibn Džurejdž je za kur'anski ajet **'On će (Džehennem) sedam kapija imati'** *(Al-Higr, 44.)* rekao: "Prvi sloj je *Džehennem* (Vatra), drugi je *Leza* (Buktinje), treći je *Hutameh* (razbuktana vatra), četvrti je *Es-Seir* (bijesna vatra), peti je *Sekar*

---

69 Kaže Ibn Kesir u tefsiru ovog ajeta: 'Na svaku kapiju će ući tačno odreden broj Iblisovih sljedbenika u što nema sumnje – da nas Allah sačuva džehenemske vatre – shodno grijesima ulaziće na odredene kapije i nastanjivati za služena mjesta u vatri.'

70 El-Musned, 2/94 i Tirmizi, br. 3123 u tefsiru sure Higr i kaže: 'Ne znam da ovaj hadis prenosi iko drugi do Malik b. Migvel.

71 El-Musned 4/185-186 i hadis glasi: 'Tri su vrste pogibije: Vjernik koji izade u borbu na Allahovom putu zalažući svoj život i imetak i bori se protiv neprijatelja sve dok ne bude ubijen, takav je kod Allaha šehid, on će na Sudnjem danu biti u šatoru ispod Allahovog arša, vjerovjesnici su od takvih bolji samo za stepen poslanstva, vjernik natovaren mnoštvom grijeha koji izađe u borbu na Allahovom putu zalažući svoj život i imetak i bori se protiv neprijatelja sve dok ne bude ubijen, takav će se vratiti Allahu čist od grijeha, koje je saprala borba na Allahovom putu i biće uveden u Džennet na vrata koja poželi, a zaista Džennet ima osam vrata a Džehennem sedam gdje nijedna kapija ne nalikuje drugoj, i munafik koji izađe u borbu zalažući svoj život i imetak i bori se protiv neprijatelja sve dok ne bude ubijen, takav će na ahiretu biti u Vatri jer borba ne sapire licemjerstvo'
Kaže El-Hejsemi u Medžme'u-l-Zevaid, 5/291: 'Hadis bilježi imam Ahmed i Et-Taberani, a prenosioci Ahmedo vog lanca su prenosioci Buharinog Sahiha, osim El-Musene El-Emlukija koji je povjerljiv.

72 Ahmed u Musnedu, 4/13-14. Kaže El-Hejsemi u Medžme'u-l-Zevaid 10/338-340: 'Bilježi ga imam Ahmed, a sličnu predaju bilježi i Et-Taberani. Jedna od dvije verzije koje prenosi Abdullah b. Ahmed ima spojen lanac pre nosilaca, a njeni prenosioci su povjerljivi. Dok je lanac druge predaju koju bilježi Et-Taberani od Asima b. Lekita prekinut.' Hadis takoder bilježi imam El-Hakim, 4/560-564.

(paklena vatra), šesti je *Džehim* (duboka vatra) i sedmi je *El-Havijeh* (vatreni ponor) u kojem se kažnjava Ebu Džehl." (Ibn Ebi Ed-Dunja i drugi)

Džuvejbir prenosi riječi Ed-Dahaka u kojima kaže: 'Allah je odredio imena džehennemskih kapija i na svaku od njih će ući određena skupina: jedna kapija je za židove, jedna za kršćane, jedna za vatropoklonike, jedna za sabijce, jedna za munafike, jedna za arapske mušrike i jedna za velike griješnike za koje postoji nada da će biti spašeni, za razliku od ostalih skupina.' (El-Halal)

Pripovijeda Adem b. Ebi Ijas i kaže: 'Pričao nam je Hamad b. Seleme od Ata' b. Es-Saiba da je Ebu Mejsere za kur'anski ajet **"Ulazite na džehennemske kapije, vječno ćete u njemu boraviti!"** *(Az-Zumar, 72.)* rekao: "Džehennem ima sedam kapija koje se nalaza jedna ispod druge."

Rekao je Ata' El-Hurasani: "Džehennem ima sedam kapija, najvrelija i najneprijatnijeg mirisa je kapija na koju će ući oni koji su počinili blud nakon što su saznali da je on haram." (Ebu Ne'im).

Rekao je Ka'b b. Malik r.a.: "Džehennem ima sedam kapija, na jednu od njih će ući haridžije."

Navedeno upućuje da će se na vrata Džehennema ulaziti shodno grijesima, kao što će se ulaziti na džennetske kapije shodno dobrim djelima.

Vehb b. Munebih je rekao: "Razdaljina između dvije džehennemske kapije je sedamdeset godina hoda i svaka kapija je žešća od one koja je iznad."

Bilježi Es-Sa'lebi u svome tefsiru nepoznatim lancem prenosilaca do Mensura b. Abdulhamida b. Ebi Rebaha od Enesa od Bilala da je jedna beduinka klanjala iza Allahovog Poslanika alejhi-selam, pa je Poslanik alejhi selam proučio kur'anski ajet **'Kroz svaku kapiju će određen broj njih proći'** *(Al-Higr, 44.)* pa je beduinka pala u nesvijest. Kada je došla sebi rekla je: "Allahov Poslaniče, svaki dio moga tijela će se kažnjavati na svakoj od džehennemskih kapija", Poslanik joj reče: "Kroz svaku kapiju će određen broj njih proći, i svako će prema onome što je radio kažnjavan biti." Ona tada reče: "Ja imam sedam robova i uzimam te za svjedoka da ih oslobađam u ime Allaha nadajući se da će me Allah osloboditi svih džehennemskih vrata." Tada Poslaniku alejhi selam dođe Džibril i reče: "Obraduj je da ju je Allah sačuvao džehennemskih kapija." Neispravno je da ovaj hadis doseže do Poslanika alejhi selam. Što se tiče Mensura b. Abdulhamida za njega je Ibn Hiban rekao: 'Od njega nije dozvoljeno uzimati hadise."

Međutim, ispravno je ono što prenosi Muhlid b. El-Hasan od Hišama b. Hasana da je rekao: "Kada nas je iz domova protjerao Hadžadž zanoćili smo u kući pored puta, pa je jedan čovjek iz naše skupine proučio ajet **"On će (Džehennem) sedam kapija imati"** *(Al-Higr, 44.)* kojeg ču jedna žena i reče: "Ponovi mi taj ajet, Allah ti se smilovao." Čovjek ponovi ajet, na što žena reče: "U kući sam ostavila sedam robova, budite svjedoci da ih ja oslobađam, jadan rob jedna vrata." (Ibn Ebi Ed-Dunja).

Bilježi imam El-Bejheki hadis El-Halila b. Mureta da Allahov Poslanik alejhi selam ne bi zaspao dok ne bi proučio suru Tebareke i suru Sedžde, a zatim bi rekao:

''Sedam kur'anskih sura počinje sa Ha-mim i sedam je džehennemskih kapija: *Džehennem, Hutameh, Leza, Es-Seir, Sekar, El-Havijeh i Džehim* i svaki Ha-mim će doći na Sudnjem danu'', kaže prenosilac hadisa ili je rekao: ''Svaki Ha-mim će stati ispred jedne od džehennemskih kapija i reći: ''Allahu moj, ne uvedi na ovu kapiju onoga koji me je učio i vjerovao u mene.'' Lanac hadisa je prekinut, a El-Halil b. Mure je sporan.

Prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja preko Abdulaziza b. Ebi Revada da je rekao: 'U pustinji bijaše jedan pobožnjak koji u svoj mihrab postavi sedam kamenova. Kada god bi završio molitvu, obratio bi se kamenju: ''Budite svjedoci da ja svjedočim da je Allaha Jedini Bog.'' Nakon izvjesnog vremena čovjek se razboli i pade u komu, pa kada dođe svijesti reče: ''U snu sam vidio kako me vode prema Vatri, tada ugledah i prepoznah kamen iz moga mihraba koji se uveća i isprijeći između mene i džehennemskih vrata, tada me povedoše na druga vrata na kojima se isprijeći drugi kamen iz moga mihraba, i tako redom dok se ne zatvori svih sedam džehennemskih vrata.''

Stanovnici Vatre će biti zaključani u Džehennemu

Uzvišeni Allah nas je obavijestio da će džehennemske kapije biti zaključane iznad stanovnika vatre i kaže: **"Ona (vatra) će iznad njih biti zatvorena"** *(Al-Humaza, 8.)*, a u drugom ajetu Uzvišeni Allah kaže: **"Iznad njih će vatra zatvorena biti"** *(Al-Balad, 20.)*. U tefsiru ovih ajeta Mukatil je rekao: ''Džehennem će biti zaključan nad njegovim stanovnicima i nikada se neće otključati, u njega neće ulaziti svjež zrak niti će iz njega izlaziti dim.''

U kontekstu ovoga prenesen je i hadis od Allahovog Poslanika alejhi selam kojeg bilježi Ibn Merdevejh preko Šudža'a b. Ešresa koji je rekao: ''Pričao nam je Šurejk od Asima od Ebu Saliha od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam prokomentarisao kur'anski ajet **'Ona (vatra) će iznad njih biti zatvorena'** riječima: ''Vatra će iznad njih biti zapečaćena.'' Neispravno je ovaj hadis pripisivati Allahovom Poslaniku alejhi selam, jer je hadis zabilježio Adem b. Ebi Ijas u svome tefsiru od Šurejka spomenutim lancem i pripisuje ga Ebu Hurejri r.a. Također, hadis prenosi Ismail b. Ebi Halid od Ebu Saliha i kaže da je to govor Ebu Saliha a ne govor Ebu Hurejre r.a.

Ajet su na isti način protefsirili Ata' El-Hurasani i drugi.

Prenosi se od Dahaka da je rekao: 'Zid koji nema vrata.' Pod ovim je mislio, a Allah najbolje zna da će se vrata zapečatiti tako da će izgledati poput zida bez otvora. Kur'anski ajet **'Ona (vatra) će iznad njih biti zatvorena, plamenim stubovima zasvođena'** *(Al-Humaza, 8-9.)* bi imao značenje: ''Vrata će se zapečatiti i dodatno poduprijeti'', kaže Atijeh: ''Vrata će biti poduprta željeznim podupiračima u vatri'', dok Mukatil kaže: ''Vrata će se zapečatiti nad stanovnicima Džehennema, a zatim će se poduprijeti željeznim stubovima tako da dim i toplina neće izlaziti.''

'**Stubovima zasvođena**' tj. stubovi kojima su poduprta džehennemska vrata su dugi i čvrsti.

'**Stubovima zasvođena**' tj. dugim lancima zatvorena. Ovo značenje prenosi Ismail b. Ebi Halid od Ebu Saliha.

'**Stubovima zasvođena**' tj. vječna patnja, kao što kaže Ebu Fatima.

Kaže imam Es-Sudi: "Riječ *amed* ima dva kiraeta. Po kiraetu *fi amedin* znači stubovi od vatre, dok po kiraetu *fi umudin* znači vječna patnja."

Prenosi Se'id b. Bešir da je Katade za riječ '**zatvorena**' rekao: "Zapečaćena, Allah ju je zapečatio (vatru) nad njenim stanovnicima, tako u njoj vlada potpuna tama, u njoj nema olakšanja i iz nje nema izlaza."

Sufjan i drugi učenjaci su za kur'anski ajet '**Neće ih brinuti najveći užas**' *(Al-Anbija, 103.)* rekli: "Najveći užas je kad se Džehennem zaključa nad njegovim stanovnicima."

U hadisu kojeg prenosi Miskin Ebu Fatime od El-Jemana b. Jezida od Muhameda b. Humejra od Muhameda b. Alije koji prenosi od svoga oca koji opet prenosi od svoga oca da je Allahov Poslanik alejhi selam o onima koji će izaći iz vatre rekao: "Zatim će Allah poslati meleke koji će sa sobom imati kline i stubove od vatre, kojima će zapečatiti i zakovati džehennemska vrata nad onima koji ostanu u vatri, biće zaboravljeni od Allaha, a i od stanovnika Dženneta." Hadis bilježi El-Ismaili i drugi, a imam Ed-Darekutni ga ocjenjuje slabim (munker).

Prenosi Ibn Ebi Hatim svojim lancem prenosilaca od Se'ida b. Džubejra da je rekao: 'Čovjek će u Ddžehennemu dozivati hiljadu godina: *"Ja Hannanu, ja Mennanu!"*, pa će Allah reći: "O Džibrile, idi i izvadi moga roba iz vatre!" Kada ode do vatre naći će je zapečaćenom i reći: "Gospodaru moj, ona je nad njima zatvorena i plamenim stubovima zasvođena."

Pripovijeda Katade od Ebu Ejuba El-Itkija od Abdullaha b. Amra r.a., da je rekao: "Kada se Uzvišeni odazove vapajima stanovnika vatre riječima '**Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite!**' *(Al-Mu'minun, 108.)*, njih će tada pogoditi velika tuga i očaj, i Džehennem će se nad njima zapečatiti i iz njega će jedino krici i jecaji dopirati."

Prenosi Ebu Ez-Ze'ara da je Abdullah b. Mesud r.a., rekao: "Kada se Uzvišeni odazove vapajima stanovnika vatre riječima '**Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite!**' *(Al-Mu'minun, 108.)*, Džehennem će se nad njima zapečatiti i iz njega neće niko izaći."

Ebu Imran El-Džuveni je kazao: "Allah će na Sudnjem danu narediti da se svaki inadžija, šejtan i tiranin okuje u željezne okove, zatim će se narediti da ih odvedu do vječnog Džehennema kojeg će nad njima zapečatiti meleci. Tako mi Allaha, u njemu neće imati smiraja, u njemu neće nikada ugledati svjetlost, u njemu neće imati sna ni koliko traje treptaj oka i u njemu neće nikada okusiti hladnog pića."

Opisujući stanje Džehennmlija nakon što se nad njima zapečate njegova vrata neki od ispravnih prethodnika su kazali: "Biće obučeni u košulje od

katrana, vatra će ih pržiti sa svih strana, njihove duše će u prsima hroptati i neće umirati, nad njima će se zaključati Džehennem i vječno će ostati u Allahovoj srdžbi."

U nekim hadisima koji govore o *Šefa'atu* stoji da će se džehennemska vrata otvarati. Bilježi Et-Taberani predaju El-Abasa b. Avsedže u kojoj stoji da je rekao: "Pričao mi je Metar Ebu Musa sluga Talhine porodice od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Ja ću na Sudnjem danu doći pred Džehennem, pokucat ću na njegova vrata pa će mi se otvoriti i ja ću ući u njega, tada ću donijeti zahvalu Allahu dovom kojom mu se niko do tada nije zahvalio niti će se ikada poslije zahvaliti, a zatim ću iz Džehennema izbaviti svakog onoga ko je iskreno izgovorio *La ilahe illellah.* Tada će prema meni krenuti neke Kurejšije pozivajući se na srodstvo, prepoznat ću njihovo porijeklo ali neću prepoznati njihova lica te ću ih ostaviti u Džehenemu." Lanac hadisa je slab.[73]

Rekao je Ebu Me'ašer: 'Bili smo na dženazi u društvu Ebu Dža'fera El-Karija koji je zaplakao, a zatim rekao: "Pričao mi je Jezid b. Eslem da će stanovnici vatre zbog patnje u njoj jedva disati, to je ono što me je rasplakalo." Ovu predaju bilježi El-Dževzedžani.

Dim će prekrivati stanovnike Džehennema sa svih strana

Kaže Uzvišeni Allah: **"Mi smo nevjernicima pripremili vatru čiji će ih dim sa svih strana obuhvatiti"** *(Al-Kahf, 29.)*

Prenosi Ibn Luhej'a od Deradža od Ebu El-Hejseme od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Dim u Džehennemu će biti u obliku četiri zida, debljina svakog od njih je četrdeset godina hoda." (Tirmizi).[74]

Prekrivanje stanovnika Vatre dimom je približno onoj patnji koju će trpiti kada se nad njima zaključa Džehennem sa svih strana u obliku zidova bez otvora.

Kada ih dim prekrije sa svih strana, snaćiće ih velika tuga, očaj, žeđ i bol **zbog žestine vatre koja će ih peći. Kaže Uzvišeni: "A ako zamole pomoć, pomoći će im se tekućinom poput rastopljene kovine koja će lica ispeći. Užasna li pića i grozna li boravišta!"** *(Al-Kahf, 29.)* I kaže Uzvišeni: **"A gvozdenim maljevima biće mlaćeni; kad god pokušaju da zbog teškog jada iz nje izađu, biće u nju vraćeni: 'Iskusite patnju u užasnoj vatri!"** *(Al-Hagg, 21-22.)*

Rekao je Ebu M'ašer: 'Bili smo na dženazi zajedno sa Ebu Dža'ferom El-Karijem pa je zaplakao, a zatim rekao: "Pričao mi je Zejd b. Eslem da će stanovnici vatre zbog patnje u njoj jedva disati, to je ono što me je rasplakalo." (El-Dževzedžani)

73 Kaže El-Hejsemi u Medžme'u-l-Zevaid 10/379: 'Hadis bilježi Et-Taberani u djelu El-Evsat od svoga šejha Alije b. Se'ida Er-Razija, koji je bio blag u prenošenju hadisa, također u lancu hadisa ima i prenosilaca koji su mi ne poznati.'

74 Et-Tirmizi br. 2587 knjiga o opisima Džehennema, poglavlje o svojstvima onoga što će piti stanovnici Džehennema. Lanac hadisa je slab.

Vrata Džehennema ostaju zatvorena do Sudnjega dana

Od kako je stvoren Džehennem, njegove kapije ostaju zatvorene do Sudnjega dana, kada će na njih u vatru biti uvedeni njeni stanovnici. Na ovo upućuje kur'anski ajet u kojem Uzvišeni Allah kaže: **"Oni koji nisu vjerovali u gomilama će u džehennem biti natjerani, i kad do njega dođu, kapije njegove će se pootvarati."** *(Az-Zumar, 71.)*

U veoma slabom hadisu kojeg prenosi Ebu Harun El-Abedi od Ebu Se'ida El-Hudruja da je Allahov Poslanik alejhi-selam povodom Isra'a rekao: "Pokazana mi je vatra, i u njoj Allahova srdžba, prijekor i odmazda, kada bi se u nju bacilo kamenje i gvožđe progutala bi ih, a zatim je predamnom zatvorena."

Imam Ahmed prenosi od Ishaka El-Ezrekija od Šurejka od El-Rukejna od njegovog oca da je rekao: 'Jednog dana Habab b. El-Eret ugleda nekog čovjeka kako klanja na podnevnoj žegi, te ga ukori i reče: "U ovo vrijeme se otvaraju džehennemske kapije i u njemu nemoj klanjati."

Postoje predaje koje dokazuju da su kapije Džehennema otvorene. Ebu Hurejre r.a., prenosi da je Allahov Poslanik alejhi-selam rekao: "Kada nastupi Ramazan, otvore se dženetske kapije, a pozatvaraju džehennemske i sputavaju se džini i šejtani." (Muttefekun alejhi)[75]

Ebu Hurejre r.a., prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Kada nastupi prva noć mjeseca Ramazana sputavaju se džini i šejtani, pozatvaraju se džehenemske kapije i ne otvaraju se do kraja Ramazana, a otvore se džennetske kapije i ne zatvaraju se tokom cijelog Ramazana." (Tirmizi)[76]

Neki učenjaci kažu da je otvaranje džennetskih i zatvaranje džehennemskih kapija izričito vezano za postače.

U hadisu El-Kasima El-Arenija kojeg prenosi od Ed-Dahaka od Ibn Abasa da je Allahov Poslanik alejhi selam o značaju Ramazana rekao: 'U prvoj noći Ramazana se otvore džennetske kapije za postače iz ummeta Muhammeda alejhi selam, i Allah rekne Ridvanu: "Otvori džennetske kapije, a ti Malik zatvori džehennemske kapije od postača iz Muhammedovog umeta." Lanac hadisa je prekinut, jer Ed-Dahak nije slušao hadise od Ibn Abasa r.a.

* * *

75 El-Buhari br. 1899 knjiga o postu i počecima stvaranja, Muslim br. 1079 knjiga o postu, poglavlje o vrijednosti mjeseca Ramazana, imam Malik u Muveti 1/310 knjiga o postu, lancem prenosilaca koji ne doseže do Poslanika alejhi-selam.

76 Et-Tirmizi br. 682 knjiga o postu, En-Nesai 4/126-128 knjiga o postu, poglavlje o vrijednosti mjesseca Ramazana i Ahmed u Musnedu 2/292, 357, 378.

DEVETI DIO
Crnilo Džehennema i njegove tmine

Prenosi Šurejk od Asima od Ebu Saliha od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Vatra u Džehennemu je raspaljivana hiljadu godina dok nije postala bijela, zatim je raspaljivana još hiljadu godina dok nije postala crvena, nakon toga je raspaljivana hiljadu godina dok nije pocrnila, ona je crna poput najtamnije noći." (Tirmizi i Ibn Madže)[77] Kaže imam Et-Tirmizi: "Ispravnije je da je ovo govor Ebu Hurejre r.a., i ne znam da iko ovaj govor pripisuje Allahovom Poslaniku alejhi selam osim Jahje b. Ebi Kesira od Šurejka.

Prenosi Me'an od Malika od Ebu Suhejla od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Zar mislite da je džehennemska vatra crvena poput dunjalučke, zaista je ona crnja od katrana." (El-Bejheki)

Sličnu predaju bilježi El-Bezar riječima: "Zaista je džehennemska vatra crnja od dima ovodunjalučke vatre sedamdeset puta".

Kaže Ed-Darekutni: "Predaju neki pripisuju Ebu Hurejri r.a., što je ispravnije."

Kaže El-Dževzedžani pričao nam je Ubejdullah El-Hanefi, pričao nam je Ferkad b. El-Hadžadž da je čuo Ukbeta El-Jemanija kako kaže: 'Čuo sam Ebu Hurejru r.a., da je rekao: 'Allahov Poslanik alejhi selam je rekao: "Džehennemska vatra je devedeset devet puta jača od ovodunjalučke, ona je crna i tamna i ne odiše svjetlošću, kao takva crnja je od katrana." Ova predaja je veoma čudna.

Prenosi El-Kudejmi od Sehla b. Hamada od Mubareka b. Fadaleta od Sabita od Enesa r.a., da je rekao: 'Allahov Poslanik, alejhi selam je proučio ajet **"O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti."** *(At-Tahrim, 6.)*, a zatim je rekao: "Vatra u Džehennemu je raspaljivana hiljadu godina dok nije postala bijela, zatim je raspaljivana još hiljadu godina dok nije postala crvena, nakon toga je raspaljivana hiljadu godina dak nije pocrnila, ona je crna i tamna i njeni plamenovi ne daju svjetlost" (El-Bejheki), dok se predaje spomenutog El-Kudejmi u lancu ovog hadisa ne uzimaju kao dokaz.

Bilježi El-Bezar hadis Zaida b. Ebi Er-Rekada od Zijada En-Numejrija od Enesa r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam spomenuo dunjalučku vatru i rekao: "Ona je sedamdeseti dio džehennemske vatre", zatim je čini mi se rekao: "Dok je došla do vas na dunjaluk, izaprana je vodom dva puta kako bi se koristili njenim svjetlom, dok je džehennemska vatra crna i tamna." [78]

U hadisu Adija b. Adija od Omera kojeg pripisuje Allahovom Poslaniku alejhi selam se spominje da je džehennemska vatra raspirivana tri hiljade godina, a zatim

77 Et-Tirmizi br. 2594 Knjiga o opisu Džehennema, Poglavlje br. 8 i Ibn Madže br. 4320 Knjiga o zuhdu, Poglavlje o osobinama Vatre. Lanac hadisa je slab.

78 Kaže imam El-Hejsemi u Medžme'u-l-Zevaid 10/388: 'Hadis bilježi El-Bezar slabim lancem prenosilaca'

je rekao: ''Ona je crna i tamna, a njen žar i plamen ne daju svjetlosti.'' (Ibn Ebi Ed-Dunja i Et-Taberani)

Bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja putem El-Hakema b. Zuhejra – koji je slab - od Asima od Zera da je Abdullah r.a., povodom kur'anskog ajeta 'I kada se Džehennem raspali' (At-Takwir, 12.) rekao: "Raspaljivana je hiljadu godina dok nije postala bijela, zatim je raspaljivana još hiljadu godina dok nije postala crvena, nakon toga je raspaljivana hiljadu godina dak nije pocrnila, i ona je crna i tamna." El-Hakem b. Zuhejr je slab prenosilac, dok je ispravno da ovu predaju prenosi Asim od Ebu Saliha od Ebu Hurejre r.a., kao što je prethodno spomenuto.

El-E'ameš prenosi od Ebu Zibjana od Selmana da je rekao: 'Džehennemska vatra je tamna i crna, njen žar se nikada ne gasi, dok njeno plamenje ne daje odsjaja, zatim je proučio kur'anski ajet **'Iskusite patnju u ognju'** *(Al-Anfal, 50.)* Predaju bilježi imam El-Bejheki preko Ahmeda b. Abduldžebara od Ebu Muavije od El-E'ameša koji predaju pripisuje Allahovom Poslaniku alejhi selam, za nju El-Bejheki kaže: ''Mišljenje da ova predaja doseže do Allahovog Poslanika je slabo.''

Pripovijeda Ebu Dža'fer Er-Razi od Er-Rebije b. Enesa od Ebu El-Alije od Ubej' b. Kaba da je rekao: 'Allah navodi primjer onima koji nevjeruju i kaže: **"ili su kao tmine nad dubokim morem koje prekrivaju talasi sve jedan za drugim"** *(An-Nur, 40.)*, tako nevjernik živi u stalnoj tami: njegov govor je tama, njegova djela su tama, njegov kabur je tama, njegov boravak na Sudnjem danu je tama i njegov završetak će biti u tminama Džehennema.'

On takoder pripovijeda da je Er-Rebi' b. Enes rekao: ''Allah je dao da dunjalučka vatra svijetli i koristi ljudima na zemlji, dok je džehennemska vatra tamna i crna poput katrana.'' Da nas Allah sačuva njene patnje.

Prenosi se od Ed-Dahaka da je rekao: 'Džehennem je taman, voda u njemu je još tamnija, njegovo drveće je još tamnije, njegovi stanovnici su tamni, na što ukazuje kur'anski ajet **''Lica će im biti tamna kao da su se na njih spustili dijelovi mrkle noći: stanovnici Vatre će oni biti, i u njoj će vječno boraviti!"** *(Junus, 27.)* i riječi Uzvišenog Allaha **'Na dan kada će neka lica pobijeljeti, a neka pocrnjeti'** *(Ali 'Imran, 106.)*

U vjerodostojnim predajama se navodi da će veliki griješnici patiti u džehennemskoj vatri dok se ne ugljenišu.[79]

* * *

79 Od tih predaja je i hadis kojeg bilježi imam Buhari 1/68 Knjiga o imanu i imam Muslim br. 184 Knjiga o imanu, Poglavlje o pritvrdenosti šefa'ata i izlasku iz džehennema svih onih koji imaju koliko trun imana u svojim srcima, od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., koji glasi: "Kada udu stanovnici Dženneta u Džennet, a stanovnici Vatre u Vatru, reći će se: 'Izvedite iz vatre svakog onoga u čijem srcu nadete imana, makar on iznosio koliko je i zrno gorušice, pa će ih izvesti, a njihova tijela će biti poput ogarice, zatim će biti bačeni u rijeku života, i iz nje će izaći kao stabljika koja izrasta u blizini vode, zar niste vidjeli kako izrasta sva rumena i isprepletena. Ovu verziju hadisa bilježi imam Muslim.

DESETI DIO
Žestina toplote i hladnoće u Džehennemu

Kaže Uzvišeni Allah: **"Oni koji su izostali iza Allahova Poslanika veselili su se kod kuća svojih – mrsko im je bilo da se bore na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje, i jedni drugima su govorili: 'Ne krećite u boj po vrućini! Recite: 'Džehennemska vatra je još vruća! – kad bi oni samo znali!"** *(At-Tawba, 81.)*

Od Ebu Hurejre r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: 'Džehennemska vatra se požalila Allahu riječima: "Gospodaru, moji plamenovi pojedoše jedni druge pa mi daj malo oduška, pa joj Allah dozvoli dva oduška, jedan ljeti a drugi zimi, zato, kada osjetite najveću toplotu ljeti, znajte da je to odušak Džehennema, a kada osjetite najžešću hladnoću zimi, znajte da je i to odušak Džehennema." (Muttefekun alejhi)[80]

Ebu Hurejre r.a., također prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Ova vatra kojom se koriste sinovi Ademovi je sedamdeseti dio džehennemske vatre." Tad ashabi rekoše: "Tako nam Allaha i ova nam je dovoljna!" Poslanik tada reče: "Džehennemska vatra je pojačana šesdeset devet puta u odnosu na ovu dunjalučku." (Muttefekun alejhi)[81] Hadis bilježi i imam Ahmed sa dodatko: "Vatra kojom se koristimo je izaprana u moru dva puta, a da nije izaprana u njoj ljudi nebi imali nikakve koristi."

Prenosi Atije El-Aufi od Ebu Se'ida da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Ova vatra kojom se koristite je sedamdeseti dio džehennemske vatre, svaki njen dio je iste jačine." (Tirmizi)[82]

Kaže imam Ahmed[83]: 'Pričao nam je Kutejbe, pričao nam je Abdulaziz – Ed-Daraverdi – od Suhejla od njegovog oca od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Ova dunjalučka vatra je stoti dio džehenemske vatre."

Ibn Mes'ud r.a., je rekao: "Ova vaša vatra je provučena kroz more pa je oslabila, da to nije urađeno sa njom, njom se ne bi mogli koristiti, ona je samo sedamdeseti

80 El-Buhari, br. 536-537 Knjiga o namaskim vremenima, Poglavlje o odgađanju podne namaza u danima velikih vrućina i br. 3260 Knjiga o početcima stvaranja, Poglavlje o osobinama Vatre i da je ona već stvorena i Muslim, br. 617 Knjiga o mesdžidima, Poglavlje: Pohvalno je odgoditi podne namaz u vrijeme velikih vrućina i Tirmizi,br. 2595 knjiga o opisu Džehennema, Poglavlje koje govori da Džehennem ima dva oduška. Hadis još bilježi imam Ahmed u Musnedu, 2/238 i 462 i imam Malik u Muveti, 1/15 u Poglavlju o zabrani obavlajnja namaza za vrijeme podnevske žege od Ata'a b. Jesara.

81 El-Buhari, br. 3265 Poglavlje o osobinama Vatre i da je ona već stvorena i Muslim, br. 2843 Poglavlje: Žestina džehennemske vatre, Malik u Muveti 2/994 Knjiga o Džehennemu, Tirmizi br. 2592 Knjiga o opisu džehennema i Ahmed u Musnedu, 2/244.

82 Et-Tirmizi, br. 2593 Knjiga o opisu Džehennema. Hadis je vjerodostojan kao što kaže šejh El-Albani u Sahih-l-Džami' br. 6619.

83 El-Musned, 2/379. Kaže El-Hejsemi u Medžme'u-l-Zevaid, 10/387: 'Hadis bilježi imam Ahmed, a prenosioci u lancu hadisa su ljudi koji prenose hadise u Buharinom Sahihu.

dio džehenemske vatre.", Predaju bilježi El-Bezar lancem prenosilaca koji doseže do Allahovog Poslanika, dok je ispravnije da je to govor Abdullaha b. Mes'uda.

Bilježi Et-Taberani preko Temama b. Nudžejha od Hasana El-Basrija od Enesa da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Kada bi se na zemlju bacila samo jedna posuda džehennemske vatre, njena toplina i smrad bi uznemirili sve između istoka i zapada, a kada bi samo jedna iskra džehennemske vatre pala na istoku, njenu toplinu bi osjetili oni koji su na zapadu." Temam b. Nudžejh je prenosilac oko kojeg se učenjaci spore.

Et-Taberani također prenosi hadis preko Adija b. Adija El-Kindija od Omera da je Džibril rekao Allahovom Poslaniku alejhi selam: "Tako mi Onoga koji te posla sa istinom, kada bi se Džehennem otvorio za veličinu iglenih ušiju, na zemlji bi pomrla sva živa bića od njegove vreline." Ovaj hadis se prenosi i drugom verzijom koja je slaba od Hasana El-Basrija prekinutim lancem.

Bilježi Ebu Ja'la El-Musili hadis Ebu Hurejre r.a., u kojem je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Da se u ovom Mesdžidu nalazi stotinu hiljada ljudi i više od toga, a među njima samo jedan stanovnik Džehennema, i on tom prilikom ispusti samo jedan dah, od njega bi izgoreli svi prisutni u mesdžidu i više od toga." Za ovaj hadis imam Ahmed je rekao da je munker (slab).

Jedne prilike Ka'b reče Omeru b. El-Hatabu: "Kada bi se Džehennem otvorio na istoku koliko je veličina kravijeg roga, proključao bi mozak čovjeka koji je na zapadu i od silne vreline bi potekao."

Rekao je Abdulmelik b. Umejr: "Da stanovnici Džehennema izađu i dospiju u dunjalučku vatru, u njoj bi zaspali."

Abdulla b. Ahmed je rekao: 'Obavijestio me je Jesar od Ibnu-l-Ma'za – koji je bio od uglednih ljudi – da je rekao: "Do mene je došlo da čovjek kojim slučajem izađe iz Džehennema i dospije u dunjalučku vatru, u njoj bi spavao hiljadu godina."

Pripovijeda Muavija b. Salih od Abdulmelika b. Bešira koji sljedeće riječi pripisuje Allahovom Poslaniku 'Nema dana u kojem Džehennema ne kaže: "Moja toplina je nesnosna, moja dubina velika, moji plamenovi ogromni, Gospodaru moj, ubrzaj susret mene i mojih stanovnika."

Prenosi Ibn Ujejne da je Bešir b. Mensur rekao Ata'u Es-Sulemiju: 'Kada bi se potpalila vatra i čovjeku bilo rečeno: "Ko uđe u ovu vatru biće spašen Džehennema." A na to Ata' reče: "Kada bi to bilo rečeno meni bojim se da bi umro od sreće prije nego što bi uspio ući u tu vatru."

Hladnoća Džehennema

Još ranije smo naveli predaju čiji lanac prernosilaca doseže do Poslanika, alejhi selam u kojoj stoji: "U Džehennemu postoji mjesto (*zemherir*) u kojem će se nevjernici smrzavati od hladnoće."

Bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja preko E'ameša od Mudžahida da je rekao: "U Džehennmu ima i mjesto nesnosne hladnoće (*zemherir*) u kojem će stanovnici

Džehennema pokušavati naći spas od vatre, pa će bježati u to mjesto, a kada dospiju u njega čuće se pucketanje njihovih kostiju od hladnoće u njemu."

Lejs prenosi takođe od Mudžahida da je rekao: "*Zemherir* je mjesto u kojem neće moći boraviti zbog nesnosne hladnoće u njemu."

Prenosi Kabus Ibn Ebi Zabjan od svoga oca od Ibn Abasa r.a., da je rekao: "Stanovnici Džehennema će zatražiti da im se ublaži džehennemska vrelina pa će na njih zapuhati hladan vjetar od kojeg će im se kosti lediti pa će tada zatražiti da im se vrati vrelina."

Rekao je Abdu-l-Melik b. Umejr: "Preneseno mi je da će stanovnici Džehennema zamoliti njegove čuvare da ih izvedu iz vatre u drugi dio Džehennema, pa će ih izvesti a tamo će ih zateći nesnosna hladnoća koju neće moći podnijeti i zbog koje će tražiti da se ponovo vrate u Vatru."

Prenosi Ebu Ne'im[84] sa svojim lancem prenosilaca od Ibn Abasa da Ka'b r.a., rekao: "U Džehennemu postoji takva hladnoća, a to je zemherir od koje se meso odvaja od kostiju, stanovnici Džehennema se vatrom utiču od nje."

Prenosi se da je Ibn Mes'ud r.a., rekao: "*Zemherir* je dio džehennemskog azaba (patnje)."

Od Ikrimeta se prenosi da je rekao: "To je žestoka hladnoća."

Prenosi se za Zubejda El-Jamija da je jedne noći spremajući se za noćni namaz prišao kofi iz koje se abdestio. Želivši otpočeti sa abdestom on gurnu ruku u vodu te je zateče veoma hladnu i ledenu, pritome mu naumpade *zemherir* i on tako s rukom u vodi ostade do zore. U tom stanju ga zateče njegova služavka, koja u čudu upita: "Šta ti se desilo gospodaru pa ne provede noć u namazu kao i obično?" On joj reče: "Teško tebi, sinoć se htjedoh abdestiti ali me je ova ledena voda potsjetila na džehennemski *zemherir* pa sam Allaha mi zaboravio na haladnoću ove vode sve dok ti ne dođe, zaklinjem te da o ovome ne govoriš nikome za moga života" pa se to nije saznalo sve do poslije njegove smrti, Allah mu se smilovao!

* * *

84 El-Hiljeh, 5/370.

JEDANAESTI DIO
Rasplanuće Džehennema

Već smo ranije naveli mnoge predaje o tome da se Džehennem raspaljuje tri hiljade godina.

Prenosi Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: 'Kada Allah stvori Džehennem posla Džibrila, alejhi selam do njega rekavši mu: "Idi pogledati Džehennem i ono što sam pripremio kao kaznu za njegove stanovnike." Nakon što Džibril ode do Džehennema vidje da je ispunjen slojevima vatre, te sa vrati i reče: "Tako mi Tvoje uzvišenosti, u njega neće ući niko ko za njega čuje". Tada je naređeno da se Džehennem okruži prohtjevima i strastima te Džibrilu bi rečeno: "Idi i pogledaj šta sam u njemu pripremio za njegove stanovnike." Džibril ode i vidje ono što je pripremljeno a nakon što se vrati reče: "Tako mi Tvoje uzvišenosti, bojim se da se od njega niko neće moći spasiti." (Ahmed, Ebu Davud i Tirmizi)[85]

Semrete b. Džundub prenosi hadis od Allahovog Poslanika alejhi selam u kome stoji da su u snu dva meleka došla Poslaniku alejhi selam, pa je spomenuo dugi san u kojem je između ostalog rekao: "Poveli su me sa sobom dok nismo došli do čovjeka ružnog izgleda, najružnije što se može vidjeti. Kružio je oko vatre i raspirivao je. Upitao sam ko je on? Dvojica meleka su mi rekli da produžim dalje' na kraju hadisa stoji: 'Meleci su mi rekli: "Čovjek koji je raspirivao vatru i kružio oko nje je Malik čuvar Džehennema." Ovaj hadis u cjelosti bilježi Buhari, dok Muslim bilježi samo njegov početak.[86]

Ovaj hadis prenosi i Ebu Halede od Ebu Redža'a od Semreta b. Džunduba od Allahovog Poslanika alejhi-selam u kojem između ostalog stoji: "Zatim sam vidio ogromno drvo u čiji hlad bi moglo stati mnogo ljudi, a ispod drveta su bila dva čovjeka od kojih je jedan respirivao vatru a drugi donosio drva." Na kraju hadisa se kaže: "Ko su ona dvojica koje sam vidio ispod drveta?" upitah. "Ljudi koje si vidio ispod onog drveta su dva meleka iz Džehennema koji do Sudnjeg dana održavaju vrelinu Džehennema za Allahove neprijatelje."

Džehennem se svakim podnevom raspaljuje

Džehennem se raspaljuje u podne svakog dana.

Prenosi Amr b. Abese Da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Klanjaj sabah namaz a onda nemoj klanjati dok Sunce ne izađe i malo odskoči, jer Sunce

85 El-Musned, 2/332-333, 354, 373, Ebu Davud, br. 4744, Es-Sunneh, Poglavlje o stvaranju Dženneta i Džehennema, Tirmizi, br. 2563 Knjiga o opisu Dženneta, Poglavlje o tome da je Džennet okružen teškoćama a da je Džehennem okružen strastima, En-Nesai' 3/7 knjiga o imanu, poglavlje o zaklinjanju Allahovom uzvišenošću, Hakim, 2/71. Kaže Et-Tirmizi: 'Ovaj hadis je dobar i vjerodostojan.', što je ispravno.

86 El-Buhari, br. 845, Knjiga o ezanu, br. 1143 Knjiga o noćnom namazu i br. 1386 i druga poglavlja, Muslim br. 2275 knjiga o snovima, Tirmizi br. 2295 i Ahmed u Musnedu 5/8.

izlazi između dva šejtanska roga i tada mu se klanjaju nevjernici, poslije toga klanjaj jer tom namazu prisustvuju i meleci sve dok se visina koplja i njegova sijenka ne ujednače, tada nemoj klanjati jer se u to vrijeme Džehennem raspaljuje, a kada Sunce pređe polovinu neba ti klanjaj" (Muslim)[87]

Postoji još predaja sličnih pomenutoj predaji i one su prenesene u raznim verzijama, kao što je hadis Ebu Umame i druge.

Prenosi Safvan b. El-Muatil da je Allahov poslanik alejhi selam rekao: "Kada sunce izađe i odskoči klanjaj dok se visina koplja i njegova sjenka ne ujednače, a kada se one ujednače, tada nastaje vakat u kojem se Džehennem raspaljuje i u kojem se otvaraju njegova vrata i to biva sve dok sjenka ne krene na tvoju desnu stranu". (Abdullah b. Ahmed).[88]

Prenosi Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Kada se upolovi dan nemoj klanjati dok sunce ne pređe polovinu neba, jer se tada Džehennem raspaljuje, a zaista velike vreline dolaze iz Džehennema."[89]

Ebu Bekr b. Ajaš prenosi od Asima od Zera od Abdullaha b. Mes'uda r.a., da je rekao: "Sunce izlazi između dva šejtanska roga – ili u dva šejtanska roga – i kada god se ono podigne za jedan stepen otvore se jedna džehennemska vrata pa kada nastupi podne otvore se sva džehennemska vrata, pa nam je zabranjeno da klanjamo u vrijeme izlaska sunca, u vrijeme njegovog zalaska i kada je na pola neba." Predaju bilježi Ja'kub b. Šejbe i imam Ahmed od Ebu Bekra b. Ajaša također.

Prenosi Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Kada se pojača vrelina odgodite sa namazom, jer su velike vreline odušak iz Džehennema." (Muttefekun alejhi)[90]

Ebu Katade prenosi hadis u kojem stoji da Allahov Poslanik alejhi selam nije volio klanjati tačno u pola dana osim na dan džume, te je rekao: "Zaista se Džehennem raspaljuje svim danima u sedmici osim na dan džume." (Ebu Davud)[91] Lanac ovog hadisa je prekinut i slab.

87 Muslim, br. 832 Knjiga o namazu musafira, Poglavlje o prihvatanju islama od strane Amra b. Abese r.a.

88 Ovo je dio dugog hadisa kojeg bilježi Abdullah sin imama Ahmeda u Musnedu 5/312 od svoga oca od Muhameda b. Ebi Bekra El-Makdemija od Humejda El-Esveda od Ed-Dahaka b. Osmana od Se'ida El-Makberija od Safvana b. El-Muatila r.a. Hadis je mursel, jer Se'id El-Makberi nije zatekao Safvana b. El-Muatila. Hadis bilježi i Ibn Madže, br. 1254 preko Se'ida El-Makberija od Ebu Hurejre od Safvana spojeno. Kaže imam El-Busajri u djelu Ez-Zevaid: 'Lanac hadisa je dobar'

89 Ovdje se vjerovatno misli na hadis Ebu Hurejre r.a., kojeg prenosi od Safvan r.a., a kojeg bilježi Ibn Madže br. 1254 kojeg smo ranije naveli.

90 El-Buhari, br. 533 Knjiga o namaskim vremenima, Poglavlje o odgađanju podne namaza za vrijeme velikih vrelina, Muslim br. 645 Knjiga o mesdžidima, imam Malik u Muveti, 1/15 Knjiga o namaskim vremenima, Ebu Davud, br. 402 Knjiga o namazu, Poglavlje o nastupanju podne namaza, Tirmizi, br.157 Knjiga o namazu, Poglavlje o odgađanju podne namaza za vrijeme velikih vrućina i En-Nesai' 1/248 i 249 Knjiga o namaskim vremenima, Poglavlje o odgađanju podne namaza za vrijeme velikih vrućina.

91 Ebu Davud, br. 1083 Knjiga o namazu, Poglavlje: Klanjanje Džume prije nego što sunce pređe polovinu neba. Lanac hadisa je prekinut i slab, kao što kaže autor knjige.

Džehennem se raspaljuje i mimo podnevskog vakta

Raspirivanje Džehennema biva i u drugim vremenima mimo podnevskog, kao što stoji u hadisu kojeg bilježi imam Et-Taberani od Ibn Umi Mektuma koji je rekao: "Allahov Poslanik alejhi selam je jednog jutra izašao iz svoje kuće i rekao: 'Vatra je raspirena i došli su dani smutnje"[92]

Prenosi Abdullah b. Se'id, jedan od El-E'amešovih vojskovođa od El-E'ameša od Zejda b. Vehba od Ibn Mes'uda r.a., da je Allahov Poslanik, alejhi selam rekao: "O stanovnici naselja znajte da je Vatra raspaljena, a da znate ono što ja znam, mali bi ste se smijali, a mnogo bi ste plakali." Abdullah b. Se'id je slab prenosilac, a ispravno je da El-E'ameš ovu predaju prenosi od Ebu Sufjana od Ubejda b. Umejra prekinutim lancem prenosilaca, a spominje se da predaju El-E'ameš prenosi od Ebu Sufjana od Ibn Omera, što je neispravno.

Prenosi se u hadisu Adija b. Adija od Omera r.a., da je Džibril alejhi selam Allahovom Poslaniku alejhi selam rekao: "Dolazim ti uprava kada je Allah naredio raspirivačima vatre da je raspušu." Ovu predaju takođe prenosi i Hasan El-Basri kao mursel predaju, međutim i jedna i druga predaja u sebi sadrže slabost.

Džehennem se raspaljuje zbog grijeha sinova Ademovih

Džehennem će biti raspaljen i na Sudnjem danu. Kaže Uzvišeni Allah: **'I kada se Džehennem raspali i, i kada se Džennet približi – svako će saznati ono što je pripremio'** *(At-Takwir, 12-14.)*

Katade je za kur'anski ajet **'I kada se Džehennem raspali'** rekao: 'tj. kada se rasplamti'

Kaže Es-Sidi: **'raspali'** 'tj. kada se usija'

Kaže Se'id b. Bešir: 'Rekao je Katade: "Džehennem će raspaliti Allahova srdžba i grijesi sinova Ademovih." (Ibn Ebi Hatim).

Mnoštvo grijeha Ademovih sinova neminovno povlači Allahovu srdžbu, zbog čega Allah naredi Džehennema da se još više raspali i njegovi plamenovi pojačaju, kao što se stepeni u Džennetu njegove brojne blagodati povećavaju mnoštvom dobrih djela Ademovih sinova, tako se i žestina Džehennema i raznovrsnost patnji u njemu povećavaju mnoštvom grijeha Ademovih sinova koji rasrde njihova Gospodara. Utječemo se Allahu od Njegove srdžbe i od Džehennema i djela koja njemu vode.

---

92 Rekao je imam El-Hejsemi u djelu Medžme'u-l-Zevaid 10/230: 'Hadis je zabilježio Et-Taberani u El-Kebiru i El-Evsatu i prenosioci iz njegovog lanca su prenosioci Buharinog Sahiha a hadis glasi: 'Vatra je potpaljena za ne vjernike, i došle su smutnje tamne poput najcrnijih noći, a da znate ono što ja znam, malo bi ste se smijali a mnogo bi ste plakali'

Džehennem će se raspaljivati i nakon što njegovi stanovnici uđu u njega

Džehennemska vrelina će se pojačati za njegove stanovnike nakon što uđu u njega. Kaže Uzvišeni Allah: **"Onaj kome Allah ukaže na pravi put – na pravom putu je, a onome koga u zabludi ostavi, tome, mimo Njega, nećeš naći zaštitnika. Mi ćemo ih, na Sudnjem danu, sakupiti, licem zemlji okrenute, slijepe, nijeme i gluhe; boravište njihovo biće džehennem, kad god mu plamen jenja, pojačaćemo im oganj"** *(Al-Isra', 97.)*

Kaže Ibn Abas: 'tj. kada oslabi ponovo će se raspaliti'

Ibn Kutejbe je za riječi **'kad god mu plamen jenja'** rekao: 'tj. kada plamena nestane, jer plamen nestaje ali žar ostaje i prži.'

Drugi mufesiri kažu da će ih vatra jesti. Kada im tijela postanu ugljenisana i vatra ne bude ima više šta pržiti, Allah će im tijela povratiti novim stvaranjem kako bi ih ponovo vatra pojela.

Allahove riječi 'pojačaćemo im oganj' znače: 'pojačaćemo i raspiriti vatrene plamenove.'

Prenosi se od Amra b. Abese da u Džehennemu postoji bunar koji se zove El-felek iz kojeg se raspiruje Džehennem kada je to potrebno. Tj. iz ovog bunara izlazi vatra koja raspiruje i pojačava džehenemski plamen. Ovu predaju ćemo u cjelosti spomenuti kasnije ako Bog da!

Kaže Uzvišeni Allah: **"Zato vas opominjem razbuktalom vatrom"** (Al-Layl, 14.)

Omer Ibn Abdulaziz je jedne prilike na noćnom namazu učio suru **'Tako mi noći kada tmine razasrte'** (Al-Layl), pa kada je došao do ajeta **'Zato vas opominjem razbuktalom vatrom'** on bolno zaplaka ne mogavši nastaviti ovaj ajet, zatim se vratio na početak sure a kada ponovo dođe do ovog ajeta ponovi mu se ista stvar, a zatim i treći put, nakon čega prouči drugu suru.

* * *

DVANAESTI DIO

Bijes i huktanje Džehennema

Kaže Uzvišeni Allah: **"A oni kojima smo još prije lijepu nagradu obećali, oni će od njega daleko biti, huku njegovu neće čuti, i vječno će u onome što im budu duše željele uživati."** *(Al-Anbiya', 101-102.)*

Kaže Uzvišeni: **"A mi smo za one koji Čas oživljavanja poriču pripremili vatru razbuktalu, - kad od njih bude udaljena toliko da je mogu vidjeti, čuće kako gnjevnja ključa i od bijesa huči."** *(Al-Furqan, 11-12.)*

Kaže Uzvišeni: **"A za one koji ne vjeruju u Gospodara svoga kazna je džehenem, a užasno je on boravište! Kad budu u njega bačeni, pucketanje njegovo će čuti, i on će ključati, gotovo da se od bijesa raspadne."** *(Al-Mulk, 6-8.)*

Mudžahid je za kur'anski ajet **'i on će ključati'** rekao: "Ključaće kao što ključa lonac na vatri."

Ibn Abas r.a., je za kur'anski ajet 'gotovo da se od bijesa raspadne' rekao: 'tj. da se u komade razdvoji.'

Dok je Ibn Zejd rekao: 'tj. gotovo da se raskomada od jačine bijesa prema griješnicima i onima koji su nepokorni Uzvišenom Allahu.'

Bilježi Ibn Ebi Hatim hadis Halida b. Durejka od nekog od ashaba da je rekao: 'Allahov Poslanik alejhi selam je rekao: "Ko mi pripiše nešto što ja nisam rekao, neka računa na mjesto ispred očiju džehennema.", neko reče: "Allahov Poslaniče, a da li Džehennem ima oči?" Poslanik reče: 'Da, zar nisi čuo za riječi Uzvišenog Allah: **'Kad od njih bude udaljena toliko da ih mogne vidjeti, čuće kako gnjevna huči.'** *(Al-Furqan, 12.)*

Prenosi Ebu Jahja El-Fetat od Mudžahida od Ibn Abasa r.a., da je rekao: "Čovjek će biti vučen prema vatri a ona će sa svojih rubova hroptati, a njeno hroptanje je nalik revanju magarca, proizvodiće taku huku koja će ulijevati strah u svakog koje je čuju." (Ibn Ebi Hatim).

Rekao je Ka'b: "Sva Allahova stvorenja i noću i danju čuju huku Džehennema, osim ljudi i džinna koji će polagati račun i biti nagradivani ili kažnjavani." (El-Dževzedžani).

U djelu Kitabu-z-Zuhd stoji predaja Henada b. Es-Sirija od Mugisa b. Sumija koji je rekao: "Džehennem svakim danom ima dva hroptaja koja čuju sva stvorenja osim ljudi i džinna koji će polagati račun i biti nagrađivani ili kažnjavani."

Kaže Ed-Dahak: "Džehennem će na Sudnjem danu tako hučati da neće biti ni jednog meleka niti poslanika a da neće pasti na sedždu i govoriti 'Gospodaru, moja duša, moja duša!"

Prenosi se da je Ubejd b. Umejr rekao: 'Džehennem će zahučati takvom hukom zbog koje neće ostati ni jedan melek niti poslanik a da neće pasti na koljena i drhteći od straha govoriti: "Gospodaru, moja duša, moja duša!"

Kaže Vehb b. Munebih: "Na dan kada se planine pokrenu, začuće huku, bijes i pucketanje Džehennema od čega će zavapiti kao što žene zavape, te će se stisnuti i pribiti jedna uz drugu." (Ahmed).

Bilježi Adem b. Ebi Ijas u svome tefsiru od Muhameda b. El-Fadla od Alije b. Zejda b. Džed'ana od Ebu Ed-Duha od Ibn Abasa r.a., da je rekao: ''Džehennem će zahučati takvom hukom zbog koje neće ostati ni jedan melek niti poslanik a da se neće srušiti na koljena i u tom momentu će biti izbezumljeni a Uzvišeni Allah će upitati: ''Šta ste odgovorili mojim izaslanicima?'' Reći će: ''Mi nemamo znanja o tome.'' Zatim će im biti vraćeni njihovi umovi, te će progovoriti i iznijeti svoje dokaze i opravdanja.' Spomenuti Muhamed b. El-Fadl je poznat po nadimku Ibn Atije i od njega se ne uzimaju predaje.

Kaže Adem: Pričao mi je Ebu Safvan od Asima b. Sulejmana El-Kevzija od Ibn Džurejdža od Ata'a da je Ibn Abas r.a., za kur'anski ajet **'Kad od njih bude udaljena toliko da ih mogne vidjeti, čuće kako gnjevna huči'** *(Al-Furqan, 12.)* rekao: 'To je razdaljina od sto godina hoda. Kada bude doveden Džehennem će biti vođen sa sedamdeset hiljada lanaca, a svaki lanac držati će sedamdeset hiljada meleka i kada bi se pustio, progutao bi i dobre i loše, zatim će zahučati takvom hukom zbog koje će oči i zadnju suzu isplakati, a onda će ponovo zahučati od čega će se srca pomjeriti i u grlima zastati, na što upućuju i riječi Uzvišenog Allaha: **''a duša došla do grkljana'** *(Al-Ahzab, 10.)* Asim El-Kevzi je veoma slab prenosilac.

Prenosi El-Lejs b. Sa'd od Ubejdullaha b. Ebi Džafera da je rekao: ''Džehennem će na Sudnjem danu tako huknuti da će od toga popucati srca nevjernika, zatim će ponovo zahukati od čega će se tijela raspršiti i na glave popadati.'' (Abdullah b. Ahmed).

Sličnu predaju prenosi i Esed b. Musa od Ibrahima b. Muhameda od Safvana b. Sulejma od Ata b. Jesara od Abdullaha b. Amra b. El-Asa r.a.

Prenosi Abdurahman b. Hatib da je Omer r.a., rekao K'abu r.a.: 'Zastraši nas!, na što Ka'b reče: 'Tako mi onoga u čijoj je ruci moja duša, džehennemska vatra će se približiti na Sudnjem danu a iz nje će se čuti strašna huka i pucketanje. Kada se dovoljno približi ispustiće takav krik od kojeg će svi, i poslanici i šehidi od straha klonuti i pasti na koljena, tako da će svaki poslanik, svi iskreni i svi šehidi reći: ''Alahu moj, danas ti se molim samo za sebe!'' Kada bi toga dana sine Hatabov imao djela sedamdeset poslanika i pored toga bi pomislio da ti nema spasa. Omer tada reče: ''Tako mi Allaha, zaista je Sudnji dan strašan!'' [93]

U rivajetu Šurejha b. Ubejda stoji da je Omer r.a., rekao K'abu r.a.: ''Podsjeti nas na strahote'', te je Ka'b rekao: ''Tako mi Allaha, zaista će Džehennem na Sudnjem danu zahučati takom hukom da neće ostati ni jedam melek, niti bilo ko drugi a da se neće od straha srušiti na svoja koljena govoreći ''Gospodaru, moja duša, moja duša'', čak i naš Poslanik Muhamed i Ibrahim i Ishak alejhim selam.' Ove riječi su toliko rasplakale prisutne da su u očaju jecali.

Mutrif b. Eš-Šehir prenosi od K'aba r.a., da je rekao: 'Jedne prilike sam bio kod Omera r.a., koji mi reče: ''Podsjeti nas na strahote'', pa sam rekao: ''O vođo pravovjernih, Džehennem će na Sudnjem danu zahučati takom hukom da neće ostati ni jedam melek, niti poslanik a da se iz straha neće srušiti na koljena i pasti na

93 El-Hiljeh, 5/371.

sedždu, čak i Allahov prijatelj Ibrahim alejhi selam, koji će pasti na sedždu i govoriti: "Moja duša, moja duša, danas Te molim samo za sebe!" Omer sav tužan pognu glavu a Ka'b mu reče: "Vođo pravovjernih, zar o ovome ne govori i Allahova knjiga!?" Omer upita: 'Kako!? K'ab reče: 'Uzvišeni Allah je rekao: **'Na Dan u kom će se svaki čovjek samo o sebi brinuti, i u kome će se svakom čovjeku za djela njegova puna nagrada dati, nepravda im se neće učiniti.'** *(An-Nahl, 111.)* [94]

Se'id El-Džeremi je u svojim govorima kada bi opisivao bogobojazne znao govoriti: 'Kao da im u ušima odzvanja džehennemska huka.'

Hasan El-Basri je opisujući bogobojazne govorio: "Kada čuju ajete o Džennetu plaču iz žudnje prema njemu, a kada čuju ajete u kojima se govori o Džehennemu, zapadnu u plač i jecanje kao da im do ušiju dopire njegovo hučanje."

Bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja i drugi od Ebu Vaila da je rekao: "Jedne večeri smo putovali sa Ibn Mes'udom a sa nama u društvu je bio i Er-Rebi'a b. Hajsem, kada stigosmo u blizinu obale Eufrata na njoj zatekosmo raspaljenu vatru iz koje se čulo buktanje i pucketanje. Ugledavši ovaj prizor Abdullah prouči ajete **'Kad od njih bude udaljena toliko da ih mogne vidjeti, čuće kako gnjevna huči, a kad budu bačeni u nju, u tjesnac, vezanih ruku, propast će tamo prizivati'** *(Al-Furqan, 12-13.)*, čuvši ovo Er-Rebi'a b. Hajsem ciknu i izgubi svijest, pa smo ga takvog odnijeli do porodice, a Abdullah ostade kod njega do podne namaza ali se on ne probudi, prošla je bila i ikindija a zatim i vrijeme akšama nakon čega se on probudi, a Abdullah se vrati svojoj kući."

Mesme'a b. Asim priča: 'Jedne prilike smo ja, Abdulaziz b. Sulejman, Kelab b. Džuri i Selman El-E'aredž zanoćili na nekoj obali, tada Kelab iznenada jako zaplaka da sam se uplašio da će umrijeti, vidjevši to zaplaka i Abdulaziz a onda i Selman, od tog prizora i ja zaplakah, ne znajući tako mi Allaha zašto plaču. Kada smo osvanuli upitao sam Abdulaziza: "Ebu Muhamede šta te onoliko rasplakalo sinoć?" "Tako mi Allaha, gledajući ove morske valove kako huče i zapljuskuju, sjetih se plamenova džehenemske vatre i njene huke i valova pa sam se rasplakao" - odgovori on. Zatim sam isto upitao i Kelaba a on kao da je čuo naš razgovor odgovori isto kao i Abduaziz. Upitah i Selmana El-E'aredža za razlog njegovog plača, a on mi reče: "Među nama nema goreg od mene, plakao sam iz milosti prema njima i onome što čine od sebe, Allah neka im se smiluje!"

* * *

94 El-Hiljeh, 5/368-369.

TRINAESTI DIO
Džehennemski dimovi, iskre i plamenovi

Kaže Uzvišeni Allah: **"A oni nesrećni – ko su nesrećni?! Oni će biti u vatri užarenoj i vodi ključaloj i u sjeni dima čađavog, u kojoj neće biti svježine ni ikakve dobrine"** *(Al-Waqi'a, 41-44.)*

U ovom ajetu navedene su tri stvari kojima čovjek obično pribjegava tokom vrućine na dunjaluku, a to su; voda, svjež zrak i hladovina. U Džehennemu neće biti utočišta, jer je džehennemski zrak vreo, voda ključala a sjena dim čađavi. Allaha molimo da nas zaštiti od patnje u Džehennemu!

Kaže Uzvišeni: **"Idite prema dimu u tri prama razdvojenom"** (Al-Murs-elat, 30.)

Kaže Mudžahid: "To je dim koji se izvija iz džehenemske vatre čiji se plamenovi izvijaju u zelenoj, crnoj i žutoj boji."

Za kur'anski ajet **'On će kao kule bacati iskre, kao da su kamile riđe'** *(Al-murselat, 32-33.)* Es-Sudi je rekao: "Izgledaće kao stabla drveta koje se isčupa pa poleti."

Kaže El-Hasan i Ed-Dahak za riječi **'kao kule'** tj. biće veličine velikih stabala drveta'

Mudžahid je rekao: "Veličine su stabla i stijene."

Prenosi se vjerodostojnim putam od Ibn Mus'uda r.a., da je rekao: 'Džehennemske iskre su kao kule ili velike građevine."

Alija b. Ebi Talha pronosi da je Ibn Abas r.a., za ajet **'On će kao kule bacati iskre'** rekao: "Iskre poput kula visokih."

Za kur'anski ajet **'kao da su kamile riđe'** Hasan El-Basri, Katade, Ed-Dahak i drugi kažu: "Iskre će biti poput velikih crnih kamila."

Alija b. Ebi Talha prenosi od Ibn Abasa da je za riječi **'kamile riđe'** rekao: "To su vatrene iskre koje tako izgledaju."

Prenosi Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Neće se nikada prašina udisana u borbi na Allahovom putu spojiti sa džehennemskim dimom." (Tirmizi i Nesai') [95]

Sličan hadis bilježi i imam Ahmed preko Ebu Ed-Derda' od Allahovog Poslanika alejhi selam.

* * *

95 En-Nesai' 6/12 Knjiga o džihadu, Poglavlje o vrijednosti onoga koji svojim stopalima ide u borbu na Allahovom putu i Et-Tirmizi u sličnoj verziji.

ČETRNAESTI DIO

Brda, doline, jame, bunari, izvori i rijeke u Džehennemu

Prenosi Deradž od El-Hejsema od Ebu Se'ida da je Allaohov Poslanik alejhi selam rekao: "*Vejlun*, je dolina u Džehennemu u koju će nevjernik propadati četrdeset godina prije nego što padne na njeno dno" (Ahmed i Tirmizi)[96], dok u verziji imam Tirmizija stoji: "Dolina između dvije planine u koju će nevjernik propadati sedamdeset godina prije nego padne na njeno dno" i kaže: "Ne znam da iko drugi ovu predaju prenosi, osim Ibn Luheje od Deradža." Medutim, ovaj hadis bilježe Ibn Hiban i El-Hakim u svojim Sahihima preko Amra b. El-Harisa od Deradža.

Bilježi Ibn Džerir Et-Taberi sa spornim lancem prenosilaca od Osmana r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "*El-Vejlu* je brdo od vatre u Džehennemu."

Bilježi El-Bezar nepoznatim lancem prenosilaca od Sa'da b. Ebi Vekasa r.a., da je rekao: 'Čuo sam vjerovijesnika alejhi selam da kaže: "U Džehennemu ima stijena po imenu *Vejlun* po kojoj će se određeni ljudi penjati i spuštati."

Prenosi Ibn Ebi Hatim preko El-Hamanija da je rekao: 'Pričao nam je Halef b. Halife od El-Ala'a b. El-Musejiba od njegova oca od Ebu Ubejde od Abdullaha da je rekao: "*Vejlun* je dolina u Džehennemu kojom teče gnoj."

On također, prenosi putem El-Muharibija od El-Ala'a b. El-Musejiba od njegova oca i Asima b. Ebi En-Nudžuda da su rekli: "*Vejlun* je ime doline u Džehennemu u koju se slijeva gnoj i sukrvica stanovnika Džehennema."

Kaže Malik b. Dinar: "*El-Vejlu* je dolina u Džehennemu u kojoj postoji nekoliko vrsta patnji."

Ebu Ajad kaže: "*Vejlun* je dolina kojom teče rijeka gnoja i sukrvice."

Prenosi El-E'ameš od Zera od Vaila b. Muhane da je rekao: "El-Vejlu je džehenmska dolina kojom teče gnoj."

TEFSIR KUR'ANSKOG AJETA '**A naprtiću Ja njemu teškoće'**

Prenosi Deradž od Ebu El-Hejsema od Ebu Se'ida r.a., da je Allahov Poslanik alejhi-selam za kuranski ajet **'A naprtiću Ja njemu teškoće'** *(Al-Mudassir, 17.)* rekao: "Ta teškoća je brdo od vatre na koje će se sa mukom penjati. Svaki put kada se uhvati rukom za njega ona će se istopiti a koda podigne ruku ona će se vratiti u prvobitni oblik, i svaki put kada zakorači nogom na to brdo noga će se istopiti, a kada je podigne ona će se varatiti u prvobitni oblik, tako će se smukom penjati sedamdeset godina, a nakon čega će isto toliko vremena padati sa

96 Et-Tirmizi, br. 3323 u tefsiru sure El-Mudesir sa slabim lancem prenosilaca, dok ga Ibn Hiban ocjenjuje vjerodostojnim br. 2610 i El-Hakim u El-Mustedreku, 2/507 i sa čime se slaže imam Ez-Zehebi. Opširnije o ocjeni hadisa, pogledaj Džami'u-l-Usuli, br. 864.

tog brda." Ovaj hadis zabilježio je imam Ahmed i drugi sa sličnim značenjem. Također ga bilježi i imam Et-Tirmizi u skraćenoj verziji koja glasi: "Ta teškoća je brdo u Džehennemu na koje će se nevjernik uspinjati sedamdeset godina i sa njega isto toliko vremena padati i to će vječno ponavljati" i kaže: "Ovaj hadis je *garib*, ne znam da ga iko drugi pripisuje Allahovom Poslaniku do Ibn Luheja koji ga prenosi od Deradža." Međutim, hadis još prenosi Amr b. El-Haris od Deradža, kao što bilježi El-Hakim i kaže: "Lanac prenosilaca hadisa je vjerodostojan." Takoder, ovaj hadis prenosi i Šurejk od Amara Ed-Duhenija od Atije od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam. Ovu predaju je zabilježio El-Bezar i kaže: "Jedini koji ovaj hadis pripisuje Poslaniku alejhi selam je Šurejk, dok ga Sufjan pripisuje Amaru – tj. on ovaj hadis pripisuje Ebu Se'idu – a ne Allahovom Poslaniku alejhi selam, još ga prenosi i Amr b. Kajs El-Melai od Atije od Ebu Se'ida El-Hudrija od Allahovog Poslanika alejhi selam."

Prenosi Semak od Ikrime od Ibn Abasa r.a., da je za kur'anski ajet **'A naprtiću Ja njemu teškoće'** rekao: "To je brdo u Džehennemu."

Također, sa nešto slabijim lancem prenosilaca se prenosi od Ed-Dahaka od Ibn Abasa r.a., da je rekao: "To je brdo u Džehennemu koje je jako klizavo, kada god se griješnici na njega popnu skliznuće sa njega ponovo u vatru."

Prenosi se od Ibn Es-Saiba da je rekao: "To je brdo u Džehennemu od skliskog kamena na koji će se penjati Džehennemlije, pa kada dospiju do njegovog vrha, biće vraćeni na njegovo dno, te će ponovo biti tjerani da se penju i tako vječno, jedno penjanje trajat će četrdeset godina, dok se budu penjali sprijeda će ih potezati željeznim lancima, a straga će ih udarati čeličnim maljevima."

Kaže Ejub b. Bešir: 'Rekao je Šefij b. Mati'a: "U Džehennemu postoji brdo zvano *Su'ud*, nevjernici će se do njegovog vrha ispinjati četrdeset godina." (Ibn Ebi Ed-Dunja).

Džehennemske doline

Prenosi Atije da je Ibn Omer r.a., za kur'anski ajet **'Pa, zašto on na blagodatima zahvalan bio nije'** *(Al-Beled, 11.)* rekao: "Brdo zvano Zilzal u Džehennemu." (vrsta kazne). Predaju smo već spominjali u šestom poglavlju a prenosi je Ebu Redža'a u kojoj stoji da je rekao: "Do mene je došlo da ispinjanje na to brdo traje sedam hiljada godina, i isto toliko vremena traje padanje sa njega."

Prenosi Lukman b. Amir od Ebu Umame r.a., da je Allahov Poslanik, alejhi selam rekao: "*Gajun i Asam* su dvije rijeke na samom dnu Džehennema od sukrvice i gnoja." Ovu predaju smo ranije navodili u dvije verzije, u jednoj verziji govor se pripisuje ashabu, a u drugoj verziji Allahovom Poslaniku alejhi selam, u njima stoji da su to dva bunara u Džehennemu.

Od Ibn Abasa se prenosi da je rekao: "*El-Gaju* je dolina u Džehenemu", dok je pogrešno ovu predaju pripisivati Allahovom Poslaniku alejhi selam.

Prenosi Ebu Ishak od Ebu Ubejde od Abdullaha da je za kur'anski ajet '**oni će sigurno zlo proći**' *(Maryem, 59.)* rekao: "Dolina u Džehennemu, ružnog mirisa i velike dubine." (Ibn Ebi Ed-Dunja i drugi).

Bilježi El-Bejheki sljedeću predaju: "*El-Gaju* je rijeka od ključale vode u koju će biti bacani oni koji su se povodili za strastima." On ovu predaju još bilježi i peko Ebu Ishaka od El-Bera'a b. Aziba. Istu predaju prenosi Amr b. Kajs od Atije od Ebu Ubejde da je rekao: "To je rijeka u Džehennemu."

Prenosi Hemam od Katade da je rekao: "*Esam* je dolina u Džehennemu." Isto prenosi i Ibn Ebi Nudžejh od Mudžahida.

Kaže Šefij b. Mati': 'U Džennemu postoji kula po imenu *Heva*, kada nevjernik bude bačen sa nje, padaće do njenog dna četrdeset godina. Uzvišeni kaže: **"a koga snađe srdžba Moja – nastradao je!"** *(Ta ha, 81.)* U Džehennemu postoji i dolina zvana Esam ispunjena zmijama i akrepima. Na rogu svakog akrepa je sedamdest otrovnih bodlji. Najmanji među njima je veličine mazge, kada ugrize nekog od stanovnika vatre, zaboravit će vrelinu Džehennema zbog žestine ujeda, to je kazna za one koji je zaslužе. U Džehennemu postoji i dolina zvana *Gajun* kroz koju teče gnoj i krv, u Džehennemu postoji sedamdeset vrsta bolesti i svaka bolest je dio džehennemske patnje.' (Ibn Ebi Ed-Dunja).

Prenosi Jezid b. Dirhem da je Enes r.a., za kur'anski ajet ...**'I Mi ćemo učiniti da iskuse patnju zbog njihovih ranijih veza'** *(Al-Kehf, 52.)* rekao: "To je dolina u Džehennemu kojom tače gnoj", a u drugoj verziji stoji: "To je rijeka od gnoja i krvi u Džehennemu." (Abdullah b. Ahmed).

Prenosi se za Abdullaha b. Amra r.a., da je rekao: "To je duboka dolina u Džehennemu."

Prenosi En-Nu'man b. Abduselam i kaže: 'Pičao nam je Ebu Muglis b. Alij od Ejuba b. Jezida od Jahja b. Ebi Kesira od nekog čovjeka od Amra b. Abese da je rekao: "*El-Felek* je bunar u Džehennemu, ko se u njemu nađe biva spržen, doista se i Džehennem utiče Allahu ob tog bunara, kao što se Ademovi sinovi utječu Allahu od Džehennema." (Ibn Ebi Ed-Dunja i Ibn Ebi Hatim).

Bilježi Ibn Ebi Hatim preko Es-Sidija od Zejda b. Alije od njegova oca i djeda da su rekali: "*El-Felek* je bunar na dnu Džehennema, koji na sebi ima poklopac, pa kada se otvori iz bunara izađe vatra, od koje se zbog žestine koju u sebi nosi i Džehennem plaši."

On također bilježi preko Ibn Luheje od Ibn Adžlana od Ebu Ubejda od Ka'ba r.a., da je jedne prilike ušao u crkvu pa se zadivio njenoj ukrašenosti i rekao: "Lijepo su ovo ukrasili, ali su zabludjeli narod, i dovoljan im je *El-Felek*", prisutni ga upitaše: "A šta je to *El-Felek*?" "Kuća u Džehennemu, koja kada se otvori, svi stanovnici Džehennema će vrisnuti od vreline koja će iz nje izbijati" - odgovori on.

U tefsiru Ibn Džerira stoji predaja koju prenosi Abduldžebar El-Havlani i kaže: 'Kada je jedan od ashaba Allahovog Poslanika, alejhi selam došao u Šam pogled mu zasta na kućama u kojima su živjeli štićenici u islamskoj državi, njihove kuće su odisale dunjalučkom ljepotom i raskoši, te reče: "Ništa mi ovo ne

znači, zar ih ne čeka El-Felek!?" Neko upita: "A šta je to *El-Felek*?" "To je kuća u Džehennemu, koja kada se otvori, stanovnoci Vatre će presvisnuti" - odgovori on.'

Prenosi se od Ibn Abasa r.a., da je rekao: "*El-Felek* je tamnica u Džehennemu."

Pripovijeda Jahja b. Jeman od Sufjana od Seleme b.Kuhejla od Se'ida b. Džubejra da je rekao: "*Es-Se'ir* je dolina u Džehennemu ispunjena gnojem." (Ibn Ebi Hatim).

Halid b. Jezid prenosi od svoga oca da je rekao: 'Doista u Džehennemu ima bunarova ko u njih bude bačen tamo će ostati sedamdeset godina, te je naveo kur'anski ajet **'I reći će se: 'Danas ćemo mi vas zaboraviti kao što ste vi zaboravili da ćete ovaj vaš Dan doživjeti.'** *(Al-Gatiya, 34.)* (Inb Ebi Ed-Dunja).

Džehennemska dolina zvana 'Bunar tuge'

Prenosi Amar b. Sejf od Ebu Mu'ana od Ibn Sirina od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik, alejhi selam rekao: "Utičite se Allahu od Bunara tuge." Prisutni su upitali: "Šta je to Bunar tuge?" Allahov Poslanik alejhi selam odgovori: "To je dolina u Džehennemu od koje se Džehennem utječe Allahu stotinu puta na dan." Neko upita: "Allahov Poslaniče, ko će ući u tu dolinu?" "Učači kur'ana koji su licemjerno postupali" - odgovori Poslanik alejhi selam. (Tirmizi i Ibn Madže) [97]

U drugoj verziji stoji da se Džehennem utječe Allahu od te doline 'Četirsto puta na dan', na kraju koje se kaže: 'Zaista su najmrži Allahu oni učači koji posjećuju vladare tiranine', lanac i ovog hadisa u sebi sadrži slabost.

Imam Et-Taberani je zabilježio hadis sličnog značenja koji prenosi Hasan El-Basri od Ibn Abasa r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam. [98]

Također El-Ukajli bilježi hadis sličnog značenja od Alije r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam preko Ebu Bekra Ed-Dahirija, a on je veoma slab prenosilac.

Bilježi imam Ahmed u djelu Ez-Zuhd svojim lancem prenosilaca od Imrana El-Kusajrija da je rekao: "Saznao sam da u Džehennemu postoji dolina od koje se sam Džehennem, bojeći se njene žestine, utječe Allahu svaki dan četiristo puta, tu dolinu je Allah namijenio za neiskrene učače Kur'ana."

Pripovijeda Bekr b. Muhamed El-Abid da je Sufjan Es-Sevri rekao: "U Džehennemu postoji dolina od koje se sam Džehennem utječe Allahu svaki dan sedamdeset puta, nastaniće je učači, česti gosti vladara."

---

97 Et-Tirmizi, br. 2384 Knjiga o znanju, Poglavlj o neiskrenom traženju znanja i kaže: 'Hadis je Garib', Ibn Madže, br. 252 u uvodu, Poglavlje o korištenju znanjem i radu po njemu, u čijem lancu prenosilaca se nalazi Amar b. Sejf Ed-Dabi, a on je slab prenosilac, dok Ebu Mu'an ili Ebu Mu'az El-Basri čije je puno ime Sulejman b. El-Erkam je prenosilac koji je ostavljen (metruk), dakle, hadis je slab, kao što kaže El-Albani u djelu Tahridžu-l-Miškah br. 275.

98 Kaže imam El-Hejsemi u djelu 'El-Medžme'a' 10/222: 'Bilježi ga Et-Taberani od svoga šejha Muhameda b. Abdullaha b. Abdevejha od njegova oca, a koje ne poznajem, dok su ostali prenosioci iz lanca prenosioci sahiha.

Preneseno nam je od Ma'rufa El-Kerhija r.h. da je Bekr b. Hunejs rekao: 'U Džehennemu postoji dolina od koje se Džehennem utječe Allahu sedam puta na dan, u toj dolini postoji bunar od kog se Allahu utječu i Džehennem i ta dolina sedam puta dnevno, a u tom bunaru postoji zmija, od koje se Allahu utječu i Džehennem i dolina i bunar sedam puta na dan, prvi koji će u nju dospjeti su pokvareni učači, te će reći: "Zašto nas je naš Gospodar ovako kaznio prije višebožaca!?" Odgovoriće im se: "Nisu isti oni koji znaju i oni koji ne znaju."

Svojim lancem prenosilaca Henad b. Es-Siri prenosi od Humejda b. Hilala da je rekao: 'Obaviješten sam da je Ka'b r.a., rekao: "Na najnižim ponorima Džehennema se nalaze poput okova uske pećnice, koje se zovu Bunari tuge, u njih će biti ugurani ljudi i zapečaćeni zbog djela koja su radili." Predaju bilježi i Ibn Ebi Hatim preko Humejda b. Hilala i kaže ne zna da se ova predaja prenosi osim putem Bešira b. Ka'ba u kojoj stoji: "Zaista u Džehennemu postoj bunar, po imenu Bunar tuge, biće za one koji uđu u njega uži od željeznih okova na vašim kopljima, Allah će u njih zapečatiti one robove koji on odredi, zbog srdžbe koju su na sebe navukli i zbog koje će u njima vječno ostati."

Prenosi Ibnu-l-Mubarek od Jahja b. Ubejdullaha od njegova oca od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "U Džehennemu postoji dolina zvana Lemlem, od njene vreline se Allahu utječu ostale doline u Džehennemu." (Ibn Ebi Ed-Dunja i drugi). Za Jahja' b. Ubejdullaha su rekli da je slab prenosilac.

Prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja i drugi pedaju El-Ezhera b. Sinana El-Kurešija od Muhameda b. Vasi'a od Ebu Berdeta od njegova oca da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "U Džehennemu postoji dolina u kojoj se nalazi bunar po imenu Hebheb Uzvišeni Allah se zarekao da će u njega nastaniti svakog oholnika." Za Ezhera b. Sinana su rekli da je slab prenosilac.[99]

Ispravnija je predaja koju bilježe imam Ahmed i drugi preko Hišama b. Hasana od Muhameda b. Vasi'a da je rekao: "Rekao sam Bilal b. Ebi Berdetu da sam saznao da u Džehennemu postoji bunar, zvani Bunar tuge, svaki oholnik će biti stavljen na tabut od užarenog gvožđa, a zatim će biti bačen u taj bunar, i u njemu će zapečaćeni ostati." Čuvši ove riječi Hilal gorko zaplaka.

Prenosi Amr b. Šua'jb od svoga oca od svoga djeda da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Na Sudnjem danu će oholnici biti proživljeni mali kao mravi u obliku ljudi, i nižta od njih neće biti manje, sve dok ne budu uvedeni u džehennemske tamnice, zvane Bulus, biće prekriveni najžešćom vatrom, pojiće se zgrušanim gnojem koji će isticati iz stanivnika Džehennema." (Ahmed, Tirmizi i En-Nesa').[100] Kaže imam Et-Tirmizi: "Hadis je dobar." Neki ovaj hadis prenose od Abdullaha b. Amra i pripisuju ga njemu.

99 Hadis još prenosi Et-Taberani od Ebu Musa' El-Eš'arija r.a. Kaže imam El-Hejsemi u El-Medžme'i, 5/197: 'Hadis bilježi Et-Taberani u El-Evsatu sa dobrim lancem prenosilaca'

100 El-Musned, 2/179, Et-Tirmizi, br. 2494 Knjiga o opisu Sudnjeg dana, Poglavlje br. 48, i En-Nesai' u Sunenu-l-Kubra, lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar.

Ovaj hadis se prenosi i drugom verzijom u kojoj stoji: "U Džehennemu postoji dvorac zvani *Bulus*, nastaniće ga prkosnici i oholnici, u njemu je najbolnija vatra, najgori pokvarenjaci, najveća tuga, najteža smrtne muke, zlo i bunari zla."

Rekao je Ibn Luheja, pričao mi je Ebu Kubejl da je čuo čovjeka kako govori da je slušao Abdullaha b. Amra r.a., kada je rekao: "Zaista u Džehennemu postoji tamnica u koju će ući samo najgori pokvarenjaci, njen pod je od vatre, plafon joj je od vatre, zidovi su joj vatreni i iz nje izbija vatra." (Abdullah b. Ahmed i Ibn Ebi Ed-Dunja).

Prenosi Ibrahim b. El-Fadl El-Medeni od Se'ida El-Makberija od Ebu Hurejre r.a., da je Bišra b. Asima El-Džešmija obavijestio Omer r.a., kako je čuo Allahovog Poslanika alejhi selam da kaže: "Nema toga čovjeka, koji bude imao vlast na dunjaluku a da ga Uzvišeni Allah neće na Sudnjem danu zaustaviti na mostu iznad Džehennema, koji će se tada jako zatresti, od čega će se svaki zglob razdvojiti, neki će ovaj ispit proći a neki neće, onaj koji padne na tom ispitu, biće bačen u bunar u Džehennemu, crn poput katrana čije dno ne može dospjeti za seamdeset godina." Omer r.a., je upitao Selamana i Ebu Zera r.a., da li su čuli ovaj haudis od Allahovog Poslanika alejhi selam, pa su odgovorili da jesu. (Ibn Ebi Ed-Dunja). Ibrahim b. El-Fadl je slab prenosilac.

Pripovijeda Ismail b. Ajaš od Se'ida b. Jusufa od Jahja b. Ebi Kesira od Ebu Selama od El-Hadžadža b. Abdullaha El-Sumalija – bio je od onih koji su vidjeli Allahovog Poslanika alejhi-selam i sa njim je obavio oprosni hadž – da mu je Sufjan b. Mudžib – bio je od starijih ashaba Allahovog Poslanika alejhi selam - rekao: "U Džehennemu postoji sedamdeset hiljada dolina, svaka dolina ima sedamdeset hiljada klanaca, u svakom od tih klanaca se nalazi sedamdeset hiljada zmija i sedamdeset hiljada akrepa, nema ni jednog nevjernika niti munafika a da neće proći kroz sve ovo." Kaže Ebu Omer b. Abdulber: "Ovaj hadis je neprihvatljiv i nije vjerodostojan."

Bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja preko Ismaila b. Ajaša od Muhameda b. Amra b. Talhe od Ata' b. Jesara da je rekao: "U Džehennemu postoji sedamdeset hiljada dolina, svaka dolina ima sedamdeset hiljada klanaca, u svakom klancu se nalazi sedamdeset hiljada rupa, u svakoj rupi je zmija koja će gristi lica stanovnika Džehennema."

Kaže Ibnu-l-Mubarek: 'Izvjestio nas je Avf od Ebu El-Minhala Er-Rijahija da je čuo da u Džehennemu postoje močvare od vatre u kojima se nalaze zmije veličine deva, i akrepi veličine divljih magaraca, kada god neko od stanovnika vatre dopadne u te močvare, zmije i akrepi se sjate na njega, pa će od straha od njih ponovo bježati u vatru.' (Ibn Ebi Ed-Dunja).

Bilježi El-Dževzedžani predaju El-E'ameša od Mudžahida od Ubejda b. Umejra da je rekao: "U Džehennemu postoji provalija u kojoj se nalaze lavovi, zmije koje izgledaju poput deva sa izduljenim vratovima i akrepi veličine magaraca, stanovnici vatre će tražiti spas na tom mjestu, pa će ih dočekati spomenute životinje i dohvatati svojim kandžama i čeljustima u želji da ih progutaju, kada ih počnu gutati, u želji da se spase od njih, tražiće povratak u vatru, pa će u očaju zavapiti vatra,

vatra! One će ih tjerati do vatre sve dok ne osjete njenu blizinu i vrelinu kada će ih ostaviti."

Pripovijeda Mutahir b. El-Hejsem b. El-Hadžadž od svoga oca da je Tavus rekao Sulejmanu b. Abdulmeliku: "Vođo pravovjernih, jedna stijena je otisnuta sa ivice jednog bunara u Džehennemu pa je do njegovog dna padala sedamdeset godina, da li znaš, za koga je Uzvišeni Allah pripremio to mjesto!?" "Ne", odgovori on, Tavus nastavi: "Za one kojima Allah dadne vlast pa budu nepravedni", čuvši ove riječi Abdulmelik zaplaka.' (Ebu Ne'im)[101]

Rekao je Ahmed b. Ebi El-Hivari: 'Pričao mi je Et-Tajib Ebu El-Hasan Alija od El-Hasana b. Jahje u djelu El-Hiljeh od El-Hasana b. Jahje El-Hušenija da je rekao: "U Džehennemu nema ni jednog mjesta, niti pećine, niti okova, niti lisičine, niti lanca a da na njemu nije ispisano ime onoga za koga je namjenjeno." Ahmed nastavlja govoriti i kaže: 'Ispričao sam ovo Ebu Sulejmanu, pri čemu je zaplakao te rekao: "Teško tebi, kako će izdržati onaj kome se stavi sve ovo, pa mu se oko vrata stave okovi, oko nogu svežu lisice, lanci preko njegova vrata a zatim bude uveden u vatru i odredeno prebivalište."[102] Allahu se utječemo od toga.

* * *

101 El-Hiljeh, 4/15.
102 El-Hiljeh, 8/318.

PETNAESTI DIO
Džehennemski lanci, okovi i uzde

Rekao je Uzvišeni Allah: **"Mi smo za nevjernike okove i sindžire i oganj razbuktali pripremili"** *(Al-Insan, 4.)*

Takođe je Uzvišeni rekao: **"i Mi ćemo na vratove nevjernika sindžire staviti"** *(Saba', 33.)*

Uzvišeni još veli: **"Kada sa okovima o vratu i sindžirima budu vučeni po ključaloj vodi, a zatim u vatri prženi"** *(Gafir, 71-72.)*

I rekao je: **"Držite ga i u okove okujte, zatim ga samo u vatri pržite, a onda ga u sindžire sedamdeset lakata duge vežite"** *(Al-Haqqa, 30-32.)*

I rekao je: **"Biće u Nas, doista, okova i ognja, i jela koje u grlu zastaje, i patnje nesnosne"** *(Al-Muzzammil, 12-13.)*

U kiraetu navedenog ajeta sure Gafir po Ibn Abbasu r.a., stoji da će im teškoća biti veća time što će oni vući okove kojim su okovani. (Ibn Ebi Hatim).

Tri su vrste okova:

Prva vrsta: Vratni okovi, kojima će se vezati za vratove, kao što to Uzvišeni spominje.

El-Hasan b. Salih je rekao: "To su i lisičine kojima će se ruke spajati i iznad vratova vezati." (Ibn Ebi Ed-Dunja).

Esbat prenoseći od Es-Sudija kaže: "Ruke će im se u okovoma vezivati iznad vratova."

Kaže Ma'mer da je Katede u komentaru ajeta **'Toga dana ćeš vidjeti griješnike povezane u zajedničke okove'** *(Ibrahim, 49.)* rekao: "Biće povezani u okovima i sindžirima."

Ujejne b. El-Gasn pripovijeda od Hasana El-Basrija da je rekao: "Stanovnici Džehennema neće biti u okovima da bi se spriječili od bježanja, već će njima biti paćeni i označeni, pa kada ih vatra sprži po njima će se raspoznavati." Nakon toga se Hasan izgubivši svijest strovali na zemlju.

Kaže Sejar b. Hatim: 'Pričao nam je Miskin od Havšeba od Hasana El-Basrija da je jedne prilike govorio o vatri i rekao: "Kada bi se samo jedan okov iz Džehennema stavio na ovozemaljsko brdo, rastopio bi ga i pretvorio u crnu tekućinu, a kada bi se komad džehennemskog lanca dužine jednog lakta stavio na ovozemaljsko brdo, ono bi se od siline zdrobilo."

Prenosi Ibn Ebi Hatim svojim lancem prenosilaca se od Musa'a b. Ebi Aiše da je nakon što je proučio kur'anski ajet **'Zar je isti onaj koji će se na Sudnjem danu licem svojim zaklanjati od strahovite patnje?'** *(Az-Zumar, 24.)* rekao: "U Džehennemu će biti okovanih ruku, tako će licima svojim dočekivati patnju jer će im ruke biti povezane iznad vratova i njima se neće moći štititi."

On također prenosi svojim lancem prenosilaca od Fejda b. Ishaka od Fudajla b. Ijada da je rekao: 'Kada Uzvišeni Gospodar naredi i kaže: **"Držite ga i u okove okujte"** *(Al-Haqqa, 30.)*, na njega će krenuti sedamdeset hiljada meleka, natječući se koji će mu prije okove na vrat metnuti.'

Druga vrsta: Okovi od lanaca.

Kaže Hasan El-Basri: "To su užareni lanci."

Ebu Imran El-Džuveni kaže: "To su lanci, koji tako mi Allah nikada ne pucaju."

Prenosi Ebu Sinan od Hasana El-Basrija da je rekao: "Tako mi Njegove Uzvišenosti, nije ih u okove stavio iz straha da ne izmiču već da se po njima raspoznaju u vatri."

El-E'ameš u komentaru kur'anskog ajeta **'Toga dana ćeš vidjeti griješnike povezane u zajedničke okove'** *(Ibrahim, 49.)* kaže: 'Tj. lance. Kao što smo spominjali komentar Ebu Saliha na kur'anski ajet **'Plamenim stubovima zasvođena'** *(Al-Humaza, 9.)* gdje kaže: "To su dugi i užareni lanci."

Treća vrsta: Sindžiri.

Bilježi imam Ahmed[103] i drugi predaju preko Ebu Es-Semha od Isa b. Hilala Es-Sadefija od Abdullah b. Amra r.a., da je rekao: 'Allahov Poslanik alejhi selam je rekao: "Kada bi se jedan kamenčić iz Džehennema veličine ovoga – te pokaza na veličinu jedne šišarike – bacio sa nebesa ka zemlji, a to je razdaljina pedeset hiljada godina, dospjela bi do zemlje prije mraka, a kada bi se bacio jedan kraj džehennemskog lanca, padao bi danima i noćima četrdeset godina dok bi se do kraja razvukao." Ova predaja je čudna (garib) i njeno pripisivanje Allahovom Poslaniku alejhi selam je sporno, a Allah najbolje zna!

Bilježi se od Adija El-Kindija od Omera r.a., da je Džibril alejhi selam rekao Allahovom Poslaniku alejhi selam: "Kada bi se jedna halka sa džehenemskog lanca kojeg Allah opisuje u svojoj knjizi stavila na ovozemaljsko brdo, srušila bi ga, i ne bi je ništa zaustavilo dok ne bi dospjela do najdubljeg zemaljskog sloja." (Taberani).

Prpovijeda Sufjan od Beširа od Nevfa Eš-Šamija da je u pogledu kur'anskog ajeta **'A onda ga u sindžire sedamdeset lakata duge vežite'** *(Al-Haqqa, 32.)* rekao: "Taj lakat je dug sedamdeset koraka, a jedan korak je dug kolika je rezdaljina odavde do Meke – a on je tada bio u Kufi."

Ibnu-l-Mubarek je rekao: 'Izvijestio nas je Bekar da je Abdullah čuo Ibn Ebi Mulejka da kaže da je Ka'b r.a., rekao: "Uistinu je jedna halka iz džehenemskog lanca kojeg Allah spominje u ajetu **'A onda ga u sindžire sedamdeset lakata duge vežite'** teža od ukupnog gvožđa koje se nalazi na dunjaluku."

103 Musned, 2/197 i Tirmizi, br. 2581 Knjiga o opisu Džehennema, Poglavlje br. 6. Hadis je slab kao što kaže šejh El-Albani u Dai'ifu-l-Džami' br. 4808.

Ibn Džurejdž je u pogledu kur'anskog ajeta **'A onda ga u sindžire sedamdeset lakata duge vežite'** rekao: "Dužina lakta jednog meleka."

Rekao je Ibn El-Munkedir: 'Kada bi se sakupilo svo ovozemaljsko gvožđe, i prijašnje i sadašnje, ne bi se moglo porediti ni sa jednom halkom iz džehennemskog lanca kojeg Uzvišeni Allah spominje u svojo knjizi kada kaže: "**A onda ga u sindžire sedamdeset lakata duge vežite."** *(Ebu Ne'im).*

Kaže Ibn El-Mubarek da je Sufjan u pogledu ovoga ajeta rekao: "Prenešeno nam je da će im ovi lanci prolaziti sa traga i izlaziti na usta."

Kaže Ibn Džurejdž: 'Rekao je Ibn Abas r.a.: "Ti lanci će im se provlačiti sa traga i izlaziti na usta, tako će se nanizati kao što se na štap nanižu skakavci da bi se ispržili." (Ibn ebi Hatim).

On također bilježi predaju putem El-Avfija od Ibn Abasa r.a., da je rekao: "Lanac će im se provlačiti od traga i izlaziće na nozdrve, tako da neće moći stati i ispraviti se na noge."

Bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja preko Halefa b. Hulejfa od Ebu Hašima da je rekao: "U Džehennemu će biti pobođeni kočevi na njima će visiti lanci, kojima će se džehennemlije pripinjati za njihove vratove, onda će Džehennem huknuti takvom silinom da će ih bacati na daljinu od pet stotina godina, pa će u istom danu biti vraćani", a Uzvišeni kaže: **'A samo jedan dan u Gospodara tvoga traje koliko hiljadu godina, po vašem računanju.'** *(Al-Hadždž, 47.)*

Ibn Ebi Ed-Dunja bilježi putem Eš'asa od Dža'fera od Se'ida b. Džubejra da je rekao: "Kada bi se jedan od stanovnika Džehennema sa džehenemskim lancem izbavio i dospio na zemlju, brda bi se istopila."

Pripovijeda Džuvejbir od Ed-Dahaka da je u pogledu kur'anskog ajeta **'A grešnici će se po biljezima svojim poznavati, pa će za kike i za noge ščepani biti'** *(Ar-Rahman, 41.)* rekao: 'Noge će im se od traga savijati i na vrat vezati'

U tefsiru ovog ajeta Es-Sudi je rekao: "Noge nevjernika će se spojiti sa njihovim vratovima i tako će se usukanih leđa vezati."

Pripovijeda El-E'ameš od Mudžahida od Ibn Abasa r.a., da je rekao: "Noge nevjernika će se spojiti sa njihovim vratovima i tako će se vezati, a kičma će mu pucketati kao što suho granje pucketa na vatri."

Sejar b. Hatim kaže: 'Pričao nam je Miskin od Havšeba od Hasana El-Basrija da je rekao: "Džehennem od bijesa ključa od kako je stvoren do Sudnjeg dana, uzavrli su u njemu i hrana i piće i okovi, kada bi jedan okov iz Džehennema bio stavljen na zemaljska brda, rastopio bi ga i pretvorio u crnu tekućinu, a kada bi se komad džehennemskog lanca stavio na brdo, zdrobio bi ga, a kada bi ovozemaljsko brdo bilo na razdaljini od Allahove kazne na daljini od pet stotina godina, ono bi se istopilo, oni će na kraju biti nanizani na lanac i vatra će ih progutati, a ostaće duše."

Ovaj hadis bilježi i Ibn Ebi Ed-Dunja od Abdullah b. Omera El-Džešmija od El-Minhala b. Isa El-Abdija od Havšeba od Hasana El-Basrija od Allahovog Poslanika alejhi selam, sa dodatkom: "I ostaće duše u grkljanima cvileći." Prije će biti da je ova predaja *Mevkuf* tj. da se ne pripisuje Allahovom Poslaniku alejhi selam.

Kaže Abdullah b. Ahmed: 'Obavijestio me je Sejar od Ibn El-Ma'za – bio je od boljih ljudi – da je rekao: ''Saznao sam da će tijela biti uništena, a da će duše ostati nanizane na lancima."

Bilježi Et-Taberani i Ibn Ebi Hatim putem Mensura b. Amara koji kaže: 'Pričao nam je Bešir b. Talha od Halida b. Ed-Durejka od Ja'la b. Munjeta da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''Uzvišeni Allah će poslati na stanovnike Džehennema crne i guste oblake, te će ih upitati: ''O stanovnici vatre, šta bi ste poželjeli!?" Oblaci će ih podsjetiti na dunjalučke oblake pa će reći: ''Gospodaru naš, željeli bi smo vodu", tada će iz oblaka padati okovi koji će pojačati dotadašnje njihove okove, i lanci koji će ojačati dotadašnje lance, i žeravice koje će pojačati žestinu vatre u kojoj se nalaze.'

Predaju bilježi i Ibn Ebi Ed-Dunjaali je ne pripisuje Allahovom Poslaniku alejhi selam.

Prenosi Ebu Dža'fer Er-Razi od Er-Rebi'a b. Enesa od Ebu El-Alije i drugih od Ebu Hurejre r.a., pa je spomenu cjelokupnu predaju o Isra'u i u njoj spomenuo slijedeće: 'Zatim je došao do doline – misli na Allahovog Poslanika alejhi selam – gdje začu ružan glas i osjeti nesnošljiv smrad te upita Džibrila: ''Šta je ovo?" To je glas Džehennema koji govori: ''Gospodaru, podari ono što si mi obećao, jer su se nagomilali moji sindžiri i okovi, i moja vrela voda i kapljevina i moja kazna, moje dno se dosta produbilo i vrelina užarila, pa mi podaj ono što si obećao.'' Uzvišeni će odgovoriti: ''Tebi pripadaju svaki idolopoklonik i idolopoklonka, i svaki nevjernik i nevjernica, i svaki pokvarenjak i pokvarenjakinja i svaki drznik koji nevjeruje u Sudnji dan."[104]

TEFSIR KUR'ANSKOG AJETA: **'A gvozdenim maljevima biće mlaćeni'**

Kaže Uzvišeni Allah: **"A gvozdenim maljevima biće mlaćeni; kad god pokušaju da zbog teškog jada iz nje izađu biće u nju vraćeni"** *(Al-Hadždž, 21-22.)*

Prenosi Ibn Luheja od Deradža od Ebu El-Hejseme od Ebu Se'ida r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''Kada bi se jedan gvozdeni malj iz Džehennema spustio na zemlju, te se skupili svi ljudi i džini da ga podignu nebi ga mogli podići." (Ahmed).[105]

Imam Ahmed istim lancem prenosilaca bilježi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''Kada bi se brdo udarilo gvozdenim maljem, ono bi se zdrobilo, a zatim povratilo u svoj oblik."

U djelu Kitabu-l-Zuhd imam Ahmed kaže: 'Pričao nam je Sejar da mu je pričao

104 Rekao je ima Ez-Zehebi u Mizanu u biografiji Ebu Dža'fera Er-Razija Isa b. Ebi Isa: 'Prenio je dugi hadis o miradžu u kojem se nalaze neki neprihvatljivi izrazi'

105 El-Musned 3/29. Kaže imam El-Hejsemi u El-Medžmei'i 10/388: 'Prenose ga Ahmed i Ebu Ja'la lancem u kojem ima slabih prenosilaca, a koji su ocijenjeni kao povjerljivi'.
Verzija koju prenosi Deradž od Ebu El-Hejseme od Ebu Se'ida je slaba.

Dža'fer kako je čuo Malik b. Dinara da kaže: ''Kada stanovnici Vatre budu udarani gvozdenim maljevima, od siline udraca će tonuti u dubine džehennemske ključale vode, kao što utopljenik na dunjaluku dospjeva u dubine vode.''

Pripovijeda Se'id od Katade da je Omer b. El-Hatab r.a., rekao: ''Podsjetite ih na Džehennem, možda ih opameti, jer njegova vrelina je žestoka, njegova dubina je velika, piće u njemu je sukrvica, a maljevi u njemu su gvozdeni.''

Spominje Ibn Ebi Ed-Dunja svojim lancem prenosilaca da je Salih El-Muri kod nekolicine pobožnjaka proučio kur'anske ajete **'Kada sa okovima o vratu i sindžirima budu vučeni po ključaloj vodi, a zatim u vatri prženi.'** *(Gafir, 71-72.)*, Kada to ču jedan od prisutnih, bolno vrisnu i pade bez svijesti, a nedugo poslije toga smo se razišli sa sijela.'

Jedne prilike je neki čovjek Jezidu Ed-Dabiju proučio kur'anski ajet **'Toga dana ćeš vidjeti griješnike povezane u zajedničke okove'** *(Ibrahim, 49.)*, pri čemu on gorko zaplaka dok ne izgubi svijest.' (Abdullah b. Ahmed).

* * *

ŠESNAESTI DIO
Džehennemsko kamenje

Kaže Uzvišeni Allah: **"O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti"** *(At-Tahrim, 6.)*

I kaže Uzvišeni: **"Pa ako ne učinite, a nećete učiniti, onda se čuvajte vatre za nevjernike pripremljene, čije će gorivo biti ljudi i džini"** *(Al-Baqara, 24.)*

Postoji više tumačenja kod mufesira kur'ana u pogledu džehennemskog kamenja koje se spominje u ajetima, te neki smatraju, a od njih je i Er-Rebi'a b. Enes da su to kipovi koje su ljudi obožavali pored Uzvišenog Allaha, a dokaz za to nalaze u kur'anskom ajetu **"I vi, i oni kojima se, pored Allaha, klanjate – bićete gorivo u Džehennemu, a u njega ćete doista ući. Da su oni bogovi, ne bi u njega ušli, i svi će u njemu vječno boraviti"** *(Al-Anbiya, 98-99.)*

Ibn Ebi Hatim kaže: 'Pričao nam je Mua'vija b. Ebi Salih od Ebu Bekr b. Ebi Merjema od njegova oca, da je Allahov Poslanik alejhi selam tumačeći kur'anske ajete koji slijede rekao: **'Kada Sunce sjaj izgubi'** *(At-Takwir, 1.)*, kaže: "Izgubiće sjaj nakon što dospije u Džehennem." **'I kada zvijezde popadaju'** *(At-Takwir, 2.)*, kaže: "Popadaće u Džehennem, i sve što je bilo obožavano pored Uzvišenog Allaha, biće u Džehennemu, osim Isa'a i njegove majke, a da su njih dvoje bili zadovoljni da se obožavaju i oni bi završili u Džehennemu." Hadis je jako čudan, dok je Ebu Bekr b. Ebi Merjem slab.

Prenosi se da će Sunce i Mjesec popadati u Džehennem. To prenosi Abdulaziz b. El-Muhtar od Abdullaha a on je Ibn Fejruz Ed-Danadž koji kaže: 'Čuo sam Ebu Selemeta b. Abdurahmana kako pripovijeda od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Sunce i Mjesec su dvije svijetleće zvijezde, koje će izgubiti svoj sjaj kada na Sudnjem danu padnu u Džehennem." (El-Bezar i drugi).[106]

Ovaj hadis je u kraćoj verziji zabilježio i Buhari a koja glasi: "Sunce i mjesec će izgubiti sjaj na Sudnjem danu." [107]

Neki kažu: "Sve ovo ima veliku simboličnu poruku, koja proizilazi iz toga da kada su nevjernici obožavali razna božanstva pored Uzvišenog Allaha i vjerovali da će se ona za njih zauzimati kod Allah i približiti ih Njemu, pa je Allah učinio da budu zajedno sa njima u vatri, da bi izrazio nemoć i bezvrijednost tih božanstava a da bi povećao bol i tugu onih koji su ih obožavali, jer je bol i tuga veća kod onog koji se spoji u kazni s onim koji je bio razlog njegove patnje."

U prilog ovom značenju da će se nevjernici spajati sa šejtanoma koji su ih zavodili spravog puta, idu i kur'anski ajeti **"Onome ko se bude slijepim pravio da ne**

---

106 Bilježi ga imam Et-Tahavi u Muškili-l-Asar, 1/66-67 I hadis je vjerodostojan. Njega podupire drugi hadis od Enesa b. Malika r.a., kojeg takoder bilježi imam Et-Tahavi, 1/67 riječima: 'Sunce i Mjesec su dvije svijetleće zvijezde koje će izgubiti sjaj kada završe u Džehennemu', hadis se takoder nalazi kod Et-Tajalisija i Ebu Ja'la El-Musilija. Hadis znači da će sunce i mjesec biti bačeni u Džehennem kao dokaz onima koji su ih obožavali te da znaju da je njihovo obožavanje bila velika zabluda. Pogledaj El-Ehadisu Es-Sahiha od Albanija, br. 124.

107 El-Buhari, br. 3200, Knjiga o počecima stvaranja, Poglavlje o osobinama Sunca i Mjeseca.

bi Milostivog veličao, Mi ćemo šejtana natovariti, pa će mu on nerazdvojni dru postati; oni će ih od pravog puta odvraćati, a ljudi će misliti da su na pravom putu. I kada koji dođe pred Nas, reći će: 'Kamo sreće da je između mene i tebe bila tolika razdaljina kolika je između istoka i zapada! Kako si ti bio zao drug!' Toga dana vam neće biti od koristi to što ćete u muci zajedno biti, kad je jasno da ste druge Allahu ravnim smatrali" *(Az-Zuhruf, 36-39.)*

Prenosi Ma'mer riječi Se'ida El-Džeririja kojima je prokomentarisao navedene ajete rekavši: 'Preneseno nam je da će nevjernik kada bude proživljen iz svoga kabur na Sudnjem danu se pripojiti svome šejtanu, i neće se razdvajati od njega dok ih Uzvišeni Allah obojicu ne baci u vatru, to je čas kada će povikati: **"Kamo sreće da je između mene i tebe bila tolika razdaljina kolika je između istoka i zapada! Kako si ti bio zao drug!"** *(Az-Zuhruf, 38.)*

Prenosi Ebu El-Ešheb od Se'ida El-Džeririja od Abasa El-Džešmija da je rekao: 'Kada nevjernik bude proživljen iz svoga kabura, zatećiće kod njega šejtana poput velikog spaljenog drveta, koji će ga uzeti za ruku i reći mu: "Ja sam tvoj drug, ući ćemo zajedno u vatru." To je trenutak kada će povikati: **"Kamo sreće da je između mene i tebe bila tolika razdaljina kolika je između istoka i zapada! Kako si ti bio zao drug!"** (Ibn Ebi Hatim).

Uzvišeni Allah nas obavještava o bijesu koji će nevjernici imati na Sudnjem danu prema onima koji su ih zaveli, te kaže: **"I nevjernici će reći: 'Gospodaru naš, pokaži nam džinnove i ljude, one koji su nas zaveli, da ih stavimo pod noge naše, neka budu najdonji"** *(Fussilat, 29.)* Onda kada se nevjernici spoje u patnji sa onima koji su ih u zabludu odveli, to će im patnju težom učiniti, jer će ih još prije toga zamrziti, a kada se spoje, samo će ih još više zamrziti.

Uzvišeni nas također izvještava o raspravi i prepirci koju će nevjernici voditi sa šejtanima i onima koje su mimo Allaha Jedinog obožavali, te kaže: **"A Džehennem će se zalutalima ukazati, i reći će im se: 'Gdje su oni kojima ste se klanjali, a niste Allahu; mogu li vam oni pomoći, a mogu li i sebi pomoći?' Pa će i oni i oni koji koji su ih u zabludu doveli u nj biti bačeni, i vojske Iblisove – svi zajedno. I oni će, svađajući se u njemu, govoriti: 'Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi kada smo vas sa Gospodarom svjetova izjednačavali, a na stranputicu su nas naveli zlikovci"** *(Aš-Šu'ara', 91-99.)*

U raznolikost patnji u Džehennemu spada i to što će se njegovi stanovnici međusobno mrziti, jedni druge proklinjati, jedni od drugih odricati, i veću patnju jedni drugima priželjkivati, kao što Uzvišeni Allah to opisuje u Kur'anu: **"I kada god neki narod uđe, proklinjaće onaj za kojim se u nevjerovanju poveo. A kada se svi u njemu iskupe, tada će običan puk reći o glavešinama svojim: 'Gospodaru naš, ovi su nas u zabludu odveli, zato im podaj dvostruku patnju u vatri!' – 'Za sve će biti dvostruka!' – reće će On"** *(Al-A'raf, 38.).* **"I kada se u vatri budu prepirali, a ani koji su bili potlačeni reknu glavešinama svojim: 'Mi smo se za vama povodili, možete li nas makar malo vatre osloboditi?"** *(Gafir, 47.),* **"Ova gomila će zajedno s vama tiskajuće se u džehennem ući! – 'Ne bilo im prostrano! U vatri će oni, doista goriti! 'Vama ne bilo prostrano!' – reće će oni – 'vi ste nam ovo pripremili, a grozna li**

boravišta!' 'Gospodaru naš,' – reći će – 'udvostruči patnju u vatri onima koji su nam ovo priredili!' I govoriće: 'Zašto ne vidimo ljude koje smo u zle ubrajali i koje smo ismijavali? Da nam se nisu iz vida izgubili?' Istina je, sigurno, da će se stanovnici džehenema među sobom raspravljati" *(Sad, 59-64.)*, stoga će svaki nevjernik biti spojen u Džehennemu sa šejtanom koji ga je u zabludu odveo, i božanstvom kojeg je pored Allaha obožavao.

Kaže Ibn Ebi Ed-Dunja: 'Pričao nam je Abdullah b. Vedah da je njemu pričao Abaete b. Kulejb od Muhameda b. Hašima da je rekao: 'Kada je objavljen kur'anski ajet **'Sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti'** *(At-Tahrim, 6.)*, Allahov Poslanik alejhi-selam ga prouči, a kada ga ču mladić koji je bio u neposrednoj blizini Allahovog Poslanika, vrisnu i izgubi svijest. Allahov Poslanik iz milosti prema njemu stavi njegovu glavu na svoje krilo, nakon izvjesnog vremena mladić otvori oči, a zatim reče: "Allahov Poslaniče, draži si mi i od oca i majke, kako izgleda džehennemsko kamenje?", Poslanik mu reče: "Zar ti nije dovoljno to što te je snašlo? Kada bi se samo jedan kamen iz Džehennema stavio na zemaljska brda ona bi se sva istopila, a broj kamenja u Džehennemu jednak je broju ljudi i šejtana u njemu."[108]

Hasan El-Basri je u jednom poučnom obraćanju rekao: "Upozoravam te Allahom, da se ne bi smilovao svojoj duši, znaj da ti se prijeti vatrom koja se ne gasi, u njoj će propadati onaj koji u nju dospije, i sa svojim šejtanom po njoj se premećati." **"Oni neće biti na smrt osuđeni, i neće umrijeti, i neće im se patnja u njemu ublažiti"** *(Fatir, 36.)*

Većina mufesira smatra da je džehennemsko kamenje od kibrita kojim se raspaljuje vatra, a smatra se da se s tim kamenjem veže i pet vrsta kazni, što nema drugo kamenje, a to su: brzina raspaljivanja, nesnošljiv smrad, mnoštvo dima, jako se lijepi za tijelo i daje veliku temperaturu kada se raspali.

Pripovijeda Abdulmelik b. Umejr od Abdurahman b. Sabita od Amr b. Mejmuna od Ibn Mes'uda r.a., da je tumačeći kur'anski ajet '**... čije će gorivo ljudi i kamenje biti'** *(At-Tahrim, 6.)*, rekao: "To je kamenje od kibrita, koje je Uzvišeni Allah stvorio na Dan kada je stvorio nebesa i Zemlju, i pripremio ih je kao kaznu za one koji ne vjeruju." (Ibn Ebi Hatim i Hakim). Kaže imam El-Hakim: "Hadis je vjerodostojam i ispunjava šartove Buharije i Muslima."[109]

Ibn Es-Sidi u svome tefsiru navodi predaju od Ebu Malika od Ebu Saliha od Ibn Abasa r.a., i od Mureta od Ibn Mus'uda r.a., i drugih ashaba da su za kur'anski ajet '**...čuvajte se vatre za nevjernike pripremljene, čije će gorivo biti ljudi i kamenje**', rekli: "Džehenemsko kamenje je od crnog kibrita kojim će se uz vatru kažnjavati stanovnici Džehennema."

108 Ovaj hadis u sebi ima slabosti, a lanac njegovih prenosilaca je prekinut, spominje Ibn Kesir u tefsiru, predaju sličnog začenja koju bilježi Ibn Ebi Hatim od Abdulaziz b. Ebi Revada, i na kraju ove predaje kaže: 'Ovaj hadis je mursel garib.'

109 El-Mustedrek, 2/494, a njegov početak glasi: 'Kamenje koje je Allah spomenuo u ajetu '**...čije će gorivo ljudi i kamenje biti'**...' (Hadis).

A Mudžahid kaže: "To kamenje je od kibrita čiji zadah je neugodniji od smrada strvine." Isto tumačenje navode Ebu Dž'afer, Ibn Džurejdž, Amr b. Dinar i drugi.

Prenosi se od Abdulaziza b. Ebi Revada da je rekao: 'Prenešeno mi je da je jedne prilike Allahov Poslanik alejhi selam medu nekoliko ashaba, između kojih je bio i neki starac, proučio kur'anski ajet **'Sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti'** *(At-Tahrim, 6.)*, pa starac upita: "Allahov Poslaniče, dali je džehenemsko kamenje kao i dunjalučko?" Allahov Poslanik alejhi selam reče: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, doista, jedna stijena iz Džehennema je veće od svih brda na dunjaluku." Čuvši ove riječi starac izgubi svijest, Allahov Poslanik alejhi selam, stavi ruku na njegovo srce, koje je još kucalo, te ga pozva da izgovori 'La ilahe illelllah', što ovaj i učini, a Allahov Poslanik ga obradova Džennetom, ashabi upitaše: "Allahov Poslaniče, dali je od nas?" 'Jeste', odgovori Poslanik i prouči **'Biće to za one koji će se polaganja računa preda Mnom bojati i koji će od prijetnje Moje strahovati'** *(Ibrahim, 14.)* (Ibn Ebi Ed-Dunja).

* * *

SEDAMNAESTI DIO

Džehennemske zmije i akrepi

Još ranije smo u osmom, četrnaestom i šesnaestom poglavlju navodili neke od predaja u kojima se spominju džehennemske zmije i akrepi, ovdje navodimo još neke predaje.

Prenosi Ibn Luhej'ah od Deradža da je čuo Abdullah b. El-Harisa b. Džuza Ez-Zubejdija da kaže: 'Rekao je Allahov Poslanik alejhi selam: "Doista, u Džehennemu postoje zmije velike poput vratova horosanskih deva, bol otrova jednog ugriza tih zmija osjeća se do četrdeset godina, i doista u Džehennemu postoje akrepi, koji su veličine natovarenih magaraca, bol otrova jednog ugriza tih akrepa, osjeća se do četrdeset godina." Hadis bilježi imam El-Hakim preko Ibn Vehba od Amra b. Harisa od Deradža.[110]

Pripovijeda El-E'ameš od Abdullah b. Mureta od Mesruka od Ibn Mes'uda r.a., da je u pogledu kur'anskog ajeta **'One koji nisu vjerovali i koji su od Allahova puta odvraćali Mi ćemo dvostrukom kaznom kazniti zato što su pravili smutnju'** *(An-Nahl, 88.)*, rekao: "Ta kazna su, akrepi koji imaju ogromne čeljusti, nalik čeljustima pčele." Hadis bilježi imam El-Hakim i kaže: "Hadis je vjerodostojan i ispunjava šartove Buharije i Muslima."[111]

U drugoj verziji ovog hadisa atoji: "Patnja će im se udvostručiti akrepima od vatre, crni poput crnih magaraca, čije čeljusti izgledaju poput palmi." Bilježi ga Adem b. Ebi Ijas u svome tefsiru od El-Mes'udija od el-E'ameša od Ebu Vaila od Ibn Mes'uada r.a., ali verzija koju prenosi Abdullah b. Mure od Mesruka je vjerodostojnija.

Bilježi Ibn Ebi Hatim predaju Sufjana od nekog čovjeka od Mureta od Abdullaha da je za kur'anski ajet **'Gospodaru naš,' – reći će – 'udvostruči patnju u Vatri onima koji su nam ovo priredili!'** *(Sad, 61.)*, rekao: "To su zmije i akrepi."

Prenosi Ibn Vehb od Jahaja b. Abdullaha od Ebu Abdurahmana El-Hablija od Abdullah b. Amra r.a., da je rekao: "Doista u Džehennemu postoje doline u kojima se nalaze zmije i akrepi čiji su vratovi veliki poput vratova horosanskih deva."

Ibn Ebi Ed-Dunja i drugi bilježe putem Mudžahida od Jezida b. Šedžereta da je rekao: 'Doista u Džehenemu postoje ostrva, poput onih na moru, na kojima se nalaze lavovi i zmije veličine horosanskih deva i škorpije veličine magaraca, kada god stanovnici vatre zatraže ublaživanje kazne, reći će im se: "Izadite na ta ostrva." Tada će ih oni uzimati svojim čeljustima i gristi ih, pa će se od straha i boli brzo

110 Kaže Hafiz El-Munziri u Et-Tergibu ve-Terhib, 4/476: 'Prenosi ga Ahmed u Musnedu, 4/191, i Et-Taberani putem Ibn Luheja od Deradža, takoder ga bilježe Ibn Hiban u svome Sahihu i El-Hakim putem Amra b. El-Harisa od Derdža, i kaže: 'Lanac prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan' 4/593, i sa njim se slaže imam Ez-Zehebi. Kaže imam El-Hejsemi je u El-Medžme'i, 10/390: 'Bilježi ga Ahmed i Et-Taberani, a u njegovom lancu prenosilaca su ljudi koji su ocjenjeni kao vjerodostojni.

111 El-Mustedrek, 2/356, i sa njim se slože imam Ez-Zehebi.

vraćati u dubinu vatre, a zvijeri će ih pratiti i gristi, tako da će se nekima kosti nazirati, biće tada pitani: "Da li vam je dojadilo kažnjavanje?" "Jeste", odgovoriće. Reći će im se: "To vam je zbog toga što ste tlačili vjernike na dunjaluku."

Pripovijeda Ubejdullah b. Musa od Osmana b. El-Esveda od Mudžahida da je rekao: "U Džehennemu postoje crne škorpije, imaju rogove poput kopalja, kada neka od njih udari po glavi nevjernika, meso sa njegovog tijela će spadati na njegova stopala."

Prenosi Hamad b. Seleme od El-Džeririja od Ebu Usmana da je rekao: "Na Siratu se nalaze zmije koje će ujedati stanovnike Džehennema, a oni će od bola jaukati."

Ibrahim El-Adželi Allah mu se smilovao, je kada bi osjetio ubod komarca znao sebi govoriti:

"Na dunjaluku osjećaš ezijet od ujeda komarca,
Doista, u Džehenneme su ujedi okrutniji i strašniji."

* * *

OSAMNAESTI DIO
Hrana i piće stanovnika Džehennema

Uzvišeni Allah je rekao: **"Drvo zekkum biće hrana grešniku, u trbuhu će kao rastopljena kovina vreti, kao što voda kada ključa vri."** *(Ad-Duhan, 43-46.)*

Kaže Uzvišeni: **"A da li je bolja ta gozba ili drvo zekkum koje smo nevjernicima kao kaznu odredili? To je drvo koje će usred džehennema rasti; plod će mu poput glava šejtanskih biti. Oni će se njime hraniti i trbuhe će svoje njime puniti, zatim će to s ključalom vodom izmješati, a potom će se sigurno, opet u džehennem vratiti"** *(As-Saffat, 62-68.)*

Također Uzvišeni kaže: **"I tada ćete vi, o zabludjeli, koji poričete oživljenje, sigurno sdrveta zekkum jesti, i njime ćete trbuhe puniti, pa zatim na to vodu ključalu piti, poput kamila koje ne mogu žeđ ugasiti; to će na onom svijetu biti gošćenje njihovo!"** *(Al-Waqi'a, 51-57.)*

Te kaže: **"A san koji smo ti dali da usniješ i drvo ukleto, u Kur'anu spomenuto, iskušenje su za ljude. Mi ih zastrašujemo, ali njima to samo povećava ionako veliko bezvjerstvo"** *(Al-Isra', 60.)*

Bilježi imam Et-Tirmizi, Ibn Madže i Ibn Hiban u svome Sahihu[112] hadis Ibn Abasa r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam jedne prilike proučio kur'anski ajet **'O vjernici, bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani'** *(Ali 'Imran, 102.)*, a potom rekao: "Kada bi samo jedna kap sa drveta Zekkum pala na dunjaluk uništila bi život njegovim stanovnicima, a kako će tek biti onima kojima će Zekkum biti stalna hrana?" Kaže Tirmizi: "Hadis je vjerodostojan." Neki ga prenose kao govor Ibn Abasa r.a.

Pripovijeda Ibn Ishak da mu je Hakim b. Hakim od Ikrime od Ibn Abasa r.a., da je rekao: 'Kada je Allahov Poslanik alejhi selam spomenuo drvo Zekkum, Ebu Džehl reče: "Muhammed nas sa njim plaši, o Kurejšije, da li znate šta je to drvo Zekkum kojim nas Muhammed plaši?" "Ne znamo", odgovoriše prisutni, a on reče: "To su izvrsne mekane datule, tako nam Boga, ako ih se domognemo, rado ćemo ih gutati." Tada Uzvišeni Allah objavi: **"Drvo Zekkum biće hrana grešnika'** *(Ad-Duhan, 43-44.)*,[113] i **"I drvo ukleto, u Kur'anu spomenuto, iskušenje su za ljude. Mi ih zastrašujemo, ali njima to samo povećava ionako veliko bezvjerstvo"** *(Al-Isra', 60.)*

Prenosi Abdurezak da su M'amer i Katade u pogledu kur'anskog ajeta **'Koje smo nevjernicima kao kaznu odredili'** *(As-Safat, 63.)* rekli: "Ovo im je još više nevjerstvo povećalo, kada je Uzvišeni obavijestio da u Džehennemu postoji drvo, čudili su se tome, jer vatra guta drvo, pa ih je još izvjestio da su njegovi plodovi od vatre."

---

112 Et-Tirmizi, br. 2588 Knjiga o opisima Džehennema, Poglavlje o osobinama pića stanovnika Vatre, Ibn Madže br. 4325 Knjiga o zuhdu, poglavlje o opisima vatre, Ibn Hiban u svome Sahihu, br. 2611 i imam Ahmed u Musnedu, 1/301 i 338. Kaže Et-Tirmizi: 'Hadis je vjerodostojan'

113 Bilježi ga imam Ahmed drugim lancem prenosilaca u Musnedu, 1/374. kaže imam El-Hejsemi u Medžme'i, 1/66-67: 'Prenosi ga Ahmed sa lancem povjerljivih prenosioca osim Hilala b. Hababa za kojeg je Jahja b. El-Katan rekao: 'Njegovo stanje se promijenilo neposredno prije smrti, dok je za njega Jahja b. Mu'in rekao: 'Njegovo stanje se nije promijenilo i nije miješao hadise, naprotiv on je povjerljiv i siguran prenosilac.'

Ranije smo navodili predaju od Ibn Abasa r.a., da je drvo Zekkum izniklo na sredini Džehennema.

Prenosi se od Hasana El-Basrija da je korijen drveta Zekkum u džehennemskim dubinama, a da mu se grane protežu po cijelom Džehennemu.

Kaže Selam b. Miskin: 'Čuo sam Hasan El-Basrija kada je proučio **'Drvo Zekkum biće hrana grešniku, u trbuhu će kao rastopljena kovina vreti, kao što voda kada ključa vri.'** *(Ad-Duhan, 43-46.)*, a zatim rekao: "Doista je ono u Džehennemu, vatrom opkoljeno."

Dž'afer b. Sulejman je rekao: 'Čuo sam Ebu Imrana El-Džuvenija da kaže: "Doznali smo, da kada god sa njega bude pojeden plod, istog momenta iznikne isti."

Kur'an potvrduje da će stanovnici Džehennema jesti plodove *Zekkuma*, sve dok ne napune svoje trbuhe njime kada će im u trbusima vreti kao što rastopljena kovina vri, a poslije toga će sve to ključalom vodom zalijevati.

Prenosi se od Se'ida b. Džubejr da je rekao: "Kada se stanovnici Džehennema požale na glad, naputiće se na drvo *Zekkum* sa kojeg će jesti plodove od kojih će koža sa lica spadati, kada bi prolaznik koji ih je poznavao naišao, prepoznao bi likove sa te kože, a kada pojedu plodove *Zekkum*, snaći će ih nesnošljiva žeđ, te će se požaliti, pa će im se ključala voda dati koja će kada je primaknu svojim ustima, svariti meso na licima njihovim, a kada je popiju ona će sve što je u njihovim trbusima svariti i rastopiti, zatim će biti udarani čeličnim maljevima, od kojih će im kosti pucati, smrt će tada priželjkivati."

Riječi Uzvišenog Allaha **'A potom će se sigurno, opet u džehennem vratiti.'** *(As-Saffat, 68.)*, znače: "Tj. poslije što budu jeli plodove drveta Zekkum i pili ključalu vodu, što je dokaz da je ovo pojenje izvan džehenemske vatre, te da ga oni posjećuju kao što deve dolaze na svoje pojilište, a zatim bivaju vraćeni u vatru." Dokaz ovome su i kur'anski ajeti **'Evo, to je Džehennem koji su grešnici poricali! I između vatre i ključale vode oni će kružiti'** *(Ar-Rahman, 43-44.)*, što znači da će njihovo kretanje biti izmedu vatre i pojilišta. Ovo su rekli: Katade, Ibn Džurejdž i drugi.

U pogledu kur'anskog ajeta **'I između vatre i ključale vode oni će kružiti'** *(Ar-Rahman, 44.)*, El-Kurezi je rekao: "Ovo pojilište ključalom vodom je izvan džehenemske vatre, biće dohvaćani za njihove vratove i vućiće se po tom pojilištu sve dok im se njihovo meso ne istopi i ostanu gole kosti i same oči u glavi." Kaže Uzvišeni Allah: **'Kada sa okovima o vratu i sindžirima budu vučeni po ključaloj vodi, a zatim u vatri prženi'** *(Gafir, 72.)*

TEFSIR KUR'ANSKOG AJETA **'I jela koje u grlu zastaje'**

Rekao je Uzvišeni Allah: **"Biće u Nas, doista, okova i ognja, i jela koje u grlu zastaje, i patnje nesnosne"** *(Al-Muzammil, 12-13.)*

Još je rekao: **"Kada drugog jela osim trnja neće imati, koje neće ni ugojiti ni glad utoliti"** *(Al-Gašiya, 6-7.)*

Prenosi imam Ahmed sa svojim lancem prenosilaca od Ikrime od Ibn Abasa r.a., da je za kur'anski ajet **'I jela koje u grlu zastaje'**, rekao: ''To je trnje koje će se u grlu zabadati i zastajati, te ga neće moći ni gutati, niti izbaciti.''

Pripovijeda Alija b. Ebu Talha od Ibn Abasa r.a., da je u pogledu kur'anskog ajeta **'Kada drugog jela osim trnja neće imati'**, rekao: ''To je trnovo drvo u Džehennemu.''

Dok je Mudžahid rekao: ''Suho i ispucalo trnje.''

Isti govor se također prenosi od Ikrime i Katade.

Prenosi El-Avfi od Ibn Abasa r.a., da je rekao: ''To je nisko rastinje koje kada sazrije postaje jako trnovito.''

Katade kaže: ''To je najtrnovitije rastinje.''

Od Se'ida b. Džubejr se prenosi da je za ovo trnje rekao da je od kamena, još se prenosi da je rekao da je ono sa drveta *Zekkum*'

Bilježi imam Et-Tirmizi[114] hadis Ebu Derda'a r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''Stanovnicima Džehennema će se dati da osjete glad koja neće biti ništa lakša od ostalih kazni koje će kušati, pa će zatražiti hranu, daće im se trnje koje neće ni ugojiti ni glad utoliti, te će ponovo zatražiti hranu, tada će se dati hrana koja će im u grlu zastajati, oni će se sjetiti da su na dunjaluku na nešto što zastaje u grlu, pili vodu, te će zatražiti vode, daće im se ključala voda u gvozdenim ibricima, kada to približe svojim licima, spržiće ih, a kada je popiju, potrgat će sve što je u njihovim trbusima'', zatim je spomenuo ostatak hadisa.

Ova predaja se još prenosi i kao govor Ebu Ed-Derda'a r.a., i prije će biti da je to njegov govor, a ne govor Allahovog Poslanika, alejhi selam.

Uzvišeni Allah kaže: **"Zato on danas ovdje nema prisna prijatelja ni drugog jela osim pomija, koje će samo nevjernici jesti"** *(Al-Haqqa, 35-37.)*

Prenosi Alija b. Ebi Talha od Ibn Abasa r.a., da je za riječ: 'Min gislin – pomija', rekao: ''To je sukrvica i gnoj stanovnika Džehennema.''

Pripovijeda Šebib b. Bišr od Ikrime od Ibn Abasa r.a., da je još rekao: ''To je tečnost i krv koja izlazi iz mesa stanovnika Džehennema i to će im biti hrana.''

Prenosi se od Mukatila da je rekao: ''Kad poteku gnoj i krv, požuriće da to pojedu, prije nego što ga vatra pojede.''

Ebu Dž'afer prenosi od Rebi'a b. Enesa da je rekao: 'Gislin je drvo u Džehennemu', isto je rekao i Ed-Dahak.

Prenosi Husajf od Mudžahida od Ibn Abas r.a., da je rekao: ''Ne znam šta je Gislin, ali mislim da je to drvo Zekkum.''

114 Et-Tirmizi, br. 2589 Knjiga o osobinama Džehennema, Poglavlje o onome što se prenosi za osobine hrane stanovnika Džehennema. Lanac prenosilaca je slab. Kaže tirmizi: 'Rekao je Abdullah b. Abdurrahman – misli na Ed-Daremija – : 'Učenjaci ne poznaju ovaj hadis, nego se ovaj hadis prenosi od El-E'Ameša od Šemr b. Atije od Šehr b. Havšeba od Umu Ed-Derda od Ebu Ed-Derda'a i ne pripisuje ga Allahovom Poslaniku alejhi selam. Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab, bilo da se radi o govoru Allahovog Poslanika alejhi selam ili govoru Ebu Ed-Derda'a r.a.

Prenosi Ebu Hilal da je Katade rekao: 'To je najružnija hrana stanovnika Džehennema.'

Kaže Jahja b. Selam: ''To je tekućina iz njihovih utroba."

Pripovijeda Šurejh b. Ubejd da je K'ab r.a., rekao: ''Kada bi se posuda Gislina prosula na istoku zemlje, proključali bi od toga mozgovi ljudi na njenom zapadu." (Ebu Ne'im).

Prenosi se da će neki stanovnici Džehennema jesti meso sa svoga tijela, hadise o ovome ćemo ako Bog da navesti.

Kaže Uzvišeni Allah: **"Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročadi – doista jedu ono što će ih u vatru dovesti i oni će u ognju gorjeti"** *(An-Nisa', 10.)*

U hadisu se kaže: ''Oni koji budu jeli kamatu, na Sudnjem danu će biti proživljeni a usta će im biti ispunjena vatrom", zatim je Allahov Poslanik alejhi selam proučio navedeni ajet. Hadis bilježi Ibn Hiban u svome Sahihu od Ebu Berzeta r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam.[115]

Piće stanovnika Džehennema

U vezi pića stanovnika Džehennema Uzvišeni Allah kaže: **"Pa zatim na to vodu ključalu piti"** (Al-Waqi'a, 54.)

I kaže: **"Koji će se uzavrelom vodom pojiti, koja će im crijeva kidati"** *(Muhammed, 15.)*

I kaže: **"U njemu svježine neće osjetiti, ni pića okusiti, osim vrele vode i kapljevine"** (An-Naba', 24-25.)

I Kaže: **"Eto toliko! Pa neka kušaju vodu ključalu i kapljevinu smrdljivu i druge slične ovima muke, mnogostruke"** *(Sad, 57-58.)*

I Kaže: **"Pred njim će džehennem biti – i on će biti pojen odvratnom kapljevinom, mučiće se da je proguta, ali je nikako neće moći proždrijeti"** *(Ibrahim, 16-17.)*

I kaže: **"Ako zamole pomoć, pomoći će im se tekućinom poput rastopljene kovine koja će lica ispeći. Užasna li pića i grozna li boravišta"** *(Al-Kahf, 29.)*

Ovo su četiri vrste pića stanovnika Džehennema koje je Uzvišeni Allaha spomenuo u kur'anu, to su:

Prva vrsta pića: Ključala vada

Prenosi Abdullah b. Isa El-Haraz od Davuda od Ikrime od Ibn Abasa r.a., da je rekao: ''To je vrela voda koja prži."

Kaže Hasan El-Basri i Es-Sudi: ''To je voda čija je temperatura dosegla do vrhunca."

115 Sahih Ibn Hibana, br. 2580 u Mevaridu.

Prenosi Džuvejr da je Ed-Dahak rekao: ''Pojiće se ključalom vodom, koja ključa od dana kada je Uzvišeni Allah stvorio nebesa i Zemlju pa do momenta kada će se oni njome pojiti i kada će im se ona po glavama prosipati.''

Pripovijeda Ibn Vehb od Ibn Zejda da je rekao: 'To su suze iz očiju stanovnika Džehennema, koje će se miješati sa krvlju, a zatim će se time pojiti. Kaže Uzvišeni: **"I između vatre i ključale vode oni će kružiti"** *(Ar-Rahman, 44.)*

Prenosi Se'id b. Bešir da je Katade rekao: 'Njeno ključanje počelo je još od vremena kada je Allah stvorio nebesa i Zemlju. Kaže Uzvišeni: **"Sa vrela uzavrelog piti"** *(Al-Gašiya, 5.)*

Kaže Mudžahid: ''Dostigla je vrhunac topline i spremna je za pijenje.''

Prenosi se od Hasana El-Basrija da je rekao: ''Arapi su govorili za vodu koja je dostigla svoj vrhunac toplote da je to uzavrla voda. Kaže Uzvišeni: **"Sa vrela uzavrelog piti."** Ona vri u Džehennemu od kako ga je Allah stvorio, i dostigla je svoj vrhunac ključanja.''

Od njega se još prenosi da je rekao: ''Ona ključa od kako je Allah stvorio nebesa i Zemlju.''

Kaže Es-Sudi: ''Dostigla je svoj vrhunac i ne može biti vrelija.'' Već smo navodili predaju od Ebu Ed-Derda'a kako će u gvozdenim ibricima biti pojeni ovom uzavrlom vodom.

Druga vrsta pića: Kapljevina

Kaže Ibn Abas r.a.: 'To je tekućina koja curi iz kože stanovnika Džehennema', i rekao je: ''To je studena tečnost čija hladnoća prži.''

Prenosi se od Abdullaha b. Amra r.a., da je rekao: ''*Gassak* (kapljevina) je gusti gnoj, kada bi samo jedna kap tog gnoja kanula na zapadu zemlje, njen smrad bi bio nepodnošljiv stanovnicima na istoku, a kada bi kanula na istoku zemlje, smrad bi bio nepodnošljiv stanovnicima na zapadu.''

Kaže Mudžahid: ''Ta kapljevina se ne može kušati od hladnoće koju sadrži.''

Kaže Atije: ''To je tekućna koja teče iz kože stanovnika Džehennema.''

Kaže K'ab r.a.: ''*Gassak* (kapljevina) je bunar u koji se slijeva ustajali otrov zmija, škorpija i svih dugih otrovnih životinja u Džehennemu, ljudi će biti dovođeni i potapani u taj bunar, a kada budu vađeni iz njega njihove kože i meso će spadati sa kostiju, zastajaće na člancima i petama i tako se poput odjeće vući za njima.''

Kaže Es-Sudi: ''Gassak su suze koje će isplakivati njihove oči i koje će sa ključalom vodom piti.''

Prenosi Deradž od Ebu El-Hejsema od Ebu Se'ida r.a., da je Allahov Poslanik, alejhi selam rekao: "Kada bi posuda *Gassaka* bila prosuta na dunjaluku, njen smrad bio bi nesnošljiv za stanovnike zemlj." (Ahmed, Et-Tirmizi i Hakim). [116]

116 El-Musned, 3/28 i 83, Et-Tirmizi, br. 2587 knjiga o opisu Džehennema, poglavlje o tome što se prenosi o svojstvima pića stanovnika Džehennema i El-Hakim, 4/602. Predaja Deradža Ebu Es-Semedža od Ebu El-Hejsema je slaba.

Kaže Bilal b. S'ad: 'Kada bi jedna posuda Gassaka dospjela na zemlju, pomrlo bi sve na njoj', još je rekao: "Kada bi samo jedna kap džehenemske kapljevine dospjelo na zemlju, svojim smradom bi uznemirila sve na njoj." (Ebu Ne'im).

Prenosi se od Ibn Abasa r.a., i Mudžahida da je za džehennemsku kapljevinu koja se spominje u kur'anu rekao: "Ona je nesnošljivo hladna." Na to upućuje i kur'anski ajet **'U njemu svježine neće osjetiti, ni pića okusiti, osim vrele vode i kapljevine'** *(An-Naba, 24-25.)*, tako je Uzvišeni svježinu zamjenio kapljevinom, a piće ključalom vodom.

Neki kažu: "Džehennemska kapljevina je hladna i smrdljiva, te da riječ kojom je nazvana nije arapskog porijekla", dok neki kažu: "Potiče od arapske riječi iz glagola gasaka, i da gassak znači noć, te da je tako nazvana zbog svoje hladnoće."

Treća vrsta pića: Kapljevina od gnoja i sukrvice

Mudžahid je za kur'anski ajet **'I on će biti pojen odvratnom kapljevinom'** *(Ibrahim, 16.)*, rekao: "Kapljevina od gnoja i krvi."

Kaže Katade: 'To je kapljevina koja će izlaziti između nijovih koža i mesa', zatim je citirao ajet **'Mučiće se da je proguta, ali je nikako neće moći proždrijeti'** i rekao: "Da li se od ovoga možete spasiti, i možeteli na ovome otrpiti, pokornost Allahu vam je lakša o ljudi pa se Allahu i Njegovom Poslaniku pokoravajte."

Bilježe imam Ahmed i Et-Tirmizi[117] hadis Ebu Umame da je Allahov Poslanik alejhi selam u pogledu kur'anskog ajeta **'I on će biti pojen odvratnom kapljevinom, mučiće se da je proguta, ali je nikako neće moći proždrijeti' (Ibrahim, 16-17.)**, rekao: "Prinosiće se njegovim ustima, pa će je srkati, a kada se ona primakne njegovom licu, spržiće ga, a koža i kosa će mu spasti, kada je popije, ona će mu crijeva pokidati pa će mu na stražnji dio izaći" Kaže Uzvišeni Allah: **"Koji će se uzavrlom vodom pojiti, koja će im crijeva kidati"** *(Muhammed, 15.)*, i kaže: "Ako zamole pomoć, pomoći će im se tekućinom poput rastopljene kovine koja će lica ispeći. Užasna li pića i grozna li boravišta" *(Al-Kahf, 29.)*

Prenosi Ebu Jahja El-Katat od Mudžahida od Ibn Abasa r.a., da je rekao: "U Džehennemu postoje doline u kojima se sakuplja gnoj koji se potom sipa u usta njegovim stanovnicima."

Bilježi imam Muslim[118] od Džabira r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao:

---

117 El-Musned, 5/265 i Et-Tirmizi br. 2586 u poglavljima o osobinama Džehennema, poglavlje o onome što se prenosi o osobinama pića stanovnika Džehennema, od Safvana b. Amra i od Ubejdullaha b. Besra od Ebu Umame, i kaže: 'Ovaj hadis je čudan (garib)'. Isto je rekao i Muhamed b. Ismail - El-Buhari – od Ubejdullaha b. Besra kojeg ne poznajemo osim po ovom hadisu, međutim, Safvan b. Amr prenosi od Ubejdullaha b. Besra, jednog od poslanikovih ashaba i druge hadis pored ovog hadisa.

118 Muslim, br. 2002 Knjiga o pićima, Poglavlje da sve što opija smatra se kao alkohol, En-Nesai' 8/327 Knjiga o pićima, poglavlje o onome čime Allah prijeti onima koji piju alkohol, Ahmed u Musnedu 3/311, 2/178-179, Ibn Madže, br. 3377 knjiga o hrani, poglavlje ko se napije alkohola ne prima mu se namaz i Ibn Hiban u svome Sahihu, br. 1378 u mevaridu od Abdullaha b. Amra b. El-Asa r.a.

"Allah se zavjetovao da će one koji budu pili opojna pića, pojiti kapljevinom prokletnika u paklu." Prisutni upitaše: "Šta je to kapljevina prokletnika u paklu, o Allahov Poslaniče?" On Odgovori: "To je znoj stanovnika Džehennema, ili njihov gnoj."

Bilježi imam Et-Tirmizi[119] isti hadis Abdullaha b. Amrab r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam osim što je u ovom hadisu rekao: "Pojiti iz rijeke prokletnika u paklu", kada je upitan: 'Ebu Abdurahmane, šta je to rijeka prokletnika u paklu', on odgovori: "To je rijeka od sukrvice i gnoja stanovnoka Džehennema." Kaže Tirmizi: "Hadis je dobar."

Bilježi Ebu Davud[120] hadis sličnog značenja od Ibn Abasa r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Pojiće se kapljevinom prokletnika u paklu." Neko upita: "Šta je to kapljevina prokletnika u paklu, o Allahov Poslaniče?" On Odgovori: "To je gnoj stanovnika Džehennema", a u drugoj verziji stoji da je rekao: "Smrad i gnoj koji izlazi iz stanovnika Džehennema."

Predaju sličnog značenja bilježi imam Ahmed od Ebu Zera i Esme Bint Jezid od Allahovog Poslanika alejhi selam.

Također imam Ahmed i Ibn Hiban u svome Sahihu bilježe hadis Ebu Muse u kojem Allahov Poslanik alejhi selam kaže: "Ko umre a bude alkoholičar, Allah će ga napojiti sa rijeke *Guta*." Neko upita: "Kakva je to rijeka, Allahov Poslaniče?", on odgovori: "To je duboka rijeka od tekućine koja izlazi iz polnih organa bludnica, njen smrad ezijeti i stanovnike Džehennema."

Četvrta vrsta pića: Tekućina koja je poput rastopljene kovine

Bilježe imam Ahmed i Et-Tirmizihadis od Deraža od Ebu El-Hejsema od Ebu Se'ida r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam za kur'anske riječi '**poput rastopljene kovine**', rekao: "Poput usijanog čađavog ulja, a kada je približe svojim licima, koža i kosa će im spasti."[121]

Kaže Atija: 'Upitan je Ibn Abas r.a., o značenju kur'anskih riječi **'poput rastopljene kovine'**, pa je rekao: 'Koja je poput gustog nataloženog ulja.'

Kaže Alija b. Ebi Talib r.a., prenoseći od Ibn Abasa r.a.: 'Crna je popu čađavog ulja', isto su rekli Se'id b. Džubejr i drugi.

Kaže Ed-Dahak: 'Ibn Mes'ud je jedne prilike topio srebro iz državne blagajne, potom je tu otopinu poslao do džamiju i rekao: "Ko želi vidjeti nešto salično džehennemskoj tekućini, neka pogleda u ovo."

---

119 Et-Tirmizi, br. 1863 Knjiga o pićima, poglavlje o onome što je došlo u pogledu onog koji pije alkohol, a hadis glasi: "Ko popije alkohola, Allah mu neće primiti namaz četrdeset jutara...". Kaže Tirmizi: 'Ovaj hadis je dobar'. Sličan hadis se prenosi od Abdullah b. Amra i Ibn Abasa r.a., od Poslanika alejhi selam. Kaže šejh El-Albani u Sahihu-l-Džami' br. 6188: 'Hadis je vjerodostojan'

120 Ebu Davud, br. 3680, Knjiga o pićima, poglavlje o zabrani svega što opija. Hadis je vjerodostojan, kao što kaže El-Albani u djelu 'Sahihu-l-Džami' br. 4424.

121 El-Musned 3/71 i Et-Tirmizi br. 2584 Knjiga o osobinama Džehennemma, Poglavlje o onom što se prenosi o svojstvima pića stanovnika Džehennema. Lanac prenosilaca hadisa je slab.

U pogledu ovih kur'anskih riječi Mudžahid je rekao: 'Ona je poput gnoja i krvi, crna kao čađavo ulje.'

Bilježi Taberani putem Temama b. Nudžejha od Hasana El-Basrija od Enesa r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Kada bi se na sredini zemlje prosuo pregršt džehennemske tekućine, njena vrelina i smrad bi ezijetili i one koji su na istoku i na zapadu."[122]

Kaže El-Mensur u djelu Mev'izatu-l-Evza'i: 'Do mene je došlo da je Džibril alejhi-selam rekao Allahovom Poslaniku alejhi selam: "Kada bi se samo jedna kofa džehennemskog pića prosula u zemaljske vode, usmrtila bi svakog koji bi je okusio."

Neki od prvih generacija su prekidali obrok kada bi se sjetili džehennemske hrane

Mnogi prethodnici su gubili apetiti za jelom kada bi se prisjetili hrane i pića stanovnika Džehennema, te bi zbog toga vrlo često prekidali svoj obrok.

Imam Ahmed je govorio: 'Strah me sprečava od jela i pića, pa i nemam volje za njima.'

Prenosi Šu'be da je S'ad b. Ibrahim rekao: 'Jedne prilike Abdurahman b. Avf je bio postač, pa kada mu donesoše iftar on prouči kur'anske ajete **'Biće u Nas, doista, okova i ognja, i jela koje u grlu zastaje, i patnje nesnosne'** *(Al-Muzammil, 12-13.)*, a zatim zaplaka, dugo je plakao dok se sofra nije odnijela, i on je nije ni okusio.' (El-Dževzedžani).

Prenosi Ibn Ei Ed-Dunja preko Junusa da je Hasana El-Basrija rekao: 'Susreo je neki čovjek svoga poznanika, te ga upitao: "Šta je s tobom, vidim da ti se boja lica promjenila, a i tijelo ti je oslabilo?" Neko treći dodade: "I ja sam to primjetio, reci nam šta ti je?", čovjek im na to reče: "Još prije tri dana sam zapostio, prvi dan kada su mi donijeli da se iftarim, sjetio sam se kur'anskih riječi **'I on će biti pojen odvratnom kapljevinom, mučiće se da je proguta, ali je nikako neće moći proždrijeti i smrt će mu sa svih strana prilaziti, ali on neće umrijeti; njega će teška patnja čekati'** *(Ibrahim, 16-17.)*, te nisam mogao iftariti, sljedeći dan sam opet proveo u postu, a na iftaru mi se desi isto kao i prethodni put, danas mi je treći dan kako postim." Na to mu njegov sahibija reče: "Isto se i meni dešavalo."

Također Ibn Ei Ed-Dunja prenosi od Hulejda b. Hasana El-Hidžrija da je rekao: 'Jedne prilike kada je Hasan El-Basri bio postač, bi mu postavljen iftar, pa se on sjeti kur'anskih ajeta **'Biće u Nas, doista, okova i ognja, i jela koje u grlu zastaje, i patnje nesnosne'**, pod dojmom ajeta on povuče svoje ruke i neokusivši hranu reče: "Podignite sofru." Sljedeći dan on nastavi postiti, a kada dođe vrijeme iftara,

122 Kaže El-Hejsemi u djelu 'El-Medžme'a, 10/387: 'Bilježi ga et-Taberani u El-evsatu, u njegovom lancu prenosilaca je Temam b. Nudžejh, a on je slab prenosilac, dok ga neki smatraju povjerljivim, a ostali prenosioci u lancu hadisa su boljeg stanja od Temama.

i bi postavljena harana, on se sjeti ajeta te ponovo naredi da se sofra odnese, rekli smo mu: ''O Ebu Se'ide, oslabićeš i klonuti'', a on i treći dan zaposti, njegov sin tada ode do Jahje El-Bukaija, Sabita El-Bunanija i Jezida Ed-Dabija i nakon što ih upozna sa stanjem svoga oca on ih zamoli da ga posjete, nakon što mu ova trojica dodoše nisu ga prestali savjetovati dok ga ne nagovoriše, te on popi čašu vode.'

Ibn Ei Ed-Dunja prenosi preko Saliha El-Murija da je rekao: 'Ata' Es-Sulemi je bio toliko privržen zuhdu da je od toga vidno oslabio, te mu jedne prilike rekoh: 'Ti si svojim zuhdom ugrozio svoju dušu, ja ću se prema tebi na nešto obavezati a ti nemoj odbijati moju darešljivost' on pristade na to, te ja odoh do pijace i kupih najljepše brašno koje nađoh i maslo, sve to zamjesim sa slatkom vodom i napravim ukusnu puru, natočim mu vrč vode i pošaljem po mom sinu, ali ga obavežem da sačeka dok on to sve ne pojede, nakon što se sin vrati izvjesti me da je sve što sam poslao pojeo, sutradan sam ponovo poslao istu hranu ali je moj sin vrati, nakon što je on ne pojede, ja tada odoh do njega sa namjerom da mu uputim kritiku i rekoh mu: 'Subhanallah, zar odbijaš moju darežljivost, ova hrana će te ojačati i pomoći da obavljaš namaz i spominješ Uzvišenog Allaha', a on kada vidje da sam se naljutio zbog ovoga, reče: ''O Ebu Bišre, ne ljuti se, tako ti Allaha, juče sam pojeo ono što si mi poslao, i danas sam to isto htio učiniti ali kada uzeh da jedem prisjetih se ajeta **'Mučiće se da je proguta, ali je nikako neće moći proždrijeti i smrt će mu sa svih strana prilaziti, ali on neće umrijeti; njega će teška patnja čekati'** *(Ibrahim, 17.)*, te nemogodoh jesti.'' Kada je Salih čuo ove riječi, zaplakao je i rekao: ''U sebi pomislih, doista si ti u boljem stanju od mene.''

Bilježi imam Ahmed svojim lancem prenosilaca od Saliha El-Murija da je Ata' Es-Sulemi rekao: ''Kada se sjetim Džehennema, izgubim volju i za jelom i pićem.''

Prenosi Abdullah b. Ahmed putem Muredža' b. Veda'a da je rekao: 'Išao sam sa Salihom El-Murijem da posjetimo Ata' Es-Sulemija, kada uđosmo kod njega primjetismo da ne jede i ne pije, a on reče: ''Kada se sjetim sukrvice i gnoja stanovnika Džehennema, izgubim volju za jelom i pićem.''

Prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja svojim lancem prenosilaca od Abdulmu'mina Es-Saiga da je rekao: 'Jedne noći sam svojoj kući na sijelo pozvao Rebaha El-Kajsija, počastio sam ga hranom od koje on malo jede, a ja mu ponudih da uzme još, jer se od onoga što je pojeo nije mogao najesti, on na to vrisnu u plač, od kojeg sam se uplašio, tada mi on reče: ''Kako da se najedam na dunjaluku, a pred nama su plodovi drveta *Zekkum*, koje će biti hrana grešnika'', ja podigoh sofru sa hranom i rekoh: ''Ti si u boljem stanju od mene.''

On takođe svojim lancem prenosilaca prenosi od Ebu Se'ida da je rekao: 'Abdullah b. El-Velid Et-Tejmi se jedne prilike zatekao kod Hababe Et-Tejmije te mu ona za jelo ponudi maslo, hljeb i med, a on joj reče: ''O Hababa, da li se bojiš da poslije ovih ukusnih jela na dunjaluku, ne kušamo džehenemsku hranu'', pa su oboje plakali, sve dok on ne usta neokusivši hranu.'

Ibn Ebi Ed-Dunja prenosi od Sevara b. Abdullaha El-Kari'ija da je rekao: 'Bili smo na putovanju sa Omerom b. Dirhemom, koji je običavao jesti samo u zoru, jednom kada smo htjli da jedemo i on primače zalogaj svojim ustima utom začu

učača kako uči kur'anske ajete **'Drvo zekkum biće hrana grešniku, u trbuhu će kao rastopljena kovina vreti, kao što voda kada ključa vri.'** *(Ad-Duhan, 43-46.)*, čuvši ove ajete, izgubi svijest, a zalogaj mu ispade iz ruke. Bez svijesti ostade do izlaska sunca, potom, sedam dana iza toga nije mogao ništa jesti, svaki puta kada bi mu postvili jelo, sjetio bi se ajeta, i ustao nemogavši ništa pojesti, njegovi drugovi mu zabrinuto rekoše: "Subhanallah, tako ćeš se ubiti", to mu nisu prestali govoriti dok on ne pojede nešto od hrane.'

Istim lancem prenosilaca on prenosi od Muhammeda b. Suvejda da je rekao: 'Tavus je na povratku iz mesdžida do svoje kuće imao dva puta, na jednom od njih nalazila se mesara sa izloženim životinjskim glavušama, Tavus bi se iz mesdžida vraćao nakon što bi klanjao akšam namaz, kada bi se vraćao putem pored te mesare, tu noć nebi mogao večerati, upitan o tome on reče: "Kada vidim te životinjske glave iskešenih zubi, ne mogu poslije toga jesti." Malik b. Enes je pripovijedao ovu predaju o Tavusu te je rekao : 'To je zbog kur'anskog ajeta **'Vatra će im lica pržiti i iskešenih zuba će u njemu ostati'** *(Al-Mu'minun, 104.)*

Bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja svojim lancem prenosilaca da je Abdullah b. Omer r.a., nakon što se napio hladne vode gorko zaplakao, upitan zašto plače, on reče: "Sjetio sam se ajeta iz Allahove knjige **'I između njih i onoga što budu željeli biće prepreka postavljena'** *(Saba', 54.)*, te sam se sjetio da stanovnici Džehennema neće željeti ništa, kao što će zeljeti hladne vode. A Uzvišeni kaže: **"I stanovnici vatre dozivaće stanovnike dženneta: 'Prolijte na nas vode"** *(Al-A'raf, 50.)*

Prenosi se od Selama b. Ebi Muti'a da je rekao: 'Hasanu El-Basriju je prinešen ibrik sa vodom kako bi se iz njega iftario, kada ga primače svojim ustima, on zaplaka te reče: **'Prisjetio sam se želje stanovnika vatre kada budu govorili: 'Prolijte na nas vode ili nešto od onoga čime vas je Allah obdario'**, te i onoga kako će im se odgovoriti. *(Al-A'raf, 50.)*

Prenosi se da je Abdulmelik b. Mervan pijući hladnu vodu prekinuo pijenje i zaplakao, upitan: "Šta te to rasplakalo, vodo pravovjernih?" On ogovori: "Prisjetio sam se žestine žedi na Sudnjem danu, i pomislio sam na stanovnike Vatre kojima će biti zabranjeno razhladeno piće, a zatim je proučio **'Mučiće se da je proguta, ali je nikako neće moći proždrijeti i smrt će mu sa svih strana prilaziti, ali on neće umrijeti; njega će teška patnja čekati'** *(Ibrahim, 17.)*"

Bilježi Abdullah b. El-Imama Ahmed svojim lancem prenosilaca od Ibrahima En-Neha'ija da je rekao: 'Nikada nisam proučio ovaj ajet a da nisam pomislio na rashlađeno piće **'I između njih i onoga što budu željeli biće prepreka postavljena'** *(Saba', 54.)*.

Muhammedu b. Mus'abu El-A'bidu je donešena haldna voda, pa kada on osjeti njenu svježinu, vrisnu u plač te reče: **'Gdje ćeš se rashladiti ako u Džehennem dospiješ, a zatim prouči 'Ako zamole pomoć, pomoći će im se tekućinom poput rastopljene kovine koja će lica ispeći'** *(Al-Kahf, 29.)*.

* * *

DEVETNAESTI DIO
Odjeća stanovnika Džehennema

Kaže Uzvišeni Allah: **"Onima koji ne budu vjerovali biće odjela od vatre skrojena."** *(Al-Hagg, 19.)*

Ibrahim Et-Tejmi kada bi učio ovaj ajet je uobičavao govoriti: 'Neka je slavljen Onaj koji je od vatre odjela načinio.'

Do nas je preneseno putm Jahja b. Mu'ina da im je pričao Ubejde El-Hadad da je njima pričao Abdullah b. Buhajr od Abasa El-Džeririja – smatram da je mislio na Ibn Abasa r.a., – da je rekao: 'Nevjerniku će biti napravljeno odjelo od vatre, te je spomenuo, kapu, košulju i ogrtač.'

Bilježi Ebu Davud i drugi hadis El-Mustevrida da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Ko na dunjaluku preko časti muslimana pojede (zaradi neku dunjalučku korist), Allah će ga istom nahraniti u Džehennemu, a ko se na dunjaluku odjene preko časti muslimana, Allah će ga u Džehennemu istim odjelom odjenuti."[123]

U Musnedu imama Ahmeda[124] stoji hadis od Hubejba b. El-Mugafela u kojem Allahov Poslanik alejhi selam kaže: "Ko iz oholosti bude spuštao svoju odjeću da se vuče po zemlji i da je gazi stopalima, isto će tako gaziti po džehennemskoj vatri."

Ovo potvrđuje značenje hadisa Ebu Hurejre r.a., koji se nalazi u Buhariji[125] a u kojem Allahov Poslanik alejhi selam kaže: "Ono što prelazi ispod članaka biće u vatri", to znači, da će odjeća koja prelazi članke nogu zajedno sa tim djelom tijela biti u džehennemskoj vatri, i da će se ona vući za oholnikom po vatri, kao što je učinio da se iz oholosti za njim vuče dok je bio na dunjaluku.

Bilježi se u zbirkama hadisa Ebu Davuda, En-Nesaija i Et-Tirmizija od Burejde da je Allahov Poslanik alejhi selam vidio nekog čovjeka kako na prstu ruke nosi željezni prsten te rekao: "Šta vam je pa nosite obilježja stanovnika vatre."[126]

Pripovijeda Hamad b. Seleme od Alije b. Zejda od Enesa r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: 'Prvi koji će biti zaodjeven u odjeću od vatre je Iblis, biće njome prekriven a za njim će se vući plameni trag i on će tada govoriti: "O propasti moja!" I njegovi sljedbenici će prizivati: "O propasti naša!", sve dok ne budu pred džehennemskom vatrom kada će Iblis ponovo reći: "O propasti moja!" I njegovi sljedbenici će govoriti: "O propasti naša!", tada će im se reći: **'Ne prizivajte**

123 Ebu Davud, br. 4881 Knjiga o edebu, Poglavlje o gibetu i Ahmed u Musnedu, 4/229. Hadis je vjerodostojan, kao što kaže El-Albani u djelu El-Ehadisu Es-Sahiha, br. 934.

124 El-Musned, 3/437 i 4/237-238. Kaže El-Hejsemi u Medžme'i-z-Zevaid, 5/125: 'Bilježe ga Ahmed, Ebu J'ala i Et-Taberani, prenosioci u Ahmedovom lancu su prenosioci Sahiha, osim Eslema Ebu Imrana, ali je i on povjerljiv prenosilac'. Kaže El-Albani u Sahihu-l-Džami' br. 6468: 'Hadis je vjerodostojan'.

125 El-Buhari, br. 5787 Knjiga o odjeći, Poglavlje: Ono što prelazi članke biće u vatri, En-Nesai' 8/207, Knjiga o ukrasima, Poglavlje o odjeći koja prelazi članke i Ahmed u Musnedu, 2/255, 287, 410, 461, 498 i 504.

126 Ebu Davud, br. 4223 Knjiga o nošenju prstena, Poglavlje o nošenju željeznog prstena, Et-Tirmizi, br. 1786, Knjiga o odjeći, Poglavlje o nošenju željeznog prstena, En-Nesai, 8/172 Knjiga o ukrasima. Hadis je vjerodostojan, kao što kaže El-Albani u Sahihu-l-Džami' br. 5540.

danas jednu propast, nego prizivajte mnoge propasti' *(Al-Furqan, 14.)* (Ahmed).[127]

Prenosi se u hadisu Adija El-Kindija od Omera da je Džebril alejhi selam rekao Allahovom Poslaniku alejhi selam: ''Tako mi Onoga koji te je sa istinom poslao, kada bi se jedno džehennemsko odijelo okačilo između nebesa i zemlje, od njegove vreline bi pomrlo sve što je na zemlji.'' (Taberani).

Predaju sličnog značenja spominje i El-Mensur u djelu Mev'izatu-l-Evza'i.

Stanovnici Džehennema će imati košulje od katrana

Kaže Uzvišeni Allah: **"Toga dana ćeš vidjeti grešnike povezane u zajedničke okove; košulje će im od katrana biti, a vatra će lica njihova obavijati"** *(Ibrahim, 49-50.)*

Alija b. Ebi Talha pripovijeda od Ibn Abas r.a., da je rekao: 'Riječ katran podrazumijeva rastopljeni bakar.'

Isto tumačenje prenosi M'amer od Katade.

M'amer također pripovijeda da je Hasan El-Basri rekao: 'Katran je ono čime se deva premazuje (kad je šugava).'

Bilježi Muslim[128] od Ebu Malika El-Eš'arija od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Svaka narikača koja se ne pokaje od tog grijeha prije svoje smrti, biće proživljena na Sudnjem danu a na sebi će imati košulju od katrana i zahrđali oklop.''

Ovaj hadis bilježi i Ibn Madže čija verzija glasi: "Naricanje je običaj iz džahilijeta, i svaka narikača koja se ne pokaje od tog grijeha prije svoje smrti, Allah će je kazniti odjećom od katrana i plamenim oklopom.''

Ibn Madže[129] također bilježi hadis od Ibn Abasa r.a., u kojem Allahov Poslanik alejhi selam kaže: "Svaka narikača koja se ne pokaje od tog grijeha prije svoje smrti, biće proživljena na Sudnjem danu a na sebi će imati košulju od katrana a preko nje oklop od plamenova vatre.''

---

127 El-Musned, 3/152-154. Kaže El-Hejsemi u Medžmei' 10/392: 'Bilježe ga Ahmed i El-Bezzar i prenosioci u lancu ovog hadisa su prenosioci Sahiha, osim Alije b. Zejda ali je i on ocjenjen kao vjerodostojan prenosilac.'

128 Muslim, br. 934, Knjiga o dženazi, Poglavlje o pretjeranom naricanju i Ahmed u Musnedu, 5/342-344.

129 Ibn Madže, br. 1582, Knjiga o dženazi', Poglavlje o zabrani naricanja. Kaže El-Busajri u Ez-Zevaidu: 'U lancu prenosilaca ovog hadisa je Omer b. Rašid za kojeg je imam Ahmed rekao: 'Njegovi hadisi su slabi i on nije vjerodostojan prenosilac' Kaže Ibn Mu'in: 'On je Slab prenosilac'. Kaže imam Buhari: 'Hadise koje on prenosi od Jahja b. Ebi Kesira su kontradiktorni i neprihvatljivi'. Kaže Ibn Hiban: 'Izmišljao je hadise koje ne treba na voditi osim kao primjer njegove slabosti'. Kaže Darekutni u El-Ilelu: 'On je prenosilac od kojeg se ne prihvataju hadisi'
Ovaj hadis pojačava hadis naveden prije njega.

TEFSIR KUR'ANSKOG AJETA:
'U Džehennemu će im ležaji i pokrivači od vatre biti.'

Kaže Uzvišeni Allah: **"U Džehennemu će im ležaji i pokrivači od vatre biti"** (Al-A'raf, 41.)

Kaže K'ab, Ed-Dahak, Es-Siddi i drugi, da se ovdje govori o pokrivačima i prostirci.

Hasan El-Basri je u pogledu kur'anskih riječi **'A Džehennem smo za nevjernike tamnicom učinili'** (Al-Isra', 8.), rekao: "Boravištem i posteljom."

Kaže Katade: "Tamnicom u kojoj će biti zatvoreni."

Pripovijeda Miskin od Havšeba da je Hasan El-Basri kada bi opisivao stanje stanovnika Džehennema govorio: "Na noge su im nataknute nanule od vatre, na njma su košulje od katrana, njihova hrana je od vatre, piće im je od vatre, njihova prostirka je od vatre, oni će udisati vatru, i boravište im je od vatre, oni su u najgorem mjestu i najtežoj patnji koja će im njihova tijela jesti, topiti i lomiti."

Prenosi Davud b. El-Mahber od El-Hasan b. Vasila i Abdulvahid b. Zejda da je Hasan El-Basri rekao: 'Neki čovjek iz prvih generacija kada bi ušao u mezarje govorio bi: "O stanovnici kaburova, poslije raskoši i nasladivanja na dunjaluku slijedi borba sa okovima džehennemskim, a poslije ugodne pamučne i svilene odjeće slijedi odjeća od katrana i vatrenih plamenova, a poslije lijepog obraćanja i besjede sluga i zagrljaja sa suprugama, slijedi spoj sa šejtanom u vatri džehennemskoj i vezivanje u zajedničke okove."

Bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja svojim lancem prenosilaca od Vehba b. Munebiha da je rekao: "Stanovnici Džehennema koji će ga vječno nastaniti neće u njemu smiraja osjetiti niti će spavati niti umirati, hodaće po vatri, na njoj će sjediti, gnoj stanovnika Vatre će piti, i sa drvete Zekkum vatrene plodove jesti, njihova posteljina i prekrivači su od vatre, njihove košulje su od vatre i katrana, vatra će njihova lica obavijati, svi oni će za ruke u sindžirima medusobno povezani biti i tako će se po Džehennemu vući, gnoj i sukrvica će iz njihovih tijela teći, te se u džehennemskim provalijama sakupljati pa će im to piće biti." Zatim je Vehb gorko zaplakao, dok nije svijet izgubio, kada je ovu predaju pripovijedao Bekr b. Hunejs, toliko je zaplakao da nije mogao nastaviti svoj govor, takoder je Muhammed b. Dža'fer kod ove predaje mnogo plakao.

Ibn Ebi Ed-Dunja bilježi svojim lancem prenosilaca od Hedaba da je rekao: 'Umu Jahja b. Zekerija je predočila svome sinu Jahjau odjeću koju mu je željela skrojiti za nošenje pa joj on reče: "Skroji mi odjeću od dlake." Ona mu reče: "Sine moj, dlaka će ti izjesti tvoju kožu", a on reče: "O majko, kada god se sjetim odjeće stanovnika Vatre, moja kože se raznježi."

Ata' El-Hurasani je svojim saputnicima običavao dovikivati: "O ti i ti, da provedemo ovu noć u namazu i ovaj dan u postu, lakše nam je nego da pijemo piće od gnoja i sukrvice, i nosimo gvozdene okove, spas, spas, spas, a zatim bi otpočinjao sa namazom."

* * *

DVADESETI DIO

Tjelesna veličina stanovnika Džehennema i ružnoća njihovih izgleda

Bilježi imam Buhari[130] od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Razdaljina između dva ramena jednog nevjernika u Džehennemu je jednaka daljini koju pređe brzi konjenik za tri dana."

Bilježi Muslim[131] od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Zub jednog nevjernika u Džehennemu biće veličine brda Uhuda, a debljina njegove kože je kao razdaljina koju pređe putnik za tri dana hoda."

Bilježi El-Hakim od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Zub nevjernika na Sudnjem danu biće kao brdo Uhud, njegova koža biće debela sedamdeset aršina, a njegova nadlaktica veličine doline Bejda,[132] njegovo stegno biće veličine brda Verkan[133] a mjesto na kome će boravitit u Vatri je veličine kao razdaljina između mene i Rebze."[134]

Ovaj hadis bilježi i imam Ahmed s tim što se u njegovoj verziji ne spominju nadlaktice, bilježi ga i El-Hakim kao govor Ebu Hurejre r.a., u kojem je rekao: "Njegov stomak je velik poput doline Idam."[135]

Bilježi imam Ahmed[136] od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Zub nevjernika biće kao brdo Uhud, njegovo stegno biće veličine doline Bejda, mjesto na kome će boravitit u Vatri je veličine kao razdaljina izmedu Kudejda[137] i Meke, a debljina njegove kože biće četrdeset i dva aršina, po mjeri Svemogućeg."

Bilježi Tirmizi[138] od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Zub nevjernika na Sudnjem danu biće kao brdo Uhud, njegovo stegno biće veličine doline Bejda', a mjesto na kome će boravitit u vatri je kao razdaljina tri dana hoda, kao što je razdaljina do Rebze" - misli se na razdaljinu između Medine i sela Rebze, a Bejda' je ime brda.

---

130 El-Buhari br. 6551, knjiga o suptilnosti, poglavlje o svojstvima Dženneta i Džehennema i Muslim br. 2582, knjiga o opisu Dženneta, poglavlje: U vatru će ući oholnici, a u Džennet slabi'

131 Muslim br. 2851, knjiga o opisu Dženneta, poglavlje: U vatru će ući oholnici, a u Džennet slabi, i Tirmizi br. 2580, 2581 i 2582, knjiga o opisu Džehennema, poglavlje o onome što se prnosi o veličini stanovnika vatre.

132 Dolina u mjestu Rebze blizu Medine.

133 Brdo od crnog kamena na putu iz Medine ka Meki.

134 Mjesto kod Medine koje je od nje udaljeno tri dana hoda.

135 El-Hakim 4/595. Kaže El-Hejsemi u El-Medžme'i 10/391: 'Bilježi ga Tirmizi s tim što on kaže: 'A debljina njegove kože biće četrdeset aršina', dok u ovoj predaji stoji 'Sedamdeset aršina', bilježi ga i Ahmed a ljudi u lancu hadisa su prenosioci Sahiha, osim Ribi'ja b. Ibrahima ali je i on vjerodostojan prenosioc.
Kaže El-Albani u Sahihu-l-Džami' br. 3785: 'Hadis je vjerodostojan'. Idam je dolina u podnožju brda Tihame, Mu'džemu-l-Bilad 1/214.

136 El-Musned, 2/334 i 537, El-Hakim, 4/595. Hadis je vjerodostojan.

137 Mjesto izmedu Meke i Medine.

138 Et-Tiemizi, br. 2581, knjiga o opisu Džehennema, poglavlje o onome što se prenosi o veličini stanovnika Džehennema i El-Hakim 4/595-596. Hadis je vjerodostojan.

On također bilježi[139] od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Debljina kože nevjernika biće četrdeset i dva aršina, njegov zub biće veličine brda Uhud, a mjesto na kojem će boraviti u Džehennemu je veličine kao razdaljina između Meke i Medine."

Bilježi imam Ahmed[140] od Ibn Omera r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Stanovnici Vatre će biti uvećani kada uđu u nju, toliko da će razdaljina između vrha njihovog uha i ramena biti sedam stotina godina hoda, njegova koža biće debela sedamdeset aršina, a njegov zub biće veličine Uhuda."

Bilježe imam Ahmed i El-Hakim[141] od Ebu Se'ida r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Mjesto na kome će boraviti nevjernik u vatri je veličine tri dana hoda, svaki njegov zub je veličine Uhuda, njegovo stegno biće veličine brda Verkan, a samo njegova koža ne računajući meso i kosti biće debela četrdeset aršina."

Bilježi Ibn Madže[142] od Ebu Se'iada r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Nevjernik će biti uvećan kada uđu u Vatru, toliko da će njegov zub biti veći od brda Uhud, a razmjer između zuba i ostatka tijela biće uravnotežen kao što je razmjer zubi i ostatka tijela vašeg izgleda na dunjaluku."

Bilježi El-Bezar[143] od Sevbana r.a., od Allahovog Poslanika, alejhi selam da je rekao: "Zub nevjernika je veličine Uhuda, a debljina njegove kože biće četrdeset aršina, po mjeri Svemogućeg."

Bilježi Taberani i drugi od El-Mikdama b. M'adijekriba da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Nevjernik će biti uvećan za patnju u Vatri, taliko da će debljina njegove kože biti četrdeset dugih koraka, a njegov zub dostići veličinu Uhuda."

Taberani također bilježi od El-Mikdama da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Oni koji budu od stanovnika Vatre biće uvećani i napuhani pa će izgledati poput brda."

Kaže Zejd b. Erkam: "Doista, nevjernik će biti uvećan za patnju u Vatri tiliko da će jedan njegov zug biti kao brdo Uhud." (Ahmed).[144]

---

139 Et-Tirmizi, br. 2580, Knjiga o opisu Džehennema, Poglavlje o onome što se prenosi o veličini stanovnika Džehennema, El-Hakim 4/595-596. Hadis je vjerodostojan.

140 El-Musned, 2/26. Spominje ga El-Hejsemi u El-Medžme'i pozivajući se na Ahmeda i Et-Taberanija u El-Kebiru, a u lancu prenosilaca ovog hadisa je Ebu Jahja El-Katat, koji je blag kod prenošenja hadisa, kao što kaže El-Hafiz u Et-Takribu.

141 El-Musned, 3/29, El-Hakim, 4/598 i Ebu Ja'la, a svi ga prenose putem Ibn Luheja koji je slab prenosilac, a i verzija Deradža Ebu Es-Semha od Ebu El-Hejsema je takoder slaba.

142 Ibn Madže, br. 3422, Knjiga o zuhdu, Poglavlje o osobinama Džehennema. Kaže El-Busajri u Ez-Evaidu: 'Atija El-Avfi i ovaj koji prenosi od njega su slabi'. Dio ovog hadisa bilježi Muslim u Sahihu i Tirmizi od Ebu Hurejre r.a.
Postoji sličan hadis koji ga pojačava. Pogledaj El-Ehadis Es-Sahiha, br. 1601

143 Kaže imam El-Hejsemi u Medžme'i, 10/392: 'Hadis prenosi El-Bezar lancem u kojem se nalazi Abad b. Mensur koji je slab prenosilac, dok su ga neki ocijenili pouzdanim, a ostali ljudi iz lanca su pouzdani. Kaže El-Albani u Sahihu-l-Džami' br. 3783: 'Hadis je vjerodostojan'

144 El-Musned, 4/367. Kaže El-Hejsemi u El-Medžme'i, 10/392: 'Prenosi ga Ahmed, a prenosioci njegovog lanca su prenosioci Sahiha, osim Anbeseta b. Se'ida, ali je i on vjerodostojan prenosioc.' Kaže El-Albani u El-Ehadis Es-Sahiha, br. 1601: 'Hadis je vjerodostojan.'

Prenosi se od Ibn Abasa r.a., da je rekao: 'Razdaljina izmedu vrha njihovog uha i ramena – misli na stanovnike Vatre - je sedamdeset godina hoda.' (Ahmed).

Penosi se od Amra b. Mejmuna da je rekao: 'Doista će izmedu kože i mesa nevjernika biti crvi čije će glođanje zvučati poput glođanja zvijeri.'

Bilježi imam Ahmed i Tirmizi od Ibn Omera r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Uistinu, će nevjernik na Sudnjem danu vući za sobom svoj jezik koji će biti dužine dva ferseha[145] po kojem će ljudi gaziti."[146]

Postoje i predaje sa sličnim sadržajem a koje govore o kazni gešnika iz Poslanikovog ummeta.

Bilježi imam Ahmed, Ibn Madže i El-Hakim od El-Haris b. Kajsa da je Allahov Poslanik alejhi-selam rekao: "Doista će iz moga umeta biti onih čije će tijelo biti uvećano za patnju u vatri, u nekom od džehennemskih ćoškova."[147]

Bilježi Et-Taberani[148] od Ebu Ganema El-Kela'ija od Ebu Gasana Ed-Dabija da je rekao: 'Ebu Hurejre mi je rekao: 'Doista sam čuo Allahovog Poslanika alejhi selam kada je rekao: "Stegno jednog od njegovih stanovnika je veličine Uhuda, a njegov zub veličine, brda Bejda', upitao sam: "Zbog čega je takav, o Allahov Poslaniče?" On odgovori: "Bio je neposlušan svojim roditeljima."

Prenosi Agleb b. Temim - on je prenosilac koji pri sebi ima slabosti - od Sabita od Enesa r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Na Sudnjem danu biće doveden nepravedni vladar, pa će ljudi koje je tlačio sa njim povesti raspravu koju će dobiti, onda će mu reći: 'Iskusi umjesto nas kaznu u Džehennemu."

Bilježi El-Halal u Kitabu-s-Sune predaju koju prenosi El-Hakem b. El-A'redž od Ebu Hurejre r.a., da je rekao: "Čovjek će se u Džehennemu uvećati dok ne bude velik poput razdaljine koja se pređe za sedam noći, njegov zub biće veličine Uhuda, biće ružnih izgleda sa usnama koje će im do prsa visiti, i tako će se u vatri raspadati."

Pripovijeda Miskin od Havšeba da je Hasan El-Basri jednom govorio o stanovnicima Džehennema i tom prilikom rekao: 'Oni su uvećani za Džehennem koliko je razdanjina koju za tri dana i tri noći pređe brzi konjanik, njihovi zubi su dugi kao visoke palme, njihove stražnjice izgledaju kao gudura, ruke su im u okovima povezane iznad vratova zajedno s nogama koje su im od traga zavraćeni i spojene na potiljku, meleci ih tuku po licima i prsima njihovim i vuku ih u vatru, kada se neki od njih obrati meleku i kaže mu: "Smiluj mi se", melek mu odgovori: "Kako da ti se smilujem nakon što ti se nije smilovao od milostivih Najmilostiviji?"

145 Dužina tj. jedan Ferseh odgovara dužini 2250 metara.

146 El-Musned, 2/92, i Tirmizi, br. 2583, Knjiga o opisu Džehennema, Poglavlje o onome što se prenosi o veličini stanovnika Džehennema, u lancu prenosilaca ovog hadisa je Ebu El-Meharik Migra' El-Abdi, koji je nepoznat.

147 El-Musned, 4/212 i 313, Ibn Madže, br. 4323, Knjiga o zuhdu, Poglavlje o osobinama Džehennema i El-Hakim, 1/71. Kaže El-Busajri u Ez-Zevaidu: 'U lancu prenosilaca ovog hadisa je Abdullah b. Akješ En-Nehai', kojeg Ibn Hiban svrstava u vjerodostojne prenosioce.

148 Kaže El-Hejsemi u Medžme'a-z-Zevaid 8/148: 'Bilježi ga Et-Taberani u 'El-Evsatu', a Ebu Gasana i Ebu Ganema koji prenose ovaj hadis ne poznajem, a ostali prenosioci iz lanca su povjerljivi.

TEFSIR KUR'ANSKOG AJETA:
'Vatra će im lica pržiti i iskešenih zuba će u njemu ostati'

Kaže Uzvišeni Allah: **"Vatra će im lica pržiti i iskešenih zuba će u njemu ostati"** *(Al-Mu'minun, 104.)*

Prenosi Deradž od Ebu El-Hejsema od Ebu Se'ida da je Allahov Poslanik alejhi selam za kur'anske riječi **'iskešenih zuba će u njemu ostati'** rekao: "Njihova lica će biti pržena vatrom tako da će im od toga gornja usna nabujati da će im do tjemena dospjeti, a donja usna će im omlitaviti tako da će im do pupka dosezati." (Ahmed, Tirmizi i Hakim).[149]

Pripovijeda se od Ibn Mes'uda r.a., da je u pogledu kur'anskah riječi **'iskešenih zuba će u njemu ostati'** rekao: "Iskešenih zuba kao na oguljenim glavušama zaklanih životinja." Još je rekao: "Iskešenih zuba kao na pečenim glavušama kod kojih su izraženi zubi i otvorene gubice", još je rekao: "Zar ne primjećujete izgled pečenih glavuša, kod kojih su gubice razvraćene a zubi iskešeni."

Bilježi El-Halal u Kitabu-s-Sune hadis El-Hakema b. El-A'redža od Ebu Hurejre r.a., da je rekao: "Čovjek će se u Džehennemu uvećati dok ne bude velik poput razdaljine koja se pređe za sedam noći, zub će mu biti veličine Uhuda, biće ružnih izgleda sa usnama koje će im do prsa visiti, i tako će se u vatri raspadati."

Pripovijeda Ebu Bekr b. Ajaš od Muhameda b. Suvejda da je rekao: 'Tavus je na povratku iz mesdžida do svoje kuće imao dva puta, na jednom od njih nalazila se mesara sa izloženim životinjskim glavušama. Tavus bi se iz mesdžida vraćao nakon što bi klanjao akšam namaz, kada bi se vraćao putem pored te mesare, tu noć nebi mogao večerati, upitan o tome on reče: "Kada vidim te životinjske glave iskešenih zubi, ne mogu poslije toga jesti." Kaže Ebu Bekr: "Ovo sam spomenuo Seri'u El-Mekiju", pa mi je rekao: "Jedne prilike sam ga vidio kako stoji pored te mesare i posmatra obješene glavuše."

Ebu Gundur Ed-Dimiški je rekao: 'Kada bi ugledao pečenu glavušu Uvejs bi zaučio **'Vatra će im lica pržiti i iskešenih zuba će u njemu ostati'** *(Al-Mu'minun, 104.)*, potom bi izgubio svijest, tako da bi oni koji bi ga u tom momentu vidjeli pomišljali da je bezuman.' (Ibn Ebi Ed-Dunja i drugi).

Pripovijeda El-Esme'i da mu je pričao Es-Sakr b. Hubejb da je jedne prilike Ibn Sirin prolazio pored mesare i ugledao izložene glavuše te pri tome izgubio svijest.'

---

149 Et-Tirmizi, br. 3175 u Tefsiru, poglavlje o suri El-Mu'minun i kaže: 'Hadis je dobar i čudan (garib)', Ahmed u Musnedu, 3/88 i El-Hakim, 2/395 i kaže: 'Lanac prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan, ali ga dvojica imama nisu zabilježili'. U lancu hadisa se nalazi Deradž Ebu Es-Semh, iako je iskren kao prenosilac, u preuzimanju hadisa od Ebu El-Hejseme je slab, što je slučaj sa ovim lancem. Ovu predaju još bilježe Es-Sujuti u Ed-Duru El-Mensur 5/16 i pripisuje je još i Abdu b. Humejdu, Ibn Ebi Ed-Dunja u opisima Džehennema, Ebu Ja'la, Ibnu-l-Munzir, Ibn Ebi Hatim, Ibn Merdevejhi i Ebu Ne'im u El-Hiljeh.

TEFSIR KUR'ANSKOG AJETA: **'Kad im se kože ispeku, zamijenićemo im ih drugim kožama'**

Kaže Uzvišeni Allah: **"One koji ne vjeruju u dokaze Naše Mi ćemo sigurno u Vatru baciti; kad im se kože ispeku, zamijenićemo im ih drugim kožama da osjete pravu patnju"** *(An-Nisa', 56.)*

Prenosi Naf'i Mevla Jusuf Es-Sulemi od Nafi'a od Ibn Omera r.a., da je rekao: 'Neki čovjek je u prisustvu Omera proučio **'Kad im se kože ispeku, zamijenićemo im ih drugim kožama'**, Omer zamoli čovjeka da ponovi učenje ajeta što ovaj i učini, a onda Mu'az b. Džebel r.a., reče: "Ja znam komentar ovog ajeta, kože će im biti mijenjane stotinu puta u jednom satu." Tada Omer reče: "Ovaj komentar sam i ja čuo od Allahovog Polanika alejhi selam." (Ibn Ebi Hatim i Ibn Merdevejh).

Također Ibn Merdevejh bilježi preko Nafi'a Ebu Hermeza da ga je obavjestio Nafi'a od Ibn Omera r.a., da je u prisustvu njegovom oca Omera neki čovjek proučio **'Kad im se kože ispeku, zamijenićemo im ih drugim kožama da osjete patnju'**, Omer ga zamoli da ponovi učenje ajeta što ovaj i učini, a onda se javi K'ab rekavši: "Vođo pravovjernih, ja imam komentar ovih riječi koji sam znao i prije islama." Omer mu reče: "Reci nam ga o K'abe, pa ako kažeš onako kako sam ja čuo od Allahovog Poslanika alejhi selam, povjerovaćemo ti, u protivnom nećemo se obazirati na tvoj komentar." On onda reče: "Prije islama sam znao ove riječi **'Kad im se kože ispeku, zamijenićemo im ih drugim kožama da osjete patnju'**, biće mijenjane sto dvadeset puta u jednom satu', Omer tada reče: "Ovaj komentar sam i ja čuo od Allahovog Polanika alejhi selam."

Nafi'a Ebu Hermez je veoma slab prenosilac, on je Nafi'a Mevla Jusuf Es-Sulemi, što tvrde skupina muhadisa od kojih je i Ibn Adij, neki kažu da su to dva različita čovjeka ali su obojica slabi prenosioci.

Prenosi Er-Rebi'a b. Burete od El-Fadla Er-Rekašija da je Omer r.a., upitao Ka'ba r.a., o ovom ajetu pa mu je K'ab rekao: "Doista će se njihova koža u Džehennemu obnavljati u jednom satu sto hiljada puta." Istinu si rekao dodade Omer. Lanac prenosilaca ove predaje je prekinut.

Penosi Suvejr b. Ebi Fahate – on je slab prenosilac – od Ibn Omera r.a., da je za navedeni ajet rekao: "Kada im kože sagore, biće zamjenjene novim poput hartije bijelim kožama." (Ibn Ebi Hatim).

Bilježi također Ibn Ebi Hatim svojim lancem prenosilaca od Jahja b. Jezida El-Hadramija da je saznao sljedeći komentar ovog ajeta: "Uzvišeni Allah će nevjerniku stvoriti stotinu koža, za svaku od njih po jednu vrstu džehennemskog azaba."

Pripovijeda Hišam da je Hasan El-Basri za ovaj ajet rekao: 'Vatra će jesti njihove kože sedamdeset hiljada puta u jednom danu, svaki puta kada koža bude pojedena, biće rečeno, vratite se u prvobitni oblik, pa će se iznova vraćati'

Prenosi se da je Er-Rebi'a b. Enes rekao: 'U prvoj knjizi je zapisano da je koža kod stanovnika Džehennema debela četrdeset aršna, njihov zub je sedamdeset aršina, trbuh im je velik, tako da se na njega brdo može staviti, kada vatra proguta njihove kože, biće zamjenjene novim.'

Lica stanovnika Džehennema su crna, a njihova tijela visoka

Bilježi Et-Tirmizi[150] hadis Es-Sudija kojeg prenosi od svoga oca od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam u komentaru kur'anskog ajeta **'A na Dan kad pozovemo sve ljude s vođom njihovim'** *(Al-Isra', 71.)*, rekao: "Neki od njih biće prozvani pa će mu se njegova knjiga dati u desnu ruku, pa će mu tijelo biti produženo za šezdeset aršina, lice će mu se pobijeliti, na glavu će mu biti stavljena kruna koja će u svjetlu blistati, tada će se uputiti prema svojim drugovima koji će ga iz daljine primjetiti, pa će reći: "Allahu naš, podari i nama ovo što si podario našem drugu i blagoslovi nas s tim", onda će on stići do njih i reći im: "Radujte se jer će svaki od vas biti isto nagrađen", a nevjerniku će lice pocrnjeti a tijelo za šezdeset aršina produžiti po obliku Ademovog tijela, na glavu će mu se staviti kruna od vatre, kada ga njegovi drugovi takvog vide, povikaće: "Utječemo se Allahu od ovog zla, Allahu naš, ne daj nam ovo", onda će on stići do njih a oni će govoriti: "Allahu naš, udalji ga od nas", a on će govoriti: "Allah vas udaljio, svakom od vas pripada ista ova kazan." Kaže Tirmizi: "Hadis je dobar i pomalo čudan."

Prenosi Ata' b. Jesar da je K'ab r.a., rekao: 'Kada onaj koji je predvodio ljude u zlu bude doveden na Sudnjem danu biće mu rečeno odazovi se svome Gospodaru, pa kada ga dovedu pred Uzvišenog Allaha, On će između sebe i njega zastrijeti svoj zastor, i narediti da bude bačen u Vatru, tada će vidjeti svoje mjesto u Džehennemu i mjesto svojih drugova, biće rečeno ovo je tvoje mjesto, a ono je mjesto toga i toga, a ono toga i toga, te će vidjeti što im je Allah pripremio od propasti, njegovo mjesto će mu izgledati najgore od svih, tada će mu lice pocrnjeti a oči poplaviti, na glavu će mu se metnuti kruna od vatre kada izađe medu svjetinu na mahšeru, svi koji ga vide utjecaće se Allahu od njega, doći će do svojih drugova koje je predvodio u zlu i koji su ga u tome pomagali, pa će im početi opisivati njihova mjesta u Džehennemu i ono što ih čeka od patnje u njima sve dok crnilo ne obuzme njihova lica poput njegovog, tako će ih ljudi raspoznavati po crnilu njihovih lica, i govoriće ovo su stanovnici vatre'. (Ebu Ne'im i drugi). Ovo će se zbivati još na Sudnjem danu, prije nego što uđu u Džehennem, a kada uđu u njega, onda će njihova tijela biti uvećana kao što smo predaje za to ranije navodili.

Što se tiče životne dobi ona je ista za stanovnike Dženneta i Džehennema.

Prenosi Deradž od Ebu El-Hejsema od Ebu Se'ida r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Ko umre mlad ili star a bude od stanovnika Dženneta, u njemu će biti tridesetih godina i neće stariti, iste dobi će biti i stanovnici Džehennema" (Tirmizi).[151] U drugoj verziji ovog hadisa stoji: "Imaće trideset i tri godine."

150 Et-Tirmizi, br. 3135 u tefsiru, u lancu prenosilaca ovog hadisa je Abdurahman b. Ebi Kerime, otac Es-Sudija strarijeg, koji je kod muhadisa nepoznatog stanja, pouzdanim ga je ocijenio samo Ibn Hiban, i zbog toga je Et-Tirmizi ovaj hadis ocijenoi dobrim. Kaže El-Albani u Da'ifu-l-D'ami' br. 6441: 'Ovaj hadis je slab'

151 Et-Tirmizi, br. 2565 Knjiga o opisima Dženneta, Poglavlje o onome što se prenosi kao najniža nagrada u Džennetu. Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab, ali dio hadisa gdje se kaže: 'U njemu će biti tridesetih godina' ima predaje koje ga potvrđuju.

Bilježi Et-Taberani[152] preko Sulejma b. Amira od El-Mikdam b. Madijekriba da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Svaki čovjek bilo da umre pri porodu ili doživi starost ili između toga, na Sudnjem danu biće proživljen u tridesetim godinama, pa ako bude od stanovnika Dženneta, biće Ademove visine, Jusufovog izgleda, a Ejubovog srca, a ako bude od stanovnika Džehennema, biće uvećan i naduvan poput brda."

Sličnu predaju bilježe i drugi pored Et-Taberanija u kojoj stoji: "Na Sudnjem danu biće proživljen sa trideset i tri godine."

Ko je na dunjaluku bio dvoličan u Džehennemu će imati dva lica

Prenosi se da će neki stanovnici Džehennema imati dva jezika i dva lica od vatre.

Bilježi Ebu Davud[153] od Amara r.a., da je Allahov Poslanik alejhiu selam rekao: "Ko bude dvoličan na dunjaluku, na Sudnjem danu će imati dva jezika od vatre."

Sličan hadis se prenosi od Enesa i Ebu Hurejre r.a.

Bilježi Et-Taberani[154] hadis Ebu Se'ida r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: 'Dvoličnjak će na Sudnjem danu imati dva lica od vatre.'

Neka lica će se izobličiti u najružnije oblike

Bilježi se u Sahihu[155] da je Ibrahimu alejhi selam kada je molio za svoga oca bilo rečeno: "O Ibrahima, pogledaj u ono što se nalazi iza tebe, kada se okrenu on ugleda razjarenu hijenu, koju dohvatiše za njene noge i baciše je u vatru."

Ebu 'Alije u komentaru kur'anskog ajeta **'Zatim ćemo ga u njanakazniji lik vratiti'** (At-Tin, 5.), kaže: 'Tj. u Džehennemu, a biće u liku svinje.' (Ibn Ebi Hatim).

Kaže Ibn Mes'ud r.a.: "Kada Uzvišeni Allah odluči da iz Džehennema više niko ne izađe, promjeniće njihove likove i izglede, pa ih niko poslije toga neće moći prepoznati."

152 Kaže El-Hejsemi u Medžme'a-z-Zevaid, 10/334: 'Bilježi ga Et-Taberani sa dva lanca prenosilaca, od kojih je jedan dobar.

153 Ebu Davud, br. 4873 Knjiga o edebu, Poglavlje o dvoličnjacima. Hadis je vjerodostojan, kao što kaže El-Albani u El-Ehadisu Es-Sahiha, br. 892.

154 Kaže El-Hejsemi u'Medžme'a-z-Uevaid, 8/59: 'Prenos ga Et-Taberani u El-Evsatu od S'ada b. Ebi Vekasa r.a., u lancu prenosilaca ovog hadisa je Halid b. Jezid El-Amri koji je lažov.

155 El-Buhari, br. 3350 knjiga o poslanicim', poglavlje o riječima Uzvišenog 'Allah je Ibrahima za prijatelja uzeo', od Ebu Hurejre r.a., U ovom hadisu postoje neke nejasnoće koje je naveo El-Hafiz u El-Fethu, br. 4768-4769 u tefsiru sure Eš-Šu'ara, poglavlje o rjiječima Uzvišenog 'I ne osramoti me na Dan kada će ljudi oživljeni biti.'

Odvratnost smrada stanovnika Džehennema

Kaže El-Evza'i u svom poučnom savjetu upućenom El-Mensuru: 'Do mene je došlo da je Džibril alejhi selam rekao Allahovom Poslaniku alejhi selam: ''Kada bi čovjek bio uveden u Džehennem a zatim iz njega vraćen na zemlju, svi njeni stanovnici bi pomrli od odvratnosti njegovog smrada i strahote njegova izgleda.''

Istu predaju prenosi i Bekr b. Hunejs od Abdulmelika El-Džisrija od Hasana El-Basrija od Allahovog Poslanika alejhi selam.

Prenosi Ebu Luheja od Ebu Kubejla od Abdullah b. Amra r.a., da je rekao: ''Kada bi jedan čovjek od stanovnika Džehennema bio izveden na dunjaluk, pomrli bi svi koji su na njemu od zastrašujećeg izgleda i odvratnosti njegovog smrada'', zatim je Abdullah gorko zaplakao. (Ibn Ebi Ed-Dunja).

Bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja također, putem En-Nadra b. Ismaila da je rekao: 'Jedne prilike je Er-Rebi'a b. Ebi Rašid naišao pored čovjeka koji je zbog bolesti bio paralizovan, on sjede pored tog čovjeka i kroz plač uze zahvaljivati Uzvišenom Allahu, u tom momentu naiđe neki čovjek koji ga upita: ''Šta te rasplakalo, Allah ti se smilovao?'' On odgovori: ''Sjetio sam se stanovnika Dženneta i Džehennema, te sam uporedio stanovnike Dženneta sa zdravim ljudima, a stanovnike Džehennema sa bolesnim, pa me to rasplaka.''

* * *

DVADESET I PRVI DIO

Patnja stanovnika vatre shodno grijesima koje su radili

Bilježi imam Muslim[156] Semurete b. Džundub r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Neki od njih će gorjeti u vatri do članaka, nekima će vatra dosezati do koljena, neki od njih će biti u vatri do pojasa, dok će nekima vatra dosezati do njihovih vratova."

Bilježi imam Ahmed[157] od Ebu Se'id El-Hudri od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: ''Najblažu kaznu u Džehennemu će imati čovjek kojem će se obuti papuče od vatre od kojih će mozak ključati i tako će biti kažnjavan, nekima će vatra dosezati do koljena i tako će biti kažnjavan, nekima će dosezati do pojasa i tako će biti kažnjavan, nekima će dosezati do grudi i tako će biti kažnjavan, dok će neki u potpunosti biti u vatri."

U dva Sahiha[158] od En-Nu'mana b. Bešira r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''Najmanju kaznu u Džehennemu će imati čovjek ispod čijih će tabana biti dvije žeravice od kojih će mozak ključati, kao što ključa voda u kazanu." Dok u verziji kod imama Muslima stoji: ''Najmanju kaznu u Džehennemu će imati čovjek kojem će se obuti papuče sa kajševima od vatre od kojih će mozak ključati, kao što ključa voda u loncu i mislit će da se kažnjava najžešćom kaznom iako je njegova kazna najblaža kazna koja postoji u Džehennemu."

Bilježi Muslim[159] od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''Najmanju kaznu u Džehennemu će imati čovjek kojem će se obuti papuče od vatre od čije će žestine mozak ključati."

U dva Sahiha[160] od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., se prenosi da je neko spomenuo poslanikovog amidžu Ebu Taliba u njegovom prisustvu pa je Poslanik alejhi selam rekao: ''Nadam se da će mu od koristi biti moj šefa'at, i da će on biti u plićaku Džehennema, vatra će pržiti njegova stopala, a od njene žestine će mozak ključati."

U dva Sahiha[161] od El-Abasa b. Abdul-Mutaliba r.a., se prenosi da je rekao: ''Allahov Poslaniče! Da li ćeš moći pomoći Ebu Talibu i da li će mu koristiti tvoj šefa'at,

156 Muslim, br. 2845, Knjiga o opisu Dženneta, Poglavlje o žestini džehennemske vatre.

157 El-Musned, 3/78, lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan.

158 El-Buhari, br. 6566, Knjiga o suptilnosti, Poglavlje o opisu dženeta i vatre, imam Muslim, br. 213, Knjiga o imanu, poglavlje: Najmanja kazna stanovnika vatre, i imam Et-Tirmizi br. 2607, knjiga u opisu Džehennema, poglavlje br. 12.

159 Muslim, br. 211, Knjiga o imanu, Poglavlje najmanja kazna stanovnika Vatre.

160 El-Buhari, br. 3885, Knjiga o vrlinama ensarija, Poglavlje priča Ebu Taliba, br. 6564, Knjiga o suptilnosti, poglavlje o opisu dženeta i vatre, i imam Muslim, br. 210, Knjiga o imanu, Poglavlje zauzimanje Allahovog Poslanika alejhi selam za amidžu Ebu Taliba i ublažavanje njegove kazne zbog šefa'ata Allahovog Poslanika alejhi selam.

161 El-Buhari, br. 3883, Knjiga o vrlinama Ensarija, Poglavlje priča Ebu Taliba..., i Muslim, br. 209, 357, 358, 359, knjiga o imanu, Poglavlje o zauzimanju Allahovog Poslanika alejhi selam za amidžu Ebu Taliba i ublažavanje njegove kazne zbog šefa'ata Allahovog Poslanika alejhi selam.

on te je štitio i radi tebe se ljutio?" Poslanik alejhi selam tada reče: "Koristit će mu moje zauzimanje, zato će on biti u samom plićaku Džehennema, a da nije tako on bi bio na samom dnu Džehennema."

Dok u verziji kod imama Muslima stoji da je Allahov Poslanik, alejhi selam rekao: "Našao sam ga (Ebu Taliba) na samom dnu džehennemske vatre, pa sam ga izveo u njen plićak."

Bilježi Muslim[162] od Ibn Abas r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "U Džehennemu će najblažu kaznu imati Ebu Talib, na njegovim će nogama biti papuče od vatre od čije će žestine mozak ključati."

Prenosi El-Hakem b. Zuhejr – koji je slab kao prenosilac – od Es-Sudija od Mureta od Ibn Mes'uda r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Najžešću kaznu će imati čovjek kojeg će baciti u Vatru, pa će on kroz nju propadati sedamdeset godina, dok će najblažu kaznu imati čovjek koji će biti u plićaku Džehennema, od koje će mu mozak proključati i iscuriti kroz njegove nozdrve."

Pripovijeda Miskin Ebu Fatime od El-Jemana b. Jezida od Muhameda b. Humejra od Muhameda b. Alija koji prenosi od svoga oca, a on opet prenosi od svoga oca da je Allahov Poslanik alejhi selam spomenuo velike grešnike pa je rekao: "Neki od njih će gorjeti u vatri do koljena, neki do pojasa, dok će neke od njih vatra pržiti do njihovih vratova shodno grijesima i djelima koja su radili." Hadis je Munker (slab) kao što kaže imam Ed-Darekutni i drugi.

Ubejd b. Umejr pripovijeda da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "U Džehennemu će najblažu kaznu imati čovjek na čijim stopalima će biti papuče od vatre od kojih će mozak ključati kao što ključa voda u loncu. Njegove uši su poput žeravice, kutnjaci su od vatre, a njegove usne su nalik plamenu vatre, crijeva će mu izaći i sklizati do njegovih članaka..." Predaju bilježi Hanad b. Es-Siri u djelu Ez-Zuhd ispravnim lancem prenosilaca od Ubejda b. Umejra. Ova predaja je mursel i u nekim verzijama se prenosi kao govor Ubejda, a ne kao govor Allahovog Poslanika alejhi selam.

Hanad b. Es-Siri takoder prenosi od Abdullaha b. Mes'uda r.a., da je za kur'anski ajet **'I on će pogledati, i toga usred džehenema ugledati'** *(As-Saffat, 55.)* rekao: "Pogledat će u Vatru, i u njoj vidjeti svoje prijatelje! Da ti je samo vidjeti kako će lubanje ljudi ključati od žestine vatre!"

Njegovim lancem prenosilaca koji doseže do Mudžahida – Allah mu se smilovao – se prenosi da je za kur'anski ajet **'Kad budu u nj bačeni, pucketanje njegovo će čuti, i on će ključati'** *(Al-Mulk, 7.)* rekao: "U vatri će ključati, kao što malo zrnja ključa u velikoj količini vode." Isti govor se prenosi i od imama Sufjana Es-Sevrija.

Bilježi imam Abdurezak u svome Musanefu[163] od Me'amera od Ismaila b. Ebi Se'ida da mu je pričao Ikrime – sluga Abdullaha b. Abasa – da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Najblažu kaznu u Džehennemu će imati čovjek koji će stajati

---

162 Muslim, br. 213, Knjiga o imanu, Poglavlje o najmanjoj kažni u Džehennemu.

163 El-Musanef, br. 18447. A pravo ime Ismaila b. Ebi Se'ida je Ismail b. Šerus, njega spominje Ibn Ebi Hatim i ne spominje mu mahane.

na žeravici od koje će mu mozak ključati." Tada Ebu Bekr r.a., upita Allahovog Poslanika alejhi selam: "A koji je njegov grijeh zbog kojeg je zaslužio tu kaznu?" "Imao je stado koje je napasao i sa kojim je uništavao usjeve."

Bilježi imam Muslim[164] od Enes r.a., prenosi od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Dovest će se Džehennemlija koji je na dunjaluku uživao sva dobra ovog svijeta i na trenutak staviti u Vatru, a zatim će biti upitan: "Sine Ademov, da li si ikada vidio i uživao u nekoj od blagodati?" "Ne! Tako mi Allaha, Gospodaru moj, reći će on!"

Jasno je da se patnje stanovnika Vatre razlikuju shodno grijesima koje su radili i zbog kojih su dospjeli do Vatre, kao što kaže Uzvišeni Allah: **"Svima će pripasti nagrada ili kazna, već prema tome kako su postupali, jer je Gospodar tvoj bdio nad onim što su radili."** *(Al-An'am, 132.)*

U drugom ajetu Uzvišeni kaže: **"kazne prikladne"** *(An-Naba', 26.)*

Kaže Ibn Abas: 'Tj. prikladne njihovim djelima koja su radili na dunjaluku, jer nije isti onaj koji je ogrezao u nevjerstvu, koji po Zemlji nered širi i koji poziva u nevjerovanje kao onaj koji to ne radi. Kaže Uzvišeni Allah: **"One koji nisu vjerovali i koji su od Allahova puta odvraćali Mi ćemo dvostrukom kaznom kazniti zato što su pravili smutnju"** *(An-Nahl, 88.)* i rekao je Uzvišeni Allah: "Oni će se ujutro i naveče u vatri pržiti, a kada nastupi Čas: **'Uvedite faraonove ljude u patnju najtežu!"** *(Al-Mu'min, 46.)*

Tako će i kazne velikih grešnika u Vatri biti shodno njihovim grijesima koje su radili na dunjaluku, jer nije ista kazna onih koji su činili velike grijehe kao onih koji su činili male grijehe. Nekim od njih će patnja biti ublažene zbog dobrih djela koja su radili ili na neki drugi način, na koji to Allah bude želio. Neki od njih će umrijeti u Vatri ako to Allah bude želio, o čemu će kasnije biti govora.

Što se tiče nevjernika koji su pored svog nevjerstva radili i neka dobra djela – dobročinstvo prema ljudima, pravednost itd – postavlja se pitanje da li će i njima biti od koristi to što su radili neka dobra djela i da li će im se zbog toga ublažiti patnja u Vatri?

U vezi ovog pitanja islamski učenjaci zauzimaju dva mišljenja:

Prvo mišljenje: Zbog dobrih djela koja su radili na dunjaluku, nevjernicima će biti ublažena patnja u Vatri.

Prenosi Ibn Luheja' od Ata'a b. Dinara koji prenosi od Se'ida b. Džubejra mišljenje sličnog značenja. Ovo mišljenje je odabrao i Ibn Džerir Et-Taberi i drugi.

Prenosi El-Esved b. Šejban od Ebu Nuvfela da je kazao: 'Jedne prilike Aiša r.a., upita Poslanika alejhi selam: "Gdje se nalazi Abdullah b. Džed'an?" "U Vatri", odgovori joj Poslanik alejhi selam. Kada ču odgovor ona se jako rastuži! Vidjevši tugu na njenom licu, Allahov Poslanik alejhi selam upita: "O Aiše, zašto si tužna zbog onoga što sam rekao?" "Draži si mi od oca i majke!! A zar on nije bio od onih koji su mnogo dijelili hranu i održavali rodbinske veze!" "To je ono zbog čega će mu biti ublažena patnja u Vatri", odgovori Allahov Poslanik alejhi selam. Predaju bilježi El-Haraiti u djelu Mekarimu-l-Ahlak i ona je kao takva mursel.

---

164 Muslim, br. 2807, Knjiga o munaficima, i Ahmed u Musnedu, 3/203, 253.

Prenosi Amir b. Mudrik El-Harisi od Utbeta b. El-Jekzana od Kajsa b. Muslima od Tarika b. Šihaba od Abdullaha b. Mes'uda r.a., da je Allahov poslanik alejhi selam rekao: "Neće činiti dobro nijedan dobročinitelj, bio kjafir ili musliman a da ga Allah za to neće nagraditi na dunjaluku ili će mu odgoditi nagradu za ahiret." "Koja je nagrada nevjernika na dunjaluku za njegova dobra djela, Allahov Poslaniče", upitali smo? "Ako je bio od onih koji održavaju rodbinske veze, dijele milostinju ili je uradio neko drugo djelo, Allah će ga za to nagraditi time što će mu podariti djecu, bogatstvo, zdravlje i slično." Zatim smo upitali: "A šta je to čime će nevjernik biti nagrađen na ahiretu za svoja dobra djela?" "To je kazna blaža od kazne onih koji nisu radili dobra."**Zatim je proučio kur'anski ajet ' Uvedite faraonove ljude u patnju najtežu!'** *(Al-Mu'min, 46.)'* Hadis bilježi Ibn Ebi Hatim, El-Haraiti, El-Bezar u svome Musnedu, El-Hakim[165] u svome El-Mustedreku i kaže: "Lanac hadisa je ispravan." Hadis također bilježi imam El-Bejheki u djelu El-Be'asu ve-Nušuru i kaže: "Lanac hadisa je upitan." Što se tiče Utbeta b. El-Jekzana spomenutog u lancu hadisa, za njega su neki rekli da je slab.

Prethodno smo spomenuli hadise u kojima stoji da će se Ebu Talibu –amidži Allahovog Poslanika alejhi selam – ublažiti kazna u Džehennemu zbog dobročinstva i pomaganja Allahovog Poslanika alejhi selam.

Bilježi imam Et-Taberani slabim lancem prenosilaca od Umu Seleme – majke vjernika – r.a., da je na oprosnom hadžu do Poslanika alejhi selam došao El-Haris b. Hišam i rekao: "Ti podstičeš na čuvanje rodbinskih veza, na dobročinstvo, pomaganje siročadi i hranjenje slabih i nemoćnih siromaha! Sve navedeno je radio Hišam b. El-Mugire, pa šta ti misliš o njemu Allahov Poslaniče?" "Svaki kabur čiji vlasnik nije svjedočio da nema drugog Boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Poslanik (*la illahe illallah Muhammedu-resulullah*) je rupa ispunjena vatrom! Ja sam zatekao svoga amidžu Ebu Taliba na samom dnu džehennemske vatre, pa ga je Allah izbavio na površinu Džehennema zbog njegovog odnosa prema meni."

Drugo mišljenje: Nevjernici na ahiretu neće imati nikakve koristi od dobrih djela koja su radili na dunjaluku.

Oni koji zastupaju ovo mišljenje kao dokaze koriste sljedeće:

- Kaže Uzvišeni Allah: **'I Mi ćemo pristupiti djelima njihovim koja su činilii u prah i pepeo ih pretvoriti.'** *(Al-Furqan, 23.)*

- Kaže Uzvišeni Allah: **'Djela nevjernika u Gospodara njihova nalik su napepeo koji vihor u olujnom danu raznese; neće moći da očekuju nikakvu nagradu za djela koja su učinili, to će teška propast biti.'** *(Ibrahim, 18.)*

- Bilježi imam Muslim[166] od Enesa r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Allah neće učiniti nepravdu vjerniku za učinjeno dobro djelo, on će za njega biti nagrađen na dunjaluku a i na ahiretu, dok će nevjernik bit nahranjen na

165 El-Mustedrek, 2/253.

166 Muslim, br. 56, 57, 2808, Knjiga o svojstvima munafika, Poglavlje 'Vjernici će biti nagrađeni na dunjaluku i ahiretu za svoja djela.

dunjaluku za dobra djela koja je radio, tako kada dođe na Sudnjem danu neće imati nijedno dobro djelo."

- U drugoj verziji hadisa se kaže: "Kada nevjernik uradi neko dobro djelo za njega bude nagrađen nekom hranom na dunjaluku, dok vjerniku Allah ostavlja dobra djela za ahireta i daje mu opskrbu na dunjaluku zbog njegovog ibadeta."

- Prenosi Aiša r.a., i kaže: 'Rekla sam: "Allahov Poslaniče, Ibn Džed'an je održavao rodbinske veze i hranio siromahe u vrijeme džahilijeta (vrijeme prije pojave islama), pa da li će mu to biti od koristi na Sudnjem danu?" "To mu neće biti od koristi! On nikada nije uputio sljedeću dovu: *Rabi-gfirli hatieti Jevme-din!* (Gospodaru moj, oprosti moje pogreške na Sudnjemu danu)."[167]

Oni koji zastupaju ovo mišljenje kažu da se predaje koje govore o ublažavanju kazne amidži Allahovog Poslanika alejhi selam Ebu Talibu striktno odnose na njega i da ne važe za druge nevjernike, a šefa'at Poslanika alejhi selam je striktno vezan za njega i ne važi za druge ljude, tj. nikome se od nevjernika neće ublažiti kazna do Ebu Talibu i niko se neće moći zauzimati za nevjernike do Allahov Poslanika alejhi selam za svoga amidžu.

Stanovnici Vatre će biti kažnjeni tako što će vrelina Džehennema istopiti njihova tijela

Kaže Uzvišeni Allah: **"...onima koji ne budu vjerovali biće odijela od vatre skrojena, a ključala voda biće na glave njihove ljevana; od nje će se istopiti ono što je u trbusima njihovim, i koža, a gvozdenim maljevima biće mlaćeni."** *(Al-Hadždž, 19-21.)*

Kaže imam Mudžahid: **'od nje će se istopiti ono što je u trbusima njihovim'** istopit će se u jednom trenutku.'

Kaže Ata'a El-Hurasani: **'od nje će se istopiti ono što je u trbusima njihovim'** istopit će se kao što se loj topi kada dospije na vatru.'

Bilježi imam Tirmizi[168] od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Ključala voda biće ljevana na glave stanovnika Vatre, pa će prodrijeti i dospjeti do njihove utrobe i istopiti ono što se u njoj nalazi, a zatim će sve to kao topljevina izaći na stopala, a zatim će biti vraćen u prvobitno stanje." Kaže Tirmizi: 'Hadis je vjerodostojan, dobar i neobičan."

Kaže Uzvišeni Allah: **"Ščepajte ga i usred ognja odvucite, a zatim mu, za kaznu, na glavu vodu koja ključa izljevajte! Okušaj, ta ti si, uistinu, 'moćni' i 'poštovani."** *(Ad-Duhan, 47-49.)*

Veliki broj naših prethodnika kaže: "Ovi ajeti su objavljeni u vezi Ebu Džehla."

Kaže imam El-Evzai: 'Na Sudnjem danu će se Ebu Džehlu probušiti glava,

167 Muslim, br. 214, Knjiga o imanu, Poglavlje o najblažoj kazni stanovnika Vatre, i Ahmed u Musnedu, 6/93.

168 Et-Tirmizi, br. 2585, Knjiga o opisu Džehennema, Poglavlje o onome što je preneseno o piću stanovnika Vatre i Ahmed u Musnedu, 2/374. Hadis je slab, kao što kaže šejh El-Albani u djelu Da'ifu-l-Džami', br. 1433.

zatim će se donijeti posuda ključale vode i izliti u tu rupu, a zatim će mu se reći: "Kušaj, ta ti si, uistinu, 'moćni' i 'poštovani'."

Tumačeći kur'anski ajet **'Na vas će se ognjeni plamen i rastopljen mjed prolivati, i vi se nećete moći odbraniti.'** *(Ar-Rahman, 35)* imam Mudžahid je rekao: "Na njihove glave će biti ljevano istopljeno olovo kojim će biti kažnjavani."

TEFSIR KUR'ANSKOG AJETA: **'Koja će do srca dopirati (Vatra)'**

Kaže Uzvišeni Allah: **"A ne valja tako! On će sigurno biti bačen u Džehennem! A znaš li ti šta je Džehennem? Vatra Allahova razbuktana, koja će do srca dopirati."** *(Al-Humaza, 4-7.)*

Kaže Muhamed b. Ka'b El-Kurezi: "Vatra će ih jesti dok ne dospije do njihovih srca, a kada dopre do srca, ponovo će im biti vraćeno tijelo u prvobitno stanje."

Kada je proučio spomenute ajete Sabit El-Bunani je rekao: "Vatra će sagorjeti njihova tijela osim njihovih srca, oni neće umrijeti i biće to posebna patnja", zatim je grcnuo u plač.

Kaže Uzvišeni Allah: **"A znaš li ti šta je Sekar? Ništa on neće poštedjeti, kože će crnim učiniti."** *(Al-Muddattir, 27-29.)*

Pripovijeda Salih b. Hajan od Ibn Burejde da je za kur'anski ajet **'Ništa on neće poštedjeti'** rekao: "Vatra će pojesti njihove kosti, meso i mozak, i neće ih štedjeti."

Kaže imam Es-Sudi: "Vatra od njihovih koža ništa neće ostaviti i neće ih poštedjeti patnje."

Kaže Ebu Sinan: "Vatra ih neće štedjeti, samo će im kože biti mijenjane drugim!"

Ebu Rezin je za kur'anski ajet **'Kože će crnim učiniti'** rekao: "Vatra će spržiti njihova lica jednim dodirom od kojeg će lica pocrnjeti i biti crnja od najtamnije noći."

Kaže Ebu Katade: "Vatra će spaliti njihove kože." Navedene predaje bilježi Ibn Ebi Hatim.

Kaže Uzvišeni Allah: **"Nikada! Ona će buktinja sama biti koja će udove čupati!"** *(Al-Me'arig, 15-16.)*

Kažu islamski učenjaci: "Vatra će sagorjeti čovjekovo tijelo, osim srca koje će bolno jaukati."

Prenosi se od Ibn Zejda da je rekao: "Ona će polomiti njihove kosti, zatim će biti ponovo stvoreni, a njihove kože će biti zamijenjene drugim."

Ibn Muhadžir prenosi od imama Mudžahida da je rekao: "Ona će uništiti kožu i pojesti meso do kostiju!"

Stanovnici Vatre će biti vučeni po Džehennemu licima okrenutim prema dole

Jedna od patnji koju će iskusiti stanovnici Vatre je i ta što će biti vučeni po Džehennemu licima okrenutim prema dole. Kaže Uzvišeni Allah: **"Grešnici će sigurno stradati i u ognju biti, na Dan kada budu u Vatru odvučeni, s licima dolje okrenutim: 'Iskusite vatru džehenemsku."** *(Al-Qamer, 47-48.)*

Rekao je Uzvišeni Allah: **"Oni koji poriču Knjigu i ono što smo slali po poslanicima – saznat će posljedice toga kada sa okovima o vratu i sindžirima budu vučeni po ključaloj vodi, a zatim u vatri prženi."** *(Al-Mu'min, 70-72.)*

Kaže imam Katade: "Naizmjenično će biti vučeni, jednom po vatri, jednom po ključaloj vodi."

Kaže Uzvišeni: **"Na Dan kada se njihova lica u vatri budu prevrtala, govoriće: 'Kamo sreće da smo se Allahu pokoravali i da smo Poslanika slušali."** *(Al-Ahzab, 66.)*

Kaže Katade: "Ibn Abas je za riječ Sa'uden rekao: 'To je velika stijena u Džehennemu po kojoj će nevjernik biti vučen s licem okrenutim prema dole."

Kaže Ka'b r.a.: 'Allah će na Sudnjem danu reći nepravednom vladaru **"Držite ga i u okove okujte, zatim ga samo u vatri pržite"** a zatim je Ka'b r.a., rekao: "Nevjernika će se vući po vatri licem okrenutim prema dole, sve dok mu se ne raspadne njegovo meso, kosti i mozak."

Pripovijeda Sabit Ebu Zejd El-Kajsi od Asima El-Ahvela od Ebu Mensura – sluge Sulejma – da je Ibn Abas r.a., za ajet **'Kada budu vučeni po ključaloj vodi'**, rekao: "Sve će se na njemu raspadati, tako da će se koža odvojiti od mesa, meso od kostiju i kosti jedna od druge, zatim će biti odjeven mesom iste veličine – njegova veličina iznosi šesdeset podlaktica – zatim će dobiti drugu kožu, zatim će biti pečen u vatri!" (Ibn Ebi Hatim).

Stanovnici Vatre će se kažnjavati tako što će se penjati do vrha Džehennema a zatim kroz njega propadati do njegovog dna

Neki stanovnici Vatre će se vječno kažnjavati tako što će se penjati do samog vrha Džehennema, a zatim kroz njega propadati do njegovog dna, dok će se neki od njih penjati na džehennemska brda, a zatim sa njih strovaljivati.

U dva Sahiha[169] se prenosi od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, alejhi selam rekao: "Ko sebi oduzme život željeznim predmetom, u Džehennemu će se

169 El-Buhari, br. 5778, Knjiga o medicini, Poglavlje pijenje otrova i liječenje njime..., Muslim, br. 109, Knjiga o imanu, Poglavlje strogo je zabranjeno oduzeti sebi život, Et-Tirmizi, br. 2044-2045, Knjigao medicini, poglavlje o onome što je preneseno o onome ko sebi oduzme život otrovom ili na neki drugi način, En-Nesai' 4/66-67, Knjiga o dženazi, Poglavlje o neklanjanju dženaze onome ko sebi oduzme život, Ebu Davud, br. 3872, Knjiga o medicini, Poglavlje o lijekovima koje je pokudeno koristiti, Ed-Daremi, br. 2367 i Ahmed u Musnedu 2/254, 478, 488.

vječno[170] kažnjavati tako što će sebi njime probijati stomak, ko sebi oduzme život otrovom kojeg namjerno popije, u Džehennemu će se vječno kažnjavati pijenjem otrova kojeg će držati u svojoj ruci, ko sebi oduzme život bacanjem sa velike stijene, u Džehennemu će se vječno kažnjavati bacanjem u vatru."

Prenosi Šurejk od El-E'ameša od Abdullaha b. Es-Saiba od Za'zana od Ibn Mes'uda, r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Pogibija na Allahovom putu briše sve – ili je rekao briše grijehe – osim amaneta (duga). Na Sudnjem danu će se doći sa dužnikom i reći: 'Izmiri svoj dug (amanet)', pa će on reći: "Zar ja Gospodaru moj, a dunjaluka više nema!" Pa će biti rečeno: "Vodite ga u Džehennem", pa će kroz njega propadati sve dok ne stigne na njegovo dno, gdje će naći amanet u njegovom obliku, uzet će ga i staviti na svoj vrat i sa njim nastaviti da se penje ka vrhu Džehennema. Kada ugleda vrh Džehennema i pomisli da će iz njega izaći, amanet će pasti sa njegovog vrata i početi padati ka dnu Džehennema, pa će i on krenuti za njim i tako će raditi zauvijek."

Kaže Ibn Mes'ud, r.a.: "Amanet je namaz, post, govor, medutim najžešća prijetnja se odnosi na dug i stvari koje se čovjeku daju na povjerenje pa ih on pronevjeri."

Kaže Za'zan: 'Vidio sam El-Bera' b. Aziba i upitao: "Da li si čuo ono što govori tvoj brat – po vjeri – Abdullah b. Mes'ud?" Pa je odgovorio: "Istinu je rekao."[171]

Kaže Šurejk: "Pričao nam je Ajaš El-Amiri od Za'zana od Abdullaha b. Mes'uda, r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam hadis sličan prethodnom, međutim nije spomenuo da se amanet odnosi na post i sve ostalo."

Hadis na ovaj način prenosi Ishak El-Ezrek od Šurejka i pripisuje ga Allahovom Poslaniku alejhi selam. Hadis prenosi i Mindžab b. El-Haris od Šurejka i pripisuje ga njemu. Hadis još prenosi Ebu El-Ahves od El-E'ameša od Abdullaha b. Mes'uda i pripisuje ga njemu sa dodatkom da se amanet odnosi još na 'mjerenje, vaganje i kupanje nakon spolnog odnosa (džunupluka).

Prenosi Asim od Ebu Saliha da je rekao: "Kada se čovjek baci u Vatru, u njoj se neće zaustaviti dok ne stigne do njenog dna, zatim će ga Džehennem zakotrljati i izbaciti na svoju površinu, tako da na njegovim kostima neće ostati ni komadić mesa, zatim će ga meleci udariti gvozdenim maljevima od čijeg će se udara ponovo strovaliti ka dnu Džehennema i to će se neprestano ponavljati." (El-Bejheki).

Neke džehennemlije će kružiti u Vatri sa isukanim crijevima koja će za sobom vući

Allahov Poslanik alejhi selam je vidio Amra b. Luheja kako se na potiljku vuče po Džehennemu.

170 U hadisu se spominje riječ vječno, medutim, vjerovanje sljedbenika sunneta je da u Džehennemu neće ostati vječno veliki grešnici od kojih je i onaj koji sebi oduzme život.

171 Hadis bilježi Et-Taberani u El-Kebiru i Ebu Ne'im u El-Hiljeh, 4/201. Hadis je slab kao što kaže El-Albani u djelu Da'ifu-l-Džami' br. 4134.

Bilježi Buhari[172] od Usame b. Zejd, r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''Na Sudnjem danu će se dovesti čovjek i baciti u Vatru, pa će mu se crijeva prosuti po vatri i on će oko njih kružiti kao što magarac kruži oko vodenice. Tada će se skupiti ljudi koji su ga poznavali na dunjaluku i reći: ''Čovječe! Šta je s tobom? Zar ti nisi bio od onih koji su naredivali dobro i odvraćali od zla?'' Čovjek će reći: ''Naredivao sam dobro, a sam ga nisam radio i odvraćao vas od zla, a sam ga radio!''

Kaže Ebu El-Musena El-Emluki: ''U Vatri će biti jedna skupina ljudi vezanih za vatrene povodce koji će ih neprestano okretati i od kojih neće imati mira.''

Neke džehennemlije će biti zarobljeni u tjesnac u kojem se neće moći pomjerati

Kaže Uzvišeni Allah: **''A kad budu bačeni u nju, u tjesnac, vezanih ruku, propast će tamo prizivati.''** *(Al-Furqan, 13.)*

Kaže Ka'b b. Malik r.a.: ''U Džehennemu postoje peći uske poput prstena na donjem dijelu koplja nekog od vas, koje će se zatvoriti nad ljudima shodno njihovim djelima.''

Kaže Adem b. Ebi Ijas: 'Pričao nam je El-Mes'udi od Junusa b. Hababa od Abdullaha b. Mes'uda, r.a., da je rekao: ''Kada u Vatri ostanu jedino oni koji će u njoj vječno boraviti, bit će postavljeni na tabute od vatre koji su ukovani vatrenim klinima, zatim će se tabuti staviti u druge tabute od vatre, a zatim će biti bačeni u vatru, pa će od žestine te patnje, oni koji su na tabutima misliti da se niko drugi u Džehennemu ne kažnjava do oni!''Zatim je Abdullah b. Mes'ud proučio kur'anski ajet **'U njemu će prigušeno uzdisati, u njemu ništa radosna neće čuti'** *(Al-Anbiya, 100).* Hadis bilježi Ibn Ebi Hatim drugom verzijom od Abdullaha b. Mes'uda, r.a., gdje stoji: ''I mislit će da se niko ne kažnjava do on, od siline patnje u kojoj se nalazi.''

Prenosi El-Minhal b. Amr od Ne'ima – njegovo ime je Ibn Ed-Dedžadže – od Suvejda b. Gafleta da je rekao: ''Kada Allah odluči da zaboravi stanovnike Vatre, stvorit će za svakog čovjeka sanduk od vatre shodno njegovoj veličini, na kojem će biti veliki broj klina od vatre. Kada ga postave u sanduk, on će se napuniti vatrom, a zatim će biti zapečaćen katancem od vatre. Sanduk će se zatim staviti u drugi sanduk od vatre, a prostor između dva sanduka će se ispuniti vatrom, zatim će sanduk biti zakatančen i bačen u vatru.'' Shodno tome su i riječi Uzvišenog Allaha: **''Nad njima će biti naslage vatre, a i ispod njih naslage; time Allah straši robove Svoje. 'O robovi Moji bojte se Mene!''** *(Az-Zumer, 16.)* i riječi Uzvišenog Allaha: **''U njemu će prigušeno uzdisati, u njemu ništa radosna neće čuti.''** *(Al-Anbiya, 100.)* Paćenik će misliti da se jedino on kažnjava u Džehennemu, zbog patnje kojoj je izložen. Predaju bilježi imam El-Bejheki i Ebu Ne'im lancem od El-Minhala od Hajseme od Suvejda.

172 El-Buhari, br. 3267, Knjiga o počecima objave, Poglavlje o opisu Džehennema i Muslim, br. 2989, Knjiga o zuhdu, Poglavlje o kazni onoga ko naređuje dobro, a sam ga ne radi.

U Džehennemu postoji sedamdeset vrsta bolesti

Neki stanovnici Vatre će biti iskušani bolestima koje će ih mučiti.

Prethodno smo naveli predaju od Šefija b. Matia' da u Džehennemu postoji sedamdeset vrsta bolesti, svaka bolest predstavlja jedan dio džehennemske patnje.

Prenosi El-E'ameš od Mudžahida da je rekao: 'Stanovnike Vatre će mučiti šuga (svrab), od silnog češanja kidat će svoje kože i meso tako da će im se ukazati njihove kosti, pa će upitati: "Zbog čega nas je ovo zadesilo?" Pa će im biti rečeno: "To je zbog toga što ste vjernike uznemiravali i mučili." Predaju takoder prenosi Šu'be od Mensura a on od Mudžahida a on od Jezida b. Šedžereta.

Neke džehennemlije će uznemiravati ostale stanovnike Vatre svojim smradom

Neki stanovnici Vatre će uznemiravati ostale džehennemlije svojim smradom i drugim neugodnostima.

Prenosi Salih b. Hajan od Ibn Burejde od njegova oca da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Od smrada koji izlazi iz spolnih organa bludnika stanovnici Vatre neće imati mira."[173]

Rekao je Ebu Bekr b. Ajaš: 'Pričao nam je neki čovjek da je čuo Mekhula kako citira hadis kojeg pripisuje Allahovom Poslaniku alejhi selam: "Stanovnici Vatre će osjetiti smrad, pa će reći: "Gospodaru naš, od kako smo dospjeli u vatru nismo osjetili neprijatniji miris od ovoga!" Pa će Allah reći: "To je smrad koji dolazi iz spolnih organa bludnika."

Pripovijeda Ismail b. Ajaš od Sa'lebeta b. Muslima El-Hus'amija od Ejuba b. Bešira El-Idžlija od Šefija b. Mati' od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Četiri skupine džehennemlija će svojom patnjom uznemiravati ostale stanovnike Vatre, oni će trčati između vatre i ključale vode i dozivati propast! Pa će stanovnici Vatre pitati jedni druge: 'Šta je s ovima! Dosta nam je naše patnje, još nas i oni uznemiravaju?!' Prvi od njih je čovjek zaključan u užarenom sanduku, drugi je čovjek čija se crijeva vuku za njim po Džehennemu, treći je čovjek iz čijih usta teče krv i gnoj i četvrti je onaj koji će jesti vlastito meso! Tada će se reći čovjeku zaključanom u sanduk: 'Zbog čega se nesretnik žestoko kažnjava tako da i nas uznemirava svojom patnjom?' A on će odgovoriti: 'Nesretnik je umro i sa sobom na svome vratu ponio tuđi imetak!' Zatim će se reći čovjeku čija se crijeva vuku za njim po Džehennemu: 'Zbog čega se nesretnik žestoko kažnjava tako da i nas uznemirava svojom patnjom?' A on će odgovoriti: 'Nesretnik nije vodio računa o mokraći i nije se od nje čistio!' Zatim će se reći čovjeku iz čijih usta teče krv i gnoj: 'Zbog čega se nesretnik žestoko

173 Za Saliha b. Hajana El-Kurešija, Jahja b. Mu'in je rekao da je slab kao prenosilac hadisa.

kažnjava tako da i nas uznemirava svojom patnjom?' A on će odgovoriti: 'Nesretnik je kupio tuđe riječi i njima se naslađivao kao što se čovjek naslađuje prilikom snošaja!' Zatim će se reći čovjeku koji jede vlastito meso: 'Zbog čega se nesretnik žestoko kažnjava tako da i nas uznemirava svojom patnjom?' A on će odgovoriti: 'Nesretnik je bio od onih koji su jeli meso drugih ljudi!'' Hadis bilježi Ebu Ne'im[174] I kaže: ''Što se tiče Šefi'a b. Mati'a oko njega se učenjaci razilaze, jedni kažu da je ashab.''

Sličan hadis Ebu Ne'im prenosi drugim lancem prenosilaca od Ismaila b. Ajaša gdje stoji: ''Na njegovom vratu je imetak drugih ljudi, umro je i nije vratio imetak ljudima niti su mu ga oni poklonili – i kaže – namjerno je uzimao i slušao loše riječi i njima se naslađivao – i kaže – jeo je meso ljudi[175] i prenosio tuđe riječi.''

Prenosi imam Ahmed svojim lancem prenosilaca od Mensura b. Za'zana da je rekao: 'Neko mi je pričao da će neke džehennemlije svojim smradom uznemiravati ostale stanovnike Vatre, pa će se reći: ''Teško tebi kakav si to grijeh činio? Dosta nam je naše muke i onoga čime smo iskušani još nas i ti uznemiravaj svojim smradom?'' On će odgovoriti: ''Bio sam učenjak, ali se nisam okoristio znanjem koje sam posjedovao!!''

TEFSIR KUR'ANSKOG AJETA **'Smrt će mu sa svih strana prilaziti'**

Kaže Uzvišeni Allah: **''Pred njim će Džehennem biti – i on će biti pojen odvratnom kapljevinom, mučiće se da je proguta, ali je nikako neće moći proždrijeti i smrt će mu sa svih strana prilaziti, ali on neće umrijeti; njega će teška patnja čekati.''** *(Ibrahim, 16-17.)*

'Smrt će mu sa svih strana prilaziti', kaže Ibrahim: ''Smrt će mu dolaziti ispod svake dlake na tijelu.''

Kaže Ed-Dahak: ''Smrt će mu dolaziti od velikog nožnog prsta.''

Znači dolazit će mu smrtne muke i bolovi sa svih strana i iz čitavog tijela, pa i ispod dlaka i noktiju, i pored ovolike patnje neće umrijeti niti će se riješiti muka.

Ibn Džurejdž je rekao: ''Duša će mu zastati u grlu i neće napustiti njegovo tijelo kako bi se riješio smrtne agonije, niti će se iz grla vratiti na svoje mjesto – u čitavo tijelo.''

Na ovaj način, veliki broj mufesira je protumačio kur'anski ajet **'Pa u njoj neće ni umrijeti ni živjeti.'** *(Al-A'la, 13.)*

Prenosi El-Evzai od Bilala b. Sa'da da je rekao: 'Vatra će se na Sudnjem danu dozivati: ''Vatro sagori ih! Vatro iskali svoj bijes! Vatro ispeci ih! Vatro gutaj a ne ubij!''

174 El-Hiljeh, 5/167-168.

175 Metafora ogovaranja (gibeta). Kaže Uzvišeni Allah: **''Zar bi nekom od vas bilo drago da jede meso umrlog brata svoga – a vama je to odvratno.''** *(Al-Hugurat, 12.)*

Kažnjavanje nevjernika u Džehennemu vječno će trajati

Patnja nevjernika u džehennemskoj vatri neće prestati niti će im biti ublažena, naprotiv ona će trajati vječno! Kaže Uzvišeni: **"A nevjernici će u patnji džehennemskoj vječno ostati, ona im se neće ublažiti i nikakve nade u spas neće imati."** *(Az-Zuhruf, 74-75.)*

I kaže: **"A nevjernike čeka vatra džehennemska, oni neće biti na smrt osuđeni, i neće umrijeti, i neće im se patnja u Njemu ublažiti, - eto tako ćemo svakog nevjernika kazniti."** *(Fatir, 36.)*

I kaže: "To su oni **koji su život na ovome svijetu pretpostavili onom na onom svijetu, zato im se patnja neće olakšati niti će im iko u pomoć priteći."** *(Al-Bekara, 86.)*

I kaže Uzvišeni: **"I oni koji će u vatri biti govorit će stražarima džehennemskim: "Zamolite Gospodara svoga da nam bar jedan Dan Svoju patnju ublaži! A zar vam poslanici vaši nisu jasne dokaze donosili?" – upitat će oni. – "Jesu!" – odgovorit će. – "Molite onda vi!" – reći će oni, ali će molba onih koji nisu vjerovali uzaludna biti."** *(Al-Mu'min, 49-50.)*

Ahmed b. Ebi El-Hivari kaže: 'Čuo sam Ishaka b. Ibrahima dok je držao govor sa mimbera u Damasku da je rekao: "Onome koji uđe u Džennet, Allah će svakog časa povećavati blagodati koje do tada nije poznavao, dok će onoga koji uđe u džehenemsku vatru, Allah svakog trena izlagati novim patnjama koje do tada nije kušao." Kaže Uzvišeni: **"Pa trpite, mučenje ćemo vam sve gorim učiniti."** *(An-Naba', 30.)*

Džisr b. Ferkad pripovijeda od Hasana El-Basrija da je rekao: 'Pitao sam Ebu Berzeta o najžešćem ajetu za navjernike u Kur'anu, pa je rekao: 'Čuo sam Allahovog Poslanika alejhi selam da je proučio kur'anski ajet **'Pa trpite, mučenje ćemo vam sve gorim učiniti'**, a zatim je rekao: "Propali su zbog grijeha koje su radili." Predaju bilježi Ibn Ebi Hatim, dok je Džisr slab prenosilac.

Istu predaju bilježi i imam El-Bejheki lancem prenosilaca koji ne doseže do Allahovog Poslanika alejhi selam, a ona glasi: 'Pita sam Ebu Berzeta o najžešćem ajetu za nevjernike u Allahovoj Knjizi, te je rekao: 'To je kur'anski ajet u kojem Allah kaže: **"Pa trpite, mučenje ćemo vam sve gorim učiniti."**

Kaže ima Mudžahid: "Do mene je došao haber da će se stanovnici Vatre odmarati tako što će stavljati svoje šake na kukove, zaista, nevjernike čekaju razne patnje koje je Allah sakrio od ljudi na dunjaluku."

Pripovijeda Mubarek od Hasana El-Basrija da je rekao: 'Allah je spomenuo lance, okove, vatru i ostale patnje koje su poznate na dunjaluku, a zatim je proučio kur'anski ajet **'I druge slične ovima muke, mnogostruke'** *(Sad, 58.)*, zatim je za riječ **'druge'** rekao: "To su muke i patnje nepoznate na dunjaluku." (Ibn Ebi Hatim).

Kaže Ebu Ja'la El-Musili: 'Pričao nam je Šurejh da im je pričao Ibrahim b. Sulejman od El-E'meša od Hasana El-Basrija od Ibn Abasa, r.a., da je za kur'anski ajet **'One koji nisu vjerovali i koji su od Allahova puta odvraćali Mi ćemo dvostru-**

kom kaznom kazniti.' *(An-Nahl, 88)*, rekao: "To je pet rijeka koje se nalaze ispod Arša, u nekim od tih rijeka, nevjernici se pate noću, a u nekim se izlažu patnji danju."

Zabrana gledanja u Allahovo plemenito lice će biti najveća patnja za nevjernike

Najveću patnju nevjernici će doživjeti onog momenta kada se između njih i Allaha postavi zastor, tako da Ga neće moći vidjeti. Toga Dana oni će biti udaljeni od Allahove milosti i Allahova srdžba će ih prekriti, dok će na drugoj strani, Allahova milost, oprost i gledanje u Njegovo plemenito lice biti najbolja blagodat koju će postići stanovnici Dženneta.

Kaže Uzvišeni Allah: **"A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova, uistinu, oni će toga Dana od milosti Gospodara svoga zaklonjeni biti, zatim će sigurno u oganj ući, pa će im se reći: "Eto, to je ono što ste poricali!"** *(Al-Mutaffifin, 14-17.)*

U ovim ajetima Allah spominje tri vrste patnji koje će na Sudnjem danu zadesiti nevjernike: između njih i Allaha će biti zastor, biće bačeni u vatru i doživjet će prijekor zbog svojih laži koje su iznosili na dunjaluku. Zbog onoga što su radili njihova srca su zapečaćena nakon što su postala crna zbog grijeha. Do njih ne dopire spoznaja o Allahu, Njegovoj veličini, strahu od Njega, niti ljubavi prema njemu. Kako su im srca na dunjaluku bila daleko od Allaha i Njegove spoznaje, tako isto će na ahiretu biti udaljeni od gledanja u Njegovo plemenito lice.

Stanje nevjernika je potpuno suprotno stanju stanovnika Dženneta. Kaže Uzvišeni Allah: **"One koji čine dobra djela čeka nagrada, i više od toga! Lica njihova neće tama i sjeta prekrivati; oni će stanovnici dženneta biti, u Njemu će vječno boraviti."** *(Yunus, 26.)* Oni koji čine dobra djela spadaju među dobročinitelje, a najveće dobročinstvo je da čovjek obožava Uzvišenog Allaha kao da ga vidi, kao što je pojasnio Allahov Poslanik alejhi selam kada je upitan o ihsanu (dobročinstvu) od strane Džibrila alejhi selam.[176] Za dobročinstvo Allah nagrađuje Džennetom i više od toga, a to je gledanje u Allahovo plemenito lice, kao što stoji u hadisu kojeg od Allahovog Poslanika alejhi selam prenosi Suhejb, r.a.[177] i drugi.

Kaže Dža'fer b. Sulejman: 'Čuo sam Ebu Imrana El-Džuvenija da je rekao: "Allah nikada nije pogledao nekog čovjeka, a da mu se nije smilovao, pa kada bi pogledao u stanovnike Vatre On bi im se smilovao, međutim, On je odredio da u njih ne pogleda."

176 Hadis bilježi imam Muslim, br. 8 od Omera b. El-Hataba r.a.

177 Hadis bilježi imam Muslim, br. 181, Knjiga o imanu, Poglavlju koje govori o viđenju Allaha od strane vjernika na Sudnjemu danu i imam Et-Tirmizi, br. 2555, Knjiga o opisu Dženneta, Poglavlju o onome što se prenosi o viđenju Allaha na Sudnjemu danu.

Kaže Ahmed b. Ebi El-Hivari: 'Pričao nam je Ahmed b. Musa od Ebu Merjeme da je rekao: 'Stanovnici Vatre će dozivati: ''Gospodaru naš, kazni nas kojom god patnjom želiš, samo budi zadovoljan s nama, jer je Tvoja srdžba za nas teža od same patnje u kojoj se nalazimo.''

Kaže Ahmed: 'Kada sam čuo ovu predaju spomenuo sam je Sulejmanu b. Ebi Sulejmanu, pa je rekao: ''To neće govoriti stanovnici Vatre, to će govoriti oni koji su bili poslušni Allahu.'' Tada sam otišao do Ebu Sulejmana i saopćio mu ono što sam čuo od njegovog sina, pa mi on reče: ''Istinu je rekao Sulejman b. Ebi Sulejman – sin Ebu Sulejmana Ed-Daranija i veliki učenjak Allah mu se smilovao – istina je ono što je rekao. Stanovnici Vatre su zaista velike neznalice i ne poznaju ovu stvar iako je ona prava istina, ovo poznaju jedino oni koji poznaju svoga Gospodara, oni koji su Mu bili poslušni. Postoji mišljenje da će to govoriti veliki grješnici od sljedbenika Muhamedova umeta. Neki od tih grešnika iz vatre će izaći nakon što zatraže direktno pomoć od Allaha, neki će iz nje izaći zbog jake nade u Allaha Jedinog. Oni kojima bude naređeno da idu u Vatru, zatražit će Allahovo utočište od nje svojom spoznajom Uzvišenog Allaha, pa će ih on spasiti.''

Kaže Ebu El-Abas b. Mesruk: 'Čuo sam Suvejda b. Se'ida kako govori da je čuo El-Fudajla b. Ijada da kaže: 'Na Sudnjem danu će čovjek stati pred Uzvišenog Allaha, a sa sobom neće imati niti jedno dobro djelo, pa će Allah reći: ''Idi i potraži nekog od dobrih ljudi koje poznaješ pa ću ti oprostiti zbog tog poznanstva.'' Čovjek će otići veoma daleko, koliko je trideset godina hoda i neće pronaći dobrog čovjeka kojeg poznaje, pa će se vratiti i stati pred Allaha, a zatim reći: ''Gospodaru moj, nisam našao niti ijednog dobročinitelja kojeg poznajem!'' Tada će Allah narediti da ga povedu prema Vatri. Kada ga ščepaju Zebanije (čuvari džehennema) i povuku prema Vatri, čovjek će reći: ''Gospodaru moj, ako mi želiš oprostiti na osnovu mog poznavanja dobrih ljudi, onda je preče da mi oprostiš zbog mog tevhida i vjerovanja u Tebe!'' Tada će Allah reći melecima: ''Vratite onoga koji Me je spoznao i znao za Mene, i obucite mu odjeću Moga kerameta i pustite ga neka uživa u džennetskim baščama i perivojima, jer je on znao za Mene.''

Gošćenje stanovnika Vatre u Džehennemu – da nas Allah sačuva njegove patnje!

Kaže Uzvišeni Allah: **"I tada ćete vi, o zabludjeli, koji poričete oživljenje, sigurno s drveta Zakkum jesti, i njime ćete trbuhe puniti, pa zatim na to ključalu vodu piti, poput kamila koje ne mogu žeđ ugasiti; to će na onom svijetu biti gošćenje njihovo!"** *(Al-Waki', 51-56.)*

Ovi ajeti potvrđuju da će nevjernici nakon što uđu u Džehennem biti počašćeni plodovima drveta *Zakkum* i pićem ključalim, a prije toga će izgarati od silne žeđi, kao što kaže Uzvišeni: **"A kad u Džehennem žedne grešnike potjeramo."** *(Maryem, 86.)*

Rekao je Ebu Imran El-Džuveni: 'Do nas su stigle predaje o tome da će nevjernici biti proživljeni žedni, zatim će na Sudnjem danu stajati pedeset hiljada godina, a zatim je citirao kur'anski ajet **"A kad prema Džehennemu žedne grešnike potjeramo"**. Tumačeći ovaj ajet imam Mudžahid je rekao: "Na Sudnjem danu će se vratovi nevjernika presoliti od silne žeđi."

U dva Sahiha[178] se bilježi poduži hadis o *šefa'atu* u kojem Allahov Poslanik alejhi selam kaže: 'Na Sudnjem danu židovi i kršćani će biti upitani: "Šta želite?" A oni će odgovoriti: "Napoji nas Gospodaru naš, ožednjeli smo!" Tada će im se pokazati mjesto njihovog boravka, kada se okupe oko Džehennema, čiji će plamenovi gutati jedni druge, biće strovaljeni u džehennemsku vatru.'

Pripovijeda Ejub od Hasana El-Basrija da je rekao: "Šta misliš o narodu koji će na Sudnjem danu stajati pedeset hiljada godina, u takvom stanju ništa neće jesti niti piti, njihovi vratovi će se presoliti od žeđi, a utrobe sagorjeti od gladi, zatim će biti odvedeni u Džehennem i napojeni sa izvora ključale vode, koja je dostigla vrhunac ključanja."

Prenosi Ibnu-l-Mubarek svojim lancem prenosilaca od Ka'ba, r.a., da je rekao: 'Allah će na Sudnjem danu pogledati jednog od Svojih robova na koga je ljut i reći: "Uzmite ga." Tada će ga zgrabiti stotinu hiljada meleka ili više, pa će ga jako stegnuti i skupiti tako da će mu se spojiti glava sa stopalima. Ljuti na njega zbog Allahove srdžbe, okrenut će ga licem prema dole i odvući do džehennemske vatre koja je na njega ljuta sedamdeset puta više nego meleci. Kada dospije u vatru zatražit će gutljaj vode, pa će biti napojen tekućinom od koje će spasti koža i meso, zatim će ga gurnuti u džehennemske dubine, pa teško njemu od džehennemske vatre.'

Kaže Ibnu-l-Mubarek: 'Od nekih stanovnika Medine sam čuo da će se čovjek otimati od meleka dok bude vučen prema Vatri govoreći: "Zašto mi se ne smilujete?" Oni će reći: "Kako da ti se smilujemo, kada ti se nije smilovao od Milostivih Najmilostiviji."

Prenosi El-E'ameš od Malika b. El-Harisa da je rekao: 'Kada bude bačen u Džehennem, čovjek će kroz njega propadati dok ne stigne do nekih od njegovih vrata (kapije), pa će se reći: "Ostaj tu dok ne budeš ugošćen", pa će biti počašćen čašom punom zmijskog otrova i otrova škorpije, koji će kosu odvojiti od kože, kožu od mesa, meso od kostiju i vene od mesa.' (Ibn Ebi Hatim).

Prenosi Muhamed b. Sulejman b. El-Asbehani od Ebu Sinana Darara b. Mureta od Abdullaha b. Ebi El-Huzejla od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Kada se stanovnici Vatre povedu prema Džehennemu, vatra će ih u jednom trenu obaviti i progutati, od njene žestine će meso spasti sa kostiju i slizati se do nožnih članaka." Hadis bilježi imam Et-Taberani i njegovo pripisivanje Allahovom Poslaniku alejhi selam nije validno. Istu predaju prenosi Ibn Ujejne od

---

178 El-Buharija u tefsiru sure An-Nisa, poglavlje '**Allah nikome neće učiniti nepravdu koliko i jedan trun**' i Muslim, br. 183, Knjiga o imanu, Poglavlju o načinu gledanja u Allaha na Sudnjem danu, od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a. Pogledaj sve verzije ovog hadisa u Džami'i-l-Usul, br. 7975.

Ebu Sinana od Abdullaha b. Ebi El-Huzejla ili nekog drugog prenosioca od Ebu Hurejre i ne pripisuje ga Allahovom Poslaniku alejhi selam. Predaju također prenosi Muhammed b. Fudajl od Ebu Sinana od Abdullaha b. Ebi El-Huzejla od Ebu Hurejre r.a., da je za kur'anski ajet **'Koja će kože crnim učiniti'** rekao: "Na Sudnjem danu će Džehennem progutati svoje stanovnike i u tren oka ih spaliti, tako da će meso spasti sa kostiju i slizati se do nožnih članaka."

* * *

DVADESET I DRUGI DIO

Stanovnici Džehennema će bolno plakati, jaukati i moliti za spas ali im se dove neće uslišiti

Kaže Allah: **"U njemu će prigušeno uzdisati, u njemu ništa radosna neće čuti."** *(Al-Anbiya, 100.)*

Kaže Uzvišeni: **"I nesretni će u Džehennem, u njemu će teško izdisati i udisati."** *(Hud, 106.)*

Prenosi Ma'mer od Katade da je rekao: "Jaukanje nevjernika u džehennemskoj vatri slično je revanju magarca čiji glas počinje tiho, a zatim se naglo prolomi."

Kaže Uzvišeni Allah: **"Oni će u njemu jaukati."** *(Fatir, 37.).*

Prenosi Harisete da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: "Kao da gledam stanovnike Vatre kako pomažu i jauču u Džehennemu." Hadis je ranije spomenut.

Prenosi Muavija b. Salih od Sulejma b. Amira od Ebu Umame, r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "U snu sam vidio', zatim je spomenuo poduži hadis u kojem između ostalog stoji: "Nastavili smo ići, kad odjednom ugledasmo dim i začusmo vrištanje, ja upitah šta je ovo Džibrile?" "Džehennem", odgovori on. (Taberani i drugi).[179]

Prenosi El-E'ameš od Jezida Er-Rekašija od Enesa, r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Stanovnici Vatre će mnogo plakati, od silnog plača će isplakati svoje suze, zatim će nastaviti plakati sve dok krv ne poteče niz njihova lica, koja će od krvi ispucati i biti poput brazdi, da se kojim slučajem na njih postave lađe, zaplovile bi od silne krvi." (Ibn Madže).[180] Također se ova predaja prenosi od El-E'ameša od Amra b. Mureta i Jezida Er-Rekašija od Enesa r.a. Predaju također prenosi Se'id b. Seleme od Jezida Er-Rekašija da je rekao: "Do nas je došla ova predaja za koju nije naveden lanac prenosilaca i koja se ne pripisuje Allahovo Poslaniku alejhi selam."

Selam b. Miskin prenosi od Katade od Ebu Burdeta b. Ebi Musa'a od njegovog oca da je rekao: "Stanovnici Vatre će proliti toliko suza da bi lađe po njima mogle ploviti, a kada im suze presuše iz njihovih očiju će poteći krv, zato plači bojeći se stanja u kojem će nevjernici biti!"

Salih El-Muri je rekao: "Do mene je došlo da će stanovnici Vatre toliko jaukati dok ne promuknu, a kada ostanu bez glasa, plač će im nalikovati stenjanju bolesna čovjeka kojem samo što nije nastupio smrtni čas."

Pripovijeda Ibn Ishak od Muhameda b. Ka'ba da je rekao: "Uzdisat će u Džehennemu, a i Džehennem će uzdahnuti, cvilit će u Džehennemu, a i Džehennem će cviliti zbog toga što su dozvolili sebi ono što je Allah zabranio."

---

179 Kaže El-Hejsemi u Medžme'i-l-Zevaid, 1/76-77: 'Hadis bilježi Et-Taberani u svome djelu El-Kebir, čiji su prenosioci, prenosioci od kojih je hadise uzimao El-Buhari.

180 Ibn Madže, br. 4324, Knjiga o zuhdu, Poglavlju o opisu Džehennema. El-Busiri kaže: 'U lancu hadisa se nalazi Jezid b. Ebane Er-Rekaši koji je slab.

Kaže Alija b. Ebi Talha tumačeći kur'anski ajet **'U njemu će teško izdisati i udisati'** Ibn Abas je rekao: "To su gromoglasni i prigušeni glasovi."

Imam Malik prenosi od Zejd b. Eslem da je za kur'anski ajet **'Žalili se mi ili trpjeli, svejedno nam je, spasa nam više neće biti'** *(Ibrahim, 21.)* rekao: 'Trpjeli su bol stotinu godina, zatim su plakali isto toliko godina, na kraju su uvidjeli i rekli: "Žalili se mi ili trpjeli, svejedno nam je, spasa nam neće biti."

Prenosi El-Velid b. Muslim od Ebu Seleme Ed-Devsija – njegovo ime je Sabit b. Šurejh – od Salima b. Abdullaha da je Allahov Poslanik alejhi selam dovio sljedećim riječima: "Allahu moj podari mi oči koje će suzama iz straha od Tebe izliječiti moje srce prije nego što suze postanu krv, a kutnjaci žar." Salim koji se spominje u lancu prenosilaca je Salim b. Abdullah El-Muharibi i ovaj njegov hadis je (mursel). Neki smatraju da je to Salim b. Abdullah b. Omer, a neki u lancu ovoga hadisa spominju i Abdullaha b. Omera, međutim, ni jedna od ove dvije navedene tvrdnje nije tačna.

El-velid b. Muslim, također prenosi od Abdurahmana b. Jezida b. Džabira od Ismaila b. Ubejdullaha da je rekao: 'Davud alejhi selam je molio: "Gospodaru moj podari mi oči koje će suzama iz straha od Tebe izliječiti moje srce prije nego što one postanu krv, a kutnjaci postanu žar." Kada je ukoren zbog silnog plača Davud alejhi selam je rekao: "Dozvolite mi da plačem prije Dana koji će biti ispunjen plačem, Dana u kojem će se brada potpaliti a kosti ugljen postati. Dozvolite mi da plačem prije nego li pored mene naidu strogi i snažni meleci koji se onome što im Allah zapovijedi neće opirati, koji će ono što im se naredi izvršavati."

Prenosi Junus b. Mejsere od Ebu Idrisa El-Havlanija da je rekao: 'Davud alejhi selam je govorio: "Plači dušo moja prije nego dođe Dan plača! Plači prije nego što dođe vrijeme kada plač od koristi neće biti", zatim bi naredio da mu donesu žeravicu na koju bi stavio svoju ruku, pa kada bi ga počela pržiti podigao bi ruku i rekao: "Ah...kako je bolna Allahova patnja! Ah......ah... uzdiši prije nego dođe vrijeme kada ti jaukanje neće od koristi biti."

Pripovijeda Sabit El-Bunani od Safvana b. Mahreza da je rekao: 'Davud alejhi selam je ima jedan dan u sedmici u kojem je uzdisao, jaukao i sebi govorio: "Ah...ah...teško meni od Allahove patnje! Uzdiši i jauči – dušo moja – prije nego dođe Dan u kojem jadikovanje neće koristiti." Safvan je ovu predaju spomenuo na jednom sijelu, pa je zaplakao tako da je plač obuzeo njegovo tijelo, a zatim je ustao i napustio skup.'

Kaže Abdullah b. Rijah El-Ensari: 'Čuo sam Ka'ba r.a., kako uči ajet **'Ibrahim je zaista bio dobrodušan, sažaljiv i odan'**, a zatim je rekao: 'Kada bi se spomenuo Ddžehennem, Ibrahim alejhi selam bi rekao: "Ah....Ah od džehennemske patnje....Ah....Ah od džehennemske vatre." Slično se prenosi od Ebu El-Dževza' i Ubejd b. Umejr.

Prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja svojim lancem prenosilaca od Rijaha El-Kajsija da je prošao pored dječaka koji je plakao, pa je zastao i upitao: "Zbog čega plačeš dječače?" Kako dječak ništa ne odgovori i sam Rijah je zaplakao, a zatim je

rekao: "Stanovnici Vatre neće imati mira niti zamjene osim plača, pa je još više zaplakao."

U drugoj predaji koju prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja stoji da je Rijah El-Kajsi posjetio jedno pleme i tom prilikom čuo dječaka kako plače u mrkloj noći, pa je zaplakao i plakao sve do svitanja. Kada je upitan o razlogu njegovog plača, rekao je: "Kada sam čuo dječaka kako plače sjetio sam se stanovnika Vatre koji će u Džehennemu bespomoćno plakati, a zatim je ponovo zaplakao."

Stanovnici Vatre će moliti za izbavljenje iz Džehennema

Kaže Uzvišeni Allah: **"Gospodaru naš – reći će – naši prohtjevi su bili od nas jači, te smo postali narod zalutali. Gospodaru naš, izbavi nas iz nje; ako bismo ponovo zlo radili, sami bismo sebi nepravdu učinili. Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite! – reći će On."** *(Al-Mu'minun, 106-108.)*

I kaže: **"Oni će dozivati: 'O Malik! Neka Gospodar tvoj učini da umremo! – a On će reći: "Vi ćete tu vječno ostati!"** *(Az-Zuhruf, 77.)*

I kaže: **"I oni koji će u Vatri biti govorit će stražarima džehennemskim: 'Zamolite Gospodara svoga da nam bar jedan dan patnju ublaži! A zar vam poslanici vaši nisu jasne dokaze donosili? – upitat će oni. – Jesu! – odgovorit će. – Molite onda vi! – reći će oni. Ali će molba onih koji nisu vjerovali uzaludna biti."** *(Al-Mu'min, 49-50.)*

I kaže: **"Oni će u njemu jaukati: 'Gospodaru naš, izbavi nas, činit ćemo dobra djela, drukčija od onih koja smo činili. – A zar vas nismo ostavili da živite dovoljno dugo da bi onaj koji je trebalo da razmisli imao vremena da razmisli, a bio vam je došao i onaj koji opominje? Zato iskusite patnju, nevjernicima nema pomoći!"***(Fatir, 37.)*

U hadisu kojeg prenosi El-E'ameš od Šemra b. Atije od Šehra b. Havšiba od Umu Ed-Derda'a od Ebu Ed-Derda'a, r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je u vezi stanovnika Džehennema rekao: "Govorit će jedni drugima: "Hajde da se obratimo čuvarima džehennemskim!?" Čuvari će im reći: **"A zar vam poslanici vaši nisu jasne dokaze donosili?" – upitat će oni. – "Jesu!" – odgovorit će. – "Molite onda vi!" – reći će oni. Ali će molba onih koji nisu vjerovali uzaludna biti'***(Al-Mu'min, 49-50.)*, zatim će reći hajde da zamolimo Malika, pa će reći: **"O Malik! Neka Gospodar tvoj učini da umremo! – a On će reći: "Vi ćete tu vječno ostati!"** *(Az-Zuhruf, 77.)*.

Kaže El-E'ameš: 'Neko mi je pričao da će nevjernici čekati na Malikov odgovor hiljadu godina', zatim će jedni drugima reći molite svoga Gospodara jer ne postoji niko bolji od Njega, pa će reći: **"Gospodaru naš, naši prohtjevi su bili od nas jači, te smo postali narod zalutali. Gospodaru naš, izbavi nas iz nje; ako bismo ponovo zlo radili, sami bismo sebi nepravdu učinili'** *(Al-Mu'minun, 106-107)*. Na ovu njihovu molbu Allah će odgovoriti: **"Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite!"** *(Al-Mu'minun, 108.)*, kada čuju ove riječi oni će izgubiti svaku nadu u spas

od vatre, bolno će uzdisati i propast i tuga će ih zadesiti' Hadis bilježi Tirmizi[181] kao govor Allahovog Poslanika alejhi selam i kao govor Ebu Derda'a, r.a.

Prenosi Ebu Me'ašer od Muhameda b. Ka'ba El-Ferdija da je rekao: 'Stanovnici Vatre će imati pet molbi, na četiri od njih će im se odgovoriti, dok će im se na petu molbu prešutjeti (neće odgovoriti). Prva njihova molba će biti: **"Gospodaru naš – reći će – dva puta si nas usmrtio i dva puta si nas oživio; mi priznajemo grijehe naše, pa ima li ikakva načina da se izađe?"** *(Al-Mu'min, 11.)*, na njihovu molbu će dobiti sljedeći odgovor: **"To vam je zato što niste vjerovali kad se pozivalo Allahu Jedinom, a vjerovali ste ako bi Mu se neko drugi smatrao jednakim!"** *(Al-Mu'min, 12.)* Zatim će uputiti drugu molbu: **"Gospodaru naš, vidjeli smo i čuli smo, pa nas povrati da dobra djela činimo, mi, doista, čvrsto vjerujemo!"** *(As-Sagda, 12.)*, na tu molbu će uslijedit odgovor: **"A kad bismo htjeli, svakog čovjeka bismo na pravi put uputili, ali Ja sam već istinu rekao: Napunit ću, zaista, džehenem džinovima i ljudima zajedno! Pa trpite zato što ste zaboravljali da ćete ovaj dan doživjeti – i Mi ćemo vas zaboraviti – i vječnu patnju trpite zbog onoga što ste radili."** *(As-Sagda, 13-14.)*, uputiće i treću molbu: **"Gospodaru naš, ostavi nas još samo kratko vrijeme, odazvaćemo se pozivu Tvome i slijedit ćemo poslanike!"** *(Ibrahim, 44.)*, i na nju dobiti odgovor: **"A zar se prije niste zaklinjali da nećete na onaj svijet?"** *(Ibrahim, 44.)*, uputiće će i četvrtu molbu: **"Gospodaru naš, izbavi nas, činit ćemo dobra djela, drukčija od onih koja smo činili"** *(Fatir, 37.)*, i na nju dobiti odgovor: **"A zar vam nismo ostavili da živite dovoljno dugo da bi onaj koji je trebao da razmisli imao vremena da razmisli, a bio vam je došao i onaj koji opominje?"** *(Fatir, 37.)*, zatim će uputiti posljednju dovu: **"Gospodaru naš, naši prohtjevi su bili od nas jači, te smo postali narod zalutali. Gospodaru naš, izbavi nas iz nje; ako bismo ponovo zlo radili, sami bismo sebi nepravdu učinili"** *(Al-Mu'minun, 106-107.)* na posljednju molbu će dobiti sljedeći odgovor: **"Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite! – reći će On. Kada su neki robovi Moji govorili: 'Gospodaru naš, mi vjerujemo, zato nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti si najmilostiviji! – vi ste im se toliko rugali da ste zbog toga na Mene zaboravljali i uvijek ste ih ismijavali."** *(Al-Mu'minun, 108-110.)*, i poslije ovoga ništa neće govoriti.' (Adem b. Ebi Ijas I Ibn Ebi hatim).

Bilježi Ibn Ebi Hatim predaju preko Katade od Ebu Ejuba El-Itkija od Abdullaha b. Amra, r.a., da je rekao: 'Stanovnici Vatre će dozivati: **"O Malik! Neka Gospodar tvoj učini da umremo!"** Kada prođe četrdeset godina Malik će im odgovoriti: **"Vi ćete tu vječno ostati!"** *(Az-Zuhruf, 77.)* Oni će tada reći: **"Gospodaru naš, izbavi nas iz nje; ako bismo ponovo zlo radili, sami bismo sebi nepravdu učinili"**, tada će proći toliko godina koliko je čitav dunjaluk, i oni će dobiti od

181 Et-Tirmizi, br. 2589, Knjiga o opisu Džehennema, Poglavlje o onome što se prenosi o osobinama hrane stanovnika Vatre. Lanac ovog hadisa je slab. Kaže Tirmizi: 'Rekao je Abdullah b. Abdurahman – Ed-Daremi – ljudi ne poznaju ovaj hadis, naprotiv, ovaj hadis se prenosi od El-E'ameša od Šemra b. Atije od Šehra b. Havšiba od Umu Ed-Derda' od Ebu Ed-Derda'a kojem se hadis i pripisuje, a nikako nije govor Allahovog Poslanika alejhi selam. Lanac hadisa je slab u obije verzije, onoj koja se pripisuje Allahovom Poslaniku, alejhi-selam i onoj koja se pripisuje Ebu Ed-Derda'u, kaže Ed-Daremi.

govor: **"Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite!"**, ovim će im biti zapečaćen govor i snaći će ih velika tuga i očaj nakon što čuju odgovor i od njih će dopirati jedino jauci i bolni uzdisaji.'

Prenosi Ata'a b. Es-Saib od Ebu El-Hasana od Ibn Abasa r.a., da je tumačeći kur'anski ajet **"O Malik! Neka Gospodar tvoj učini da umremo!"** Rekao: 'Nakon njihove molbe, Malik će ih ostaviti u iščekivanju hiljadu godina, a zatim će reći: **"Ostanite u njoj prezreni."** Ovu predaju bilježi imam El-Bejheki od Ata'a od Ikrime od Ibn Abasa r.a.

Imam Sunejd u svome tefsiru navodi predaju i kaže: 'Pričao nam je Hadžadž od Ibn Džurejdža da je rekao: 'Stanovnici Vatre će dozivati čuvare Džehennema **'Zamolite Gospodara svoga da nam bar jedan dan patnju ublaži!'**, ali im se oni neće odazvati onoliko koliko Allah bude htio, a kada im se odazovu reći će: **"Molite onda vi! Ali će molba onih koji nisu vjerovali uzaludna biti"**, zatim će dozivati **"O Malik! Neka Gospodar tvoj učini da umremo!"**, pa će ih i čuvar Džehennema ostaviti u iščekivanju četrdeset godina, a zatim će reći: **"Ostanite u njoj prezreni."** Na kraju će nesretnici zamoliti svoga Gospodara **"Gospodaru naš – reći će – naši prohtjevi su bili od nas jači, te smo postali narod zalutali. Gospodaru naš, izbavi nas iz nje; ako bismo ponovo zlo radili, sami bismo sebi nepravdu učinili."** Na njihovu molbu Allah će ih ostaviti u iščekivanju toliko dugo koliko je trajao dunjaluk, a zatim će se odazvati i reći: **"Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite!"**

Safvan b. Amr pripovijeda i kaže: 'Čuo sam Ejfe'a b. Abda El-Kelaija da je rekao: 'Rekao je Allahov Poslanik alejhi selam: 'Kada stanovnici Dženneta uđu u Džennet, a stanovnici Vatre u Džehennem, Allah će reći: 'O stanovnici Dženneta **'Koliko ste godina na zemlji proveli? Proveli smo dan i samo dio dana – odgovorit će.'** *(Al-Mu'minun, 112-113)*, kako je divno to što ste postigli za dan i samo dio dana, Moju milost, naklonost i Moj Džennet, zato u njemu vječno ostajte', zatim će Allah reći stanovnicima Vatre: **'Koliko ste godina na zemlji proveli? Proveli smo dan i samo dio dana – odgovorit će.'**, kako je ružno to što ste postigli za dan i samo dio dana, Moju srdžbu, grijehe i Moj Džehennem, zato u njemu vječno ostajte', stanovnici Vatre će tada reći: **"Gospodaru naš, izbavi nas iz nje; ako bismo ponovo zlo radili, sami bismo sebi nepravdu učinili. Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite! – reći će On."** *(Al-Mu'minun, 106-108.)*, biće to posljednji razgovor između stanovnika Vatre i njihovog Gospodara!' (Ebu Ne'im).[182] Istu predaju prenosi Ejfe'a koja je mursel.

Pripovijeda Ebu Ez-Ze'ra' od Abdullaha b. Mes'uda r.a., da je rekao: 'Kada Allah odluči da iz vatre ne izađe ni jedan od njenih stanovnika, izmijenit će njihova lica i kože, zatim će doći jedan od vjernika da se zauzima za neke od stanovnika Vatre i reći: "Ja Rabi!" Tada će se reći: "Ko prepozna nekoga od stanovnika Vatre neka ga iz nje i izbavi", tada će vjernik otići do Džehennema, i u njemu nikoga neće prepoznati, tada će ga iz Džehennema dozvati neko i reći: "O čovječe ja sam taj i taj, međutim, vjernik će mu odgovoriti: Ja tebe ne poznajem!" Tada će stanovnici

182 El-Hiljeh, 5/132 i kaže: 'Ovu predaju Ejfe'a prenosi lancem prenosilaca od Muavije b. Ebi Sufjana i drugih'

Vatre u njoj reći: **'Gospodaru naš, izbavi nas iz nje; ako bismo ponovo zlo radili, sami bismo sebi nepravdu učinili'**, na njihove molbe će uslijediti odgovor: **'Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite! – reći će On'** Nakon ovih riječi Allah će nad njima vatru zapečatiti i iz nje niko više neće izaći! Da nas Allah sačuva patnje u Džehennemu!

Abdullah b. Mes'ud r.a., je u komentaru kur'anskog ajeta **'Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite! – reći će On'** rekao: "Nakon što čuju ovaj odgovor iz Džehennema niko više neće izaći!"

Abdurezak u svome tefsiru navodi predaju od Abdullaha b. Isa'a od Zijada El-Hurasanija – koji predaju pripisuje nekim učenjacima – da je rekao: 'Kada Allah kaže stanovnicima Vatre **'Ostanite u njoj prezreni i ništa Mi ne govorite!** oni će umuknuti i od njih će dopirati jedino hroptanje nalik udaranju o lavor.'

Stanovnici Vatre će gajiti nadu u izbavljenje iz Džehennema sve dok se smrt ne zakolje

Iako će biti u vatri i patnji, stanovnici Džehennema će imati nadu u spasu i izlasku iz džehennemske vatre, sve dok se smrt ne dovede i ne zakolje između Džehennema i Dženneta u obliku crnog ovna, a kada se to desi stanovnike Vatre će pogoditi nezapamćena tuga i očaj!

U dva Sahiha[183] od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Smrt će na Sudnjem danu biti dovedena u obliku crnog ovna i postaviti između Dženneta i Džehennema, a zatim će glasnik povikati: "O stanovnici Dženneta da li znate šta je ovo?" Oni će pogledati i reći: "To je smrt!" Tada će glasnik ponovo povikati: "O stanovnici Vatre da li znate šta je ovo?" Oni će pogledati i reći: "To je smrt!" Tada će se ona (smrt) zaklati i biće rečeno: "O stanovnici Dženneta vječnost, nema umiranja, a vi stanovnici Vatre vječnost, nema umiranja." Tada je Allahov Poslanik alejhi selam proučio ajet **"I opomeni ih na Dan tuge kada će biti s polaganjem računa završeno, a oni su ravnodušni bili i nisu vjerovali."** *(Maryem, 39).*

Sličnu predaju zabilježio je i imam Et-Tirmizi sa dodatkom "Da Allah nije odredio stanovnicima Dženneta život i vječnost, od sreće bi umrli (kada čuju da će u Džennetu vječno boraviti), a isto tako da Allah nije odredio stanovnicima Vatre život i vječnost, od tuge bi umrli (kada čuju da će u patnji vječno ostati)."

Bilježi imam Ahmed, Tirmizi i Ibn Madže[184] od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Kada budu pozvani, stanovnici Dženneta će se uplašiti, strahujući da ne budu izvedeni iz onoga u čemu se nalaze, dok će

183 El-Buhari, br. 4730 u tefsiru sure Maryem, poglavlje '**I opomeni ih na Dan tuge**', Muslim, br. 2849, Knjiga o Džennetu, poglavlju u Vatru će ući oholnici a u Džennet nejaki i Tirmizi, br. 3125 u Tefsiru sure Maryem.

184 El-Musned, 2/261, Ibn Madže, Knjiga o zuhdu, br. 4327, Poglavlje o opisu Džehennema i Et-Tirmizi, br. 2560, Knjiga o opisu Dženneta, Poglavlje o onome što se prenosi o vječnom životu u Džennetu i Džehennemu. Hadis je vjerodostojan.

se stanovnici Vatre obradovati, radujući se da će biti izbavljeni iz onoga u čemu se nalaze."

U predaji kod Tirmizija stoji "Kada se pozovu stanovnici Vatre će se obradovati, puni nade da će se za njih neko zauzimati."

U dva Sahiha[185] od Abdullaha b. Omera r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Kada se smrt zakolje, džennetlijama će se još više povećati radost, dok će se džehennemlijama još više povećati očaj i propast." Isti hadis u skraćenoj verziji zabilježio je i imam Et-Tirmizi[186] od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., u kojem stoji: "Da je iko umro od radosti bili bi to stanovnici Dženneta koji bi umrli od sreće, a da je iko umro od tuge bili bi to stanovnici Vatre koji bi umrli od tuge i bola."

Ibn Ebi Hatim bilježi predaju sličnu prethodnim od Abdullaha b. Mes'uda r.a., da je rekao: 'Na Sudnjem danu će se pozvati stanovnici Dženneta i Vatre , pa će im biti rečeno: "Vječnost, nema umiranja." Tada će se stanovnici Dženneta jako obradovati, da je iko umro od sreće bili bi to oni, dok će stanovnici Vatre bolno zajaukati, da je iko umro od tuge bili bi to oni. Uzvišeni Allah kaže: **"I upozori ih na bliski Sudnji dan kada će srca do grkljana doprijeti i popriječiti se."** (Al-Mu'min, 18.) u drugom ajetu Uzvišeni kaže: **"I opomeni ih na Dan tuge kada će biti s polaganjem računa završeno, a oni su ravnodušni bili i nisu vjerovali."** (Maryem, 39.)'

Prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja svojim lancem prenosilaca od Hišama b. Hasana, da je rekao: 'Dok je prolazio pored gomile pijeska Omer b. El-Hatab r.a., je zaplakao! "Zbog čega plačeš vodo pravovjernih", neko upita? On tada reče: "Sjetio sam se stanovnika Vatre! Kada bi im se kazalo da će u vatri ostati toliko godina koliko ima u ovoj gomili kamenčića, od sreće bi ispružili svoje vratove, medutim, patnja u džehennemu je vječna." Predaja slična ovoj se prenosi od Abdullaha b. Mes'uda, r.a., koju neki pripisuju njemu, a neki je pripisuju Allahovom Poslaniku alejhi selam.

Dove velikih grešnika – iz redova monoteista – će im koristiti dok budu u Vatri

Nekim grešnicima iz redova monoteista će biti uslišane dove dok budu kažnjavani u Džehennemu zbog velikih grijeha koje su radili.

Bilježi imam Ahmed od Ebu Zilala od Enesa b. Malika r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Jedan Allahov rob će hiljadu godina u Džehennemu dozivati: "Ja Hananu, Ja Menanu!" Pa će Allah reći Džibrilu alejhi selam: "Idi i dovedi roba koji Me doziva." Kada ode do Džehennema, vidjeće njegove stanovnike nesretne i uplakane, pa će se vratiti Gospodaru i obavijestiti ga o onome što je

185 El-Buhari, br. 6548, Knjiga o suptilnosti, Poglavlje o opisu Dženneta i Džehennema i Muslim, br. 2850, Knjiga o Džennetu, Poglavlje u Vatru će ući oholnici.

186 Et-Tirmizi, br. 2561, od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a.

vidio, Allah će tada reći: ''Dovedi Moga roba koji se nalazi na tom i tom mjestu u Džehennemu.'' Džibril će otići i dovesti traženog roba! Kada stane pred Uzvišenog Gospodara, Allaha će reći: ''Robe Moj kako si zatekao mjesto u kojem se kažnjavaš?'' ''To je najgore mjesto i prebivalište'', reći će on! ''Vratite Moga roba u mjesto koje mu pripada'', reći će Allah! Rob će uzviknuti: ''Gospodaru moj! Ponadao sam se da me više nikada nećeš vratiti u Vatru nakon što si me iz nje izbavio!'' ''Oslobodite Moga roba vatre'', reći će On.'[187]

Ime spomenutog Ebu Zilala je Hilal i hadiski stručnjaci ga ocjenjuju slabim prenosiocem.

Bilježi imam Tirmizi[188] preko Rušdejna b. Sa'da koji kaže: 'Pričao mi je Ibn En'am – El-Efriki – od Ebu Osmana koji mu je pričao hadis od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''Dvojica Džehennemlija će žestoko jaukati u Vatri, pa će Uzvišeni Allah reći: ''Izvedite onu dvojicu iz Vatre.'' Kada budu izvedeni, Allah će upitati: ''Zbog čega toliko vrištite i jaučete?'' ''Da bi nam se smilovao Gospodaru naš'', reći će oni! Allah će reći: ''Moja milost prema vama se ogleda u tome da odete do Džehennema i bacite se u Vatru gdje ste i bili.'' Jedan od njih će otići i baciti se u Džehennem, pa će zateći vatru hladnom i spanosnom, a drugi će se zaustaviti ispred Džehennema, Uzvišeni Allah će reći: ''Šta te spriječi da uradiš ono što je uradio tvoj prijatelj?'' ''Ponadao sam se da me nećeš vratiti u Vatru nakon što si me iz nje izbavio.'' ''Tebi pripada ono čemu se nadaš'', reći će Uzvišeni Allah! Zatim će skupa ući u Džennet zahvaljujući Allahovoj milosti.' Kaže Tirmizi: ''Lanac ovog hadisa je slab.''

Bilježi Muslim[189] od Enes r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: 'Iz Džehennema će se izvesti četvorica ljudi i dovesti pred Uzvišenog Allaha, pa će se jedan od njih okrenuti i reći: ''Gospodaru moj, nemoj me vratiti u Vatru, nakon što si me iz nje izbavio'', pa će ga Allah sačuvati od nje.'

Hadis sličan prethodnom zabilježio je Ibn Hiban u svome Sahihu sljedećim riječima: 'Jedan od četvorice će se okrenuti i reći: ''Gospodaru moj, ja se nisam od Tebe nadao ovome!'' ''A čemu si se nadao, robe Moj?'' Nadao sam se da me više nikada nećeš vratiti u Vatru nakon što si me iz nje izbavio!'' Kada čuje njegove riječi Allah će mu se smilovati i uvesti ga u Džennet.'

Bilježi imam Ahmed[190] predaju od Alija b. Jezida b. Džed'ana od Ibnu-l-Musejiba od Ebu Se'ida i Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''Jednom od dvojice ljudi koji će zadnji izaći iz Džehennema, Allah će reći: ''Sine Ademov šta si pripremio za ovaj Dan? Da li si uradio išta od dobra? Da li si imao jaku nadu u Mene i moju Milost?'' ''Nisam, Gospodaru moj!'' Allah će tada narediti da ga odvedu do Džehennema i on će doživjeti najveću tugu od svih stanovnika Vatre, zatim će Allah upitati drugog: ''Šta si pripremio za ovaj Dan? Da li si uradio išta od dobra? Da li si imao jaku nadu u Mene i moju Milost?'' ''Nisam,

187 El-Musned, 3/230. Lanac hadisa je slab kao što kaže pisac ove knjige.

188 Et-Tirmizi, br. 2602, Knjkiga o opisu Džehennema, Poglavlje, br. 10. Lanac hadisa je slab.

189 Muslim, br. 192, Knjiga o iman, Poglavlje: Najniži stepen koji će džennetlije imati u Džennetu.

190 El-Musned, 3/70, 74. Lanac hadisa je slab.

Gospodaru moj, osim što sam se nadao milosti Tvojoj!" Zatim će mu biti podignuto drvo...' , zatim je spomenuo hadis koji govori o ulasku u Džennet i nagradi koja će pripasti zadnjem čovjeku koji uđe u njega.

Bilježi Hanad b. Es-Siri preko Ebu Haruna El-Abdija jako slabu predaju, od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Allah će neke ljude uvesti u vatru, koja će ih spaliti i sagorjeti, tako da će izgledati crni poput ugljena, iako će biti na samom vrhu džehennemske vatre! Oni će pribjeći dovi u kojoj će zamoliti Uzvišenog Allaha: "Gospodaru naš, izbavi nas iz ove patnje i učini nas sastavnim dijelom ovog zida" (zidovi Džehennema), pa kada Allah učini da budu sastavni dio zidova, uvidjet će da im to ništa ne koristi, tada će reći: "Gospodaru naš, izbavi nas van ovih zidina, ništa više od Tebe ne tražimo", zatim će im biti postavljeno drvo koje će od njih odagnati i spriječiti vrelinu vatre.' Zatim je spomenuo hadis do kraja.

* * *

DVADESET I TREĆI DIO

Stanovnici Dženneta i Džehennema će dozivati jedni druge i međusobno razgovarati

Kaže Uzvišeni Allah: **"I stanovnici Dženneta će stanovnike Vatre dozivati: 'Mi smo našli da je istinito ono što nam je Gospodar naš obećao, da li ste i vi našli da je istinito ono čime je vama Gospodar vaš prijetio? – Jesmo! – odgovoriće. A onda će jedan glasnik među njima da ga i jedni i drugi čuju, viknuti: 'Neka Allahovo prokletstvo ostane nad onima koji su se prema sebi ogriješili, koji su od Allahova puta odvraćali i nastojali da ga iskrive, i koji u onaj svijet nisu vjerovali! Između njih biće bedem, a na vrhovima ljudi koji će svakog po obilježju njegovom poznati. I oni će stanovnicima Dženneta viknuti: 'Mi vama! – dok još ne uđu u nj, a jedva će čekati. A kada im pogledi skrenu prema stanovnicima Džehennema, uzviknuće: 'Gospodaru naš, ne daj nam da budemo s narodom grešnim! Oni koji će po vrhovima bedema biti zovnuće neke ljude, koje će po obilježju njihovom poznati i reći će: 'Šta će vam koristiti ono što ste zgrtali i to što ste s oholo držali? Zar nisu ovo oni za koje ste se zaklinjali da ih Allahova milost neće stići? – a Allah im je rekao: 'Uđite u dženet, nikakva straha za vas neće biti, i ni za čim vi nećete tugovati! I stanovnici Vatre dozivaće stanovnike Dženneta: 'Prolijte na nas vode ili nešto od onoga čime vas je Allah obdario! – a oni će reći: 'Allah je to dvoje nevjernicima zabranio!"** *(Al-A'raf, 44-50.)*

Sufjan b. Ujejne pripovijeda od Osmana Es-Sekafija od Se'ida b. Džubejra da je Ibn Abas r.a., povodom ovoga ajeta rekao: 'Čovjek će iz Vatre dozivati svoga brata riječima: "Vatra me je sagorjela, pa poli na mene vode!" Tada će se reći: "Odgovori svome bratu", pa će onaj iz Dženneta reći: "Allah je to dvoje zabranio nevjernicima!"

Sunejd navodi u svome Tefsiru i kaže: 'Pričao nam je Hadžadž od Ebu Bekra b. Abdullaha da je rekao: 'Stanovnici Vatre će dozivati: "O stanovnici Dženneta", na što im se oni neće odazvati onoliko koliko Allah bude htio, pa će biti rečeno: "Odazovite im se", a među njima su već pokidane rodbinske veze i nestalo je milosti, pa će stanovnici Dženneta reći: "O stanovnici Vatre, neka je na vas Allahovo prokletstvo! O stanovnici Vatre, neka je na vas Allahova srdžba! O stanovnici Vatre, nećemo vam se odazvati i uvažiti vaše molbe!" Tada će stanovnici vatre reći: "Zar na dunjaluku nismo bili vaši očevi, sinovi, braća i rodaci?" "Svakako", reći će stanovnici Dženneta. A onda će oni reći: **'Prolijte na nas onda vode ili nešto od onoga čime vas je Allah obdario! – a oni će reći: "Allah je to dvoje nevjernicima zabranio!"** *(Al-A'raf, 50.)*

Kaže Uzvišeni Allah: **'I oni će jedan s drugim razgovarat, i jedan od njih će reći: 'Imao sam druga jednog koji je govorio: "Zar i ti vjeruješ?"** *(As-Saffat, 50-52.)*

Tumačeći ajet **'I on će pogledati, i toga usred Džehenema ugledati'** *(As-Saffat, 55.)* Hulejd El-Asri je rekao: 'Vidjeće svoga prijatelja usred Vatre kako mu mozak ključa, neki čovjek reče: "Tako mi Allaha, da ga Allah nije učinio prepoznatljivim

njemu, čovjek ga nikada ne bi prepoznao, zbog toga što je vatra izmijenila njegovu ljepotu i izgled!" Tada će čovjek reći: **"Allaha mi, zamalo me nisi upropastio."** *(As-Saffat, 56.)*

Uzvišeni Allah je rekao: **'Svaki čovjek će dobiti ono što je zaslužio, osim sretnika, oni će u džennetskim baščama raspitivati o nevjernicima: "Šta vas je u Sekar[191] dovelo?"** *(Al-Muddattir, 38-42.)*

U hadisu Miskina Ebu Fatime kojeg prenosi od El-Jemana b. Jezida od Muhameda b. Humejra od Muhameda b. Alije od njegovog oca od njegovog djeda od Allahovog Poslanika alejhi selam da je povodom velikih grešnika, koji će izaći iz džehennemske vatre, rekao: 'Allah će reći stanovnicima Dženneta: "Pogledajte u one koji su ostali u Džehennemu? Kada ih pogledaju reći će: **'Šta vas je u Sekar dovelo? Nismo – reći će – bili od onih koji su molitvu obavljali'** *(Al-Muddattir, 42-43.)*, jer da smo bili od onih koji su namaz obavljali i mi bi iz Džehennema izašli zajedno sa njima." Predaju je zabilježio El-Ismaili i drugi i predaja je munker (slaba).

Kaže imam Ahmed: 'Pričao nam je Alija b. Hafs, pričao nam je Es-Sevri od Ebu Halida od Eš-Ša'bija da je rekao: 'Neke Džennetlije će pogledati u stanovnike Vatre i upitati ih: "Šta vas je dovelo u Vatru? Mi smo radili ono čemu ste nas vi podučavali!" Džehenemlije će odgovoriti: "Mi smo vas podučavali dobru a sami ga nismo radili."

Pripovijeda Se'id b. Bešir od Katade r.h., da je rekao: 'Zaista u Džennetu ima jedno mjesto sa kojeg će džennetlije gledati u vatru i govoriti njenim stanovnicima: "Zbog čega ste unesrećeni, mi smo ušli u Džennet zahvaljujući vašem odgoju kojem ste nas podučavali?" Oni će odgovoriti: "Mi smo vama naređivali dobro, a sami ga nismo radili, zabranjivali vam zlo, a sami smo ga radili."

Prenosi Ma'mer od Katade da je K'ab r.a., rekao: "Između stanovnika Vatre i stanovnika Dženneta će biti otvor, kada god neki od stanovnika Dženneta poželi da vidi svoga neprijatelja u Džehennemu to će moći i uraditi."

Kaže Ahmed b. Ebi El-Hivari: 'Pričao nam je Abdullah b. Gajas od El-Fezarija da je rekao: "Svaki vjernik će u Džennetu imati četvera vrata, na jedna od njih će ulaziti meleci kada ga budu posjećivali, na druga će ulaziti dženetske hurije, treća vrata se nalaze između njega i stanovnika Vatre i ona su zaključana, otvaraju se onog momenta kada vjernik poželi da vidi stanovnike Vatre kako bi još više cijenio blagodati u kojima se nalazi i četvrta vrata, koja se nalaze između vjernika i Kuće mira na koja će vjernik ulaziti kod svoga Gospodara kada god to poželi."

Bilježi Ibn Ebi Hatim svojim lancem prenosilaca od Ed-Dahaka da je za ajet **'Danas će oni koji su vjerovali – nevjernicima se podsmijavati, sa divana će gledati'** *(Al-Mutaffifun, 34-35.)* rekao: "Gledaće ih sa divana od jakuta i merdžana."

Ibn Abas r.a., je govorio: "Divani će se nalaziti između Dženneta i Džehennema, kada stanovnici Dženneta otvore vrata sa tih divana će gledati stanovnike Vatre kako se kažnjavaju i tom prilikom im se podsmijavati! Time će Allah

191 Sekar je jedno od imena Džehennema. (op. prev.)

počastiti oči vjernika da gledaju svoje neprijatelje kako im se Allah sveti zbog onoga što su radili.''

Bilježi El-Bejheki I drugi hadis Alije b. Ebi Sare od Sabita od Enesa, r.a., da je Allahov Poslanik alejhi-selam rekao: ''Na Sudnjem danu će Džennetlija pogledati u stanovnike vatre, pa će ga jedan od njih pozvati i reći: ''Čovječe, da li me poznaješ?'' ''Allaha mi, ja tebe ne poznajem, ko si ti?'', upitaće Džennetlija? ''Ja sam onaj čovjek koji te je na dunjaluku napojio vodom kada si prolazio pored moje kuće. Sad sam te prepoznao! Zato zamoli svoga Gospodara da mi oprosti.'' Tada će Džennetlija reći: ''Gospodaru moj, dozvoli mi da se zauzimam za ovog čovjeka, pa će Allah narediti da ga izvedu iz Vatre.'[192]

* * *

192 Lanac hadisa je slab.

DVADESET I ČETVRTI DIO
Džehennemski čuvari i njegove Zebanije

Kaže Uzvišeni Allah: **"Nad njim su devetnaestorica – Mi smo čuvarima Vatre meleke postavili i odredili broj njihov kao iskušenje onima koji ne vjeruju."** *(Al-Muddattir, 30-31.)*

Kaže Adem b. Ebi Ijas: 'Pričao nam je Hamad b. Seleme, pričao nam je El-Ezrek b. Kajs od jednog čovjeka iz plemena Temim da je rekao: 'Bili smo kod Ebu El-Avama koji tom prilikom prouči ajet **'Nad njim su devetnaestorica'**, a zatim upita: "Šta mislite o devetnaest meleka!?" "Njih će biti devetnaest hiljada meleka", rekoše prisutni. "Odakle vam to znanje?", upita ih on? Jedan čovjek iz plemena Temim reče: 'Na osnovu kur'anskog ajeta u kojem Uzvišeni Allah kaže: **'Mi smo čuvarima vatre meleke postavili i odredili broj njihov kao iskušenje onima koji ne vjeruju'**, na njegove riječi Ebu El-Avam uzvrati: "Istinu si rekao! Njih će biti devetnaest hiljada i svaki od njih će u ruci držati veliki željezni malj kojim će udarati stanovnike Vatre. Kada udare nekog od njih, od silnog udarca on će kroz Džehennem propadati sedamdeset hiljada godina. Između ramena svakog meleka je velika razdaljina (toliko i toliko)."

Shodno mišljenju Ebu El-Avama i drugih koji podržavaju njegovo mišljenje, iskušenje za one koji ne vjeruju se ogleda u tome što Allah spominje mali broj meleka, što ne podrazumijeva tačno određen broj.

Predaju sličnu ovoj prenosi Se'id b. Bešir od Katade, r.a., da je za ajet **'A vojske Gospodara tvoga samo On zna'** *(Al-Muddattir, 31)* rekao: "Zbog velikog broja Njegove vojske, njihov broj ne poznaje niko do Allah Uzvišeni."

Prenosi Ibrahim b. El-Hakem b. Ebane - koji je slab - od svoga oca od Ikrime da je rekao: "Prvi koji stignu do Džehennema, na njegovim vratima će zateći četiri stotine hiljada džehennemskih čuvara, crnih lica i namrštenih pogleda, iz čijih je srca Allah odstranio milost, i u njihovim srcima ne postoji milosti koliko je zrno gorušice. Kada bi ptica poletjela sa ramena jednog od njih letjela bi dva mjeseca i opet ne bi dospjela na njegovo drugo rame! Na vratima će zateći devetnaestoricu čiji raspon prsa iznosi koliko je sedamdeset godina hoda! Kada uđu na prva vrata ići će pet stotina godina dok ne stignu do drugih i tako redom sve dok ne dođu do posljednje džehennemske kapije. Svaku kapiju čuva isti broj meleka koliko ih ima na prvim vratima."(Ibn Ebi Hatim).

Ova predaja upućuje da svaka vrata na Džehennemu čuva devetnaest čuvara koji su ujedno i starješine na vratima, I svaki od njih zapovijeda sa još četiri stotine hiljada meleka.

Poznato je mišljenje prvih generacija učenjaka kao i učenjaka koji dolaze poslije njih da se iskušenje koje Allah spominje u vezi čuvara Džehennema ogleda u tome da su nevjernici iskušani njihovom brojnošću. Oni misle da će moći nadvladati njih devetnaest i tako izaći iz Džehennema, a zaboravljaju ili ne znaju da je snaga samo jednog od njih tako velika da ga ne mogu nadvladati svi ljudi! Zbog toga Uzvišeni

i kaže: **"Mi smo čuvarima vatre meleke postavili i odredili broj njihov kao iskušenje onima koji ne vjeruju – da se oni kojima je Knjiga data uvjere, i da se onima koji vjeruju vjerovanje učvrsti, i da oni kojima je Knjiga data i oni koji su vjernici ne sumnjaju, i da oni čija su srca bolesna i oni koji su nevjernici – kažu: 'Šta je Allah htio ovim kao primjerom? Tako Allah ostavlja u zabludi onoga koga hoće, i na pravi put ukazuje onome kome hoće. A vojske Gospodara tvoga samo On zna."** *(Al-Muddattir, 31.)*

Kaže imam Es-Sudi: 'Jedan kurejšija – Ebu El-Ešdejn –[193] je rekao: "O kurejšije, ne strahujte od devetnaestorice, ja ću vas zaštititi svojom desnicom od njih deset i ljevicom od njih devet, a nakon toga ćete ući u Džennet" – rekao je ovo ismijavajući se kur'anskim ajetima – pa je Allah objavio: **"Mi smo čuvarima vatre meleke postavili i odredili broj njihov kao iskušenje onima koji ne vjeruju."** *(Al-Muddattir, 31.)*

Kaže Katade: 'Pričao nam je neki čovjek da je Ebu Džehl nakon objave ovog ajeta rekao: "O kurejšije, zar vas deset nije u stanju savladati jednog čuvara Džehennema, a vas je veliki broj, a sami vidite da ovaj vaš drug smatra da je broj džehennemskih čuvara devetnaest."

Od njega se još prenosi da je rekao: "U Tevratu i Indžilu stoji da je broj meleka, čuvara Džehennema devetnaest."

Prenosi Hurejs od Eš-Ša'bija od El-Bera'a da je povodom ajeta **'Nad njim su devetnaestorica'** rekao: 'Skupina židova je pitala jednog ashaba o čuvarima Džehennema, pa je rekao: "Allah i Njegov Poslanik alejhi selam najbolje znaju." Nakon toga neki čovjek ode do Allahovog Poslanika, alejhi selam i obavijesti ga o onome što je čuo. Tada Allah objavi Allahovom Poslaniku alejhi selam: **"Nad njim su devetnaestorica."** Poslanik alejhi selam tada obavijesti prisutne ashabe i reče: "Pozovite i ostale." Kada se okupiše, upitaše Poslanika alejhi selam o čuvarima Džehennema, a on ispruži prste svojih ruku jedanput, zatim ih ispruži još jedanput savivši palac jedne ruke – što iznosi devetnaest' (Ibn Ebi Hatim). Spomenuti Hurejs je Ibn Ebi Metar i slab je prenosilac.

Bilježi imam Et-Tirmizi[194] preko Mudžalida od Eš-Ša'bija da je Džabir rekao: 'Skupina židova je upitala skupinu ashaba: "Da li vaš Poslanik zna koliki je broj čuvara Džehennema?" "Ne znamo dok ga ne upitamo." Tada kod Poslanika, alejhi selam dođe čovjek i reče: "Muhammede, tvoji drugovi su danas poraženi!" "A čime

193 Njegovo ime je Keldeh b. Usejd b. Halef. Kaže Es-Suhejli: 'To je čovjek koji je izazvao Allahovog Poslanika alejhi selam na dvoboj u hrvanju i tom prilikom rekao: "Ako me pobijediš u hrvanju, povjerovat ću u tebe, Allahov Poslanik alejhi selam ga je pobijedio nekoliko puta, ali on nije prihvatio islam."

194 Et-Tirmizi, br. 3324, u tefsiru sure Mudessir i kaže: 'Hadis je čudan i poznajemo ga samo na ovaj način od Mudžalida.'
Mudžalid je slab I njegovo stanje se promjenilo pred kraj života, ali neke djelove ovog hadisa pojačavaj predaje koje bilježi Es-Sujuti u Ed-Duru El-Mensur, 6/283-284, verzijom Ibn Ebi Hatima, Ibn Merdevejha i El-Bejhekija od El-Bera'a: "Skupina židova je pitala jednog ashaba o čuvarima Džehennema, pa je rekao: 'Allah i Njegov Poslanik alejhi selam najbolje znaju', nakon toga neki čovjek ode do Allahovog Poslanika alejhi selam i obavijesti ga o onome što je čuo. Tada Allah objavi Allahovom Poslaniku alejhi selam, '**Nad njim su devetnaestorica**'.

su to poraženi?", upita ga Poslanik alejhi selam. Židovi su ih pitali: "Da li vaš Poslanik zna koliki je broj čuvara Džehennema?" "I šta su oni odgovorili?" Rekli su: "Ne znamo dok ne upitamo našeg Poslanika alejhi selam." "Zar su poraženi samo zato što su rekli ne znamo dok ne upitamo našeg Poslanika?!" Židovi su tražili od svoga Poslanika i rekli: "Učini da vidimo tvoga Gospodara!". Vi meni prepustite Allahove neprijatelje", reče Poslanik alejhi selam. Pitat ću ih o kakvoći džennetske zemlje, koja je u obliku fine zemlje (prašine)." Kada židovi dođoše, rekoše: "Ebu Kasime, koliki je broj čuvara Džehennema?" "Njihov broj iznosi ovoliko, te pokaza prstima svojih ruku deset prvi put i devet drugi put." "Istinu si rekao", odgovoriše oni... Ova predaja je ispravnija od predaje koju prenosi Hurejs, a koju smo prethodno spomenuli, kao što kaže imam El-Bejheki i drugi.

Bilježi imam Ahmed[195] od Abdullaha b. Amra b. El-Asa r.a., da je rekao: 'Jednog dana pred nas izađe Allahov Poslanik alejhi selam poput onoga koji se oprašta od svoje rodbine (putnik), te reče: "Ja sam Muhamed, Allahov Poslanik koji ne zna ni pisati a ni čitati." To je ponovio tri puta, zatim je nastavio: "Ja sam posljednji Allahov Poslanik i poslije mene nema poslanika. Data mi je rječitost i obaviješten sam o broju čuvara Džehennema kao i broju meleka koji drže Allahov arš (prijestol)...", zatim je spomenuo ostatak hadisa.

TEFSIR KUR'ANSKOG AJETA
'O njoj će se meleki strogi I snažni brinuti'

Uzvišeni opisuje čuvare Džehennema kao stroge i snažne, pa kaže: **"O njoj će se meleci strogi i snažni brinuti, koji se onome što im Allah zapovijedi neće opirati, i koji će ono što im se naredi izvršavati."** *(At-Tahrim, 6.)*

Prenosi Ebu Ne'im svojim lancem prenosilaca od Ka'ba r.a., da je rekao: "Čuvari Džehennema su ogromni! Razdaljina između njihovih ramena je koliko godinu dana hoda. Svaki od njih sa sobom ima malj koji na sebi ima dvije željezne ušice, kada njime udare nekog od stanovnika Vatre, od siline udarca kroz vatru će propadati sedam stotina hiljada godina."

Prenosi Abdullah b. Ahmeda svojim lancem prenosilaca od Ebu Imrana El-Džuvenija da je rekao: "Do nas je došlo da razdaljina između ramena jednog o čuvara Džehennema iznosi koliko godinu dana hoda, jednim svojim udarcem će džehennemliju pretvoriti u prah od glave do pete", a u drugoj predaji stoji: "Do nas je došlo da će Džehennem čuvati devetnaestorica, razmak između ramena jednog

---

195 El-Musned, 2/172, 212. Kaže El-Hejsemi u Medžme", 1/169: 'Hadis bilježi imam Ahmed, lancem u kojem se nalazi Ibn Luhej'a koji je slab'.
Za predaju Ibn Luhej'e koju prenosi od Abdullaha b. Hubejre, Ebu Hatim b. Hiban El-Besti je rekao: 'Neki učenjaci našeg mezheba kažu: 'Od Ibn Luhej'a su uzimali i slušali neki učenjaci i pobožnjaci sve dok mu knjige nisu izgorjele u požaru, od kojih su: Ibnu-l-Mubarek, Ibn Vehb, Abdullah b. Jezid El-Mukri' i Abdullah b. Mesleme El-Ka'nebi, predaje koje su od njega čuli su ispravne, dok onaj koji je uzimao i slušao od Ibn Luhej'a nakon što su mu knjige izgorjele, od toga nema nikakve koristi.'

od njih je godinu dana hoda, u njihovim srcima ne postoji ni trun milosti, naprotiv, stvoreni su da kažnjavaju."

El-Dževzedžani prenosi svojim lancem prenosilaca od Saliha – Ebu El-Halila – da je rekao: 'U noći Isra'a i Mi'radža, Allah je poslao Svome Poslaniku alejhi selam nekoliko meleka koji su ga dočekali i obradovali radosnim vijestima' – u jednom dijelu mesdžida je klanjao čovjek koji se nije okretao prema Allahovom Poslaniku alejhi selam – Poslanik alejhi selam reče: "Svi ste me lijepo dočekali i izrazili mi dobrodošlicu osim ovoga koji se nalazi u ovom dijelu mesdžida." A meleci uzvratiše: "I on je sretan zbog tvog prisustva, kao i mi, samo što je on od čuvara džehennemskih."

Pripovijeda Bekr b. Hunejs od Abdulmelika El-Džisrija od Hasana El-Basrija da je Džibril, alejhi-selam rekao Allahovom Poslaniku alejhi selam: "Kada bi jedan od čuvara Džehennema dospio na zemlju, svi njeni stanovnici bi pomrli od straha kada bi vidjeli njegov lik u kojem je stvoren." Ova predaja je mursel i slaba.

TEFSIR KUR'ANSKOG AJETA **'Nevjernici će dozivati: 'O Malik!'**

Kaže Uzvišeni: **"Oni će dozivati: 'O Malik! Neka Gospodar tvoj učini da umremo!"** *(Az-Zuhruf, 77.)*

Malik je čuvar Džehennema i zapovjednik ostalih njegovih čuvara. Allahov Poslanik alejhi selam je vidio Malika u noći Isra'a i Mi'radža gdje mu je Malik tom prilikom nazvao selam. Hadis bilježi imam Muslim[196] od Enesa r.a.

Allahov Poslanik alejhi selam je Malika vidio i u snu, imao je veoma strašan i odvratan izgled, poput najstrašnijeg čovjeka kojeg si ikada vidio! Hadis je prethodno spomenut, a prenosi ga Semurete b. Džundub, r.a.

TEFSIR KUR'ANSKOG AJETA
'Pa neka on pozove društvo svoje – Mi ćemo pozvati Zebanije!'

Kaže Allah: **"Pa neka on pozove društvo svoje – Mi ćemo pozvati zebanije!"** *(Al-Aleq, 17-18.)*

Kaže Ebu Hurejre, r.a: "Zebanije su skupina meleka!"

Kaže Ata'a: "Zebanije su strogi i jaki meleci!"

Kaže Mukatil: "Zebanije su čuvari Džehennema!"

Kaže Katade: "Zebanije u arapskom jeziku označavaju čuvare i stražare."

Opisujući Zebanije Abdullah b. El-Haris kaže: "Glave su im na zemlji, a noge na nebesima." (Ibn Ebi Hatim).

196 Muslim, br. 163, Knjiga o imanu, Poglavlje o Isra'u i propisivanju namaza i Buhari, br. 349, Knjiga o namazu, Poglavlje o propisivanju namaza za vrijeme Isra'a.

Bilježi Ibn Ebi Hatim svojim lancem prenosilaca[197] od El-Minhala od Amra da je rekao: 'Kada Allah naredi melecima i kaže: **"Držite ga i u okove okujte."** *(Al-Haqqa, 30.)*, čovjeka će ščepati sedamdeset hiljada meleka, a samo jedan od njih kada učini ovako –kada raširi svoje ruke – njima će ščepati i u Džehennem baciti sedamdeset hiljada ljudi.'

* * *

197 Kaže Ibn Ebi Hatim: 'Pričao nam je Ebu Se'id El-Ešedž da je njima pričao Ebu Halid od Amra b. Kajsa od El-Minhala b. Omera. Ime Ebu Halida je Halid El-Ahmer El-Kufi, za njega je Sulejman b. Hiban El-Ezdi u djelu Et-Takrib rekao: 'On je iskren prenosilac, ali je griješio u prenošenju hadisa'

DVADESET I PETI DIO

Kada se tog Dana Džehennem primakne iz njega će izaći vatra koja će govoriti

Kaže Uzvišeni: **"A ne valja to! Kada se Zemlja u komadiće zdrobi i kad dođe naređenje Gospodara tvoga, a meleci budu sve red do reda, i kad se tog Dana primakne Džehennem; tada će se čovjek sjetiti – a na što mu je sjećanje?! – i reći: 'Kamo sreće da sam se za ovaj život pripremio!"** *(Al-Fagr, 21-24.)*

I kaže: **"A kada dođe nevolja najveća, Dan kada se čovjek bude sjećao onoga što je radio i kad se Džehennem svakome ko vidi bude ukazao."** *(An-Nazi'at, 34-36.)*

Er-Rebi'a b. Enes je za ajet **"I kad se Džehennem svakome ko vidi bude ukazao"** rekao: "Sa njega će se ukloniti zastor kojim je bio prekriven."

Kaže Uzvišeni Allah: **"Ne valja tako, neka znate pouzdano, Džehennem ćete vidjeti jasno! I još jednom, doista ćete ga vidjeti očigledno!"** *(At-Takasur, 5-7.)*

Prenosi El-Ala' b. Halid El-Kahili od Ebu Vaila od Abdullaha b. Mes'uda r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Toga Dana će Džehennem doveden biti, na sebi će imati sedamdeset hiljada povodaca i na svakom povodcu sedamdeset hiljada meleka koji će ga vući." Hadis bilježi Muslim preko Hafsa b. Gajasa od El-Ala'a. Hadis bilježi i Et-Tirmizi preko Sufjana od El-Ala'a od Abdullaha b. Mes'uda[198] kojem i pripisuje hadis. El-Ukajli i Ed-Darekutni preferiraju mišljenje da je ovo govor Abdullaha b. Mes'uda a ne Allahovog Poslanika alejhi selam.

Bilježi Ibn Ebi Hatim preko Ubejdullaha b. El-Velida El-Vesafija od Atije od Ebi Se'ida El-Hudrija r.a., da je rekao: 'Nakon što je objavljen ajet **"I kad se tog Dana primakne Džehennem."** *(Al-Fagr, 23.)*, lice Allahovog Poslanika alejhi selam se promijeni, što se jasno moglo i vidjeti na izrazu njegovog lica. Kada ashabi vidješe zabrinutost na licu Allahovog Poslanika alejhi selam to ih rastuži te ga o tome upitaše, a on odgovori: 'Došao mi je Džibril i proučio **'i kad se tog Dana primakne Džehennem'**, pa sam upitao: "A kako će to izgledati Džibrile?" On odgovori: "Džehennem će dovući sedamdeset hiljada meleka koji će ga držati za sedamdeset hiljada povodaca, a on će nastojati da im se otme, kada bi ga pustili spalio bi i uništio sve ljude toga Dana." Džehennem će tada reći: "Muhammede, što se nas dvojice tiče ti znaj da je Allah meni zabranio tvoje meso." Toga Dana svi ljudi će biti zaokupljeni sami sobom, dok će Muhammed alejhi selam uzvikivati: "Moj ummet, moj ummet." Šejh El-Vesafi je dobar čovjek koji nije pamtio hadise, zbog čega je veliki broj njegovih hadisa munker (slab).

Bilježi Ebu Ja'ala El-Musili hadis Ebu El-Hejsema kojeg prenosi od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Kada

198 Muslim, br. 2843, Knjiga o opisu Dženneta, Poglavlje o žestini džehennemske vatre i Tirmizi, br. 2576, Knjiga o opisu Džehennema, Poglavlje o onome što se prenosi o osobinama Džehennema.

Allah okupi sve ljude na jednoj zemlji na Sudnjem danu, pojavit će se vatra koja će biti naslagana jedna iznad druge. Dok je budu držali njeni čuvari, ona će govoriti: "Tako mi moći Gospodara moga, dozvolite mi da se domognem mojih zaručnika ili mi dopustite da progutam odjednom sve ljude!" Njeni čuvari će upitati: "A ko su tvoji zaručnici?" "Svaki oholi i osorni čovjek", reći će Vatra!'[199]

Bilježi imam Ahmed i Tirmizi[200] od El-E'ameš od Ebu Saliha od Ebu Hurejre r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Iz Džehennema će na Sudnjem danu izaći vrat od vatre koji će imati oči kojima će gledati, uši kojima će slušati i jezik kojim će pričati, pa će reći: "Zadužen sam za trojicu: za siledžiju – inačiju, za onoga koji je pored Allaha drugog obožavao i za slikare." Tirmizi ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim. Neki kažu: "Hadis nije zabilježen spomenutim lancem, naprotiv, hadis prenosi El-E'ameš od Atije od Ebu Se'ida."

Prenosi El-E'ameš i drugi od Atije od Ebu Se'ida od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: 'Iz Vatre će na Sudnjem danu izaći vrat od vatre koji će reći: "Danas sam zadužen za trojicu: za svakog siledžiju – inačiju, za onoga koji je pored Allaha drugog obožavao i onoga koji je ubio nevina čovjeka", zatim će ih obaviti i baciti u džehennemske dubine.' (Ahmed)[201]

Sličnu predaju zabilježio je i El-Bezar riječima: "Toga Dana će iz Vatre izaći vrat od vatre koji će govoriti jasnim i razumljivim jezikom, na sebi će imati dva oka pomoću kojih će gledati i jezik kojim će govoriti, pa će reći: "Naređeno mi je da progutam onoga koji je Allahu širk činio, siledžiju i onoga koji je ubio nedužna čovjeka", pa će ih progutati pet stotina godina prije ostalih ljudi.' Predaja se prenosi od Atije od Ebu Se'ida r.a.

Prenosi Ibn Luhej'a od Halida b. Ebi Imrana od El-Kasima od Aiše r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Iz Vatre će na Sudnjem danu izaći vrat od vatre koji će obavit ljude, a zatim će reći: "Zadužen sam za trojicu, zadužen sam za trojicu, zadužen sam za trojicu, za onoga koji je Allahu širk činio, za onoga koji nije vjerovao u polaganje računa i onoga koji se na zemlji oholio." Zatim će ih zgrabiti i baciti u džehennemske dubine.' (Ahmed)[202]

Prenosi se od Šehra b. Havšiba od Esme kćeri Jezidove od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Iz Džehennema će se na Sudnjem danu izviti vrat od vatre koji će prekriti sva stvorenja i reći: "Meni pripada svaki siledžija, meni pripada onaj koji je sebe smatrao 'moćnim' i 'poštovanim' i onaj koji je Allahu druge smatrao ravnim."[203]

---

199 Kaže El-Hejsemi u Medžme'I, 10/292: 'Predaju prenosi Ebu Ja'la, njeni prenosioci su povjerljivi osim Ebu Ishaka koji je mudelis (koji preskače i briše slabe prenosioce u lancu hadisa kako bi njegov lanac bio jači).

200 Ahmed u Musnedu, 2/336 i Et-Tirmizi, br. 2577, Knjiga o opisu Džehennema, Poglavlje o onome što se prenosi o osobinama Džehennema. Kaže El-Albani: 'Lanac hadisa je ispravan i ispunjava uslove Buharije i Muslima', pogledaj El-Ehadisu Es-Sahiha, br. 512.

201 El-Musned, 3/40. Lanac hadisa je slab.

202 El-Musned, 6/110. Lanac hadisa je slab.

203 U lancu hadisa se nalazi Šehr b. Havšib o kojem je Ibn Hadžer u Takribu et-Tehzib, 1/355 rekao: "Iskren prenosilac koji je mnogo griješio."

Prethodnu predaju, također, prenosi i Ebu El-Minhal – Sejar b. Selame – od Šehra b. Havšiba od Ibn Abasa r.a., da je rekao: 'Iz Vatre će na Sudnjem danu izaći vrat od vatre koji će prekriti sva stvorenja, on će imati oči kojima će gledati i jezik koji će govoriti: "Meni pripada svaki inadžija", zatim će ih ščepati iz redova i strpati u Džehennem." Zatim će se ponovo izviti i reći: "Meni pripada svaki onaj koji je uznemiravao Allaha i Njegovog Poslanika alejhi selam", zatim će ih ščepati iz safova i strpati u Džehennem. Zatim će po treći puta reći – kaže Ebu El-Minhal: 'Mislim da je rekao da će reći – "Meni pripada svaki onaj koji je slikao živa bića, zatim će ih zgrabiti iz safova i strpati u Džehennem."

U podužem hadisu od Es-Sura kojeg bilježi Ishak b. Rahavejh, Ebu Ja'la El-Musili i drugi, lancem koji u sebi ima slabost od Ebu Hurejre r.a., od Allahovog poslanika alejhi selam da je rekao: "Zatim će Allah narediti Džehennemu pa će iz njega izaći veliki crni vrat i reći: **'A vi, grešnici, danas se odvojite! O sinovi Ademovi, zar vam nisam naredio: 'Ne klanjajte se šejtanu, on vam je neprijatelj otvoreni, već se klanjajte Meni; to je put pravi, on je mnoge od vas u zabludu odveo, kako niste pameti imali?!'** *(Jasin, 59-62.)*

Bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja preko Eš-Ša'bija od Ebu Hurejre r.a., da je rekao: "Džehennem će biti dovučen sa sedamdeset hiljada konopaca, svaki konopac će držati sedamdeset hiljada meleka, zatim će Džehennem puziti sve dok ne dođe i ne stane sa desne strane Allahovog prijestola." Allah će na nju tada baciti poniženje i upitati: "Kakvo je ovo poniženje?" "Gospodaru moj, bojim se da je ovo Tvoja kazna prema meni, reći će Vatra." "Ja sam tebe stvorio da budeš kazna, a ne da budeš kažnjena.", zatim će joj Allah objaviti pa će duboko uzdahnuti uzdahom od kojeg će zaplakati svako oko, zatim će uzdahnuti još jedanput uzdahom od kojeg će najbliži meleci i najodabraniji poslanici pasti u nesvijest, osim vašeg Vjerovjesnika alejhi selam, koji je poslat kao milost ljudima, on će tada govoriti: "Gospodaru moj, moj ummet, moj ummet."

Prenosi Abdullah b. Ahmed svojim lancem prenosilaca od Ebu Abdullaha El-Džedelija, a on od Ubadeta b. Es-Samita i Ka'ba r.a., da su rekli: 'Vrat od vatre će izaći iz Džehennema i reći: "Naređeno mi je da progutam trojicu: onoga koji je Allahu širk činio, prkosnika- inačiju i siledžiju. Zaista, ja poznajem svakog čovjeka bolje, nego što on poznaje svoje dijete i bolje nego što dijete poznaje svoga oca."

* * *

DVADESET I ŠESTI DIO

Preko Džehennema će se postaviti Sirat-ćuprija preko koje će prelaziti vjernici

Prenosi Jezid b. Eslem od Ata'a b. Jesara od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam – spomenuo je poduži hadis u kojem između ostalog stoji: "Nakon toga će se preko Džehennema postaviti most i biće dozvoljeno zauzimanje (šefa'at) onome kome Allah dozvoli, a ljudi će dozivati: "Allahu podari spas, Allahu daj spas." Neko upita: "A kako će izgledati taj most?" "Biće klizav i nestabilan, a sa njegovih strana će biti kuke i bodlje slične bodljama drveta kojeg ima u Nedždu, koje ljudi nazivaju Es-Sa'dan. Vjernik će preko njega preći brzinom treptaja oka, neki će ga preći brzinom munje, neki brzinom vjetra, neki brzinom ptičjeg leta, neki brzinom konja. Toga Dana musliman će biti spašen, a nevjernik će svezanih ruku i nogu biti bačen naglavačke u džehennemsku vatru." Hadis bilježe Buharija i Muslim u svojim Sahihima. U verziji kod Buharije stoji: "Kada preko njega (mosta) pređe posljednji od vjernika, on će se ukloniti.", dok u verziji kod Muslima, od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., da je rekao: "Do mene je došlo da je Sirat-ćuprija tanja od dlake, oštrija od sablje."

Prenosi Adem b. Ebi Ijas u svome Tefsiru i kaže: 'Pričao nam je Ebu Amr Es-San'ani od Zejda b. Eslema, pa je spomenuo hadis sljedećeg sadržaja: "Vjernici će preko Sirat-ćuprije preći zahvaljujući svjetlu kojim će biti obasjani, neki će ga preći brzinom treptaja oka", zatim je spomenuo ostatak hadisa.

Buharija i Muslim u svojim Sahihima[204] takođe, bilježe hadis kojeg prenosi Ez-Zuhri od Ata'a b. Jezida od Ebu Hurejre r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam, zatim je spomenuo hadis: "Preko Džehennema će se postaviti Sirat-ćuprija, pa ću ja i moj umet prvi preko njega preći. Na taj Dana će pričati jedino Poslanici, a njihova dova će toga Dana biti: "Allahu podari spas, Allahu daj spas!" "U Džehennemu će biti željezne kuke poput trnja Es-Sa'dana, a da li ste vi vidjeli Es-Sa'dan?" "Jesmo, Allahov Poslaniče!" Te kuke su nalik trnju Es-Sa'dana, osim što njihovu veličinu ne poznaje niko osim Allaha Uzvišenog. Kuke će kačiti ljude shodno njihovim grijesima, neki ljudi će doživjeti propast zbog svojih djela, dok će neki ići Sirat-ćuprijom sve dok se ne spase...' zatim je spomenuo ostatak hadisa. Na kraju je dodao: "Ebu Se'id El-Hudri je bio prisutan kada je Ebu Hurejre citirao hadis i ništa nije osporio od onoga što je čuo od Ebu Hurejre r.a."

Bilježi Muslim[205] hadis Ebu Malik El-Ešdže'ija od Ebu Hazima koji prenosi od Ebu Hurejre i hadis Ebu Malika od Rib'ija od Huzejfe r.a., a njih dvojica od Allahovog Poslanika alejhi selam, a zatim je Ebu Hurejre spomenuo hadis o šefa'atu: "Ljudi će zatim otići do Muhammeda alejhi selam, koji će ustati i kojem

204 El-Buhari, br. 6573, Knjiga o suptilnosti, Poglavlju: Sirat-ćuprija je most preko Džehennema, Muslim, br. 182, Knjiga o imanu i Ahmed u Musnedu, 2/275-276.

205 Muslim, br. 195, Knjiga o imanu, Poglavlju koje govori o najnižem stupnju kojeg će imati džennetlije u Džennetu.

će biti dopušteno da se zauzima, a zajedno sa njim će ići amanet i rodbinske veze, i stati jedno sa lijeve, a drugo sa desne strane Sirat-ćuprije! Prvi među vama će preko Sirat-ćuprije preći brzinom munje." Tada Huzejfe reče: "Allahov Poslaniče, draži si mi od oca i majke, kako to da će preći brzinom munje?" Poslanik mu odgovori: "Zar nikada nisi vidio munju kako brzo nastaje i gubi se brže od samog treptaja oka!" Jedni će preko njega prelaziti brzinom vjetra, drugi brzinom ptičjeg leta, ljudi će preko njega prelaziti shodno svojim djelima. Dok ljudi budu prelazili preko Sirat-ćuprije, vaš Poslanik alejhi selam će stajati na mostu i moliti: "Gospodaru podari spas, Gospodaru podari spas", sve dok ne nestane dobrih djela i dok se na Sirat-ćupriji ne pojavi čovjek koji neće moći hodati, nego će po njoj puzati', 'Na krajevima Sirat-ćuprije će biti obješene željezne kuke koje će kačiti one koje je Allah odredio, oni sretni će biti spašeni, a nesretni će naglavačke biti bačeni u Džehennem'. Tako mi Onoga u čijoj je ruci život Ebu Hurejre, zaista je Džehennem dubok koliko iznosi razdaljina od sedamdeset godina."

U podužem hadisu od Es-Sura kojeg smo prethodno spomenuli od Ebu Hurejre r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam stoji: "Preko Džehennema će se postaviti Sirat-ćuprija koja je tanja od dlake i oštrija od sablje, sa njenih strana će stajati željezne kuke i bodlje poput onih na drvetu Es-Sa'dan a ispod Sirat-ćuprije je most klizav i nestabilan!" U ovom hadisu je napravljena razlika između Sirat-ćuprije i mosta preko Džehennema, međutim, prethodni sahih hadisi dokazuju da je Sirat-ćuprija i most preko Džehennema, ustvari jedno te isto.

Prenosi Ebu Halid Ed-Dalani od El-Minhala b. Amra od Ebu Ubejde od Mesruka od Abdullaha od Allahovog Poslanika alejhi selam – zatim je spomenuo poduži hadis – u kojem Allahov Poslanik alejhi selam između ostalog kaže: "Sirat-ćuprija je oštrija od sablje, klizava i nestabilna!" Vjernicima će biti rečeno: "Spasite se shodno svjetlu koje vam je darovano, jedni će preko nje preći brzinom zvijezde koja se otrgne i padne, drugi će preći brzinom treptaja oka, neki će preći brzinom vjetra, neki će preći brzinom najjačeg čovjeka, neki će preći trčkarajući. Preko nje će prelaziti shodno dobrim djelima koja su radili sve dok na Sirat-ćupriju ne kroči čovjek čije je svjetlo veličine nožnog prsta. Zbog nedovoljne osvijetljenosti on će se spoticati i rukama hvatati za Sirat-ćuprije, a vatra će doticati i pržiti njegove bokove." Hadis bilježi imam El-Hakim i ocjenjuje ga vjerodostojnim, kao i drugi muhadisi.[206]

U Sunenu Ebu Davuda[207] se bilježi hadis Hasana El-Basrija od Aiše r.a., da je jedne prilike spomenula džehennemsku vatru i zaplakala. Allahov Poslanik alejhi selam je upita: "Zbog čega plačeš o Aiša?" "Sjetila sam se džehennemske vatre pa sam zaplakala", odgovori ona, a zatim upita: "Da li ćete se vi na Sudnjem danu

206 El-Mustedrek, 2/376-377, i ocjenjuje ga vjerodostojnim, El-Hejsemi bilježi isti hadis u Medžme'i-z-Zevaid, 10/340-343 i kaže: 'Hadis bilježi Et-Taberani u više verzija, u jednoj od tih verzija, prenosioci su prenosioci dva Sahiha osim Halida Ed-Dalanija koji je takoder pouzdan prenosilac.

207 Ebu Davud, br. 4755, Knjiga o vjerovanju, Poglavlje o mizanu (vaganju djela). Hadis je dobar, pogledaj hadis od imama Muslima kojeg smo prethodno spomenuli.

sjetiti svojih porodica?" Allahov Poslanik alejhi selam odgovori: "U tri stanja na Sudnjem danu niko nikoga neće poznavati:

Prilikom vaganja djela, sve dok čovjek ne sazna jesu li prevagnula njegova dobra ili loša djela.

Prilikom dijeljenja Knjiga, sve dok čovjek ne kaže: **'Evo vam, čitajte knjigu moju'** *(Al-Haqqa, 19.)*, i dok ne sazna gdje će pasti njegova knjiga, u njegovu desnu ruku ili iza njegovih leđa u njegovu lijevu ruku.

I prilikom prelaska preko Sirat-ćuprije koja će se postaviti preko Džehennema, sa čijih strana će biti veliki broj željeznih kuka kojima će Allah kačiti one koje On želi od Svojih robova, i čovjeku niko neće biti na umu sve dok ne sazna da li je spašen ili je od onih koji su propali."

Prenosi Ibn Luhej'a od Halida b. Ebi Imrana od El-Kasima od Aiše, r.a., koja prenosi sličan hadis od Allahovog Poslanika alejhi selam – osim što se u njenom hadisu spominje mizan (vaga, vaganje djela), letenje knjiga i izlazak vrata od vatre iz Džehennema – i još je rekao: "Iznad Džehennema će biti most tanji od dlake i oštriji od sablje, sa njegovih strana će biti željezne kuke i trnje koje će kačiti onoga koga Allah želi od Njegovih robova. Preko njega će vjernici prelaziti brzinom treptaja oka, brzinom munje, vjetra, brzinom najbržih konja i brzinom jahača. Meleci će toga Dana govoriti: 'Gospodaru naš, spas, spas! Muslimani će biti spašeni, dok će nesretnici biti bačeni u Džehennem naglavačke." (Ahmed).[208]

Pripovijeda Ebu Selam Ed-Dimeški i kaže: 'Pričao mi je Abdurahman, da mu je pričao neki čovjek iz plemena Kinde i kaže: 'Došao sam kod Aiše r.a., i rekao: "Da li ti je Allahov Poslanik alejhi selam pričao da će doći čas u kojem se on ni za koga neće moći zauzimati?" Ona uzvrati: 'Pitala sam Allahovog Poslanika alejhi selam o tome, pa mi je rekao: "Tako je, kada se postavi Sirat-ćuprija, ni za koga se neću moći zauzimati sve dok ne vidim šta će sa mnom biti, i onog trenutka kada neka lica pobijele, a neka pocrne, sve dok ne vidim šta će sa mnom biti' ili je rekao: 'i kod mosta koji će se oštriti i zagrijavati..." "Kako to?", upitao sam Aišu? "On će se oštriti i tanjiti dok ne postane tanji i oštriji od sablje i zagrijavati dok ne postane poput žeravice, vjernik će preko njega preći olahko i neće mu nauditi, dok će se munafik po njemu mučiti sve dok ne dođe na pola gdje će mu se noge izmaći i ruke propasti prema nogama", odgovori Aiša. "Zar nisi vidio čovjeka koji pustinjom trči bez obuće i u takvom stanju zakači za trnje, umalo da mu ono probije njegova stopala, tako će i Sirat-ćuprije motati glavu i ruke prema nogama, zatim će čovjeka zakačiti čuvari Džehennema željeznim kukama za potiljak i stopala i baciti ga u Džehennem, kroz koji će propadati pedeset godina." Tada sam upitala: "Kolika će biti težina čovjeka toga Dana?" On odgovori: "Čovjek će težiti koliko deset debelih i steonih deva. **'Toga dana grešnici će se po biljezima svojim poznati, pa će za kike i za noge ščepani biti'** *(Ar-Rahman, 41.)*. Predaju bilježi Bekije b. Muhaled u svome Musnedu i Ibn Ebi Hatim u svome Tefsiru, u lancu ove predaje postoji nepoznat čovjek, dok su neki dijelovi predaje sporni.

208 El-Musned, 6/110. Lanac hadisa je slab.

Medutim, vjerodostojni hadisi ukazuju da će se Sirat-ćuprija postaviti nakon šefa'ata kojeg će Allah dozvoliti onome kome On hoće.

Bilježi imam El-Hakim hadis Selmana El-Farisija u kojem je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: 'Preko Džehennema će se postaviti most oštar poput britve, pa će meleci reći: ''Zar će neko uspjeti preći preko ovoga?!'' Allah će reći: ''Spasit ću onoga koga Ja želim.'' Tada će meleci reći: ''Slavljen i hvaljen neka si Ti, zaista, mi Tebe ne obožavamo onako kako Tebi dolikuje.''[209] Kaže Hakim: ''Hadis je vjerodostojan.''

Sasvim je poznato da se prethodna predaja pripisuje Selmanu El-Farisiju, r.a., a ne Poslaniku alejhi selam.

Također bilježi Hakim[210] hadis Ebu Rezina El-Ukajlija koji prenosi od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: ''Kročit ćete na Sirat-ćupriju od vatre, kada neki od vas nagazi na žeravicu jauknut će, a Gospodar tvoj će reći: ''Približi ga sebi.''

Bilježi imam El-Bejheki predaju Zijada En-Numejrija od Enesa, r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: 'Sirat je poput sablje (srpa)! Toga Dana meleci će spašavati vjernike i vjernice, a Džibril će uhvatiti oko moga pojasa i ja ću govoriti: ''Gospodaru moj, spasi...spasi!'' Na taj Dan će biti mnogo posrtanja i mnogo onih koji će posrnuti.'

El-Bejheki takoder bilježi predaju Se'ida b. Zerbija od Jezida Er-Rekašija od Enesa, r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''Preko Džehennema će biti most u obliku polu-luka, tanji od dlake i oštriji od sablje, njegov vrh će biti klizav i nestabilan poput klizave bašče. Sa njegovih bočnih strana će biti željezne kuke i bodlje od vatre kojima će Allah kačiti koga On želi od Svojih robova. Taj Dan će biti mnogo spoticanja i mnogo onih koji će posrnuti. Toga Dana meleci će u njegovoj blizini biti i moliti: ''Allahu spasi...Allahu daj spas.'' Onaj ko toga Dana dođe sa istinom biće spašen. Allah će vjernicima darovati svjetlo shodno njihovom vjerovanju i dobrim djelima koja su radili, neki će Sirat preći poput munje, neki poput vjetra, neki poput najbržeg konja, neki će ga preći trčeći a neki žureći. Nekima će svjetlo osvjetljavati samo dio stopala, dok će neki preko njega ići četveronoške[211] tako da će ih vatra pržiti shodno grijesima koje su radili. Vjernik će idući preko Sirata govoriti: 'Bismillahi (U ime Allaha)' aah...aah, izvijajući se pri tome od bola, dok će vatra u potpunosti sagorjeti one koje Allah bude želio zbog grijeha koje su radili.'' El-Bejheki je rekao: ''Što se tiče Zijada En-Numejrija, Jezida Er-Rekašija i Se'ida b. Zerbija, oni nisu jaki prenosioci.''

Bilježi El-Bejheki hadis Ubejda b. Umejra od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: ''Sirat-ćuprija iznad Džehennema nalikuje oštrici sablje, sa njene lijeve i desne strane su željezne kuke i bodlje kojima će biti izloženi ljudi, i koje će ih

209 El-Mustedrek, 4/586 i kaže vjerodostojan, ispunjava uslove imama Muslima koji ga ne bilježi u svome Sahihu. Mišljenje El-Hakima podržava i Ez-Zehebi kod kojeg početak hadisa glasi: 'Na Sudnjem danu će se postaviti vaga, kada bi se na nju postavila nebesa i Zemlja, ona bi ih nadmašila...'.

210 Ovo je dio hadisa Ebu Rezina El-Ukajlija -- Lekita b. Amira, r.a., – kojeg smo prethodno spomenuli.

211 Tj. Prelazit će preko Sirat-ćuprije na rukama i nogama ili na stražnjicama.

kačiti. Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život, jedna kuka će zakačiti više ljudi nego što ih je bilo u dva plemena (Rebi'a i Mudar) koja su se ponosila svojom brojnošću." Ova predaja je mursel, a istu bilježi El-Bejheki na drugi način u skraćenoj verziji i pripisuje je Ubejdu b. Amru.

Imam El-Bejheki je zabilježio svojim lancem prenosilaca od Abdullaha b. Mes'uda r.a., da je rekao: "Sirat-ćuprija iznad Džehennema nalikuje sablji."

Bilježi Et-Tirmizi slabim lancem prenosilaca od El-Mugire b. Šu'beta od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: 'Vjernici će na Sirat-ćupriji uzvikivati: "Gospodaru spasi...spasi." Sličan hadis prenosi Enes, r.a., od Poslanika alejhi selam, lancem prenosilaca koji nije ispravan.[212]

Prenosi Mensur b. Amir od Ibn Luhej'e od Ebu Kubejla od Abdullaha b. Amra r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Onog momenta kada moj umet kroči na Sirat-ćupriju, njegov slogan će biti *"La ilahe illa ente"* (Nema Boga osim Tebe).' Ova predaja nije pouzdana, a Allaha najbolje zna.

Bilježi Muslim[213] od Mesruka od Aiša r.a., da je pitala Allahovog Poslanika alejhi selam: "Allahov Poslaniče, gdje će biti ljudi kada Allah Zemlju zamijeni drugom zemljom i kada se nebesa smotaju?" "Na Sirat-ćupriji", odgovori joj Allahov Poslanik alejhi selam.

Bilježi Muslim[214] od Sevbana da je jedan rabin (židov) pitao Allahovog Poslanika alejhi selam: "Gdje će biti ljudi na Dan kada Allah Zemlju zamijeni drugom zemljom i kada se nebesa smotaju?" "Toga Dana ljudi će biti u tami nadomak Sirat-ćuprije", odgovori Allahov Poslanik alejhi selam. "A ko će prvi preći preko mosta", nastavi rabin? "Biće to siromašni muhadžiri", odgovori Allahov Poslanik alejhi selam. Zatim je spomenuo ostatak hadisa.

Moguće je napraviti spoj između prethodna dva hadisa, tako možemo reći za tamu u kojoj će ljudi boraviti na Sudnjem danu da ima propis Sirat-ćuprije i u njoj će se podijeliti svjetlo pomoću kojeg će vjernici preći preko Džehennema za razliku od ostalih, Zemlja će biti zamijenjena drugom, a nebesa smotana kao list papira, upravo kada ljudi budu u tami ispred Sirat-ćuprije i to će trajati sve dok ljudi budu prelazili preko Sirata, a Allah opet najbolje zna.

Znaj da se ljudi dijele na vjernike, one koji su obožavali Jedinog Allaha i koji mu širk nisu činili i mušrike koji su pored Allaha obožavali nekog drugog. Što se tiče mušrika, oni neće preći preko Sirat-ćuprije, nego će propasti u Džehennem prije nego se i postavi most preko njega, na što upućuje hadis o šefa'atu u dva Sahiha kojeg prenosi Ebu Hurejre r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam u kojem je rekao: "Allah će na Sudnjem danu okupiti ljude, a zatim će reći: "Neka svako slijedi ono što je obožavao na dunjaluku." Oni koji su obožavali sunce,

212 Et-Tirmizi, br. 2434, Knjiga o opisu Sudnjeg dana, Poglavlje o Sirat-ćupriji i El-Hakim, 2/375. Hadis je slab kao što kaže El-Albani u djelu Da'ifu-l-Džami'a, br. 3398.

213 Muslim, br. 2791, Knjiga o osobinama munafika I propisima koji se na njih odnose, Poglavlju o proživljenju i okupljanju i Et-Tirmizi, br. 3120, u tefsiru sure Ibrahim.

214 Ovo je dio podužeg hadisa kojeg bilježi Muslim, br. 315, Knjiga o hajzu, Poglavlje o osobinama sperme čovjeka i žene, te da dijete biva stvoreno od njihove tekućine.

slijedit će sunce, oni koji su obožavali mjesec, slijedit će mjesec, oni koji su obožavali tagute[215] na dunjaluku, slijedit će ih na ahiretu, sve dok ne ostane ovaj ummet i sa njima munafici', zatim je nastavio sve dok nije rekao: "Zatim će se preko Džehennema postaviti Sirat-ćuprija, pa ću ja i moj ummet biti prvi koji će preći preko nje."

U dva Sahiha od Ebu Se'id El-Hudrija r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: 'Glasnik će na Sudnjem danu povikati: "Neka svaki narod slijedi ono što je obožavao na dunjaluku." Tada neće ostati ni jedan čovjek koji je pored Allaha obožavao nekog drugog od kipova i drugih božanstava, a da neće propasti u Džehennem, sve dok ne ostanu jedino oni koji su obožavali Allaha, od pokornih ljudi i velikih grešnika. Toga dana će prašina prekriti sljedbenike Knjige, pa će se pozvati židovi i upitati: "Koga ste vi na dunjaluku obožavali?" "Obožavali smo Uzejra sina Allahovog", reći će oni! "Lažete, zaista Allah nije uzeo sebi ni drugu ni sina." "Da li imate danas kakvu želju?" "Ožednjeli smo pa nas napoji, Gospodaru naš", reći će oni! Tada će im biti pokazan put kuda da krenu, pa će krenuti i stići do Vatre koja će izgledati poput velikog mora, njeni plamenovi će gutati jedni druge, pa će u nju propasti. Zatim će se pozvati kršćani i upitati: "Koga ste vi na dunjaluku obožavali?" "Obožavali smo Mesiha sina Allahovog", reći će oni! "Lažete, zaista Allah nije uzeo sebi ni drugu ni sina." "Da li imate danas kakvu želju?" "Ožednjeli smo pa nas napoji, Gospodaru naš", reći će oni! Tada će im biti pokazan put kuda da krenu, pa će krenuti i stići do Vatre koja će biti poput velikog mora, njeni plamenovi će gutati jedni druge, pa će u nju propasti. Kada ostanu jedino oni koji su obožavali Allaha od pokornih ljudi i velikih grešnika, doći će im Gospodar svjetova slavljen i hvaljen neka je On, u obliku u kojem ga nisu zamišljali na dunjaluku i reći: "Šta vi čekate? Svaki ummet se uputio prema onome što je obožavao na dunjaluku!" "Gospodaru naš, mi smo na dunjaluku napustili ljude i nismo sa njima drugovali." Allah će tada reći: "Ja sam vaš Gospodar", a oni će odgovoriti: "Utječemo se Allahu od tebe, mi nikoga Njemu ravnim ne smatramo" – to će ponoviti dva ili tri puta. Neki će se umalo pokolebati, pa će Allah upitati: "Da li izmedu vas i vašeg Gospodara postoji neki znak pomoću kojeg Ga prepoznajete?" "Postoji", odgovorit će oni. Tada će Allah otkriti svoju potkoljenicu i neće ostati ni jedan Allahov rob koji je iskreno činio Allahu sedžde, a da mu Allah neće omogućiti da padne na sedždu, dok će onima koji su činili sedžde i u tome se pretvarali, Allah učiniti da njihova leđa postanu poput kolca, pa kada god krenu na sedždu dočekat će se na svoje vratove, a kada podignu svoje glave, Allah će se vratiti u oblik u kojem su ga vidjeli prvi put i reći: "Ja sam vaš Gospodar", a oni će reći: "Ti si naš Gospodar", zatim će se postaviti most preko Džehennema.' Zatim je spomenuo hadis do kraja.

Ovaj hadis jasno potvrđuje da će svaki onaj koji je na dunjaluku obožavao nekoga drugog mimo Allaha – kao što su sljedbenici Knjige obožavali Isa'a i Uzejra alejhi selam – biti bačen zajedno sa ostalim mušricima u Vatru prije nego se preko nje postavi Sirat-ćuprija, osim što će obožavaoci kipova, obožavaoci sunca i

215 Tagut je onaj koga ljudi obožavaju mimo Allaha, a on je time zadovoljno! (op. prev.)

mjeseca, kao i ostali mušrici slijediti ono što su obožavali i zajedno sa svojim božanstvima ući u Vatru. Na ovo upućuje i kur'anski ajet u kojem Uzvišeni za Faraona kaže: **"Na Sudnjem danu on će svoj narod predvoditi i u vatru ga uvesti, a užasno je mjesto u koje će doveden biti!"** *(Hud, 98.)* Što se tiče sljedbenika koji su obožavali Mesiha i Uzejra alejhi selam, oni će ostati zajedno sa poslanikom i narodom kojem su pripadali, a zatim će biti bačeni u Vatru.

U jednom od hadisa stoji da će onome ko je obožavao Mesiha alejhi selam doći šejtan u njegovom liku, pa će ga on slijediti. Isto će se desiti i sa onima koji su obožavali Uzejra alejhi selam. U hadisu od Es-Sura stoji da će se onima koji su obožavali Isa'a i Uzejra ukazati melek u njihovim likovima. Nakon toga će ostati jedino oni koji su obožavali Allaha Jedinog, bez obzira bili iskreni (vjernici) ili dvoličnjaci (munafici) iz ummeta Muhammeda alejhi selam kao i svih ostalih naroda. Zatim će se munafici odvojiti od vjernika tako što neće moći pasti na sedždu. Vjernici će se također razlikovati od munafika svjetlom koje će im Allah podariti.

Pitanje: Da li će se munaficima dodijeliti svjetlo na Sudnjem danu, a zatim ugasiti ili svjetlo uopće neće ni dobiti?

Oko ovog pitanja postoje dva mišljenja islamskih učenjaka:

1. Munaficima uopće neće biti dato svjetlo.

Kaže Safvan b. Amr: 'Pričao mi je Selim b. Amir da je čuo Ebu Umamu da kaže: "Na Sudnjem danu ljude će prekriti velika tama, nakon koje će se dijeliti svjetlo koje će dobiti vjernik, dok nevjernik i munafik neće dobiti svjetlo, to je primjer koji Allah spominje u Svojoj Knjizi: **"Ili su kao tmine nad dubokim morem koje prekrivaju talasi sve jedan za drugim, iznad kojih su oblaci, sve tmine jedne iznad drugih, prst se pred okom ne vidi, - a onaj kome Allah ne da svjetlo neće svjetla ni imati"** *(An-Nur, 40.)* Munafik i nevjernik se neće okoristiti svjetlom vjernika isto što se slijepac ne može okoristiti vidom onoga koji vidi. **"Toga Dana će licemjeri i licemjerke vjernicima govoriti: 'Pričekajte nas da se svjetlom vašim poslužimo! Vratite se na trag, pa drugo svjetlo potražite! Reći će se."** *(Al-Hadid, 13.)* Kaže Ebu Umame: "To će biti obmana kojom će Allah obmanuti munafike." Uzvišeni kaže: **"Licemjeri misle da će Allaha prevariti, i On će ih za varanje njihovo kazniti..."** *(An-Nisa', 142.).* Kada se munafici vrate na mjesto gdje je dijeljeno svjetlo, ništa neće naći, pa će se vratiti vjernicima **"I između njih će se pregrada postaviti koja će vrata imati; unutar nje biće milost, a izvan nje patnja. Zar nismo s vama bili? Dozivat će ih. Jeste odgovarat će, 'ali ste se pritvornošću upropastili, i iščekivali ste, i sumnjali ste, i puste želje su vas zavaravale, dok nije došla Allahova odredba, a šejtan vas je o Allahu obmanuo. Nikakva otkupnina se danas od vas neće primiti, a niti od onih koji nisu vjerovali: Vatra će biti prebivalište vaše, ona baš vama odgovara, a užasno je ona prebivalište!"** *(Al-Hadid, 13-15.)*

Kaže Selim: "Munafik će gajiti nadu u spas sve dok Allah ne podijeli svjetlo i ne odvoji vjernike od munafika." (Ibn Ebi Hatim).

Ibn Ebi Hatim, također bilježi predaju od Mukatila b. Hajana i Ed-Dahaka koju oni prenose od Ibn Abasa, a koja upućuje na ono što je rekao Selim, međutim, njen lanac je prekinut.

2. Munaficima će biti dodijeljeno svjetlo zajedno sa vjernicima, kao što su na dunjaluku bili skupa, a zatim će se od munafika oduzeti svjetlo kada dođu do Sirat-ćuprije.

Ovo je mišljenje imama Mudžahida.

Prenosi Utbe b. Jekzan od Ikrime koji prenosi od Ibn Abasa r.a., da je rekao: 'Svaki onaj koji je imao iskreno vjerovanje na Sudnjem danu će dobiti svjetlo. Što se tiče munafika, njegovo svjetlo će se ugasiti. Kada vjernici vide šta se desilo sa munaficima, reći će: **"Gospodaru naš, učini potpunim svjetlo naše i oprosti nam jer Ti, doista, sve možeš."** *(At-Tahrim, 8.).*

Sličnu predaju prenosi Ibn Ebi Nudžejh od Mudžahida a isto prenosi Džuvejbir od Ed-Dahaka. U poglavlju koje slijedi, spomenut ćemo hadis Džabira r.a., kojeg prenosi od Allahovog Poslanika alejhi selam koji ukazuje na ispravnost ovog mišljenja.

Kaže Adem b. Ebi Ijas: 'Pričao nam je El-Mubarek b. Fedale od Hasana El-Basrija da je rekao: 'Allahovog Poslanika alejhi selam je rekao: "Na Sudnjem danu će i vjernici i munafici dobiti svjetlo koje će ići sa njima, pa kada budemo na Sirat-ćupriji, spustit će se velika tama koja će ugasiti svjetlo munafika, dok će svjetlo vjernika ostati sa njima, tada će vjernici reći: **"Gospodaru naš, učini potpunim svjetlo naše i oprosti nam jer Ti, doista, sve možeš."** *(At-Tahrim, 8.)'*[216]

U hadisu Aiše, r.a., je opisan način na koji će munafici ići Sirat-ćuprijom, s tim što je lanac hadisa slab.

Pripovijeda Bišr b. Šegaf od Abdullaha b. Selama da je rekao: 'Preko Džehennema će se postaviti Sirat-ćuprija, pa će glasnik povikati: "Gdje je Muhammed i njegov umet?" Poslanik alejhi selam će ustati, a za njim će ustati i njegov narod (pokorni i nepokorni) i krenuti preko Sirat-ćuprije, tada će Allah oduzeti vid njegovim neprijateljima, pa će oni padati lijevo-desno sa Sirat-ćuprije u Vatru, dok će Allah spasiti Poslanika alejhi selam, a sa njim i njegove pokorne sljedbenike'. Tada će glasnik povikati: "Gdje je Isa' alejhi selam i njegov ummet?" Kada ustane, za njim će ustati i njegov narod (pokorni i nepokorni) i uputiti se prema Sirat-ćupriji, pa će Allah oduzeti vid njegovim neprijateljima i oni će padati lijevo-desno sa Sirat-ćuprije u vatru, dok će Allah spasiti Poslanika i njegove dobre sljedbenike. Nakon Muhameda i Isa'a, alejhima-selam preko Sirata će krenuti

216 Kaže hafiz Ibn Hadžer u Et-Takribu, 2/227: 'Mubarek b. Fedale je iskren, mudelis, brisao je slabe prenosioce u lancu hadisa kako bi njegov lanac bio jači, što je radio i Hasan El-Basri'

ostali vjerovjesnici i njihovi narodi, na čijem začelju će biti Nuh alejhi selam. (Ibn Huzejme I drugi).

Iz hadisa koje prenose Ibn Mes'ud, Enes i drugi, a koje smo spomenuli u ovom poglavlju, možemo zaključiti da će veličina i jačina svjetla koje će vjernici dobiti biti shodno njihovom imanu i dobrim djelima. Tako i prelazak preko Sirat-ćuprije će zavisiti od imana i dobrih djela, onaj čija dobra djela i iman budu veliki brže će preći preko Sirat od onoga čija su djela i iman slabiji, što je spomenuto u hadisima Ebu Hurejre, Huzejfe i drugih r.a.

Prenosi Ebu Ez-Ze'ara od Abdullaha b. Mes'uda r.a., da je rekao: 'Allah će narediti da se postavi Sirat-ćuprija preko Džehennema, pa će ljudi preko njega prelaziti shodno svojim djelima, prvi će preko njega preći brzinom munje, drugi brzinom vjetra, treći brzinom ptica, četvrti brzinom životinja, zatim će slijediti oni koji trče, zatim oni koji koračaju, dok će posljednji Sirat-ćuprijom ići puzeći na svome stomaku i uz to će govoriti: "Gospodaru moj, zašto si moj prelazak učinio sporim?" "Nisam te ja usporio, nego su te usporila tvoja djela", reći će On.'

To je zato što dobra djela i iman predstavljaju pravi put na dunjaluku kojeg je Allah naredio da se slijedi i na njemu ustraje. Allah je naredio Svojim robovima da Ga mole da ih uputi pravim putem, pa onaj ko ustraje na pravom putu – na dunjaluku – svojom vanjštinom i nutrinom, ustrajat će i preći preko Sirat-ćuprije koja će se postaviti preko Džehennema, a onaj ko na dunjalučkom putu ne ustraje, nego sa njega skrene zbog strasti ili iskušenja, na Sirat-ćupriji će ga čekati željezne kuke i bodlje koje će ga sa njega odvući, kao što su ga strasti i iskušenja odvojili od pravog puta, kao što stoji u hadisu Ebu Hurejre: "One će (željezne kuke) odvlačiti ljude sa Sirat-ćuprije shodno njihovim grijesima."[217]

Prenosi El-E'ameš od Salima b. Ebi El-Dž'ada od Abdullaha da je za kur'anski ajet **'Jer, Gospodar tvoj je, zaista, u zasjedi'** *(Al-Fadžr, 14.)*, rekao: "Nakon Sirat-ćuprije se nalaze još tri mosta:

Most na kojem će stajati amanet.

Most na kojem će stajati rodbinske veze i

Most na kojem će stajati Uzvišeni Allaha."

Kaže Ejfe'a b. Abd El-Kela'i: "Preko Džehennema će biti sedam brana (kapija) a i Sirat-ćuprija je preko njega, spominje se da će ljudi biti zaustavljeni kod prve brane i biti pitani o namazu, pa će propasti ko će propasti, a spasit će se ko će se spasiti, zatim će biti zaustavljeni kod druge i pitani o amanetu da li su ga izvršili ili ne, pa će propasti ko će propasti, a spasit će se ko će se spasiti, zatim će biti zaustavljeni kod treće i pitani o rodbinskim vezama."

Prethodno smo spomenuli više hadisa koji govore da će vladari biti zarobljeni na Sirat-ćupriji koja će se ispod njih žestoko ljuljati.

Bilježi Ebu Davud[218] od Muaza b. Enesa El-Džuhenija od Allahovog Poslanika

217 Hadis bilježi Muslim, br. 182.

218 Ebu Davud, br. 4883, Knjiga o edebu, Poglavlje: ko stane u odbranu muslimana prilikom njegovog gibeta (ogovaranje) i Ahmed u Musnedu, 3/441. Lanac hadisa je slab.

alejhi selam da je rekao: "Ko optuži muslimana želeći time njegovo poniženje, Allah će ga zadržati na Sirat-ćupriji sve dok iz njega ne izađe ono što je rekao", a u drugoj predaji stoji "Onaj ko za vjernika kaže ono što o njemu nije poznavao, Allah će ga zaustaviti na Sirat-ćupriji sve dok iz njega ne izađe ono što je rekao."

Prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja svojim lancem prenosilaca od Ebu Sulejmana Ed-Daranija da je rekao: "Opisivao sam svojoj sestri Abdi kapiju od džehennemskih kapija, zbog čega je ona vrisnula u plač i tako provela noć i dan, a zatim je prestala plakati. Od tada ona uvijek zaplače kad se u njenom prisustvu spomenu džehennemske kapije." Neko upita: "Zbog čega je plakala noć i dan?" "Zamislila je sebe na jednoj od tih brana kako je odvlači sa Sirat-ćuprije", reče on.

Ebu Sulejman Ed-Darani je govorio: 'Kada čuješ čovjeka da kaže drugom čovjeku: "Između mene i tebe je Sirat-ćuprija!" Znaj da on ne poznaje Sirat-ćupriju, jer da je spoznao Sirat-ćupriju, sigurno ne bi želio da se zamjera bilo s kim, niti da se ko za njega kači na Sirat-ćupriji.'

Ebu Muslim El-Havlani je govorio svojoj ženi: "O majko Muslimova, dobro se pripremi, jer preko džehennemskog mosta nema skele."

Prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja preko Muavije b. Ebi Saliha od Ebu El-Jemana da je neki crnokosi mladić zaspao i u snu vidio ljude kako se okupljaju pored rijeke od vatre. Na rijeci je bio most preko kojeg prelaze ljudi čija se imena prozovu. Kada god se prozove nečije ime on se odazove, neki od njih se spase, a neki stradaju. "Tada su prozvali moje ime, pa sam stao na most, kad on oštar poput sablje, poče me bacati lijevo-desno." Kaže Ebu El-Jeman: "Kada je mladić osvanuo, osvanuo je sijede kose i brade iz straha od onoga što je u snu vidio."

Kada je Esved b. Salim čuo nekog čovjeka kako recitira sljedeće stihove:

"Ispred mene je stanica neizbježna
Na njoj će zastori skinuti biti i Gospodar moj će me pitati!
A dovoljno će mi biti naredenje da krenem Sirat-ćuprijom
koja će oštrija od sablje biti ispod koje će vatra peći!"

Potom je pao u nesvijest iz straha od onoga što predstoji!

Pripovijeda se da je Bišr b. El-Haris rekao: 'Jedne prilike mi je Fudajl b. Ijad rekao: "O Bišre! Dužina Sirat-ćuprije je petnaest hiljada *farseha*[219], pa gledaj kako ćeš se za nju pripremiti."

Kaže Muhamed b. Es-Semak: 'Čuo sam jednog pobožnjaka i asketu iz Basre da je rekao: "Sirat-ćuprija je duga koliko tri hiljade godina, hiljadu godina će se na nju penjati, zatim će po njoj ići isto toliko, a zatim će hiljadu godina niz nju silaziti."

Prenosi Fejd b. Ishak od Fudajla b. Ijada da je rekao: "Sirat-ćuprija je duga četrdeset hiljada ferseha."

---

219 *Ferseh* je oznaka za dužinu, jedan ferseh iznosi tri milje ili 7 odnosno 8 km. Pogledaj arapsko-bosanski rječnik od Teufika Muftića. (op. prev.)

U djelu Kitabu-l-Evlija, Ibn Ebi Ed-Dunja je zabilježio predaju Dža'fera b. Sulejmana u kojoj on kaže: 'Čuo sam Malika b. Dinara kako pita Aliju b. Zejda – koji je plakao – "Ebu El-Hasane, obavijesti me kao što su tebe obavijestili, koliko će Alahove evlije (štićenici) ostati na Sirat-ćupriji?" Pa je rekao: "Zadržat će se onoliko koliko se čovjek zadrži u namazu u kojem upotpuni njegov ruku' i sedžde." "A da li ti je ko pričao da će se Sirat-ćuprija raširiti pod nogama Allahovih evlija?" "Jeste", odgovori on.'

Prenosi Rušdejn b. S'ad od Amra b. El-Harisa od Se'ida b. Ebi Hilala da je rekao: "Do nas je došlo da će Sirat-ćuprija za neke ljude biti tanja od dlake, a za neke će biti šira od velike doline (korita rijeke)."

Kaže Sehl Et-Tusturi: "Kome na dunjaluku put bude uzak i tijesan, na Sudnjem danu će mu biti širok i prostran, a onome kome put na dunjaluku bude širok, na ahiretu će mu biti uzak i tanak poput dlake."

Tj. onaj ko sputa svoju dušu i strasti na dunjaluku i slijedi Allahove naredbe, a kloni se Njegovih zabrana – što je pravo značenje istikameta (ustrajnosti na pravom putu) – biće nagrađen tako što će mu Sirat-ćuprija biti široka pod nogama, a onaj ko razuzda svoju dušu i prepusti je strastima na dunjaluku, radeći ono što je Allah zabranio sve dok ga to ne odvrati od pravog puta, biće nagrađen na ahiretu tako što će mu Sirat-ćuprija pod nogama biti tanja od dlake, sve zbog grijeha koje je radio, a Allah opet najbolje zna!

Skupina dobrih prethodnika vidje čovjeka kako se smije, pa mu rekoše: "Šta li je tebe nasmijalo? Misliš da ćeš vječno živjeti ili misliš da si iza sebe ostavio Džehennem!?"

Kaže Ahmed b. Ebi El-Hivari: 'Pričao nam je Junus El-Hiza'i od Ebu Hamze El-Bejsanija od Muaza b. Džebela r.a., – koji predaju pripisuje Allahovom poslaniku alejhi selam – da je rekao: "Vjernika neće napustiti strah niti će biti siguran sve dok iza sebe ne ostavi Sirat-ćupriju." Predaju bilježi Ibn Ebi Hatim i kaže: "Ebu Hamza je nepoznat kao prenosilac."

* * *

DVADESET I SEDMI DIO

Prelazak preko džehennemske vatre

Kaže Uzvišeni Allah: **"I svaki od vas će do nje stići! Gospodar tvoj se sigurno tako obavezao! Zatim ćemo one koji su se grijeha klonili spasiti, a nevjernike ćemo da u njemu na koljenima kleče ostaviti."** *(Meryem, 71-72.)*

Prenosi Ismail b. Ebi Halid od Kajsa b. Ebi Hazima da je rekao: "Abdullah b. Revaha je zaplakao pa je zaplakala i njegova žena." "Zašto plačeš?", Abdullah je upita. "Vidjela sam tebe kako plačeš pa sam i ja zaplakala!" "Što se mene tiče, ja plačem jer sam se sjetio ajeta **'I svaki od vas će do nje stići!'** Jedno znam da ću u nju ući, ali ne znam da li ću se spasiti ili ne!"

Prenosi Ibnu-l-Mubarek od Abada El-Makberija od Bekra El-Muzenija da je rekao: 'Kada je objavljen ajet **'I svaki od vas će do nje stići!**, Abdullah b. Revaha je otišao kući plačući, njemu pride njegova žena i zaplaka, zatim dođe služavka te i ona zaplaka, zatim su došli i ostali ukućani i svi zajedno plakali, kada je došao sebi pitao je ukućane: "Zbog čega plačete?" "Ne znamo! Vidjeli smo tebe kako plačeš pa smo i mi zaplakali!" On reče: "Poslaniku alejhi selam je objavljen ajet u kojem me moj Gospodar obavještava da ću ući u Vatru, ali me nije obavijestio da li ću se od nje spasiti!"

Navodi Musa b. Ukbe u svome djelu 'Vojni pohodi' i kaže : 'Neki smatraju da je Abdullah b. Revaha zaplakao pred pohod na Mu'ti, kada su ga ukućani vidjeli zaplakali su! Tada je Abdullah rekao: "Allaha mi ja ne plačem iz straha od smrti, niti plačem što vas napuštam, nego plačem iz straha od Allahovih riječi **'I svaki od vas će do nje stići!** jer sam ubjeđen da ću u nju ući, ali nisam siguran da li ću se spasiti ili ne."

Hafs b. Humejd prenosi od Šemra b. Atije da je Omer b. El-Hatab r.a., dugo plakao nakon što je prouči ajet **'I svaki od vas će do nje stići!**, a zatim je upitao (zamolio): "Gospodaru moj, da li sam ja od onih koji će biti spašeni ili sam od onih koji će u Vatri ostati klečeći?"

Pripovijeda Ebu Ishak da je Ebu Mejsere pred spavanje govorio: 'Kamo sreće da me majka nije ni rodila! Na te riječi, njegova žena bi rekla: "Ebu Mejsere, zar ti Allah nije dao veliko dobro kada te je uputio u islam?" "Jeste! Allah nam je pojasnio da ćemo ući u vatru, ali nam nije obznanio da li ćemo se od nje spasiti ili ne!"

Do nas je preneseno preko Sufjana b. Husejina od Hasana El-Basruja da je rekao: 'Drugovi Allahovog Poslanika alejhi selam bi jedni druge prilikom susreta pitali: "Da li si obaviješten da ćeš kročiti kroz vatru?" On bi odgovorio: "Jesam." "A da li ti je poznato da li ćeš iz nje izaći?" "Nije!", odgovorio bi. "Pa zbog čega onda toliki smijeh?"

Prenosi Ibn Ujejne od nekog čovjeka koji prenosi od Hasana El-Basrija da je rekao: 'Neki čovjek je rekao svome prijatelju: "Da li si obaviješten da ćeš kročiti kroz Vatru?" On je odgovorio: "Jesam." "A da li ti je poznato da li ćeš iz nje

izaći?" "Nije!", odgovorio je. "Pa zbog čega onda toliki smijeh?" Poslije toga nije viđen nasmijan sve do smrti.'

Kaže imam Ahmed: 'Pričao nam je Hišam b. El-Kasim, pričao nam je El-Mubarek b. Fedale od Hasana El-Basrija da je za kur'anski ajet **'I svaki od vas će do nje stići!'** rekao: 'Čovjek bi rekao svome bratu: "Da li ti je od Allaha došla vijest da ćeš kročiti kroz Vatru?" "Jeste!", odgovorio bi ovaj. "Znači ubjeđen si u to da ćeš kroz nju kročiti?" "Jesam, ubjeđen sam, a kako i ne bi bio kad Uzvišeni kaže: **'I svaki od vas će do nje stići! Gospodar tvoj se sigurno tako obavezao!"** "A da li si ubjeđen u to da ćeš se spasiti iz nje?" "Allaha mi, ne znam da li ću se spasiti ili ne!" "Pa zbog čega onda toliki smijeh, igra i nemar?"

Kaže Ahmed: 'Pričao nam je Halef b. El-Velid od El-Mubareka da je rekao: 'Čuo sam Hasana El-Basrija kako govori: "Ne! Allaha mi, vjernik na dunjaluku ne dočekuje jutro osim u tuzi, a kako da ne bude tužan, kad mu je od Allaha stigla potvrda da će ući u vatru, a nije mu stigla potvrda da će se od nje spasiti."

Kaže imam Ahmed: 'Pričao nam je Husejin b. Muhammed da im je pričao Ibn Ajaš od Abdullaha b. Dinara da je Lukman govorio svome sinu: "Sine moj, kako da bude siguran od Vatre onaj koji će u nju ući i preko nje hoditi?!"

Ashabi su se razišli po pitanju značenja riječi *El-Vurud* koja se spominje u ajetu.

Jedni kažu: "Riječ *el-vurud* podrazumijeva prelazak preko Sirat-ćuprije." Ovo je mišljenje Abdullaha b. Mes'uda, Džabira, Hasana El-Basrija, Katade, Abdurahmana b. Zejda b. Eslema, El-Kelbija i drugih.

Prenosi Ismail od Es-Sudija da je rekao: 'Pitao sam Mureta El-Hamdanija o kur'anskom ajetu **'I svaki od vas će do nje stići!** pa mi je rekao da je čuo Abdullaha b. Mes'uda r.a., da je čuo Allahovog Poslanika alejhi selam, da je rekao: "Ljudi će biti dovedeni pred Vatru, pa će preko nje preći shodno dobrim djelima, prvi će preko nje preći brzinom munje, drugi brzinom vjetra, treći brzinom najbržeg konja, četvrti brzinom onoga koji jaše u sedlu, peti će preko nje preći trčeći, šesti će preko nje preći hodeći." (Tirmizi).[220] Kaže Tirmizi: "Hadis je dobar."

Imam Ahmed bilježi samo početak ovog hadisa. Hadis bilježi i El-hakim i za njega kaže da je vjerodostojan. Hadis takoder prenosi Šu'be od Es-Sudija od Mureta od Abdullaha b. Mes'uda r.a., i ne pripisuje ga Allahovom Poslaniku alejhi selam iako je potvrdio da mu je Es-Sudi pričao hadis lancem koji doseže do Poslanika alejhi selam. Kaže Ed-Darekutni: "Postoji vjerovatnoća da je ovaj hadis rekao Allahov Poslanik alejhi selam."

Prethodni hadis također prenosi Esbat od Es-Sudija od Mureta El-Hamdanija od Abdullaha b. Mes'uda r.a., i pripisuje ga njemu, a hadis glasi: "Svi ljudi će biti dovedeni pred Sirat-ćupriju, a njihov dolazak do Vatre podrazumijeva stajanje oko nje, zatim će preko Sirat-ćuprije preći shodno dobrim djelima, neki će preći brzinom munje...", zatim je spomenuo ostatak hadisa na kraju koga se kaže:

220 Et-Tirmizi, 3158 u tefsiru sure Merjem, Ahmed u Musnedu, 1/433,435, Ed-Daremi, br. 2812, El-Hakim, 2/375 i kaže: 'Hadis je sahih i ispunjava uslove imama Muslima, sa njim se slaže i Ez-Zehebi', pogledaj: Džami'u-l-Usul, br. 718 i El-Ehadisu Es-Sahiha, br 311.

''Posljednji koji bude prelazio preko Sirata imat će svjetlo veličine nožnih palčeva, pomoću kojeg će preći preko klizavog i nestabilnog mosta sa čijih strana će biti bodlje i željezne kuke koje će držati meleci i sa njima odvlačiti ljude u Džehennem." (Ibn Ebi Hatim).[221]

Hadis također prenosi El-Hakem b. Zuhejr od Es-Sudija od Mureta od Abdullaha b. Mes'uda r.a., koji posljednji dio hadisa pripisuje Allahovom Poslaniku alejhi selam.

Kaže Abdullah b. Mes'ud: '*El-vurud* ne znači ulazak u Vatru, nego dolazak pred nju! Stajanje pred vatrom je slično životinji koja se dovede do vode preko koje ne smije preći. Zatim je rekao: 'Rekao je Allahov Poslanik alejhi selam: ''Allah će preko Džehennema postaviti Sirat-ćupriju preko koje će ljudi prelaziti", zatim je spomenuo čitav hadis na čijem kraju stoji 'Kada bi se stanovnicima Vatre kazalo: ''Vi ćete u Vatri ostati toliki broj godina koliko iznosi broj pješčanih zrna na dunjaluku, oni bi se obradovali i rekli: ''Na kraju ćemo iz njega izaći", a da se stanovnicima Dženneta kaže: ''Ostat ćete u njemu toliki broj godina koliko iznosi broj pješčanih zrna na dunjaluku, to bi ih rastužilo i rekli bi: ''Iz njega moramo izaći", medutim, Allah je njima odredio vječnost, a ne prolaznost." El-Hakem b. Zuhejr je slab prenosilac. Postoji vjerovatnoća da su posljednje riječi hadisa, riječi Abdullaha b. Mes'uda r.a., jer se one prenose od njega drugim lancem prenosilaca koji je dobar.

Kaže Ebu El-Hasen b. El-Bera' El-Abdi u svojoj knjizi *Er-Revda*: 'Pričao nam je Ahmed b. Halid – El-Hilal – pričao nam je Osman b. Omer, pričao nam je Israil od Ebu Ishaka od Amra b. Mejmuna od Abdullaha b. Mes'uda r.a., da je rekao: ''Kada bi se stanovnicima Vatre odredio rok do kojeg će ostati u Vatri, pa makar on iznosio koliko je dunjaluk, obradovali bi se tome danu, jer sve što slijedi nije daleko."

Početak prethodnog hadisa se takoder prenosi preko Ebu Ishaka sa izmijenjenim lancem prenosilaca, koji ne doseže do Poslanika alejhi selam.

Prenosi Amr b. Talha El-Katad od Israila od Ebu Ishaka od Ebu El-Ahvesa od Abdullaha b. Mes'uda r.a., da je u komentaru ajeta **'I svaki od vas će do nje stići!** rekao: ''Sirat-ćuprija preko Džehennema je poput oštre sablje, preko nje će prva skupina preći brzinom munje, druga brzinom vjetra, treća brzinom najbržeg konja, četvrta brzinom najbrže kamile ili ili neke životinje, zatim će i ostali prelaziti", a meleci će govoriti: ''Gospodaru, spasi...spasi.'' Hadis bilježi El-Hakim[222] i kaže: ''Hadis je vjerodostojan i ispunjava uslove dva imama (Buharija i Muslim)." Hadis na isti način bilježi Adem b. Ebi Ijas u svome Tefsiru od Israila.

Bilježi imam Muslim[223] u svome Sahihu od Revha b. Ubade koji kaže: 'Pričao nam je Ibn Džurejdž da mu je pričao Ebu Ez-Zubejr da je čuo Džabira b. Abdullaha r.a., da je upitan o *el-vurudu* pa je rekao: ''Na Sudnjem danu ćemo biti na tom

221 U vezi tefsira ovog ajeta pogledaj postojeća mišljenja u Tefsiru od Ibn Kesira.

222 El-Mustedrek, 2/375-376.

223 Muslim, br. 191, 316, Knjiga o imanu, Poglavlje o najmanjoj nagradi stanovnika Dženneta i Ahmed u Musnedu, 3/283.

i tom mjestu – znači iznad ljudi", zatim će se pozvati narodi zajedno sa božanstvima i onim što su obožavali sve jedni za drugima, tada će doći naš Gospodar i upitati: "Koga vi čekate?" Mi ćemo reći: "Čekamo našeg Gospodara." "Ja sam vaš Gospodar!" "Želimo da te vidimo." Tada će se Allah zasmijati i skloniti zastor da ga vide, i krenuti, pa će i oni za njim krenuti. Nakon toga će vjernici i munafici dobiti svjetlo, pa će svako slijediti svoje svjetlo i krenuti preko Sirat-ćuprije na kojoj će biti željezne kuke i bodlje koje će uzimati onoga koga Allah odredi, nakon čega će se ugasiti svjetlo munafika, dok će se vjernici spasiti. Lica onih koji prvi pređu preko Sirat-ćuprije blistaće poput mjeseca." Zatim je spomenuo ostatak hadisa kojeg Muslim bilježi od Abdullaha b. Se'ida - El-Ešedža – I Ishaka b. Mensura a njih dvojica ga prenose od Revha.

Bilježi ga imam Ahmed od Revha uz dodatak: "Tada će Allah krenuti pa će ga oni slijediti." I ovaj dio hadisa pripisuje Poslaniku alejhi selam, a ostatak hadisa prije ovih riječi pripisuje Džabiru r.a.

Prethodni hadis također prenosi Muhamed b. Šurahbil Es-San'ani od Ibn Džurejdža i njegov početak pripisuje Allahovom Poslaniku alejhi selam, i u ovom hadisu se spominje smijanje i uklanjanje zastora.

Hadis prenosi i Abdurezak od Rebaha b. Zejda od Ibn Džurejdža od Zijada b. S'ada od Ebu Ez-Zubejra od Džabira r.a., kojeg on prenosi od Allahovog Poslanika alejhi selam, i u njemu se spominje da će Allah sa sebe ukloniti zastor. Od njega se prenosi kompletan hadis ovim lancem prenosilaca.

Ovo ukazuje da početak hadisa kod Ibn Džurejdža kojeg on prenosi od Ebu E-Zubejra ne pripada Allahovom Poslaniku alejhi selam iako ga on pripisuje Allahovom Poslaniku alejhi selam u drugom lancu kojeg prenosi od Zijada b. S'ada od Ebu Ez-Zubejra.

Hadis je prenio i Ebu Kure od Malika od Zijada b S'ada od Ebu Ez-Zubejra od Džabira r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Na Sudnjem danu će se okupiti svi narodi" zatim je spomenuo kompletan hadis i pripisuje ga Allahovom Poslaniku alejhi selam.

Hadis još prenosi i Ibn Luhej'a od Ebu Ez-Zubejra koji kaže: 'Čuo sam Džabira r.a., da je upitan o *el-vurudu* pa je rekao: 'Čuo sam Allahovog Poslanika alejhi selam da kaže: "Na Sudnjem danu ćemo biti nagomilani jedni nad druge", zatim je spomenuo ostatak hadisa od Poslanika alejhi selam u kojem postoji dodatak nakon Poslanikovih riječi: "Svaki čovjek će dobiti svjetlo bio vjernik ili munafik, ili će ih prekriti tama." Predaja u kojoj on kaže: "Na Sudnjem danu ćemo biti nagomilani jedni nad druge' je ispravna predaja. "

Međutim, što se tiče predaje Revha od Ibn Džurejdža a u kojoj stoji: "Na Sudnjem danu ćemo biti na tom i tom (mjestu)" ona je izmijenjena od strane prenosioca koji je umjesto riječi *kevm* (gomila, nagomilano) umetnuo *keza ve keza* (tom i tom mjestu) zbog poteškoće u njegovom shvatanju riječi *kevm*, zatim je dodao riječ *unzur* (pogledaj) čime skreće pažnju čitaocu da razmisli o ispravnosti te riječi. Dodatak od strane prenosioca se nalazi u nekim predajama, i ne nalazi se u Muslimovoj zbirci kao što to neki misle, naprotiv hadis sa ovim dodatkom

se nalazi u Musnedu imama Ahmeda i u Kitabu-Suneh od njegovog sina Abdullaha.

Hadis je zabilježio i Et-Taberani u Kitabu-Suneh preko Ebu Asima od Ibn Džurejdža koji kaže: Pričao mi je Ebu Ez-Zubejr da je čuo Džabira r.a., koji je upitan o *vurudu* kako kaže: ''Mi ćemo na Sudnjem danu biti nad gomilom ljudi, zatim će se pozvati narodi zajedno sa onima koje su obožavali'', pa je citirao hadis sve do riječi: ''Allah će se zasmijati a zatim otkloniti zastor sa sebe.'' Kaže Džabir: 'Čuo sam Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: ''Sve dok se ne pokaže to i to, nakon čega će Allah krenuti, pa će i oni krenuti za njim'', zatim je spomenuo ostatak hadisa, u kojem između ostalog stoji: ''Toga Dana će munafike tama prekrivati.''

Ova predaja pojašnjava da se sumnja i izmjena desila od strane Revha b. Ubade, ili je možda kod njega tako zapisano pa je tako i preneseno, a Allah opet najbolje zna.

Međutim Muhammed b. Jahja El-Mazini prenosi hadis od Ibn Džurejdža na način kako ga od njega prenosi i Revh, a hadis je preko Muhammeda b. Jahja'a zabilježio i El-Hilal.

Ono što potvrđuje da vurud ne podrazumijeva ulazak u vatru je i hadis kojeg bilježi imam Muslim[224] putem Ebu Ez-Zubejra kojeg on prenosi od Džabira r.a., koji je rekao: 'Pričala mi je Umu Bišr da je čula Allahovog Poslanika alejhi selam da je kod Hafse – majke vjernika – rekao: ''U Vatru *inšaAllah* neće ući niko od onih koji su mi dali prisegu pod drvetom.''[225] ''Kako to Allahov Poslaniče'', reče Hafsa (shodno njenom razumijevanju vjere)! Kada je Allahov Poslanik alejhi selam ukori, ona citira ajet **'I svaki od vas će do njega stići!'** *(Merjem, 71.)* Allahov Poslanik alejhi selam tada reče: 'Uzvišeni Allaha je rekao: **'Zatim ćemo one koji su se grijeha klonili spasiti, a nevjernike ćemo da u njemu na koljenima kleče ostaviti.'** *(Merjem, 72.)*

Prethodni hadis u sličnoj verziji prenosi El-E'ameš od Ebu Sufjana od Džabira od Umu Bišra.

U nekim od verzija koje prenosi El-E'ameš stoji da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: ''Doći će do Vatre, a zatim će preko nje preći shodno dobrim djelima.''

Drugi kažu: ''Riječ *el-vurud* spomenuta u ajetu podrazumijeva ulazak u Vatru'' što je poznato mišljenje Ibn Abasa r.a.

Ovo mišljenje od Ibn Abasa preneseno je u više formi. On svoje mišljenje potkrepljuje ajetom u kojem Uzvišeni o Faraonu kaže: **''Na Sudnjem danu on će svoj narod predvoditi i u vatru ga uvesti, a užasno je mjesto u koje će doveden biti!''** *(Hud, 98.)*, i ajetom **'A kad u Džehennem žedne grešnike potjeramo'** *(Merjem, 86.)*, i ajetom **'Da su oni bogovi, ne bi u njega ušli, i svi će u njemu vječno boraviti.'** *(Al-Anbiya', 99.)*.

224 Muslim, br. 2496, Knjiga o vrlinama ashaba, Poglavlje o vrijednosti onih koji su dali prisegu pod drvetom, Et-Tirmizi, br. 3859, Knjiga o vrlinama, Poglavlje o vrijednosti onih koji su dali prisegu pod drvetom i Ebu Davud, br. 4653, Knjiga o imanu, Poglavlje o pravednim halifama.

225 U mjestu Hudejbiji nekoliko milja udaljenoj od Meke, prisegu na vjernost Muhammedu alejhi selam je dalo oko hiljadu i pet stotina muslimana, položili su prisegu vjernosti da će prije poginuti nego uzmaći. Muhammed alejhi selam je sjedio pod jednim drvetom, a muslimani su mu prilazili i prisegu polagali. (op. pr.)

Prethodno smo spomenuli mišljenje Abdullaha b. Revahe r.a., međutim predaja koja se od njega prenosi nema spojen lanac prenosilaca.

Prenosi Muslim El-E'aver od Mudžahida da je za ajet **'I svaki od vas će do njega stići!** rekao: ''Svaki od vas će u njega ući.''

Kada su K'aba b. Malika r.a., pitali o *vurudu* spomenutom u ajetu, rekao je: 'Vatra će se pred ljudima stegnuti poput čvrstog loja, sve dok ljudi, pokorni i nepokorni, na nju ne stave svoja stopala, tada će joj Gospodar reći: ''Uzmi svoje prijatelje, a Moje ostavi.'' Ona će tada progutati svoje štićenike, a vjernike će Allah spasiti, tako da im se ni odjeća neće oštetiti.'

Kaže K'ab: ''Zar niste vidjeli lonac pun masla, kada se ohladi stegne se poput loja, pa kada se ispod njega potpali vatra, u njemu se maslo raširi na sve strane.''

U drugoj predaji od K'aba stoji: ''Vatri su poznati njeni stanovnici bolje nego roditeljima njihova djeca.''

Pripovijeda Sevr b. Jezid od Halida b. Me'adana da je rekao: 'Kada stanovnici Dženneta uđu u Džennet, reći će: ''Zar nam Allah nije obećao da ćemo ući i preći preko Vatre?!'' ''Jeste, ali dok ste vi preko nje prelazili ona je bila hladna i spokojna.''

U drugoj od njegovih predaja se kaže: 'Kada vjernici pređu Sirat-ćupriju, upitat će jedni druge: ''Zar nam Allah nije obećao da ćemo preći preko mosta iznad Džehennema?'' ''Jeste, ali dok ste vi preko njega prelazili ona je bila spokojna.''

Rekao je Miskin: 'Čuo sam Eš'asa El-Hadanija da kaže: 'Do mene je stigla predaja da će mu'minima dok budu prelazili preko Sirat-ćuprije Džehennem reći: ''Prelazite, ublažili ste moju vrelinu, a ostavite mene i moje stanovnike.''

Ova predaja i predaja prije nje ukazuju da će vjernici prelaziti preko Sirat-ćuprije, što potvrđuje prvo mišljenje koje smo spomenuli.

Prenosi Kesir b. Zijad El-Bursani od Ebu Sumeje da je rekao: ''Razišli smo se po pitanju značenja riječi *el-vurud* koja se spominje u 71 ajetu sure Merjem.'' Jedni su rekli: ''Vjernik neće ući u Vatru'', dok su drugi rekli: ''U nju će ući svi ljudi, zatim će Allah spasiti one koji su se grijeha klonili'', nakon toga sam vidio Džabira, r.a., i rekao: ''Razišli smo se oko značenja riječi *el-vurud*, pa šta ti kažeš?'' ''Svi će do nje stići'', reče on.''

Kaže Selim b. Mure: 'U nju će ući svi ljudi, zaista sam čuo Allahovog Poslanika alejhi selam da kaže: ''Neće ostati ni jedan čovjek, bio pokoran ili nepokoran, a da neće ući u Vatru. Međutim, ona će biti hladna i spasonosna za vjernike, kao što je bila spasonosna Ibrahimu alejhi selam i jaukaće od njihove hladnoće.'' **'Zatim ćemo one koji su se grijeha klonili spasiti, a nevjernike ćemo da u njemu na koljenima kleče ostaviti'** *(Merjem, 72.)*'[226]

Prenosi Ebu Hurejre r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: ''Vatra neće pržiti muslimana kojem umre troje djece osim dok bude prelazio preko Sirat-ćuprije.'' Abdurahman i drugi su protumačili riječi *tehilete-l-*

226 Bilježi ga imam Ahmed u Musnedu, 3/328-329 lancem prenosilaca u kojem ima nepoznata osoba, kao što kaže pisac knjige: 'Ebu Sumeja je nepoznat čovjek

kasemi kao prelazak preko Sirat-ćuprije, shodno riječima Uzvišenog Allaha: **'I svaki od vas će do njega stići!'** što podrazumijeva da *el-vurud* znači doticanje vatre. Dok u drugoj predaji stoji: "Ući će u Vatru dok bude prelazio preko nje."[227]

Prenosi Abdulmelik b. Umejr od Abdurahmana b. Beširа El-Ensarija da je rekao: 'Allahov Poslanik alejhi selam je rekao: "Kome umre troje maloljetne djece, neće ući u Vatru osim koliko iznosi prelazak preko nje."[228]

Bilježi imam Ahmed hadis Ibn Luhej'e i Rušdejna b. S'ada kojeg oni prenose od Za'zana b. Naila od Sehla b. Muaza b. Enesa koji prenosi od svoga oca da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Ko na Allahovom putu dobrovoljno bude čuvao muslimane, neće ući u Vatru osim dok preko nje bude prelazio, jer je Uzvišeni rekao: **'I svaki od vas će do njega stići!'**[229]

Bilježi Taberani hadis El-Vakidija u kojem kaže: 'Pričao nam je Šuajb b. Talha b. Abdullah b. Abdurahman b. Ebi Bekr da im je pričao njegov otac od njegovog oca od njegovog djeda od Ebu Bekra Es-Sidika r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Vrelina Džehennema za moj umet će biti poput vreline hamama (banje, kupatila).'[230]

Prenosi Mensur b. Amir od Beširа b. Talhe od Halida b. Durejka od Ja'le b. Munebiha os Allahovog poslanika alejhi selam da je rekao: "Džehennem će reći vjerniku: "Vjerniče prelazi, zaista je tvoje svjetlo ugasilo moju vrelinu i plamenove."[231]

Neki su rekli da *el-vurud* podrazumijeva temperaturu koja zadesi vjernika na dunjaluku. Prenosi Mudžahid i Osman b. El-Esved hadis Allahovog poslanika alejhi selam u kojem je rekao: "Temperatura i groznica vjernika na dunjaluku su njegov udio u džehenemskoj vatri." Lanac ovog hadisa je da'if (slab).

Jedna skupina učenjaka kaže: *'El-vurud* se ne odnosi na sve ljude, on se odnosi na one koji će klečati oko Džehennema, koje Allah spominje u ajetima **'Tako mi Gospodara tvoga, mi ćemo i njih i šejtane sakupiti, zatim ćemo ih dovesti da oko Džehennema na koljenima kleče, a onda ćemo iz svake skupine izdvojiti one koji su prema Milostivome najdrskiji bili, jer Mi dobro znamo one koji su najviše zaslužili da u njemu gore. I svaki od vas će do njega stići!** *(Merjem, 68-71.)*, kao da se Allah obraća onima koji su opisani ovim ajetima i kaže: "I svaki od vas će do njega doći" Ovo tumačenje se prenosi od Zejda b. Eslema i ono je veoma slabo.

---

227 Hadis bilježi El-Buhari, br. 125, Knjiga o dženazi, Poglavlje: vrijednost onoga kome umre dijete pa se zbog toga strpi, i kmnjiga o imanu, Muslim, br. 2632, 2634, 2635 u poglavlju od dobročinstvu i rodbinskim vezama, vrijednost onoga kome umre dijete pa se na tome strpi, Malik u Muveti, 1/235 Poglavlje o dženazi, u iskušenju je nagrada, Et-Tirmizi, br. 1060 Poglavlje o dženazi, ono što je došlo o nagradi onome kome umre dijete i En-Nesai, 4/25 Poglavlje o dženazi, kome umre troje djece.

228 Kaže hafiz Ibn Hadžer u Takribu, 1/521: 'Abdulmelik b. Umejr je pouzdan prenosilac, fekih, čije se pamćenje na kraju promijenilo, možda je brisao slabe prenosioce u lancu hadisa kako bi njegov lanac bio što jači (bio je mudelis)'.

229 Lanac hadisa je slab.

230 El-Vakidi je metruk (odbačen) kao prenosilac.

231 Hadis je garib i nepriznat.

Prenosi se od Ikrime – Allah mu se smilovao – da je proučio ajet **'I svaki od vas će do njega stići!'** pa je rekao: "Zamjenica u ajetu se odnosi na tamu, a ne na džehennemsku vatru, tako smo mi čitali." Ovo mišljenje se prenosi i od Ibn Abasa r.a., prekinutim lancem prenosilaca, međutim, ispravno je ono što smo prethodno spomenuli od Ibn Abasa r.a.

Kada čovjek dođe pred Allaha ispred njega će se pojaviti Vatra

Poslanik alejhi selam nas je obavijestio da će robu kada stane pred Uzvišenog Allaha radi polaganja računa, u susret izaći Vatra i stati naspram njegovog lica. Također nas je obavijestio i to da će sadaka štititi svoga sahibiju (onoga koji ju je davao) od Vatre.

Bilježi se u dva Sahiha od Adij b. Hatima da je Allahovog Poslanik alejhi selam, rekao: "Svaki od vas će razgovarati sa svojim Gospodarom bez posrednika. Kada čovjek pogleda na svoju desnu stranu vidjeće ono što je pripremio od djela, kada se okrene i pogleda na lijevu stranu vidjeće ono što je pripremio od djela, pa kada baci pogled ispred sebe, ispred svojih očiju će ugledati Vatru, zato se čuvajte Vatre pa makar sa pola hurme."

Imam Muslim bilježi hadis Adija b. Hatima kojeg on prenosi od Allahovog Poslanika alejhi selam u kojem je rekao: "Ko je od vas u stanju da se zaštiti od Vatre pa makar sa pola hurme neka to i uradi."

Dok imam Buharija bilježi hadis Adija b. Hatima kojeg on prenosi od Allahovog Poslanika alejhi selam u kojem je rekao: "Svaki od vas će stati pred svoga Gospodara, tada između Njega i vas neće biti zastora niti prevodioca koji će prevoditi. Allah će upitati roba: "Zar ti nisam dao imetak?" "Jesi!" "Zar ti nisam poslao poslanika?" "Jesi!" Čovjek će tada pogledati desno i ugledati vatru, pa će baciti pogled na lijevu stranu i vidjeti vatru! Zato neka se svako od vas zaštiti od Vatre pa makar sa pola hurme, a ako ni to ne nađe onda lijepom riječi."

Abdurahman b. Semure prenosi da je Allahov Poslanik alejhi selam jednog dana izašao pred njih i rekao: "Sinoć sam u snu vidio čudne stvari", zatim je spomenuo poduži hadis u kojem između ostalog stoji: "Vidio sam čovjeka iz moga ummeta kako pokušava da zaštiti svoje lice od džehennemske vatre i njenih iskri, u tom je došla njegova sadaka i napravila pregradu između njegove glave i vatre, praveći tako i hlad na njegovom licu." Hadis je prethodno spomenut.

* * *

DVADESET I OSMI DIO

Stanje velikih grešnika u Vatri iz reda monoteista i njihov izlazak iz nje zahvaljujući Allahovoj milosti i šefa'atu onih koji će se za njih zauzimati

Prethodno smo spomenuli nekoliko ispravnih hadisa koji govore da će veliki grešnici – iz reda monoteista – pasti u Vatru dok budu prelazili preko Sirat-ćuprije, dok će se neki od njih spasiti. Kada stanovnici Dženneta nastane Džennet, uvidjet će da im nema prijatelja i poznanika koji su bili vjernici a koji su pali u Vatru, pa će zamoliti Uzvišenog Allaha za njihovo izbavljenje iz nje.

Prenosi Zejd b. Eslem od Ata'a b. Jesara od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., koji prenosi od Allahovog Poslanika alejhi selam poduži hadis, kojeg smo prethodno spomenuli, a u kojem se spominje prelazak preko Sirat-ćuprije, zatim je rekao: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život, kada se vjernici spase Vatre, preklinjat će i moliti Uzvišenog Allaha za svoju braću vjernike koji su ostali u Vatri upečatljivije nego što se vi na dunjaluku zalažete i borite kako bi ostvarili svoje pravo", a oni će govoriti: 'Gospodaru naš, oni su s nama klanjali, postili i hadž obavljali", pa će im biti rečeno: "Izvedite iz Vatre one koje poznajete" a Vatri će biti zabranjeno da prži njihova lica, pa će iz Vatre izvesti veliki broj ljudi kojima je vatra spržila cvolike i potkoljenice', vjernici će reći: "Gospodaru naš izveli smo sve koje si nam naredio", Allah će im reći: "Idite i iz Vatre izvedite svakog onoga u čijem srcu nađete dobra koliko je dinar", pa će izvesti veliki broj ljudi, a zatim će reći: 'Gospodaru naš, u njoj nismo ostavili nikoga od onih koje si nam naredio da izvedemo', Allah će reći: "Idite i iz Vatre izvedite svakog onoga u čijem srcu nađete dobra koliko je pola dinara", pa će izvesti veliki broj ljudi, a zatim će reći: "Gospodaru naš, u njoj nismo ostavili nikoga od onih koje si nam naredio da izvedemo", Allah će reći: "Vratite se i iz nje izbavite svakog onoga u čijem srcu nađete dobra koliko je zrno", pa će izvesti veliki broj ljudi, a zatim će reći: "Gospodaru naš, u njoj nismo ostavili nikakva hajra (dobra)." Ebu Se'id El-Hudri je govorio: "Ako mi ne vjerujete u ovo što vam prenosim od Allahovog Poslanika alejhi selam onda čitajte Allahovu Knjigu u kojoj On kaže: **'Allah neće nikome ni trunku nepravde učiniti. Dobro djelo on će umnogostručiti i još od Sebe nagradu veliku dati.'** (An-Nisa', 40.). Allah će zatim reći: "Šefa'at su činili meleci, vjerovjesnici, vjernici, ostao je još Milostivi od najmilostivijih" zatim će stisnuti Vatru i iz nje će izaći vjernici koji nisu uradili ništa od dobra, koje je vatra skroz sagorjela, zatim će ih baciti u rijeku koja se nalazi na uzlazu u Džennet, poznatom kao rijeka života, iz koje će izaći poput biljke koja buja iz plodnog zemljišta...", zatim je spomenuo ostatak hadisa kojeg bilježe Buharija i Muslim.

Značenje dijela hadisa u kojem se kaže 'nisu uradili ništa od dobra' podrazumijeva da nisu uradili ništa od dobrih djela svojim udovima iako je osnova imana bila u njihovim srcima.

U hadisu onoga koji je naredio svojoj porodici da ga spale nakon njegove smrti stoji da nije radio ništa od dobrih djela osim ispravnog vjerovanja'[232]

Ovo potvrđuje i hadis Enesa r.a., kojeg prenosi od Allahovog Poslanika alejhi selam, a koji govori o šefa'atu, u kojem se kaže: 'Ja ću kazati: "Gospodaru moj, dozvoli mi da se zauzimam za one koji su iskreno govorili **la illahe illallah**", Allah će reći: 'Tako mi Moje veličine, snage, moći i uzvišenosti, iz Vatre ću izvesti svakog onog ko je iskreno govorio **la illahe illallah.**" (Buhari i Muslim).[233]

Verzija imama Muslima glasi 'Allah će reći: "To ne pripada tebi (Muhamede)." Ovo ukazuje da će oni koje će Allah iz Vatre izvesti svojom milošću, biti oni koji su imali jedino ispravno vjerovanje (tevhid) i koji pored toga nisu uradili ništa od dobrih djela, a Allah opet najbolje zna.

Prenosi Ebu El-Hejsem od Ebu Se'ida El-Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Preko Džehennema će se postaviti Sirat-ćuprija oko koje će biti bodlje poput trnja Es-Sa'dana, a ljudi će pokušavati preći, neki će prolaziti i biti spašeni dok će neki biti zakačani i oni će padati, kada Allah završi obračun među ljudima i kada vjernici izgube one koje su na dunjaluku poznavali, koji su klanjali zajedno sa njima, dijelili zekat kao i oni, postili kada i oni poste, zajedno sa njima hadž obavljali i borili se zajedno na Allahovom putu, reći će: "Gospodaru naš, šta je sa Tvojih robova koji su na dunjaluku sa nama klanjali, zekat dijelili, postili, hadždž obavljali i išli u boj, zašto ih ne vidimo?" Allah će reći: "Idite do Vatre i iz nje izbavite one koje poznajete" pa će otići do Vatre koja ih je spržila shodno njihovim grijesima, neki su izgorjeli do članaka, neki do koljena, neki do pasa, neki do prsa, neki do vrata, međutim lica svih su ostala ista, kada ih izbave, biće bačeni u vodu života." "Kakva je to voda Allahov Poslaniče?", upita neko. "Voda koju su koristile džennetlije", odgovori Poslanik alejhi selam i nastavi "Iz vode će izrasti kao što biljka buja u blizini obale, zatim će se vjerovjesnici zauzimati za sve one koji su iskreno izgovarali **la illahe illallah** i izvesti ih iz vatre, zatim će se Allah smilovati i Svojom milošću iz vatre izvesti sve one u čijim se srcima nalazi koliko i trun imana." Hadsi bilježi El-Hakim i kaže: "Lanas prenosilaca ovog hadisa je ispravan."

Hadis je također zabilježen u dva sahiha[234] od Malika od Amra b. Jahje El-Mazinija koji prenosi od svoga oca, a on od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., koji prenosi od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Allah će uvesti stanovnike Dženneta u Džennet, a stanovnike vatre u Džehennem, i reći: "Izvedite iz Vatre one u čijim

232 Hadis bilježi Buharija, br. 3481 Knjiga o vjerovjesnicima, Poglavlje o onome šta se prenosi od Izraelćana, br. 7506, Knjiga o tevhidu, Poglavlje o Allahovim riječima: 'Oni žele da izmjene Allahove riječi', Muslim, br. 2756, Knjiga o pokajanju, Poglavlje o veličini Allahove milosti koja premašuje Njegovu srdžbu, En-Nesai, 4/113, Knjiga o dženazi, Poglavlje o dušama vjernika, Ahmed u Musnedu, 2/269 i Ibn Madže, br. 4255 Knjiga o zuhdu, Poglavlje o spominjanju tewbe.

233 Hadis bilježi Buharija, 13/395-397 Knjiga o tevhidu, Poglavlje orazgovoru Uzvišenog na Sudnjem danu sa vjerovjesnicima i ostalim ljudima, i još mnogo drugih poglavlja i Muslim, br. 193, Knjiga o imanu, Poglavlje o najmanjem stepenu džennetlija u Džennetu.

234 El-Buhari, br. 22, Knjiga o imanu, Poglavlje: vjernici će se razlikovati jedni od drugih shodno njihovom vjerovanju (imanu) I knjiga o suptilnosti, poglavlje o opisu Dženneta i Džehennema, i Muslim, br. 184, Knjiga o imanu, Poglavlje o potvrđivanju šefa'ata i izlazak vjernika iz Vatre.

srcima se nalazi koliko i trun imana – koliko je zrno gorušice – pa će ih iz nje izvesti a biće crni od prženja u njoj te će biti bačeni u rijeku života ili plodnost – sumnja od strane Malika – iz koje će izaći kao što raste zrno u blizini obale, zar nisi vidio kako raste rumeno uvijenih listova oko struka." Ova verziju bilježi Buhari dok kod Muslima stoji da je rekao: "Izaći će iz Vatre spaljeni i izgoreni."

Bilježi se također u dav Sahiha[235] od Ez-Zuhrija od Ata'a b. Jesara od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Allah će okupiti ljude na Sudnjem danu", zatim je spomenuo duži dio hadis i u njemu prelazak ljudi preko Sirat-ćuprije, a zatim rekao: "Kada Allah završi obračun među ljudima, i htjedne da Svojom milošću izvede iz vatre koga želi od velikih grešnika, narediće melecima da iz nje izvedu sve one koji Mu nisu činili širk, a koji su ušli u Vatru. Prepoznavaće ih po tragovima sedžde, jer će Vatra sagorjeti kod sina Ademova sve osim tragova sedžde, Allah će joj to zabraniti. Izaći će iz Vatre spaljeni i izgoreni. Na njih će se tada posuti voda života, pa će im izrasti tijela kao što zrno klija u blizini obale", zatim je spomenuo ostatak hadisa.

Bilježi Muslim[236] hadis Jezida El-Fekira od Džabira r.a., da je rekao: 'Rekao je Allahov Poslanik alejhi selam: "Iz Vatre će izaći skupina ljudi, čija su tijela u njoj izgorjela, osim njihovih lica, a zatim će ući u Džennet."

Muslim[237] također bilježi hadis Ebu Nadreta kojeg on prenosi od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam, da je rekao: "Što se tiče stanovnika Vatre koji će u njoj vječno boraviti, oni u njoj neće ni umirati ni živjeti. Međutim oni koji dospiju Vatre zbog svojih grijeha (ili je rekao pogrešaka), Uzvišeni Allah će usmrtiti. Kada postanu ugalj, tada će biti dozvoljeno zauzimanje. Oni će tada biti dovođeni sve skupina po skupina pa će biti bacani u dženetske rijeke. Zatim će se reći: "O Džennetlije, pospite ih vodom." Nakon toga će proklijati iz vode kao što zrno proklija u blizini obale."

Prethodni hadis svojim vanjskim značenjem potvrđuje da će veliki grešnici koji uđu u Vatru u njoj umrijeti stvarnom smrću i da će im se duše odvojiti od tijela, za razliku od onih koji će u njoj vječno boraviti.

Ovo potvrđuje i hadis kojeg bilježi El-Bezar od Abdullaha b. Redža' koji kaže: 'Pričao nam je Se'id b. Mesleme kojem je pričao Musa b. Džubejr od Ebu Umame b. Sehla od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Najniži stepen u Džennetu imaće ljudi koje će Allah izvesti iz Vatre i poštedjeti ih dalje patnje, jer su bili od onih koji nisu Allahu širk činili, pa će biti bačeni na jedno

---

235 El-Buhari, br. 806, Knjiga o ezanu, Poglavlje o vrijednosti sedžde, br. 6573, Knjiga o suptilnosti, Poglavlje, Sirat-ćuprija je most preko Džehennema, br. 7437, Knjiga o tavhidu, Poglavlje o riječima Uzvišenog 'Toga dana će neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati', Muslim, br. 182, Knjiga o imanu, Poglavlje o načinu Allahovog viđenja, Et-Tirmizi, br. 2560, Knjiga o opisu Dženneta, Poglavlje o onome ono što je preneseno o vječnosti stanovnika Dženneta i Vatre, i Ahmed u Musnedu, 2/275, 276, 293 i 534. Pogledaj sve verzije hadisa u djelu Džami'u-l-Usuli, br. 7974

236 Muslim, br. 191, 319 Knjiga o imanu, Poglavlje, najniži stepen stanovnika u Džennetu.

237 Muslim, br. 185, Knjiga o imanu, Poglavlje o potvrđivanju šef'a'ata i izlazak muvehida(onaj koji vjeruje u Allaha) iz Vatre.

mjesto, iz kojeg će izrasti poput biljke. Kada se duše vrate u njihova tijela, oni će reći: "Gospodaru naš, kao što si nas izveo iz Vatre i naše duše vratio u naša tijela, isto tako Te molimo da lica naša udaljiš od Vatre", pa će njihova lica biti udaljiti od vatre."

Prenosi Miskin Ebu Fatima i kaže: 'Pričao mi je El-Jeman b. Jezid od Muhameda b. Humejra od Muhameda b. Alije od njegovog oca od njegovog djeda od Allahovog Poslanika alejhi-selam da je rekao: "Ljudi iz svih naroda koji budu vjerovali u Allaha, i pored toga budu radili velike grijehe i u takvom stanju umru a nisu se pokajali zbog svojih grijeha, ko od njih uđe u Džehennem na prvu od njegovih kapija, oči mu se neće proliti, lice neće pocrnjeti, neće se spojiti sa šejtanom, neće se vezati lancima, neće piti ključalu vodu i neće biti ogrnut košuljom od katrana. Allah će im zabraniti vječnost u Vatri zbog njihovog tevhida i zabranit će vatri njihova lica zbog njihovih sedždi! Neki će u vatri biti do članaka, neki do pojasa, neki do vrata, shodno grijesima koje su radili. Neki će u Vatri ostati mjesec, a zatim iz nje izaći, neki će opet u njoj ostati godinu a zatim izaći. Najduže će u Vatri ostati onaj koji će u njoj provesti vremena koliko je dunjaluk od njegovog stvaranja do njegovog nestanka! Kada Allah odluči da ih izvede, židovi, kršćani i ostali nevjernici će reći muvehidima (vjernicima) koji su skončali u Vatri: "Vjerovali ste u Allaha, Njegove meleke, Njegove poslanike, i danas ste opet zajedno s nama u Vatri", njihove riječi će rasrditi Allah kao ništa prije pa će izvesti vjernike do izvora u Džennetu. Uzvišeni je rekao: **'Zažalit će nevjernici često što nisu postali muslimani'** *(Al-Higr, 2.)*' Hadis bilježi Ibn Ebi Hatim i drugi, dok El-Ismailiovaj hadis bilježi nešto dužom verzijom. Kaže Ed-Darekutni u djelu *Kitabu-l-Muhtelik*: "Hadis je munker (slab), spomenuti El-Jeman je nepoznata osoba, Miskin je slab prenosilac, dok Muhameda b. Humejra nalazim jedino u ovom hadisu."

Već smo spomenuli hadis Enesa r.a., u kojem se kaže da će neki u Džehennemu hiljadu godina dozivati: "Ja Hananu! Ja Menanu!, nakon čega će iz njega izaći!"

Kaže Muhamed b. Muavija: 'Pričao nam je Hazim od Hasana El-Basrija da je rekao: 'Sljedbenici tevhida (ispravnog vjerovanja) neće biti vezani u okove za vrijeme njihovog boravka u Vatri, pa će čuvari Džehennema jedni drugim govoriti: "Šta je sa ovima pa nisu u okovima za razliku od drugih?!" Pa će ih glasnik dozvati i reći: "Oni su po mraku išli u mesdžide."

Prenosi Mervan b. Muavija od Malika b. Ebi El-Hasana od Hasana El-Basrija da je rekao: 'Neki će iz Džehennema izaći nakon hiljadu godina patnje! Kaže Hasan El-Basri: "Kamo sreće da sam ja taj čovjek."

Lijepo mišljenje o Allahu

Kaže Ahmed b. Ebi El-Hivari: 'Ušao sam kod Ebu Sulejmana i zatekao ga kako plače, pa sam upitao: "Zašto plačeš?" On odgovori: "Kada bi me Tražio zbog mojih grijeha, nadao bih se Njegovom oprostu! Kada bi me Tražio zbog moje škrtosti,

nadao bih se njegovom dobročinstvu! Ako bi me i u Vatru uveo, rekao bih stanovnicima Vatre da sam Ga volio!"

Bilježi Ibn Ebi Ed-Dunja u knjizi 'Lijepo mišljenje o Allahu' svojim lancem prenosilaca od Alije b. Bekara da je upitan: 'Šta podrazumijeva lijepo mišljenje o Allahu? Pa je odgovorio: "To je da se nadaš da te Allah neće spojiti zajedno sa razvratnicima u Džehennemu."

Pripovijeda Selman b. El-Hakem b. Avane da je neki čovjek na Arefatu uputio sljedeću dovu: "Gospodaru naš, nemoj nas kazniti Vatrom nakon što si u srca naša vjerovanje usadio", zatim je zaplakao i nastavio: "Ako bi to i uradio onda je to zbog grijeha naših! Molimo Te, ne sastavi nas sa onima koji su sebi nepravdu učinili, protiv kojih smo se borili u Tvoje ime!"

Od Hakima b. Džabira se prenosi da je rekao: 'Ibrahim alejhi selam je rekao: "Allahu moj, nemoj spojiti one koji su Ti širk činili sa onima koji su Tebi Jedinom robovali!"

Kaže Ibn Ebi Ed-Dunja: 'Pričao mi je Ebu Hafs Es-Sajrefi da je Omer b. El-Hatab r.a., proučio ajet **'Oni se zaklinju Allahom, najtežom zakletvom: 'Allah neće oživjeti onoga koji umre!'** *(An-Nahl, 38.)* a zatim rekao: "Mi se kunemo Allahom, najtežom zakletvom, da će Allah oživjeti onoga koji umre, zar misliš da će biti skupa u jednom prebivalištu!" Nakon čega Ebu Hafs žestoko zaplaka.

Prenosi Ebu Ne'im svojim lancem prenosilaca od Avna b. Abdullaha da je rekao: 'Allah nas nije izbavio iz zla da bi nas ponovo u njega vratio'. Uzvišeni je rekao: **'I bili ste na ivici vatrene jame, pa vas je On nje spasio'** *(Ali 'Imran, 103.).* Također, Allah neće spojiti dvije skupine ljudi (vjernici i nevjernici) u Vatri. Kaže Allah: **'Oni se zaklinju Allahom, najtežom zakletvom: 'Allah neće oživjeti onoga koji umre!'** *(An-Nahl, 38.)*, međutim, mi se zaklinjemo Allahom, najtežom zakletvom da će Allah oživjeti onoga koji umre.'

Kaže Muhamed b. Ishak Es-Siradž: 'Pričao nam je Hamad b. El-Mu'emil El-Kelbi i kaže: 'Pričali su mi neki prijatelji da je Ibn Es-Semak rekao: 'Pozvao me je Harun Er-Rešid i rekao: 'Pričaj i uputi dovu! Uputio sam dovu koja ga je zadivila – i u njoj molio: 'Allahu moj, Ti si rekao: **'Oni se zaklinju Allahom, najtežom zakletvom: 'Allah neće oživjeti onoga koji umre!'** *(An-Nahl, 38.),* Allahu moj, mi se zaklinjemo Allahom, najtežom zakletvom da ćeš Ti oživjeti onoga koji umre! Gospodaru moj, zaista bi to bila potvora na Tebe kada bih rekao da ćeš Ti spojiti vjernike sa nevjernicima u Vatri! Dok sam ja molio, Harun je pomno slušao dovu i plakao.'

* * *

DVADESET I DEVETI DIO

Najmnogobrojnija skupina ljudi u Džehennemu

Vječiti stanovnici Vatre će biti oni kojima iz nje nema povratka i za koje je ona zapravo i stvorena i pripremljena. Kaže Uzvišeni Allah: **"Onda se čuvajte vatre za nevjernike pripremljene."** *(Al-Beqara, 24).*

Već smo spomenuli hadis Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., u kojem Allahov Poslanik alejhi selam, kaže: "Što se tiče stanovnika Vatre koji će u njoj vječno boraviti, oni u njoj neće ni umirati ni živjeti."

Nevjernici su ti koji će u Vatri vječno ostati, i njihov broj je mnogo veći od broja vjernika koji su zbog grijeha završili u Vatri ali oni će iz nje izaći nakon što se očiste.

Potvrdu ovome nalazimo u hadisu Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., kojeg prenosi od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Allah će na Sudnjem danu reći: 'O Ademe! Adem će kazati: "Slušam i odazivam Ti se!" Tada će glas reći: "Tvoj Gospodar ti naređuje da od svojih potomaka odvojiš Džehennemlije!" Adem će upitati: "Gospodaru moj, ko su Džehennemlije?" "Od svake hiljade devetsto devedeset i devet", reći će Allah. Poslanik je tada rekao: "Tada će trudnica plod pobaciti, a dijeca će osijediti **'I ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni pijani neće biti, već će tako izgledati zato što će Allahova kazna strašna biti'** *(Al-Hag, 2.).* Ashabima teško pade ovo Poslanikovo kazivanje tako da im lica prekri tuga i strah, te Allahov Poslanik alejhi selam reče: "Iz naroda Je'džudž i Me'džudž će biti devetsto devedeset devet (za Džehennem), a od vas jedan". Zatim je nastavio: "Vi ste među ljudima poput crne dlake na boku bijelog bika – ili poput bijele dlake na boku crnog bika – ja se nadam da ćete vi činiti četvrtinu stanovnika Dženneta na što smo donijeli tekbir (*Allahu Ekber*), a Allahov Poslanik alejhi selam reče: "Vi ćete činiti trećinu stanovnika Dženneta', opet smo donijeli tekbir (*Allahu Ekber*) a Poslanik alejhi selam reče: "Vi ćete činiti polovinu stanovnika Dženneta", pa smo donijeli tekbir (*Allahu Ekber*).' (Muttefekun alejhi)[238]

Hadis sličnog značenja prenosi Hilal b. Habab od Ikrime od Ibn Abasa r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Zaista ste vi samo jedan hiljaditi dio." (Ahmed I El-Hakim). Kaže El-Hakim: "Hadis je vjerodostojan."[239]

Bilježi imam Ahmed i Tirmizi hadis Hasana El-Basrija kojeg on prenosi od Imrana b. Husajina od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Vi radite i težite Allahovom zadovoljstvu, znajte, prije dolaska svakog Poslanika ljudima je valdala zabluda, iz tih naroda će se za Džehennem uzimati veliki broj kojima će se

238 El-Buhari, br. 3348, Knjiga o poslanicima, Poglavlje, priča o Je'džudžu i Me'džudžu, br. 4741, Knjiga o tefsiru sure El-Hadž, Poglavlje: Riječi Uzvišenog '**I ti ćeš vidjeti ljude pijane**', br. 6530, knjiga o suptilnosti, poglavlje: Riječi Uzvišenog '**Doista je kijametski dan veliki događaj**', br. 7483, Knjiga o tevhidu, Poglavlje: riječi Uzvišenog: '**Kod Njega zauzimanje neće koristiti osim kome On dozvoli**', Muslim, br. 222, Knjiga o imanu, Poglavlje: Allah će reći Ademu: 'Odaberi od svojih potomaka os svake hiljade devetsto devedeset devet za Džehennem'iAhmed u Musnedu, 3/32-33.

239 El-Musned, 1/388 i El-Hakim, 4/568 i ocjenjuje ga vjerodostojnim, sa njim se slaže Ez-Zehebi.

pridodavati munafici između vjernika, a primjer vas u odnosu na druge narode je kao primjer pjege na plećima deve."

U drugoj verziji ovog hadisa stoji da je rekao: "Vi radite i raduj te se, pa tako mi onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša, pored vas postoje dvije velike skupine čija brojnost prevazilazi sve, to su narod Je'džudž i Me'džudž i oni koji su upropašteni od potomaka Ademovih i Šejtanovih."[240]

Bilježi Ibn Ebi Hatim sličan hadis od Enesa r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam a u kome stoji da je rekao: "I oni koji su upropašteni od nevjernika džina i ljudi."

Prethodi hadisi i njima slični potvrđuju da će većina Ademovih potomaka biti stanovnici Vatre. Hadisi potvrđuju i to da je broj onih koji su slijedili Allahove poslanike alejhim selam veoma mali, za razliku od broja onih koji ih nisu slijedili. Svi oni će biti stanovnici Vatre, osim onih do kojih nije došla da'wa (islam). Oni koji sebe smatraju sljedbenicima Allahovih Poslanika alejhim selam, mnogi od njih slijedi šerijat (zakon) koji je derogiran i Knjigu koja je zamijenjena drugom i oni će također biti od stanovnika Vatre, kao što kaže Uzvišeni Allah: **'A onima koji su se protiv njega urotili, vatra će prebivalište biti'** *(Hud, 17.)*. Oni koji se pozivaju na Knjigu jasnu (Kur'an) i vjeru pravu (islam), veliki broj njih će također biti od stanovnika Vatre, a to su munafici koji će na samom dnu Džehennema biti. Dok je veliki broj onih koji smatraju da slijede Knjigu jasnu i vjeru pravu, vanjštinom i nutrinom iskušan raznim oblicima sumnji (šubhe), a to su oni koji slijede novotarije i zablude.

Nekoliko hadisa govori o tome da će se umet Muhammeda alejhi selam podijeliti na sedamdeset i nekoliko frakcija (sekte i grupacije), sve one će u Vatru osim jedne koja će u Džennet. Mnogi od njih su iskušani raznim oblicima strasti i prohtjeva, čijim počiniocima se prijeti Vatrom – što ne znači da će oni vječno ostati u njoj. Potpuna zaštita od džehennemske vatre i ulazak u Džennet obećani su samo jednoj skupini iz Muhammedova ummeta, to su oni koji slijede ono na čemu je bio Allahov Poslanik alejhi selam i njegovi ashabi svojom vanjštinom i nutrinom i koji su sebe sačuvali od zabranjenih strasti i prohtjeva. Nema sumnje da je broj onih koji pripadaju spašenoj skupini veoma mali, a posebno iz kasnijih generacija. Kur'an nam potvrđuje da će većina ljudi biti stanovnici Vatre. To su oni koji su slijedili šejtana, kao što kaže Uzvišeni Allah: **"I Iblis se uvjerio da je o njima ispravno mislio, i oni su se poveli za njim, osim nekolicine vjernika"** *(Saba', 20)*. I kaže: **"Sigurno ću sa svima, tobom i onima koji se budu poveli za tobom, džehenem napuniti!"** *(Sad, 85)*.

Što se tiče vjernika koji će zbog grijeha ući u Džehennem, većina njih će biti žene.

Bilježi se u dva Sahiha[241] od Ibn Abas r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam, prilikom pomračenje sunca, na hutbi rekao: "Vidio sam Vatru! I vidio sam da većinu njenih stanovnika čine žene zbog njihovog poricanja (nijekanja)", neko upita: "Da

240 El-Musned, 4/432, 435, Et-Tirmizi, br. 3168, Knjiga o tefsiru, Poglavlje o suri El-Hadždžd, hadis je vjerodostojnim ocijenio El-Hakim, 4/567 s njime se slaži i Ez-Zehebi, što je i ispravno.

241 El-Buhari, br. 29, Knjiga o imanu, Poglavlje o poricanju dobra, br. 431, 748, 1052, 3202, 5197, Muslim, br. 907, Knjiga o namazu prilikom pomračenja (sunaca, mjeseca), Poglavlje: šta je pokazano Allahovom Poslaniku alejhi selam od Dženneta i Džehennema u namazu prilikom pomračenja sunca? Ebu Davud, br. 1181, 1183, Tirmizi, br. 560 i Nesai, 3/129. Pogledaj sve verzije hadisa u Džami'u-l-Usuli, br. 4272.

li je to zbog njihovog poricanja Allaha?" Allahov Poslanik alejhi selam odgovori: "One poriču trud svoga muža i poriču svaki vid dobročinstva. Kada bi čovjek prema njoj bio dobar čitav život, a zatim od njega doživi neki propust, ona bi kazala: "Od tebe nikakva hajra i dobra nisam vidjela."

Bilježi ima Muslim[242] od Ibn Abasa r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: "Pogledao sam u Vatre i vidio da većinu njenih stanovnika čine žene."

Prethodni hadis bilježi i imam Buharija[243] od Imrana b. Husajina od Allahovog Poslanika alejhi selam.

Bilježi se također u dva Sahiha[244] od Ebu Se'id El-Hudri r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: "O skupe ženski, mnogo udjeljujte sadaku, jer sam vidio da ste vi većina u Džehennemu", žene upitaše: "A zbog čega Allahov Poslaniče?" "Mnogo proklinjete i poričete dobro vaših muževa. Zaista, nisam vidio nikoga krnjavije vjere i pliće pameti da tako brzo ovlada ljudskim umom kao vi (žene)!"

Sličan hadis imam Muslim[245] bilježi od Džabira, Abdullaha b. Omera i Ebu Hurejre, r.a., kojeg oni prenose od Allahovog Poslanika alejhi selam.

Bilježi Buharija I Muslim u dva Sahiha[246] od Usame b. Zejd r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Stao sam pored džennetskih vrata i vidio da su u njega ušli većinom siromasi, dok su bogataši zadržani ispred njegovih vrata, a bilo je naređeno da se stanovnici Vatre vode u Džehennem. Kad sam stao pored džehennemskih vrata i pogledao vidio sam da su u njemu većinom žene."

Bilježi imam Ahmed[247] od Abdullah b. Amr b. El-As r.a. da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: "Pogledao sam u Džennet i vidio da su njegovi stanovnici većinom siromasi, zatim sam pogledao u Džehennem i vidio da su njegovi stanovnici većinom žene i bogataši."

Bilježi imam Muslim[248] od Imrana b. Husajna r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: "U Džennetu će najmanje biti žena."

---

242 Muslim, br. 2737, Knjiga o zikru, dovi i tewbi, Poglavlje: Najveći broj stanovnika Dženneta su siromasi.

243 El-Buhari, br. 3241, Knjiga o početcima stvaranja, Poglavlje o onme što je došlo o opisu Dženneta, br. 5198,Knjiga o braku, Poglavlje o poricanju muževog dobročinstva, br. 6449,Knjiga o suptilnosti, Poglavlje: odlike siromaštva, br. 6546, poglavlje o opisu Dženneta i Džehennema i Et-Tirmizi, br. 2605, 2606, Knjiga o opisu Džehennema, Poglavlje o onome što se prenosi da najveći broj stanovnika Džehennema čine žene.

244 El-Buhari, br. 304, Knjiga o hajzu, Poglavlje: žena u hajzu ostavlja post, br. 956 Knjiga o dva bajrama, Poglavlje o izlasku na musalu bez mimbera, br. 1462, 1952, 2658. Hadis sličan ovome bilježi i Muslim, br. 889, Knjiga o dva bajrama, učenje fatihe na bajramu, En-Nesai, 3/187, Poglavlje o Okretanju imama licem prema klanjačima za vrijeme hutbe. Pogledaj verzije hadisa u Džami'u-l-Usuli, br. 4242.

245 Muslim, br. 885, Knjiga o dva bajrama, učenje fatihe na bajram namazu, od Džabira b. Abdullaha, r.a., br. 79, Knjiga o imanu, Poglavlje: slabljenje imana umanjuje činjenje dobrih djela.., od Abdullaha b. Omera, br. 80, od Ebu Se'ida El-Hudrija i Ebu Hurejre, r.a.

246 El-Buhari, br. 5196, Knjiga o braku, Poglavlje: ženi nije dopušteno da u kuću svoga muža upušta bilo koga bez muževe dozvole, br. 6547, Knjiga o suptilnosti, poglavlje o opisu Dženneta i Vatre, Muslim, br. 2736, Knjiga o suptilnosti, Poglavlje: Većina stanovnika Dženneta su siromasi, a većina stanovnika Džehennema su žene.

247 El-Musned, 2/173. Kaže El-Hejsemi u Medžme'i-l-Zevaid, 10/261: 'Bilježi ga imam Ahmed i lanac prenosilaca hadis je dobar.'

248 Muslim, br. 2738,Knjiga o zikru i dovi, Poglavlje: u Džennetu će većinom biti siromasi, I pojašnjenje ženskog fitneta, i Ahmed u Musnedu, 4/427, 436, 443.

Nekim ljudima predstavlja pometnju spoj između ovog hadisa i onoga kojeg prenosi Ebu Hurejre r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam, u kojem je rekao: "Svakom od vas u Džennetu pripadaju dvije žene."[249]

U Muslimovom Sahihu[250] se bilježi od Ejuba od Ibn Sirina da je rekao: "Ponosite se i pričajte da će u Džennetu biti više ljudi nego žena." Kada njegove riječi ču Ebu Hurejre r.a., reče: 'Zar Ebu Kasim (Muhamed alejhi selam) nije rekao: "Lica prve skupine koja uđe u Džennet će blistati poput punog mjeseca, dok će lica skupina koja uđe nakon prve blistati poput najsjajnije zvijezde na nebu, i svakom od njih će pripasti po dvije žene kroz čije će se meso nazirati srž njihovih potkoljenica i u Džennetu neće biti neženja."

Jedna skupina pravi spoj između dva hadisa i kaže: "Žene će biti manjina u Džennetu sve dok vjernici koji su zbog grijeha ušli u Vatru (većinom žene) ne izađu iz nje, pa kada se to desi onda će žene u Džennetu biti većina."

Međutim, ispravno je da je Ebu Hurejre r.a., želio reći da će u Džennetu biti više džennetskih hurija nego ljudi jer će svaki čovjek imati najmanje po dvije hurije (džennetske ljepotice) što ne znači da se to odnosi na ovo-dunjalučke žene.

Ovo potvrđuju neke verzije vjerodostojnih hadisa koje Ebu Hurejre r.a., prenosi od Allahovog Poslanika alejhi selam, a u jednoj od njih stoji: "Svaki od vas će u Džennetu biti oženjen sa po dvije džennetske hurije."

Ovaj hadis također prenosi Junus od Muhameda od Ebu Hurejre r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam, a bilježi ga imam Ahmed.

Hadis još prenosi Hišam od Muhameda b. Sirina od Muhameda od Ebu Hurejre r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam, a bilježi ga imam El-Bejheki.

Ovu verziju hadisa bilježi i imam Buharija od Abdurahmana b. Ebi Amreta od Ebu Hurejre r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam.

U nekim verzijama hadisa kojeg prenosi Ebu Hurejre, a koje su zabilježene u Sahihu kod imama Buharije, umjesto riječi "Svakom od vas u Džennetu pripadaju dvije žene" stoji "Njihove žene će biti dženetske hurije", znači svakom čovjeku koji uđe u Džennet kao nagrada pripadaju dvije džennetske hurije. Neki stanovnici Dženneta će imati i više od po dvije džennetske hurije, shodno dobrim djelima i stepenima koji im pripadnu. Međutim, ne postoji predaja kojom se ovaj broj ograničava.

Govor koji smo spomenuli potvrđuje i hadis imama Muslima[251] kojeg bilježi od Ebu Se'ida El-Hudrija r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam da je rekao: "Najmanju nagradu u Džennetu imat će čovjek čije će lice Allah okrenuti od Vatre prema Džennetu." Zatim je spomenuo hadis na kraju kojeg stoj: "Zatim će ući u

249 Kaže En-Nevevi u komentaru Muslimovog Sahiha, 17/171: 'U nekim verzijama se spominje zevdžetani (dvije žene) sa slovom 't' u riječi koja se ponavlja u hadisima i u govoru arapa, dok je poznatija verzija u kojoj se kaže zevdžani bez slova 't' sa čime dolazi kur'an i većina hadiskih predaja.'

250 Hadis bilježi El-Buhari, br. 3245 početak stvaranja, ono što se prenosi o opisu dženeta, zatim u poglavlju o vjerovjesnicima, stvaranje Adema i njegovih potomaka, Muslim, br. 2834 Poglavlje o dženetu, lica prve skupine koja uđe u dženet će blistati poput punog mjeseca i Et-Tirmizi, br. 2540 Poglavlje o dženetu, predaje o osobinama stanovnika Dženneta.

251 Muslim, br. 188, Knjiga o imanu, Poglavlje o najmanjoj nagradi Džennetlija u Džennetu.

svoju kuću a za njim će ući njegove dvije žene od džennetskih ljepotica", zatim je spomenuo hadis do kraja.

Također se prenosi da šehida nakon što preseli u Džennetu prvo dočekaju dvije džennetske ljepotice.[252]

Ovo potvrđuje da će svaki stanovnik u Džennetu imati po dvije džennetske ljepotice, pa i onaj koji ima najmanje stepene u Džennetu, a Allah najbolje zna.

Prenosi Abdullah b. Ahmed svojim lancem prenosilaca od Ebu Saliha da je rekao: "Do nas je došlo da su najviše grijeha stanovnicima Vatre uzrokovale žene", kao da želi reći da je to zinaluk (vanbračni odnos) i ostali grijesi vezani za njega.

Prenosi Ibn Ebi Ed-Dunja prekinutim lance prenosilaca od Abdullaha b. Mes'uda r.a., da je rekao: "Dva grijeha neće biti oproštena, zatim je spomenuo jedan od njih, čovjeka kojem se njegova loša djela čine lijepim i dobrim, i to je ono što će uništiti ovaj ummet", ciljajući time na upropaštavajuće zablude, a Allah najbolje zna.

* * *

252 Ovaj hadis bilježi Ahmed u Musnedu, 2/297, 427, Ibn Madže, br. 2798, Knjiga o džihadu, Poglavlje o vrijednosti pogibije na Allahovom putu. Lanac hadisa je slab, a on glasi: 'Prenosi Ebu Hurejre r.a., da je neko spomenuo šehide u prisustvu Allahovog Poslanika alejhi selam, na što on reče: "Prije nego se zemlja osuši od šehidske krvi, njega dočekaju dvije ljepotice..."

TRIDESETI DIO
Kategorije i osobine stanovnika Vatre

Već smo spomenuli riječi Abdullaha b. Mes'uda r.a., da će u Vatri vječno ostati četiri kategorije ljudi i u njima nema nikakva dobra. Svoje mišljenje on je uzeo iz kur'anskih ajeta **"Šta vas je u Sekar (Džehennem) dovelo? Nismo – reći će – bili od onih koji su molitvu obavljali i od onih koji su siromahe hranili, i u besposlice smo se sa besposlenjacima upuštali i Sudnji dan smo poricali."** *(Al-Muddattir, 42-46).*

Bilježi se u dva Sahiha[253] od Hariseta b. Vehba da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Želite li da vas obavijestim o stanovnicima Dženneta? U njega će ući svaki slabašni i nemoćni rob koji kada bi se zakleo Allahom, On bi udovoljio njegovoj molbi! A dali želite da vas obavijestim o stanovnicima Vatre? U nju će ući svaki tiranin, onaj koji se oholi, kao i onaj koji je surov."

Pripovijeda Ata'a b. Jesar od Vehba Ez-Zimarija da je rekao: "Nebesa i Zemlja plaču za čovjekom kojeg je Allah stvorio i upotpunom njegov oblik, dao mu dobra dunjaluka, te se on nakon toga nepravedno i tiranski odnosi prema ljudima, to je surov čovjek – kojeg Allah spominje u suri El-Kalem."

Prenosi Šehr b. Havšib od Abdurahmana b. Ganema da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: "U Džennet neće ući onaj ko je ohol, onaj koje je grub, onaj koje je surov, kao ni onaj koji se loše ophodi prema ljudima." Kaže Allah: **"Samo Allahovom milošću ti si blag prema njima; a da si osoran i grub, razbjegli bi se iz tvoje blizine."** (Ali 'Imran, 159.)'[254]

Što se tiče oholnika to je onaj koji zlostavlja ljude i koji se nad njima uzdiže. Kaže Uzvišeni Allah: **"Na Sudnjem danu vidjećeš pocrnjela lica onih koji su o Allahu laži govorili. A zar u Džehennemu neće biti boravište oholih?"** *(Az-Zumer, 60).*

Prethodno smo spomenuli hadis u kojem se kaže: "Na Sudnjem danu oholnici će biti proživljeni u veličini najsitnijih mrava, nakon čega će biti povedeni utamnice u Džehennemu po imenu Bulus u kojem će ih vatra prekrivati a poniženje će ih sa svih strana nadilaziti." Dakle oholnici će dobiti kaznu kakvu su sami zaslužili a to nije ništa drugo do sramnu patnju i poniženje, kao što kaže Uzvišeni Allah: **"A danas sramnom patnjom bićete kažnjeni zato što ste se na Zemlji, bez ikakva osnova, oholo ponašali i što ste raskalašeni bili."** *(Al-Ahkaf, 20).*

U vjerodostojnom hadisu kojeg Allahov Poslanik alejhi selam, prenosi od svoga

---

253 El-Buhari, br. 4918, tefsir sure El-Kalem, Poglavlje, komentar 13 ajeta, Knjiga o edebu, Poglavlje o kiburu (oholost), Muslim, br. 2853, Knjiga o opisu Dženneta, poglavlje: U Vatru će ući silnici, a u Džennet slabašni i nejaki. Hadis bilježi i Et-Tirmizi, br. 2608, Knjiga o opisu Džehennema, poglavlje br. 13 i Ahmed u Musnedu, 4/306.

254 Kaže El-Hejsemi u Medžme'i-l-Zevaid, 10/393: 'Predaju bilježi imam Ahmed dobrim lancem prenosilaca, međutim Ibn Ganem nije direktno slušao hadise od Allahovog Poslanika alejhi selam'

Gospodara se kaže: "Veličanstvenost i moć su moji ogrtači, pa ko pokuša da sebi pripiše jedno od ovo dvoje, Ja ću ga kazniti Vatrom."[255]

Bilježi se u dva Sahiha[256] od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: "Džennet i Džehennem su razgovarali, pa je Džehennem rekao: "U mene će ući oholnici i prkosnici", Džennet uzvrati: "Što se mene tiče u mene neće ući osim slabašni i nemoćni." Tada se Allah obrati Džennetu i reče: "Ti si Moja milost kojom ću obuhvatiti koga Ja želim od mojih robova"; zatim se obrati Vatri i reče: "Ti si Moja kazna kojom ću kazniti koga Ja želim od mojih robova, i napunit ću vas ljudima koji su za vas stvoreni." Što se tiče Džehennema on se neće napuniti sve dok Allah ne stavi svoju nogu u njega pa će on reći: "Kat-kat, sad mi je dosta" tada će se Džehennem napuniti, a njegovi dijelovi obaviti jedni oko drugih, a Allah nikome neće nepravdu učiniti, a što se tiče Dženneta za njega će Allah stvoriti stvorenja kako bi ga napunio."

U verziji kod imama Ibn Ebi Hatima stoji: "Vatra će reći: "Što se mene tiče u mene neće ući osim moćnici, oholnici, uglednici i veliki bogataši."

Bilježi imam Ahmed od Ebu Se'id El-Hudri r.a., od Allahovog Poslaniaka alejhi selam, da je rekao: "Džennet i Džehennem su razgovarali, pa je Džehennem rekao: "Gospodaru moj, u mene će ući silnici, oholnici, uglednici i vladari", dok je Džennet rekao: "Gospodaru moj, u mene će ući nemoćni, siromasi i jadni (miskini)."[257]

Razlog zbog kojeg će u Džennet i Džehennem ući spomenute kategorije ljudi je taj što je Džennet okružen neugodnostima, dok je Džehennem okružen strastima i prohtjevima, kao što kaže Uzvišeni Allah: **"I kad se Džehennem svakome ko vidi bude ukazao, onda će onome koji je obijestan bio i život na ovom svijetu više volio Džehennem prebivalište postati sigurno. A onome koji je pred dostojanstvom Gospodara svoga strepio i dušu od prohtjeva uzdržao Džennet će boravište biti sigurno."** *(An-Nazi'at, 36-41.)*

Bilježi Buhari u svome sahihu[258] od Ebu Hurejre r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam, da je rekao: "Džennet je okružen neugodnostima, a Džehennem prohtjevima."

U verziji ovog hadisa kod imama Muslima stoji da je rekao: "Džennet je okružen neugodnostima, a Džehennem prohtjevima."Muslim ovaj hadis još bilježi i od Enesa r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam.

---

255 Hadis bilježi imam Muslim, br. 2620, Knjiga o dobročinstvu i rodbinskim vezama, Poglavlje o zabrani oholjenja, Ebu Davud, br. 4090, Knjiga o odijevanju, Poglavlje o onome šta je preneseno u vezi kibura (oholosti), Ibn Madže, br. 4174, Knjiga o zuhdu (skromnosti), Poglavlje o skromnost i napuštanje oholosti i Ahmed u Musnedu, 2/376, 414, 427, 442.

256 El-Buhari, br. 4850 u tefsiru sure El-Kalem, zatim, Knjiga o tevhidu, Poglavlje o onome što je došlo u komentaru ajeta 'Allahova milost je blizu dobročinitelja', Muslim, br. 2846, Knjiga o Džennetu, Poglavlje: U Džehennem će ući silnici a u Džennet siromašni, Et-tirmizi, br. 2564, Knjiga o opisu Dženneta, Poglavlje o razgovoru između Dženneta i Džehennema.

257 El-Musned, 3/13, 78. Kaže El-Hejsemi u Medžme'i-l-Zevaid, 7/112: ' U Sahihu imama Buharije se nalazi dio hadisa od Ebu Hurejre, r.a. Hadis bilježi Ahmed povjerljivim lancem prenosilaca, jer je Hamad b. Seleme prenio hadis od Ata'a b. es-Saiba prije nego je on počeo miješati hadise.'

258 El-Buhari, br.6487, Poglavlje: Džehennem je okružen prohtjevima, Muslim, br. 2823, u opisu Dženneta i Ahmed u Musnedu, 2/260, 380 od Ebu Hurejre r.a.

Još ga bilježe imam Ahmed, Ebu Davud i Tirmizi od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: ''Kada je Uzvišeni Allah stvorio Džennet i Džehennem, poslao je Džibrila alejhi selam rekavši mu: ''Idi do Dženneta i pogledaj u njega i ono što sam pripremio njegovim stanovnicima.'' Kada je Džibril došao i pogledao u Džennet i ono što je Allah u njemu pripremio za njegove stanovnike, rekao je: ''Tako mi Tvoje veličine, ko god za njega čuje, poželjet će da u njega uđe.'' Tada Allaha naredi da se Džennet okruži neugodnostima, te ponovo naredi Džibrilu da ode do njega i pogleda ono što je Allah u njemu pripremio za njegove stanovnike, kada Džibril vidje Džennet okružen neugodnostima vrati se i reče: ''Tako mi Tvoje veličine, bojim se da će u njega iko ući!'' Allah tada reče: ''Otiđi sada do Džehennema i pogledaj šta sam u njemu pripremio za njegove stanovnike'', kada ga ugleda i vidje kako njegovi dijelovi gutaju jedni druge, reče: ''Tako mi Tvoje veličine, ko god za njega čuje, poželjet će da se od njega spasi.'' Tada Allah naredi da se Džehennem okruži prohtjevima (strastima), te zatim ponovo naredi Džibrilu da ode do njega i pogleda ono što je Allah u njemu pripremio za njegove stanovnike, kada ga vidje okruženog strastima, reče: ''Tako mi Tvoje veličini, strahujem da će se od njega iko spasiti.''[259]

Dolazimo do jasnog saznanja da su dunjalučko bogatstvo, fizička snaga, ponižavanje i ugnjetavanje ljudi, kao i uživanje u dunjalučkim nasladama, osobine stanovnika Vatre, o kojima se govori u hadisu Hariseta b. Vehba a osnova su za nepokornost i udaljavanje od Allahovog puta. Kaže Uzvišeni Allah: **''Uistinu, čovjek se uzobijesti čim se neovisnim osjeti.''** *(Al-Aleq, 6-7.)*

Zaista nasilje, ljubav prema dunjaluku i naslađivanje u prohtjevima vode čovjeka ka Vatri. Kaže Uzvišeni Allah: **''Onda će onome koji je obijestan bio i život na ovom svijetu više volio Džehennem prebivalište postati sigurno.''** *(An-Nazi'a, 37-39.)*

Kada je riječ o nedostatku snage tijela i imetka kojim se čovjek časti na dunjaluku, ako je tako stanje popraćen čvrstim vjerovanjem, onda je to osnova svakog dobra.

Bilježi imam Ahmed[260] od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: ''Hoćete li da vas obavijestim o stanovnicima Dženneta? Ashabi odgovoriše da Allahov Poslaniče. ''To su slabi i nemoćni, oni koje ljudi ugnjetavaju'', a da li želite da vas obavijestim o stanovnicima Vatre? Ashabi odgovoriše da Allahov poslaniče. ''To su oni koji se ohole i koji nisu osjetili bol ugnjetavanja.''

On također bilježi od Surake b. Malika b. Dža'šuma da mu je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: ''O Suraka, da li želiš da te obavijestim o stanovnicima Dženneta i Vatre?'' Rekao sam: ''Da Allahov Poslaniče!'' Poslanik reče: ''Što se

---

259 Ebu Davud, br. 4744Knjiga o akaidu, Poglavlje o stvaranju Dženneta i Džehennema, Et-Tirmizi, br. 2563, Knjiga o opisu Dženneta, Poglavlje: Džennet je okružen neugodnostima, a Džehennem prohtjevima, El-Musned, 2/332-333, 354, En-Nesai, 7/3, Knjiga o zakletvama i zavjetima, Poglavlje o zaklinjanju Allahovom veličinom, Ibn Hiban i El-Hakim. Kaže Tirmizi: 'Hadis je dobar i vjerodostojan.'

260 El-Musned, 2/508. Lanac prenosilaca hadisa je slab.

tiče stanovnika Vatre, to će većinom biti silnici i oholnici, dok će u Džennetu biti većinom oni slabi i ugnjetavani."[261]

Sličan hadis imam Ahmed bilježi od Abdullaha b. Amra r.a., od Allahovog P oslanika alejhi selam, da je rekao: "Doista su stanovnici Vatre većinom silnici, oholnici i oni koji su imetak gomilali i škrtarili, dok su stanovnici Dženneta većinom oni koji su bili slabi i ugnjetavani."[262]

Bilježi Et-Taberani od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam, upitao: "Da li želite da vas obavijestim o osobinama stanovnika Džennet?" Odgovorili smo: "Da Allahov Poslaniče." On tada reče: "U njega će ući svaki slabašni i potlačeni rob čija je odjeća pohabana, koji kada bi zamolio Allaha, On bi uslišao njegovoj molbi." "A da li želite da vas obavijestim o osobinama stanovnika vatre?" Odgovorili smo: "Da Allahov Poslaniče. On reče: "U njega će ući svaki gorostas, tiranin i onaj koji se oholi nad ljudima."[263]

Prenosi Osman b. Ebi El-Atike od Ebu Dža'fera El-Hanefija koji prenosi od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: "Hoćete li da vas obavijestim o stanovnicima Vatre?" Ashabi su rekli: "Da Allahov poslaniče." Poslanik alejhi selam reče: "U njega će ući oni gojazni od kojih dopire ružan miris."[264]

Prenosi Selim b. Amir od Furata El-Behranija od Ebu Amira El-Eš'arija da je neki čovjek pitao Allahovog Poslanika alejhi selam o stanovnicima Vatre, pa je on rekao: "Pitao si o velikoj stvari. U Džehennem će ući onaj koji je osor." "Šta to znači kaberijun Allahov Poslaniče?" "To je onaj koji je osor (grub) prema svojoj rodbini, porodici i prijateljima." "A ko su stanovnici Dženneta, Allahov Poslaniče?" On reče: "Subhanallah, pitao si o velikoj stvari, to su većinom slabašni i siromašni."[265]

Mnogo je sličnih hadisa koji govore na ovu temu. Tako imam Muslim bilježi od Ajada b. Himara da je Allahov Poslanik alejhi selam, na hutbi rekao: "Trojica su od stanovnika Dženneta:

Pravedni vladar koji mnogo udjeljuje milostinju (sadaku).

Čovjek nježnog i širokog srca prema rodbini i svim muslimanima.

Čestit i skroman čovjek koji ima porodicu.

Dok su petorica stanovnici Vatre:

Slabić koji ne posjeduje razum koji ga odvraća od onoga što ne dolikuje. To je su oni među vama koji ne tragaju za opskrbom i ne teže da imaju porodicu.

Prevarant koji ne krije svoju pohlepu i požudu u namjeri da prevari, pa makar se radilo i o malim stvarima.

261 El-Musned, 4/175. Kaže El-Hejsemi u Medžme'u-l-Zevaid, 10/393: 'Hadis bilježi imam Ahmed lancem prenosilaca koji su i prenosioci Sahiha, osim jednog prenosioca čije ime se ne spominje. Hadis također bilježi Et-Taberani u El-Kebiru i El-Evsatu, dobrim lancem prenosilaca.' Hadis je ocijenio ispravnim i El-Hakim, 1/69 i kaže: 'Hadis je ispravan i ispunjava šartove imama Muslima.', i sa njim se slaže Ez-Zehebi.

262 El-Musned, 2/214. Kaže El-Hejsemi u El-Medžme'u, 10/393: 'Hadis prenosi imam Ahmed i njegovi prenosioci su prenosiociiz Sahiha.'

263 Kaže El-Hejsemi u Medžme'u, 10/265: 'Hadis bilježi imam Et-Taberani u El-Evsatu od svoga šejha, Abdullaha b. Muhameda b. Ebi Merjeme koji je slab.'

264 U lancu hadisa se nalazi Ebu Dža'fer El-Hanefi koji je nepoznat kao prenosilac, kao što stoji u djelu El-Mizan.

265 Nisam našao ko bilježi ovu predaju.'

Varalica koji ne osvane niti omrkne a da te ne nastoji prevariti u pogledu tvoje porodice i tvoga imetka.", zatim je još spomenuo lažljivca, škrticu i pokvarenjaka.[266]

U prethodnom hadisu Allahov Poslanik alejhi selam je spomenuo tri kategorije ljudi:

1. Pravedni vladar, to je onaj koji ima vlast nad ljudima, koji u svojoj vladavini postupa pravedno, a zatim se još više uzdigao kada je u pitanju dobročinstvo, dijeleći ljudima sadaku.
2. Blag i milostiv čovjek, koji svoju milost ne iskazuje jedino prema svojoj porodici i rodbini, naprotiv on je milostiv i blag prema svim muslimanima. Nema sumnje da su ove dvije kategorije ljudi od dobrih i čestitih.
3. Skroman i pošten čovjek koji ima porodicu, koji ima potrebu prema onome što se nalazi kod ljudi (imetak), ali se trudi da ni od koga ništa ne traži, što je bez sumnje jedan vid velikodušnosti, tj. ustezanje od onoga što ljudi posjeduju, posebno u vrijeme kada čovjek prema tome ima veliku potrebu.

Uzvišeni u Kur'anu opisuje stanovnike Dženneta kao one koji udjeljuju svoj imetak i koji ljudima praštaju i ne uzvraćaju na njihove uvrede i kaže: **"I nastojte da zaslužite oprost Gospodara svoga i dženet prostran kao nebesa i Zemlja, pripremljen za one koji se Allaha boje, za one koji, i kad su u obilju i kad su u oskudici, udjeljuju, koji srdžbu savlađuju i ljudima praštaju – a Allah voli one koji dobra djela čine."** *(Ali Imran, 133-134.)*

Ovo je njihovo stanje u odnosima sa ljudima, zatim Allah opisuje njihovo stanje naspram njihovog Gospodara i kaže: **"I za one koji se, kada grijeh počine ili kad se prema sebi ogriješe, Allaha sjete i oprost za grijehe svoje zamole – a ko će oprostiti grijehe ako ne Allah? - koji svjesno u grijehu ne ustraju. Njih čeka nagrada – oprost od gospodara Njihova i džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno ostati, a divne li nagrade za one koji budu tako postupali."** *(Ali Imran, 135-136.)*

Allah ih opisuje kao pokajnike nakon grijeha koji ne ustrajavaju u griješenju, što je suština istinskog pokajanja (tewbe). Slični ovim ajetima su i ajeti u kojima uzvišeni kaže: **"Pa, zašto on na blagodatima zahvalan bio nije? – A šta ti misliš: ako se može na blagodatima zahvalan biti? – roba ropstva osloboditi, ili, kad glad hara, nahraniti siroče bliska roda, ili ubogoga nevoljnika, a uz to da je od onih koji vjeruju, koji jedni drugima izdržljivost preporučuju i koji jedni drugima milosrđe preporučuju; oni će biti – sretnici!"** *(Al-Balad, 11-18.)*

Riječ *el-akabe* koja se spominje u suri Al-Balad ima više značenja:

Ibn Abasa, r.a., kaže da *El-akabe* znači Vatra, dok je Ibn Omer r.a., rekao za *el-akabe* da je to mjesto u Džehennemu.

Uzvišeni nas obavještava da je spas od Vatre uslovljen činjenjem dobročinstva prema ljudima, bilo oslobađanjem robova, ili hranjenjem gladnih u vrijeme kada

266 Muslim, br. 2865, Knjiga o Džennetu i opis njegovih stanovnika i blagodati u njemu, Poglavlje: Osobine na osnovu kojih se na dunjaluku prepoznaju stanovnici Dženneta i Vatre.

hara velika glad. Medutim, dobročinitelj mora posjedovati iman (vjerovanje) u Allaha kako bi mu dobročinstvo bilo od koristi. Zatim, i drugim ljudima mora naredivati činjenje dobrih djela, da budu pravedni, strpljivi i milostivi. Sve ove osobine su osobine onih sretnih.

Dok je stanovnike Vatre Allahov Poslanik alejhi selam podijelio u pet skupina:

1. Slabić koji ne posjeduje razum koji ga odvraća od onoga što ne dolikuje, to je onaj koji nema jaku volju za činjenje onoga što će mu koristiti na ahiretu, u šta spada bogobojaznost i dobra djela.

Bilježi El-Ukajli hadis Ebu Hurejre r.a., kojeg on pripisuje Allahovom Poslaniku "Allah se srdi na vjernika kojeg razum ne odvraća od onoga što ne dolikuje."[267] Kada je Mutrif b. Abdullah pripovijedao hadis Ajada b. Himara i kada je došao do riječi "Slabić koje razum ne odvraća od onoga što ne dolikuje", neko upita: "A zar postoje takvi ljudi?" "Da" odgovorio je. Tako mi Allaha ja sam ih zapamtio u džahilijetu...

Kaže Ibn Ševzib: "Učenjaci govore da će stanovnici Vatre većinom biti slabići koje razum nije odvraća od onoga što ne dolikuje. To su oni medu vama koji ne posjeduju niti imetak niti porodicu." Predaju bilježi Abdullah b. Ahmed u djelu Ez-Zuhd. Ova skupina ljudi je najgora skupina, to su izgubljene duše, oni ne posjeduju ambicije za stjecanje dunjaluka niti ahireta, jedina im je preokupacija kako napuniti svoje stomake i kako zadovoljiti svoje nagone po bilo koju cijenu, oni su ili sluge ili prosjaci.

2. Prevarant koji ne krije svoju pohlepu i požudu u namjeri da prevari, pa makar se radilo i o malim stvarima. U ovu kategoriju spadaju i oni koji zakidaju prilikom vaganja ili računanja, koji neispunjavaju obećanja i povjerene amaneta (trošenje imetka siročadi, ne vraćanje stvari datih na čuvanje i drugo), to je jedan od ogranaka licemjerstva. Pod ovu kategoriju ljudi mogu potpasti i oni koji pokušavaju prevariti Allaha i Allahovog Poslanika alejhi selam, tako što se u tajnosti odaju grijesima a u javnosti ih izbjegavaju. Naši prethodnici su govorili: "Smatrali smo da će stanovnik Vatre biti onaj koga bojaznost od Allah ne odvraća od grijšenja u tajnosti."

3. Varalica koji ne osvane niti omrkne a da te ne nastoji prevariti u pogledu tvoje porodice i tvoga imetka.

Varanje je osobina munafika kojom ih je opisao Uzvišeni Allah. Varanje znači, iskazivanje dobra a tajenje zla u namjeri da se dođe do imetka ljudi ili njihovih porodica. Ovaj vid lukavstva je očito spletkarenje i trogo je zabranjen. Prenosi Abdullah b. Mes'ud r.a., da je Allahov

---

267 Hadis je slab kao što kaže El-Albani u djelu Da'ifu-l-Džami' br. 1691.

Poslanik alejhi selam rekao: "Ko nas vara nije od nas, a spletkarenje i varanje su u Vatri."[268]

4. Lažov i škrtac, međutim prenosilac hadisa nije dobro upamtio govor Allahovog Poslanika alejhi selam.

Laž i škrtarenje su dvije ružne osobine.

U Musnedu imama Ahmeda u tekstu ovog hadisa se spominje "laž ili škrtarenje", sumnja od strane prenosioca. Neki kažu da se ove dvije osobine broje kao jedna, što je mišljenje Metara El-Veraka koji je jedan od prenosilaca ovog hadisa. Laž kao i škrtarenje nastaju kao rezultat velike privrženosti čovjeka za imetak, pa ga on gomila i ne pomišljajući da ga udjeljuje na propisane načine. U jednoj od predaja stoji: "Zaista šejtan govori: 'Koliko god se sin Ademov trudio da me pobijedi, to neće uspjeti u tri stvari: uzimat će imetak na nedozvoljen način, ili će ga dijeliti u nepotrebne svrhe ili će ga utajiti." Upravo iz želje za gomilanjem imetka pored laži nastaju i druge pokvarene osobine koje su zabranjene čovjeku, poput prevare i priskrbljivanje imetka na nedozvoljeni način. Allahov Poslanik alejhi selam je rekao: "Laž vodi ka razvratu, a razvrat vodi ka Vatri."[269]

Bilježi Ahmed u Musnedu[270] od Abdullaha b. Amra r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam upitan o djelu kojim se odlikuju stanovnici Vatre pa je odgovorio: "Laž, jer ko laže on i razvrat čini, a ko čini razvrat on i ne vjeruje, a ko ne vjeruje ući će u Vatru."

5. Pokvarenjak.

Bilježi se u dva Sahiha, od Aiša r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: "Najgori položaj kod Allaha na Sudnjem danu će imati čovjek kojeg su ljudi napustili bojeći se njegove pokvarenosti i razvrata."[271]

Bilježi imam Tirmizi od Abdullaha b. Mes'uda r.a., da je Allahov poslanik alejhi selam rekao: "Zaista se Allah srdi na pokvarenjaka, onoga koji bestidno govori."[272]

---

268 Hadis je ispravan, kao što kaže El-Albani u Irvau, br. 1319. Hadis bilježi Ibn Hiban, br. 1107 i Et-Taberani u Es-Sagiru i El-Kebiru i Ebu Ne'im u El-Hiljeh, 4/188.

269 Ovo je dio podužeg hadisa kojeg bilježi El-Buhari, br. 6094, Knjiga o edebu, Muslim, br. 2606, 2207, Malik u Muveti, 2/989, Ebu Davud br. 4989, Et-Tirmizi br. 1972, Ed-Daremi br. 2718 i Ahmed u Musnedu 1/384, 432 od Abdullaha b. Mes'uda, r.a.

270 Hadis bilježi Ahmed u Musnedu, 2/176, slabim lancem prenosioca, a on glasi: 'Neki čovjek je došao kod Allahovog Poslanika alejhi selam i upitao: 'Allahov Poslaniče koje je to djelo kojim se odlikuju stanovnici Džennet? Poslanik alejhi selam odgovori: 'Iskrenost, jer kada Allahov rob govori istinu on je i pokoran, a ko je pokoran on i vjeruje, a ko vjeruje ući će u Džennet', zatim je spomenuo ostatak hadisa.

271 El-Buhari, br. 6034, knjiga o edebu, Muslim, br. 2591, Malik u Muveti, 2/903-904, Ebu Davud, br. 4791, 4792, 4793 i Et-Tirmizi, br. 1997.

272 Et-Tirmizi, br. 1978, Ahmed u Musnedu, 1/404-405, Ibn Hiban, br. 48, El-Buhari u Edebu-l-Mufredu, br. 312, El-Hakim, 1/12, 13 i ocjenjuje ga ispravnim, sa njim se slaže i Ez-Zehebi.

Bilježi imam Ahmed u Musnedu da je Allahov Poslanik alejhi selam rekao: "Dosta je čovjeku zla da bude pokvaren, da bestidno govori, da bude škrt i kukavica."[273]

Veliki grešnici – iz reda monoteista – koji će prvi ući u Vatru

Bilježi imam Ahmed[274] od Ebu Hurejre r.a., da je Allahov Poslanika alejhi selam rekao: "Predočena su mi trojica koji će prvi ući u Džennet i trojica koji će prvi ući u Vatru. Što se tiče onih koji će prvi ući u Džennet, to su: šehid, sluga kojeg ropstvo ne sprečava od pokornosti Allahu i veliki siromah koji se usteže od prošenja i pored toga je porodičan. A što se tiče onih koji će prvi ući u Vatru, to su: vladar tiranin, bogataš koji ne izdvaja zekat na svoj imetak i oholi siromah."

Spomenute tri osobine judi u ovom hadisu koji će prvi ući u Džehennem su suprotne onim koje su spomenute u hadisu Ajada b. Himara. Zločestom vladaru je suprotnost pravedni vladar, bogatašu koji ne izdvaja zekat je suprotnost čovjek koji je milostiv pema porodici i ostalim muslimanima, dok je oholi siromah suprotnost siromahu koji trpi neimaštinu i njene nevolje. Kao što vidimo, osobine ove trojice su: nepravda (zulum), škrtost i oholost, i sve tri u sebi sadrže nepravdu. Vladar čini nasilje drugima svojim rukama, bogataš koji škrtari čini nepravdu siromasima time što ne izdvaja zekat od svoga imetka, dok oholi siromah čini nepravdu ljudima time što se uzdiže i vrijeđa ih svojim jezikom.

Bilježi Muslim u svome Sahihu[275] od Ebu Hurejre r.a., od Allahovog Poslanika alejhi selam poduži hadis u kojem se navodi da će se Džehennem potpaliti sa trojicom: borcem na Allahovom putu, učačem Kur'ana i davačem milostinje jer nisu bili iskreni u svojim djelima. Allahov Poslanik alejhi selam je rekao: "To su prva stvorenja sa kojima će se potpaliti Džehennem na Sudnjem danu, o Ebu Hurejre!"

Učenjaci prave spoj izmedu ovog hadisa i hadisa prije njega i kažu: 'Trojica koja se spominju u prvom hadisu su oni koji će prvi ući u Vatru, dok su trojica spomenuti u drugom hadisu prvi sa kojima će biti potpaljena Vatra. Znači, u potpaljivanje vatre ulazi njeno rasplamsavanje i sagorijevanje što je žešće i duže od samog ulaska u nju. To je zato da kazna onih koji su se pretvarali u činjenju dobrih djela bude žešća od onih koji su činili velike grijehe, a bili su vjernici. Pretvaranje - Er-rija' je vrsta malog širka, shodno tome, grijesi koji se vezuju za širk su veći od onih koji se vezuju za nešto drugo.

273 El-Musned, 4/145, 158. Lanac hadisa je slab.

274 El-Musned, 2/425, 479 i Et-Tirmizi, br. 1642, Knjiga o vrijednostima džihada, Poglavlje o nagradi šehida. Imam Tirmizi je za hadis rekao da je dobar.

275 Muslim, br. 1905, Knjiga o predvodništvu, poglavlje: Ko se lažno bude borio, ili se bude borio radi ugleda, takav zaslužuje vatru, Et-Tirmizi, br. 2383, Knjiga o zuhdu, poglavlje o pretvaranju, En-Nesai, 6/23-24, knjiga o džihadu, Poglavlje: Ko se bude borio radi toga da ljudi kažu hrabar je. Pogledaj sve verzije hadisa u djelu Džami'u-l-Usul., br. 2645.

Neke predaje kazuju da će pokvareni učači Kur'ana dospjeti u Vatru prije mušrika. Prenosi Abdulmelik b. Ibrahim El-Džedi i kaže: 'Pričao nam je Abdullah b. Abdul-Aziz El-Umeri od ebu Tavale od Enesa r.a., da je Allahov Poslanik alejhi selam, rekao: "Čuvari Džehennema će požuriti prema pokvarenim učačima Kur'ana prije nego se upute prema onima koji su obožavali kipove", pa će oni reći: "Zar vodite nas ka Vatri prije obožavaoca kipova?" Na to će im se reći: "Nisu isti oni koji znaju i oni koji ne znaju!" Predaju bilježi imam Et-Taberani i Ebu Ne'im i kaže: "Predaja je garib putem Ebu Tavale, koji je jedini prenosi od El-Umerija čije je ime Abdurahman Ez-Zahid, Allah mu se smilovao."

Spomenuli smo u dvadeset i petom dijelu odredeni broj hadisa u kojima se spominje da će na Sudnjem danu iz Vatre izaći jedan njen plamen u obliku vrata koji će govoriti i koji će progutati mušrike, oholnike i vajare izmedu ostalih ljudi. U jednoj verziji se kaže: "I onoga koji je ubio nedužna čovjeka, progutat će ih pet stotina godina prije ostalih nevjernika i grešnika."

Prenosi se od Ibn Abasa r.a., i drugih ispravnih prethodnika da će ih Vatra progutati prije nego se podijele knjige i postave vage i terezije.

U hadisu koji doseže do Allahovog Poslanika alejhi selam se kaže: "Vatra će ih progutati prije samog obračuna ostalih ljudi.", a Allah najbolje zna.

Hvala i zahvala pripadaju jedino Allahu, neka je selam i salavat na Muhameda alejhi selam, njegovu porodicu, časne ashabe i sve one koji ga slijede do Sudnjega dana. Amin!

Sadržaj